

Jaarverslag en jaarrekening 2015

Jaarverslag en jaarrekening 2015

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief	4
Samenvattend financieel beeld	6
Leeswijzer	14
JAARVERSLAG	17
Financiën programma's in één oogopslag	18
Thema's	19
Kracht van de samenleving	20
(Regionale) samenwerking en netwerken	23
Programma's	27
Programma 1. Zorg en welzijn	28
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	37
Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten	45
Programma 4. Veiligheid	52
Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte	57
Programma 6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied	65
Programma 7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	72
Programma 8. Economie en vrije tijd	79
Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	88
Programma 10. Financiën en belastingen	96
Paragrafen	102
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	103
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	117
Paragraaf financiering	121
Paragraaf verbonden partijen	126
Paragraaf grondbeleid	139
Paragraaf lokale heffingen	150
Paragraaf bedrijfsvoering	153
Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte	155
JAARREKENING	160
Programmarekening op hoofdlijnen	161
Cijfers per programma	162
Incidentele baten en lasten	164
Analyse rechtmatigheid	167

Bestemming rekeningresultaat	170
Balans en toelichting	175
Balans	176
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	180
Toelichting op de balans	185
Bijlage WNT	208
Sisa-bijlage	209
OVERIGE GEGEVENS	210
Controleverklaring	213
BIJLAGEN	217
Bijlage 1: Overzicht subsidies	218

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de raad,

In dit jaarverslag blikken we terug op 2015. Dit is het eerste jaar waarin we met ons coalitieakkoord 'Durven door te doen' aan de slag zijn gegaan. Via de kadernota en de programmabegroting hebben we belangrijke speerpunten bepaald voor de komende jaren. In 2015 is een goede basis gelegd om deze speerpunten daadwerkelijk te gaan realiseren. De financiële ruimte die we hebben is selectief en doelgericht ingezet met ruimte voor actuele ontwikkelingen, zoals de groeiende stroom van vluchtelingen.

Rode draad bij het realiseren van onze speerpunten blijft het stimuleren en steunen van onze inwoners om zelf vorm te geven aan hun leefomgeving en gemeenschap. Overkoepelend hebben we daarom in 2015 ingezet op de thema's de kracht van de samenleving en (regionale) samenwerking en netwerken.

We hebben in 2015 actief geëxperimenteerd om initiatieven vanuit de samenleving te stimuleren en te ondersteunen, zoals bij de buurttuin BergbOss en bewoners beheren buurt. Hierbij focussen we ons op hoe we dingen mogelijk kunnen maken, ruimte kunnen geven en blijven we kritisch op onze eigen rol als gemeente. Ook hebben we in 2015 de basis gelegd voor de burgerbegroting Geffen en Right to Challenge.

Dat een gemeente niet meer alles alleen kan én wil doen is al een tijd duidelijk. De inzet op samenwerken en netwerken is groot. We hebben via het Position Paper meer focus aangebracht in regionale samenwerking en een duidelijkere positionering gekozen om te zorgen dat we in de toekomst meer kunnen gaan oogsten uit deze samenwerkingen. De aandacht voor inbreng en sturing van de gemeenteraad blijft hierbij van belang.

Vanaf 2015 zijn we in het sociaal domein gestart met het daadwerkelijk uitvoeren van de taken vanuit de decentralisaties. Hierbij hebben we de continuïteit van de zorg kunnen garanderen. We hebben ook ingezet op de kanteling van zorg naar welzijn en het effectief organiseren van de zorg. Ook hier bevorderen we de inbreng en inzet van burgers en burgerinitiatieven. Daarbij werken we actief samen met regiogemeenten en instellingen. We zien dat dit zich positief ontwikkelt. De uitdaging is om in de volgende fase verder in te zetten op de kanteling van zorg naar welzijn.

Op het gebied van veiligheid zetten we in op een goede verbinding met het sociaal domein. Andere prioriteiten waren het laag houden van woninginbraken, het beperken van jeugdoverlast en het aanpakken van ondermijnende criminaliteit.

We zien dat in 2015 het aantal bijstandsgerechtigden minder sterk gestegen is dan in de jaren daarvoor. We blijven streven naar zoveel mogelijk participatie, eventueel door vrijwilligerswerk. We werken samen met onder andere het UWV en het onderwijs. Met een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt kunnen we jongeren een goede startkwalificatie geven. Daarom zetten we in op de Talentencampus. En door vaker te overleggen met onze onderwijspartners zorgen we er al een aantal jaren voor dat het aantal voortijdig schoolverlaters erg laag is. Ten opzichte van andere gemeenten boeken we hier goede resultaten. Ook investeerden we in maatschappelijke stages.

Met de actuele ontwikkelingen rondom vluchtelingen zijn we proactief aan de slag gegaan. We hebben de opvanglocatie voor noodopvang voorbereid en zetten in op de huisvesting en integratie van vergunninghouders. Hierin werken we nauw samen met partners zoals woningbouwverenigingen, Vluchtelingenwerk en het welzijnswerk.

2015 was ook het jaar waarin we extra aandacht hadden voor cultuur. Zo hebben we het Vlakglasmuseum een extra impuls kunnen geven en waarborgen we de toekomst van Omroep Maasland. Tijdens de raadsvergadering over de programmabegroting was daar brede steun voor. We initieerden en faciliteerden een nieuwe koers voor Museum Jan Cunen, stimuleerden betere verbindingen tussen de verschillende cultuurinstellingen, werkten aan de verhuizing van het Stadsarchief naar de bibliotheek en initieerden de verzelfstandiging van de Groene Engel en de afsplitsing van de Muzelinck. Daarnaast zijn we gestart met een onderzoek naar de best mogelijke plaats van het theater/bibliotheek en kunstcentrum: aan de Raadhuislaan of in het stadscentrum.

Het proces van de voorzieningenkaarten heeft veel betrokkenheid opgeleverd. We hebben voor een aantal gebieden de voorzieningenkaarten vastgesteld. Voor Geffen, Oss-Zuid en Centrum/Mettegeupel/Krinkelhoek zijn de processen in 2015 opgestart.

In de openbare ruimte hebben we onder andere ingezet op zelfbeheer. Door het verminderen van verkeersknelpunten hebben we de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid vergroot. Dit hebben we gedaan door projecten rond de Zevenbergseweg, de Dorpenweg, de Joost van den Vondellaan, de Kennedybaan en de rotonde Lithoijen.

Op het gebied van duurzaamheid hebben we de Telosmeting uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek kunnen we onze ambitie concretiseren en intensiveren. Hier gaan we in 2016 mee aan de slag. Focus en samenhang tussen de pijlers People, Planet en Profit is hierbij van belang. We hebben de bewustwording van de gezamenlijke benadering van duurzaamheid kunnen vergroten. Door ons nieuwe afvalbeleid is het afvalscheidingspercentage gestegen en de hoeveelheid restafval die de verbrandingsoven in gaat flink gedaald.

Voor de ontwikkeling van het centrum hebben we ingezet op een intensieve en goede samenwerking tussen alle partijen. Door deze betrokkenheid en doordat we samen de schouders eronder gezet hebben was er meer reuring in het centrum. Een aantal nieuwe winkels, evenementen en projecten als sfeerverlichting en verschillende gevelverbeteringen hebben hieraan bijgedragen.

Samen met Osse initiatiefnemers en een externe deskundige maakten we een conceptontwikkeling voor de versmarkt en nodigden we partijen uit om hun ideeën voor de sheddaken in te brengen.

Het aantal banen is in 2015 iets toegenomen. We blijven hierbij inzetten op het houden van banen en groei. We werken intensief samen met het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en andere overheden. We richten ons hierbij op onze economische speerpunten Life Sciences, Agrifood, logistiek en de maakindustrie.

Zo hebben we op het Pivot Park grond aangekocht en zijn er belangrijke stappen gezet voor een open campus. Daarnaast hebben we in de agrifoodsector in samenwerking met de BOM twee nieuwe foodbedrijven aangetrokken.

In financieel opzicht sluiten we 2015 met een positief rekeningresultaat af. Binnen het sociaal domein zorgen we ervoor dat middelen beschikbaar blijven om de transformatie van zorg naar welzijn voort te zetten en het risico van de onzekerheden van de afrekening met de Sociale Verzekeringsbank op te kunnen vangen. Daarnaast wordt het restant in de algemene reserve gestort.

De burgemeester,
drs. W.J.L. Buijs-Glaudemans

De secretaris,
drs. M.J.H. van Schaijk

Samenvattend financieel beeld

Inleiding

Voor u ligt de programmarekening 2015 van de gemeente Oss. Deze programmarekening bestaat uit het jaarverslag en de jaarrekening. Hiermee leggen wij, het college van B&W, verantwoording af over het gevoerde beleid van de gemeente in 2015.

Deze verslaglegging over de gemeentelijke prestaties en bestedingen in het jaar 2015 zijn uitwerkingen van de beleidsvoornemens uit de programmabegroting.

In de aanbiedingsbrief hiervoor is al ingegaan op het inhoudelijke verhaal. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op bijzonderheden in financieel opzicht.

De cijfers op 1 januari zijn de cijfers inclusief het aandeel van de voormalige gemeente Maasdonk.

Rekeningresultaat 2015

De jaarrekening 2015 sluit met een positief saldo van **€ 4,7 miljoen**. In de volgende tabel zijn de rekeningcijfers vergeleken met de bijgestelde begroting (na verwerking van de 30-ontwikkelingen in de financiële tussenrapportage 2015 en de programmabegroting 2016-2019).

+ is uitgaven/nadelig saldo
- is inkomsten/voordelig saldo
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2015	Begroting 2015 na wijziging	Verschil
Lasten	292.737	297.089	-4.352
Baten	-287.426	-284.922	-2.505
Saldo programma's	5.311	12.167	-6.857
Stortingen reserves	13.232	11.175	2.057
Onttrekkingen reserves	-23.213	-23.635	421
Mutaties reserves	-9.981	-12.460	2.478
Jaarrekeningresultaat	-4.671	-292	-4.378

In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat wordt voorgesteld het saldo van € 4,7 miljoen als volgt in te zetten:

- Een bedrag van € 4,3 miljoen overhevelen naar 2016 voor de uitvoering/afronding van diverse projecten.
- Het resterende bedrag van afgerond € 0,4 miljoen storten in de algemene reserve.

Het positieve saldo van de jaarrekening kent een aantal oorzaken. In de volgende tabellen zijn de belangrijkste voor- en nadelen opgenomen. Deze voor- en nadelen verklaren per saldo een bedrag van € 4,4 miljoen.

Belangrijke voordelen

- is lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Zorg en welzijn	Lagere uitgaven project Gezond in de stad	-128
	Lagere uitgaven Wmo begeleiding	-570
	Lagere uitgaven beschermd wonen	-853
	Lagere uitgaven Wmo kanteling en innovatie	-120
	Lagere uitgaven jeugdzorg	-748
	Lagere uitgaven huishoudelijke hulp toelage	-1.114
	Hogere eigen bijdragen Wmo	-284
2. Werk, inkomen en onderwijs	Lagere uitgaven WWB en minimabeleid en hogere inkomsten Rijk	-608
3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten	Lagere uitgaven sport	-372
	Lagere uitgaven monumenten	-113
5. Mobiliteit en openbare ruimte	Hogere inkomsten verkeerssubsidies	-248
6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied	Lagere uitgaven controle en handhaving (ODBN)	-290
7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Hogere inkomsten bestemmingsplan Herperduin	-144
	Lagere uitgaven bouwtoezicht en commissie Ruimtelijke Kwaliteit	-261
9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	Lagere personeelskosten/voordeel resultaat kostenplaatsen	-903
10. Financiën en belastingen	Hogere inkomsten algemene uitkering	-1.184
	Lagere bijdrage BSOB	-120
Totaal aan voordelen		-8.060

Belangrijke nadelen

+ is hogere uitgaven/lagere inkomsten
bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
2. Werk, inkomen en onderwijs	Kosten afboeken schoolgebouwen	363
4. Veiligheid	Hogere uitgaven beoordeling evenementenvergunningen	264
7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Hogere uitgaven bestemmingsplannen	245
8. Economie en vrije tijd	Kosten verhogen voorziening waardering deelneming OLSP	1.610
9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	Kosten vormen voorziening wachtgelden wethouders	256
	Kosten extra storting pensioenvoorziening wethouders	370
10. Financiën en belastingen	Hogere storting voorziening dubieuze debiteuren	272
	Lagere OZB-opbrengsten	238
Totaal aan nadelen		3.618

In deze analyse is geen aandacht gegeven aan voor- en nadelen binnen zogenaamde gesloten systemen, zoals afvalinzameling, riolering, parkeren, integraal uitvoeringsplan en ICT.

Een uitgebreide toelichting op de financiële afwijkingen is in de programma's van het jaarverslag opgenomen.

Financiële positie

In deze paragraaf wordt in het kort de financiële positie van de gemeente weergegeven door te kijken naar de volgende onderdelen:

- A. Weerstandsvermogen en weerstandsratio
- B. Financieringspositie
- C. Reservepositie

A. Weerstandsvermogen en weerstandsratio

Het weerstandsvermogen is een indicatie van de financiële gezondheid van de gemeente en wordt uitgedrukt in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïntariseerde risico's	€ 1,98 miljoen	€ 0,14 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 59,6 miljoen	€ 1,8 miljoen
Weerstandsratio	30,17	12,86

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. Er is ook ruimte voor het opvangen van risico's die nog te onzeker zijn en daarom als 'PM' zijn ingeschat. De ontwikkeling van het regionale project Heesch-West is op dit moment een belangrijke PM risicopost. In een negatief scenario kan hier in de toekomst sprake zijn van een forse afboeking.

De strategische risico's kunnen niet voldoende betrouwbaar gekwantificeerd worden. Daarom hebben we deze niet betrokken bij het bepalen van het weerstandsvermogen.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing lichten we dit verder toe.

B. Financieringspositie

De financieringspositie geeft de verhouding aan tussen beschikbare financieringsbronnen op langere termijn (reserves, voorzieningen en langlopende geldleningen) ten opzichte van de investeringen in vaste activa.

Hiermee geeft het dus aan op welke manier de activa gefinancierd zijn.

De financieringspositie geeft aan dat er eind 2015 een financieringsoverschot is van afgerond € 47 miljoen.

Hiervan kan het volgende overzicht worden gegeven:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	31 december 2015	1 januari 2015
Reserves	107.094	113.690
Resultaat jaarrekening	4.671	3.384
Voorzieningen	24.174	22.821
Langlopende geldleningen	165.210	159.074
Subtotaal	301.149	298.969
Materiële vaste activa	195.236	190.814
Financiële vaste activa	58.533	64.956
Subtotaal	253.769	255.770

Financieringsoverschot	47.380	43.199
-------------------------------	---------------	---------------

De gemeente is in verhouding in totaal dus meer gefinancierd met langlopende middelen. Binnen de financiering is sprake van een afname van de reserves met € 6,6 miljoen, een toename van de voorzieningen met € 1,4 miljoen en een toename van de langlopende geldleningen met € 6,1 miljoen.

Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichting op de balans.

C. Reservepositie

De reservepositie geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	31 december 2015	1 januari 2015
Algemene reserve	19.564	19.350
Algemene reserve grondbedrijf	226	1.721
Bestemmingsreserves ter afdekking van afschrijvingslasten	47.504	50.200
Overige bestemmingsreserves	39.800	42.419
Resultaat jaarrekening	4.671	3.384
Totaal	111.765	117.074

De totale reservepositie van de gemeente is met € 5,3 miljoen afgenomen.

De algemene reserve is beperkt gestegen met een bedrag van € 0,2 miljoen. Daarmee blijft deze reserve op peil.

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf is met € 1,5 miljoen afgenomen, vooral door per saldo negatieve resultaten op grondexploitatiecomplexen.

De totale bestemmingsreserves zijn per saldo met € 5,3 miljoen gedaald. De grootste posten hierin zijn het omzetten van de reserve achtergestelde lening OLSP van € 2,3 miljoen in een voorziening en een geplande onttrekking van € 2,4 miljoen uit de reserve afloop gaswinstuitkering.

Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichting op de balans, onderdeel reserves.

Financiële positie grondbedrijf

De paragraaf grondbeleid en het MPG bevatten de verantwoording van het grondbedrijf over het afgelopen jaar en geven inzicht in de prognose voor de komende vier jaren.

Ontwikkeling boekwaarde

De boekwaarde van de grondexploitaties per 31 december 2015 is € 108,2 miljoen. Dit is inclusief het Osse aandeel van de boekwaarde van het intergemeentelijke project Heesch-West. Dit betekent ten opzichte van 2015 een toename van € 2 miljoen.

Actuele prognose

De actuele prognose uit het MPG geeft het volgende totaalbeeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Netto contante waarde	Contante waarde nog te nemen winsten	Verliesvoorzieningen	Reserves
Herstructureringsplannen	-19.404	754	1.041	1.305
Woningbouwcomplexen	34.047	11.815	0	0
Industrieterreinen	42.435	24.017	5.606	2.742
Totaal	57.078	36.586	6.647	4.047

De verwachte winstnemingen over de jaren laten de volgende prognose zien:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Herstructureringsplannen	0	38	44	0	712
Woningbouwcomplexen	596	415	673	691	794
Industrieterreinen	186	1.404	795	941	605
Totaal	782	1.857	1.512	1.632	2.111

Uit deze overzichten valt op te maken dat we een toekomstige winst van € 36,6 miljoen verwachten.

Winstnemingen gaan naar de ABR (algemene bedrijfsreserve grondbedrijf). De ABR dient namelijk als weerstandsvermogen. Als het weerstandsvermogen voldoet aan de eisen van de stresstest en de toetsen dan kunnen we eventueel afkomen naar de algemene dienst.

Voor het project Heesch-West is op basis van de regionaal vastgestelde grondexploitatie een verwacht verlies van € 5,6 miljoen afgedekt (in een voorziening). Daarnaast hebben we op basis van onze risicoanalyse een aanvullende risicoreserve van afgerond € 2,7 miljoen voor Heesch-West gevormd. Verder zijn verliesvoorzieningen van ruim € 1 miljoen gevormd, vooral voor projecten waar het bestuur nog geen stellig en reëel voornemen tot ontwikkeling heeft genomen.

In de reserve planeconomische risico's zijn projectrisico's voor een bedrag van ruim € 1,3 miljoen afgedekt. De komende jaren zijn de verwachte winsten uit de projecten in het grondbedrijf beperkt, namelijk afgerond € 1 tot € 2 miljoen per jaar.

Reserves en voorzieningen grondbedrijf

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR) is bedoeld om conjuncturele risico's af te dekken. De reserve planeconomische risico's is voor de dekking van risico's in projecten die onvoldoende of geen winstpotentie bezitten. Daarnaast worden concrete voorzieningen gevormd voor te verwachten exploitatieverliezen c.q. afboekingen van boekwaarden naar marktwaarde in de huidige bestemming.

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR) blijft onder druk staan. De komende jaren verwachten we wel een stijging van de ABR. Bij deze stijging moeten we wel een kanttekening plaatsen voor wat betreft de gevolgen van de invoering van vennootschapsbelasting voor het grondbedrijf. Een eventuele betaling van vennootschapsbelasting kan gevolgen hebben voor de reservepositie van het grondbedrijf.

In het volgende schema is een totaaloverzicht gegeven van de ontwikkeling van de ABR in 2015:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Bedrag
Stand per 1 januari 2015	797
Verhoging vanuit Maasdonk	925
Aangepaste stand per 1 januari 2015	1.722
- Rente	60
- (Tussentijdse) winstnemingen woningbouw	595
- (Tussentijdse) winstnemingen industrie	186
- Vrijval voorziening Heesch-West	36
- Frictiebudget Maasdonk	106
- Verkoop beheer- en overige gronden	620
- Verhuurde panden en percelen/erfpachtgronden	470
- Winstneming t.b.v. N329	114
- Overigen	37
Stortingen	2.224
- Exploitatieverliezen complexen	-1.941
- Voorziening programmaprojecten (centrum)	-259
- Bijstelling reserve planeconomische risico's	-279
- Verhogen risicoreserve Heesch-West	-265

- Bijdrage aan N329	-114
- Beheercomplexen	-811
- Overigen	-51
Onttrekkingen	-3.720

Stand ABR per 1 januari 2016	226
-------------------------------------	------------

Op basis van een meerjarenprognose en de risicoanalyse is het verloop van de reserves en voorzieningen binnen het grondbedrijf als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	31 december 2015	31 december 2016	31 december 2017	31 december 2018
Algemene bedrijfsreserve	226	938	1.877	1.598
Reserve strategische aankopen	0	0	0	0
Reserve planeconomische risico's	1.305	1.324	1.343	1.363
Risicoreserve Heesch-West	2.742	2.742	2.742	2.742
Voorziening programmaprojecten	1.041	1.391	1.741	2.091
Voorziening exploitatieverliezen	5.856	250	250	250
Totaal	11.170	6.645	7.953	8.044

Conclusie hieruit is dat de druk op de algemene bedrijfsreserve de komende jaren blijft. Wel is er een stijging te verwachten. Voor concrete projectrisico's en verwachte verliezen zijn reserves c.q. voorzieningen gevormd voor een bedrag van € 10,9 miljoen. De stresstest wijst uit dat het weerstandsvermogen op 1 januari 2016 € 1,8 miljoen te laag is.

Voor een specificatie verwijzen we naar het MPG, de paragraaf grondbeleid en de toelichting op de balans.

Resultaatbestemming 2015

In de jaarrekening wordt voorgesteld om het positieve saldo van afgerond € 4,7 miljoen te bestemmen.

Voorgesteld wordt om voor concrete projecten een bedrag van € 4,3 miljoen over te hevelen naar 2016 om deze projecten in 2016 alsnog uit te voeren/af te dekken.

Van het restant van afgerond € 0,4 miljoen wordt voorgesteld dit in de algemene reserve te storten. De algemene vrije reserve is bestemd voor de opvang van algemene risico's en fluctuaties in de rekeningresultaten. De norm voor de algemene reserve is 10% van de algemene uitkering. Dat komt neer op een bedrag van € 15 miljoen. Dit is te splitsen in:

- algemene uitkering algemeen: € 8 miljoen.
- algemene uitkering sociaal domein: € 7 miljoen (deze norm is inclusief gelden die we als centrumgemeente aan beschermd wonen uitgeven).

De behandeling van de kadernota 2017 is het moment voor een integrale afweging over de hoogte van de algemene reserve in relatie tot het beschikbaar stellen van gelden voor nieuwe prioriteiten.

Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de jaarrekening, onderdeel bestemming rekeningresultaat.

Accountantscontrole

De accountant heeft op grond van artikel 213 van de Gemeentewet naast een getrouwheidsonderzoek ook een rechtmatigheidsonderzoek uitgevoerd naar de baten, lasten en balansmutaties. De controleverklaring hierover is in het accountantsverslag opgenomen.

Leeswijzer

Het jaarverslag en de jaarrekening bestaan uit diverse onderdelen. In deze leeswijzer geven we bij alle onderdelen een korte uitleg.

Aanbiedingsbrief

In de aanbiedingsbrief blikt het college van burgemeester en wethouders terug op 2015. Wat waren de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen?

Samenvattend financieel beeld

Dit hoofdstuk is een financiële terugblik op 2015. Het is een aanvulling op de inhoudelijke terugblik in de aanbiedingsbrief. Het samenvattend financieel beeld geeft een beknopte analyse van het rekeningresultaat, de financiële positie en het grondbedrijf.

JAARVERSLAG

Financiën programma's in één oogopslag

In dit onderdeel laten we in een figuur zien hoe onze gerealiseerde uitgaven over de programma's verdeeld zijn.

Thema's

Voorafgaand aan de programma's beginnen we met 2 overkoepelende thema's: kracht van de samenleving en (regionale) samenwerking en netwerken. Deze thema's zijn een belangrijke rode draad in het coalitieakkoord. Ze zijn voor alle programma's van grote invloed op onze werkwijze.

De thema's hebben grotendeels dezelfde opbouw als de programma's. Dat lichten we hierna toe. Bij de thema's worden de eerste 3 vragen beantwoord.

Programma's

Per programma worden de volgende vragen beantwoord:

1. Wat willen we bereiken?
2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?
3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?
4. Wat heeft het gekost?

Daarna geven we op hoofdlijnen een overzicht van de subsidies die we verstrekt hebben. Achterin de jaarrekening is een uitgebreider overzicht opgenomen. Tenslotte worden aan de hand van een figuur de financiën van het programma samengevat.

Paragrafen

De opgenomen paragrafen zijn op grond van wetgeving een verplicht onderdeel van het jaarverslag. Het gaat bij de paragrafen telkens om onderwerpen met een groot financieel belang. Door deze op een centrale plek in het jaarverslag op te nemen wordt een goede informatievoorziening over deze onderwerpen gewaarborgd en is de informatie inzichtelijk.

Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

De gemeente voert elk jaar een groot aantal projecten uit in het kader van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte. Het gaat dan om werkzaamheden aan bijvoorbeeld wegen, fietspaden, riolering en openbaar groen. In de voortgangsrapportage wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in de stand van zaken van deze werkzaamheden.

JAARREKENING

Programmarekening op hoofdlijnen

Cijfers per programma

Dit is een cijfermatig overzicht van de baten en lasten per programma. Het gaat zowel om de begrote cijfers als om de gerealiseerde cijfers. In dit overzicht is in één oogopslag te zien waar de verschillen tussen de begroting en de werkelijkheid zitten. Een toelichting op de verschillen is bij de programma's in het jaarverslag opgenomen, bij de w-vraag 'Wat heeft het gekost?'.

Incidentele baten en lasten

In dit onderdeel is een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen, zowel de begrote cijfers als de werkelijke cijfers. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

Verder wordt aandacht besteed aan de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Dit zijn normaalgesproken incidentele lasten en baten. Hier bestaan enkele uitzonderingen op: sommige mutaties in reserves zijn structurele lasten of baten. Deze worden in een afzonderlijk overzicht weergegeven.

Analyse rechtmatigheid

In dit hoofdstuk wordt de begrotingsrechtmatigheid geanalyseerd: handelen we binnen de begroting zoals de gemeenteraad die heeft vastgesteld? Daarbij wordt niet alleen gekeken of de werkelijke lasten hoger zijn dan begroot maar ook of de lasten aan het juiste begrotingsjaar en aan het juiste programma zijn toegerekend.

Bestemming rekeningresultaat

In 2015 zijn niet alle werkzaamheden en projecten afgerond. In dit hoofdstuk wordt voorgesteld diverse budgetten die niet (volledig) besteed zijn in 2016 alsnog te besteden zodat de bijbehorende werkzaamheden en projecten in 2016 afgerond/verder uitgevoerd kunnen worden.

Balans en toelichting

Balans

De balans geeft een overzicht van de bezittingen, de schulden en de stand van het eigen vermogen op een bepaald moment, in dit geval per 1 januari 2015 en per 31 december 2015.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling geven aan op welke manier de balansposten gewaardeerd zijn en tot stand gekomen zijn.

Toelichting op de balans

In dit hoofdstuk worden alle posten in de balans nader toegelicht en onderbouwd.

Bijlage WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. De verantwoordingsgegevens zijn in deze bijlage opgenomen.

Sisa-bijlage

Sisa staat voor Single information single audit. Voor diverse specifieke uitkeringen hoeven we geen aparte verantwoording aan het Rijk of de provincie af te leggen en hoeven we geen aparte accountantscontrole uit te laten voeren. De financiële verantwoording over deze uitkeringen mogen we volgens een bepaald format in de jaarrekening opnemen. De accountant betreft deze verantwoording bij de controle van onze jaarrekening.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht subsidies

In dit onderdeel geven we een uitgebreid overzicht van de subsidies die we verstrekken. Dit is een aanvulling op de globale overzichten in de programma's.

OVERIGE GEGEVENS

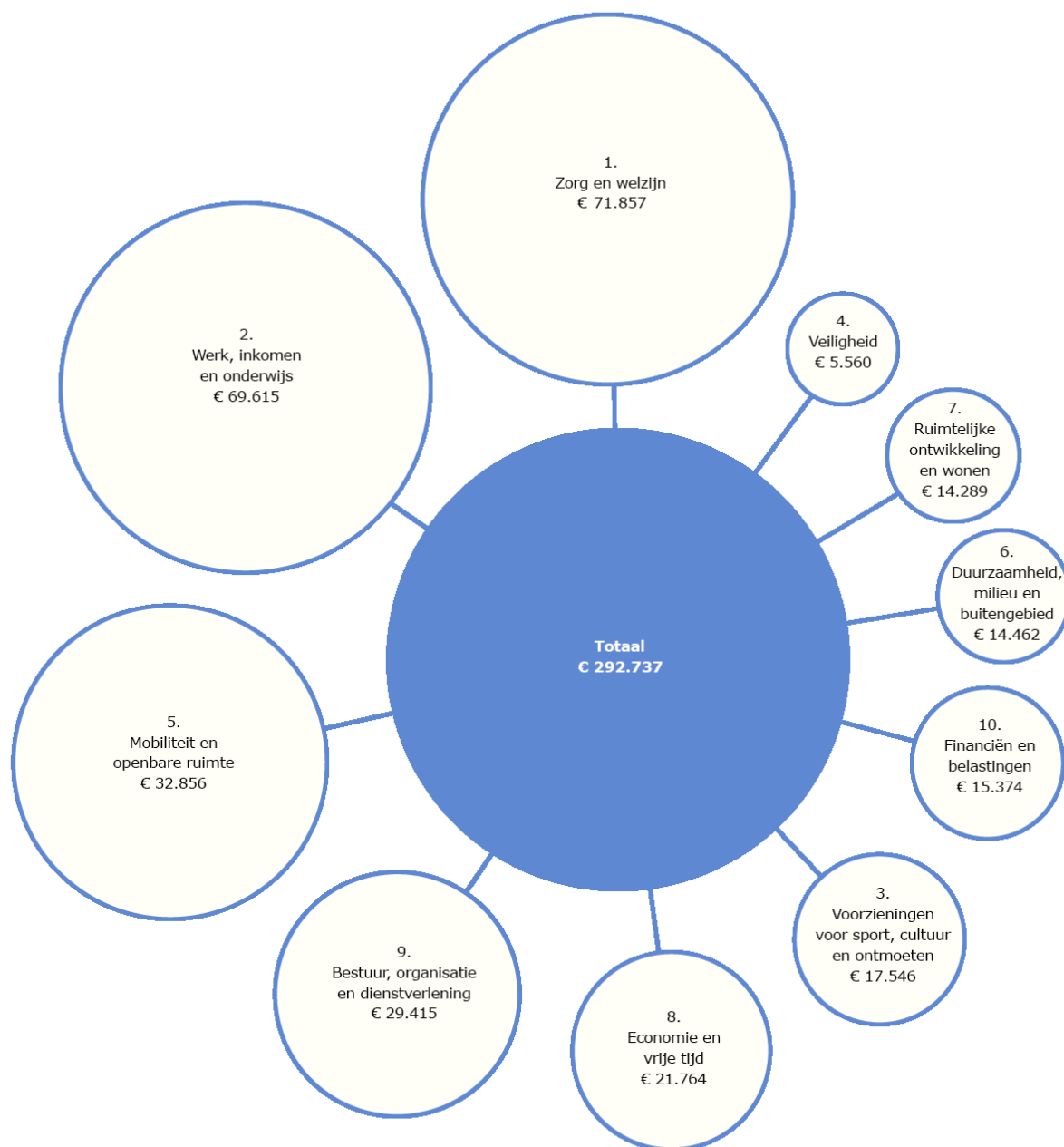
Controleverklaring

De accountant heeft onze jaarrekening gecontroleerd. In het accountantsverslag is te lezen wat het oordeel van de accountant daarover is.

JAARVERSLAG

Financiën programma's in één oogopslag

In de volgende figuur laten we zien hoe onze gerealiseerde uitgaven (exclusief stortingen in reserves) in 2015 over de programma's verdeeld zijn (bedragen x € 1.000).

Thema's

Kracht van de samenleving

1. Wat willen we bereiken?

We bevorderen een sterke en leefbare samenleving in een nieuwe rolverdeling. Oss, we maken het samen, voor elkaar. We zijn een gemeente die de kracht van mensen en hun netwerken centraal stelt, hun professionaliteit en expertise erkent en waardeert. We zijn een gemeente die deze krachten in de samenleving herkent, zijn gang laat gaan, viert, ondersteunt, mobiliseert, versterkt, verbindt en zo nodig afdwingt.

We zijn een gemeente die maatschappelijk effect en zelforganisatie voorop stelt. We helpen mensen actief waar deze oriëntatie of dit vermogen tekort schiet. Uitval en uitsluiting zijn onderwerpen waar de gemeente bij betrokken blijft.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Algemeen

Beide thema's zijn overkoepelend aan de programma's. Resultaten uit dit thema zijn in de verschillende programma's toegelicht. We zien goede voorbeelden die de kracht van de samenleving versterken. Het is nog lastig om een algemeen oordeel te geven over de mate waarin we de doelstellingen realiseren.

Doelstelling 1: Inwoners en initiatiefnemers ervaren een meedenkende overheid

- We horen positieve geluiden uit de samenleving en zien in de organisatie ook een andere houding. We kijken meer naar hoe we dingen mogelijk kunnen maken en hoe we ruimte kunnen geven aan inwoners in plaats van dat we initiatieven toetsen aan regels.
- Een paar concrete voorbeelden zijn:
 - Bij het beheer van de openbare ruimte is de samenwerking met inwoners veranderd, er komen minder meldingen van inwoners die 'vastlopen'.
 - Inwoners vinden de werkwijze in de Voorzieningenkaart positief. Voorzieningenkaarten zijn ook ongewijzigd vastgesteld.

Doelstelling 2: Meer invloed, meer betrokkenheid en meer eigenaarschap

- We zien voorbeelden waarin invloed, betrokkenheid en eigenaarschap zijn gegroeid. Er is nog volop potentie om dit groter, sterker en krachtiger te maken. Wij kunnen nog meer ruimte geven en de samenleving kan nog meer ruimte nemen.

Doelstelling 3: Sterke wijk- en dorpsraden

- Wijk- en dorpsraden zijn sterk in de rol die ze van oudsher hebben. Ze werken samen met inwoners, professionals en de gemeente aan leefbaarheid.
- In 2015 was een aantal wijk- en dorpsraden wel zoekend naar de invulling van hun activerende rol.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Waardering wijze waarop gemeente samenwerking met inwoners zoekt	Waarstaatje-gemeente.nl	6,1	2014	6,2

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Inwoners en initiatiefnemers ervaren een meedenkende overheid

- We zien een verdere groei in de manier van samenwerking tussen inwoners en gemeente(bestuur). We sturen minder en geven meer ruimte. Dat is een leerproces (zie verder programma 9 Bestuur, organisatie en dienstverlening).
- Als inwoners hulp nodig hebben bij het realiseren van een initiatief hielpen wij ze daarbij.
- Voorbeelden van projecten zijn: Voorzieningenkaarten, bewoners beheren buurt, stadsboeren (o.a. de buurttuin BergbOss), aanleg van speelplekken, zoals de Kleine Beer in Ussen.

Doelstelling 2: Meer invloed, meer betrokkenheid en meer eigenaarschap

- We startten diverse projecten op: burgerbegroting, Right to challenge, gebiedsgerichte financiering van zorgtaken.
- Bij het opstellen van de Voorzieningenkaarten hebben we samen met inwoners gewerkt aan een toekomstbeeld van voorzieningen in een wijk of buurt.
- We werkten samen met inwoners aan de inrichting van de openbare ruimte, bijvoorbeeld in de Componistenbuurt in Oss en de Rogstraat en het Alard van Herpenplein in Herpen.
- Een regiegroep voetbal denkt zelfstandig na over de invulling van de bezuinigingsopgave.
- Een mooi voorbeeld van een krachtig burgerinitiatief is de Zorgcoöperatie het Land van Herpen.

Doelstelling 3: Sterke wijk- en dorpsraden

- In 2015 hebben we nieuwe wijk- en dorpsraden geïnstalleerd en ingewerkt.

Prestatie-indicatoren

Dit thema heeft geen prestatie-indicatoren.

(Regionale) samenwerking en netwerken

1. Wat willen we bereiken?

We zien Oss als een zelfbewuste centrumgemeente, bestaande uit een middelgrote stad en een groot buitengebied. We hebben niet de pasklare antwoorden op een verander(en)de samenleving. We hebben het lef om het anders te doen. Daarnaast zoeken we naar oplossingen die echt werken en pakken we niet alles tegelijk aan. We maken keuzes en leren van het proces. We durven fouten te maken om tot daadwerkelijke vernieuwing te komen.

We willen in de regionale samenwerking een duidelijke positie en strategie bepalen en uitdragen. We zetten in op meer focus in samenwerking, een goed doordachte strategie en passen deze aan als de ontwikkelingen dit vragen. Dat helpt bij het prioriteren, maakt ons doelgericht en biedt meer kans op goede resultaten. De focus verschilt per domein of programma.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Algemeen

Beide thema's zijn overkoepelend aan de programma's. Veel resultaten die voortkomen uit regionale samenwerking en netwerken zijn toegelicht in de verschillende programma's.

Doelstelling 1: Een duidelijke positionering en strategie in regionale samenwerking

- We zien dat de wereld om ons heen in beweging is. We hebben zelf gewerkt aan een duidelijke positionering. Een voorbeeld waar dit resultaat heeft is Midsize Brabant. Een ander voorbeeld is de actualisering van ons Position Paper.
- We merken dat maatschappelijke partners anders naar Oss kijken, bijvoorbeeld op het gebied van economie, waarbij we samenwerken met onderwijs, ondernemers en overheid.
- We zijn gestart met het profileren van Oss als innovatieve partner. Voorbeelden zijn de voorbereidingen van proeftuinen/experimenten, zoals in de Ruwaard en Life Sciences.

Doelstelling 2: Meer focus in regionale samenwerking

- We werken aan een beperkt aantal doelen in de samenwerking met buurgemeenten en belangrijke strategische partners.
- Op basis van het Osse Position Paper kozen we bewuster voor bepaalde typen samenwerking.

Doelstelling 3: Meer resultaten uit samenwerking

- In 2015 waren we in onze regionale samenwerking meer bezig met inrichten dan oogsten. Dit moet in de komende jaren tot meer resultaten leiden.
- De Osse thematieken zijn opgenomen in de strategische agenda van Agrifood Capital en OP-Zuid (Europese subsidie gericht op innovatie etc.).

Doelstelling 4: Inbreng en sturing van de gemeenteraad in regionale samenwerking verbeteren

- De democratische legitimiteit blijft een aandachtspunt richting de raad. In 2015 hebben we geprobeerd de discussie te verbeteren door meer diepgang te creëren en andere werkvormen te gebruiken.

Doelstelling 5: Actieve internationale samenwerking

- We zitten in verschillende internationale netwerken en proberen dit verder uit te bouwen vanuit de focus op onze economische speerpuntsectoren (zie ook programma 8 Economie en vrije tijd).

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Bestuurlijke veerkracht	Provinciaal kader 2013	Voldoende	2015	Voldoende

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Een duidelijke positionering en strategie in regionale samenwerking

- We hebben het Position Paper geactualiseerd en dragen dit uit in de regio.
- De Midsize Brabant studie biedt ons een netwerk waarmee we landelijk en regionaal aan tafel zitten.
- Binnen de As50 startten we het gesprek over bestuurlijke veerkracht, ook met de provincie Noord-Brabant.
- We zijn de meest duurzame partner van de HAS.
- Voor de uitvoering van de taken van de jeugdzorg en de WMO maken we gebruik van overlegtafels. Voor meer toelichting verwijzen we naar programma 1 Zorg en welzijn. Deze overlegtafels gebruiken we ook voor de Participatiewet, dit is verder toegelicht in programma 2 Werk, inkomen en onderwijs.
- Binnen Agrifood Capital hebben we onze positionering verduidelijkt: Agrifood, logistiek, maakindustrie en Life Sciences.
- De werkwijze van wijk- en dorpsgericht werken maakt ons profiel in de regio duidelijker.
- Ook voor de sector Life Sciences hebben we gewerkt aan een duidelijke positionering.

Doelstelling 2: Meer focus in regionale samenwerking

- We zijn gesprekken gestart met de gemeente Nijmegen op het gebied van economie en ruimtelijke ordening.
- Met buurgemeenten zijn we begonnen aan samenwerking op het gebied van ICT en P&O.
- We zijn gestart met het voeren van gesprekken met gemeente 's-Hertogenbosch richting een strategische beleidsagenda.
- De noodopvang van vluchtelingen en huisvesting voor statushouders hebben we regionaal gecoördineerd aangepakt.

Doelstelling 3: Meer resultaten uit samenwerking

- We hebben de relatie met 's-Hertogenbosch versterkt door onder andere de herindeling met Maasdonk.
- We voeren gesprekken met het hoger onderwijs. Een resultaat is dat studenten samen met ondernemers projecten uitvoeren in Oss (in het kader van Agrifood en het centrum van Oss).
- We zijn gestart met de Europatafel bij Agrifood Capital.

Doelstelling 4: Inbreng en sturing van de gemeenteraad in regionale samenwerking verbeteren

- Voor de veiligheidsregio hebben we in samenwerking met de raad een integraal afwegingskader opgesteld.
- We zijn gestart met de prioritering van de gemeenschappelijke regelingen die de raad jaarlijks intensiever bespreekt. Daarnaast verbeterden we de communicatie tussen gemeenteraad en gemeenschappelijke regelingen, bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten.
- We hebben een regionale klankbordgroep van raadsleden van alle raden die in de Agrifood Capital regio zitten waarvoor sessies zijn georganiseerd. Een voorbeeld dat besproken is, is Heesch-West.

Doelstelling 5: Actieve internationale samenwerking

- We zijn op handelsmissie naar Vietnam geweest. De samenwerking is verbreed van alleen economisch naar onderwijs om de internationale solidariteit te versterken. We betrekken hierin regionale onderwijspartners.
- De ambassadeur van Vietnam is naar Ravenstein gekomen en heeft kennis genomen van de ervaringen van de deelnemers van de handelsreis.
- We nemen deel aan de Euregio Rijn-Waal en stimuleren bedrijven om aan het Interreg-programma deel te nemen.
- We nemen vanuit Agrifood Capital deel aan de European Region of Gastronomy. Oss neemt deel aan het bidbook voor onze regio. Dit bidbook is een schriftelijk overzicht van wat wij als regio te bieden hebben.
- Met de As50 zijn we naar Brussel gegaan om ons te oriënteren op Europese regelingen en lobby.

Prestatie-indicatoren

Dit thema heeft geen prestatie-indicatoren.

Programma's

Programma 1. Zorg en welzijn

1. Wat willen we bereiken?

Oss is een sociale gemeente waarin iedereen mee kan doen. We gaan uit van de mogelijkheden van de inwoner en de ondersteuning die nodig is als gevolg van beperkingen in het maatschappelijk functioneren. De meeste inwoners zijn prima in staat problemen zelf het hoofd te bieden. Inwoners die ondersteuning nodig hebben krijgen die zo licht mogelijk of zo zwaar als nodig, zo snel mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Om vragen van (kwetsbare) inwoners dichtbij te signaleren en samen op te lossen zijn teams van professionals in de wijk opgericht. Inwoners die op gespecialiseerde ondersteuning zijn aangewezen verwijzen we snel en effectief door. Voor de groep mensen die tijdelijk of chronisch (ook zwaardere) ondersteuning nodig hebben is die beschikbaar. De ondersteuning sluit aan op de eigen mogelijkheden en behoeften. Maatwerk is het uitgangspunt.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Algemeen

Bij deze terugblik op 2015 richten we ons op de transities: de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en jeugdhulp. Binnen de WMO neemt beschermd wonen een aparte plek in, omdat Oss daar verantwoordelijk is voor de zorg in de hele regio Noordoost-Brabant-oost. Daar waar de informatie voor beschermd wonen afwijkt noemen we het apart. Wat is genoemd onder het kopje 'algemeen' geldt voor zowel de (hele) WMO als voor jeugdhulp.

Doelstelling 1: Bevorderen van de kracht van de samenleving

Algemeen

We hebben ons in 2015 vooral gericht op de goede invoering van nieuwe taken in de praktijk. Voorzichtig zien we ontwikkelingen met inzet en inbreng van burgers en burgerinitiatieven.

WMO

- We zien meer maatschappelijke initiatieven: zorgcoöperaties, meer inzet van vrijwilligersorganisaties, meer zorg vanuit eigen netwerk (circa 10%).
- Er zijn nieuwe vormen van dagactiviteiten ontstaan zoals het Osse inloophuis en Dement talent.
- (nieuwe) Zorgaanvragers vinden het gewoner te onderzoeken wat ze zelf kunnen organiseren (bewustwording).

Jeugdhulp

- Er is met name bij professionals inzicht in de gewenste kanteling en er is gestart met de vertaling naar de praktijk.

Doelstelling 2: Er is voldoende en adequate ondersteuning vanuit de WMO, jeugdhulp en welzijn

Algemeen

- Zowel bij WMO als jeugdhulp was er continuïteit in de zorg.
- Dat geldt ook voor de contractering van en betaling aan aanbieders.
- Overlast als gevolg van problemen bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB; zorgt voor betaling van persoonsgebonden budgetten) bleef door maatwerkafspraken met cliënten, zorgaanbieders en SVB beperkt.

WMO

- De decentralisaties zijn voor zover we nu kunnen overzien zonder kwaliteitsverlies verlopen. Het (in 2016 uit te voeren) klanttevredenheidsonderzoek moet hier meer inzicht in bieden.
- Wel hadden de veranderingen rond huishoudelijke verzorging en een faillissement van één van de aanbieders veel impact voor een deel van onze cliënten en voor het personeel van de betreffende aanbieder. Voor cliënten waar problemen ontstonden gingen we op zoek naar oplossingen.
- Door de wijze van contracteren hebben aanbieders meer ruimte om aan te sluiten bij de (veranderingen in) de behoefte van de cliënt.
- Er zijn geen wachtlijsten/wachttijden voor WMO-ondersteuning.
- Het percentage cliënten dat bezwaar maakte tegen een besluit is klein (ongeveer 1%). Bezwaren op een besluit huishoudelijke hulp kenden een piek na de beleidsaanpassing in 2014 maar stabiliseren zich nu op hetzelfde percentage.
- Bij beschermd wonen hebben we (in tegenstelling tot eind 2014) inzicht in cliënten en aanbieders.

Jeugdhulp

Op basis van de geleverde zorg en de reacties die we kregen schatten we in wat we bereikt hebben. We evalueren nog het proces van de jeugdhulp en de effecten. Met deze kanttekening constateren we:

- We konden de zorgvragen die we kregen beantwoorden. De ingekochte zorg voldoet in grote lijnen aan de vraag.
- Wachttijden bleven beperkt.

Doelstelling 3: Goede samenwerking met en tussen alle partijen in het veld

Algemeen

- Zowel bij WMO als bij jeugdhulp is de samenwerking met partijen georganiseerd via overlegtafels (overleg tussen aanbieders en gemeenten).
- We hebben inzicht in de verbeterpunten over de inkoop WMO en jeugd omdat we dit geëvalueerd hebben (inclusief de samenwerking).
- Datzelfde geldt voor de samenwerking in inkoop en contractmanagement tussen gemeenten.

WMO

- In de evaluatie zeggen aanbieders o.a. dat we regeldruk verminderden, bereikbaar zijn, snel duidelijkheid geven bij vragen, dat er vertrouwen en een goede samenwerkingssfeer is. Gemeenten gaven aan dat er een goede sfeer is, een gezamenlijke visie bestaat en inkoop goed geregeld is.
- Dezelfde aanbieders kozen weer voor contractrelaties met Oss.
- We namen in regionaal verband een besluit over hoe we regionaal toezicht uitvoeren op de WMO.
- We hebben de aanbieders leren kennen (met name aanbieders beschermd wonen waren maar deels bij ons bekend) en zijn een goede samenwerking gestart.
- We hebben gestructureerd overleg met zorgverzekeraar en zorgkantoor, o.a. over de samenwerking tussen zorg en welzijn, wijkverpleegkundigen in sociale teams en afstemming over de Wet Langdurige Zorg.

Jeugdhulp

- De samenwerking tussen gemeenten en zorgaanbieders gaat goed. Het inkooptraject is geëvalueerd en hoewel er nog het nodige te verbeteren is zijn aanbieders en gemeenten tevreden over de samenwerking.
- Met het Basisteam Jeugd & Gezin (BJG) is een intensieve samenwerking ontstaan.
- We maakten een start om basisteams en aanbieders met elkaar te verbinden.

Doelstelling 4: Effectieve en professionele toegang tot zorg en ondersteuning

Algemeen

- De toegang tot zorg is in de basis effectief en professioneel georganiseerd. De toegang tot nieuwe zorgtaken pasten we in bij de bestaande toegangen tot zorg (afdeling Zorg, BJG's).
- Hulpvragers weten de toegang tot zorg te vinden.

WMO en Beschermd Wonen:

- De toegang tot beschermd wonen is binnen de gemeente georganiseerd.

Effectindicatoren

Dit programma heeft geen effectindicatoren.

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Bevorderen van de kracht van de samenleving

Algemeen

- We hebben de keukentafelgesprekken (waar toegang en herbeoordelingen plaatsvinden) zo ingericht dat eigen kracht en inzet van het netwerk veel aandacht krijgen en eigen mogelijkheden van zorgvragers worden benut.
- We boden in contracten ruimte aan aanbieders om alternatieven te realiseren met inzet van hun eigen netwerk.
- In de contracten verplichtten we aanbieders om het netwerk te betrekken bij de gesprekken over de inhoud van de zorg, en verplichtten hen om het eigen netwerk in te zetten én te ondersteunen.
- We gaven ruimte aan nieuwe aanbieders, ook van buiten de zorgsector. En we voerden het gesprek met aanbieders over de kanteling en wat dat vraagt.
- We zijn projecten gestart om meer met de mensen in de wijk te organiseren (bijvoorbeeld de Proeftuin De Ruwaard).

WMO

- We zijn gestart met een algemene voorziening voor huishoudelijke hulp (HHT), waardoor minder mensen een beroep hoeven te doen op zorg omdat ze huishoudelijke hulp buiten de zorg zelf kunnen regelen.
- We hebben ervaringsdeskundigen ingezet om mensen met psychiatrische problematiek te ondersteunen.

Doelstelling 2: Er is voldoende en adequate ondersteuning vanuit de WMO, jeugdhulp en welzijn

Algemeen

- We contracteerden aanbieders tijdig. We namen de betaling over van persoonsgebonden budgetten.
- We voerden de herbeoordelingen uit zodat we zorg ook na het overgangsjaar konden voortzetten.
- We hebben de interne organisatie aangepast zodat we de nieuwe taken goed op kunnen pakken.

WMO

- We hebben het nieuwe beleid t.a.v. huishoudelijke hulp geëvalueerd en het naar aanleiding daarvan verbeterd.
- We verruimden tarieven voor huishoudelijke zorg waardoor aanbieders beter maatwerk konden leveren.
- We zorgden voor meer aanbieders en meer keuzevrijheid voor zorg.
- We hebben contractmanagement opgezet en uitgevoerd om de relatie met aanbieders te onderhouden en de contracten te beheren.
- We stelden het inkoopplan 2016 op.

Beschermd Wonen

- We zijn gestart met de ontwikkeling van nieuw beleid voor beschermd wonen.
- We probeerden helderheid te krijgen in het regionaal budget en mogelijkheden om het financieel tekort te verminderen. Dat deden we door te overleggen met het Rijk en het meedoen aan onderzoek.

Jeugdhulp

- We organiseerden voor de centrumgemeente 's-Hertogenbosch het overleg tussen gemeenten en aanbieders (de overlegtafel).
- We speelden een actieve rol in de regionale samenwerking en afstemming rond de inkoop van jeugdhulp.
- We organiseerden overleg en contact tussen BJJ's en aanbieders.

Doelstelling 3: Goede samenwerking met en tussen alle partijen in het veld

Algemeen

- We organiseerden bijeenkomsten en werkgroepen om aanbieders en andere partijen bij elkaar te brengen, informatie uit te wisselen en samen te werken aan de ontwikkeling van de zorg.
- We brachten partijen bij elkaar naar aanleiding van concrete situaties (bijvoorbeeld GGZ en politie).
- We evalueerden de inkoop met de overlegtafel (het overleg en de samenwerking) als belangrijk onderdeel.
- We legden de verbinding tussen welzijnsinstellingen en zorg. We legden dit vast in de opdracht aan de nieuwe welzijnsinstelling. Dat moet gaan leiden tot meer samenwerking tussen welzijn en zorg in de wijk.
- We werkten mee aan de fusie tussen de welzijnsinstellingen (Vivaan, RIGOM, MEE, Aanzet) onder de naam 'Welzijn op Waarde' (WoW).
- We werkten met zorgaanbieders aan innovatie (bijvoorbeeld huishoudelijke hulp); dit zetten we voort.

Doelstelling 4: Effectieve en professionele toegang tot zorg en ondersteuning

Algemeen

- We begonnen met een traject gericht op één toegang tot zorg voor gemeenten, sociale teams en BJJ's.
- We ontwikkelden SamenKrachtOss; dit is een team dat zich richt op één aanpak van multiprobleemgezinnen (gezinnen met meerdere typen problemen).

WMO

- We hebben sociale wijkteams opgezet. Deze zorgen voor 1e lijns ondersteuning en toegang tot gespecialiseerde zorg.
- We vereenvoudigden het systeem van beoordelen en financiën: minder categorieën, meer maatwerk.
- We informeerden inwoners over het zorgaanbod en de veranderingen daarin.
- We hebben de capaciteit van de afdeling Zorg uitgebreid en medewerkers verder geschoold in de nieuwe taken.
- We organiseerden de toegang tot beschermd wonen binnen de gemeente Oss met inzet van externe deskundigheid.

Jeugdhulp

- We hebben het BJJ opgezet en ingericht.
- We zorgden voor een budgetregisseur die kwaliteit van zorg en budget bij BJJ bewaakt. Deze bewaakt of de toegewezen zorg in lijn blijft met het budget en draagt bij aan een soepel samenwerkingsproces.
- We zorgden dat het BJJ aanwezig is op de vindplaatsen (kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, politie).
- We hebben het administratieve proces om besluiten te nemen bij de gemeente (consulenten Jeugd) ingericht.
- We zorgden voor een actieve samenwerking met huisartsen en gecertificeerde instellingen (dit zijn de instellingen die de justitiële zorg leveren).

Prestatie-indicatoren

Dit programma heeft geen prestatie-indicatoren.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Wmo individuele voorzieningen	Lasten	11.547	10.842	9.653	-1.188	V
	Baten	-3.157	-2.857	-3.141	-284	V
	Saldo	8.390	7.984	6.513	-1.472	V
Wmo collectieve voorzieningen	Lasten	7.602	7.797	7.541	-256	V
	Baten	-8	-145	-261	-116	V
	Saldo	7.594	7.652	7.280	-372	V
Jeugd en Opbouwwerk	Lasten	2.098	1.984	1.912	-72	V
	Baten	-21	-21	-28	-6	V
	Saldo	2.077	1.963	1.885	-78	V
Jeugdzorg	Lasten	22.615	23.301	22.571	-730	V
	Baten	0	-41	-59	-17	V
	Saldo	22.615	23.260	22.512	-748	V
Wmo/AWBZ	Lasten	27.181	28.589	26.933	-1.656	V
	Baten	0	0	-17	-17	V
	Saldo	27.181	28.589	26.915	-1.673	V
Beleidsontwikkeling zorg en welzijn	Lasten	106	419	447	29	N
	Baten	0	-10	-10	0	-
	Saldo	106	409	437	29	N
Gezondheidszorg	Lasten	3.560	2.802	2.799	-3	V
	Baten	-29	-29	-30	-1	V
	Saldo	3.531	2.773	2.769	-4	V
Totaal programma	Lasten	74.708	75.733	71.857	-3.876	V
	Baten	-3.216	-3.104	-3.545	-441	V
	Saldo	71.492	72.629	68.311	-4.318	V
Stortingen reserves		60	360	360	0	-
Onttrekkingen reserves		0	-332	-332	0	-
Totaal mutaties reserves		60	28	28	0	V
Resultaat		71.552	72.657	68.339	-4.318	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Wmo collectieve voorzieningen

Het verschil van € 256.000 lagere lasten voor Wmo collectieve voorzieningen wordt veroorzaakt door:

- Een voordeel van € 128.000 door de bijdrage van het Rijk voor het terugdringen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen (Gezond in de stad). We hebben hiervoor jaarlijks € 128.000 gekregen voor de periode 2015-2017. Het eerste gedeelte is eind 2015 beschikbaar gesteld aan de samenwerkende partijen GGD, gezondheidscentrum Zwanenberg en het SEC. De daadwerkelijke uitvoering van het project ligt in 2016. Daarom is het budget in 2015 niet besteed. In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat stellen we voor dit bedrag over te hevelen.
- Een voordeel van € 182.000 door minder kosten aan incidentele projecten (bij de programmabegroting 2016-2019 is al € 75.000 vrijgevallen), lagere subsidie Wmo wijkhulpdiensten en minder uitgaven doordat kosten voor de intensivering van het armoede- en schuldenbeleid uit budgetten van bijstand zijn betaald.
- Een nadeel doordat er voor maatschappelijke opvang hogere kosten zijn geweest. We krijgen hiervoor geld van het Rijk. Doordat het Rijk het bedrag een paar keer verlaagd heeft zijn de uitgaven hoger uitgevallen dan het beschikbare budget. Daarnaast zijn de kosten voor de opvang van zwervjongeren hoger uitgevallen in verband met een extra opvanglocatie voor moeders met kinderen.

De baten zijn € 116.000 hoger. Dit komt doordat we van de regiogemeenten een aanvullende bijdrage hebben ontvangen om de hogere kosten voor maatschappelijke opvang te compenseren.

Wmo/AWBZ

De werkelijke lasten zijn afgerond € 1,67 miljoen lager. Dit komt door 3 onderdelen, namelijk de Wmo begeleiding, door beschermd wonen en de budgetten voor kanteling en innovatie.

Wmo begeleiding

In totaal hadden we € 8.465.000 aan lasten verwacht. De werkelijke lasten waren € 7.895.000. Dat betekent een verschil van € 570.000 oftewel een onderschrijding van 7,2%. Verschillen worden verklaard door:

Er is iets minder gebruik gemaakt van Pgb's dan verwacht. Het gaat in verhouding om een klein verschil.

Voor landelijke voorzieningen is geadviseerd een bepaald percentage te reserveren. Inwoners van Oss hebben er minder gebruik van gemaakt.

De categorie GGZ volledig pakket thuis (persoonlijke verzorging) is uiteindelijk in de Zorgverzekeringswet gebleven en niet naar de gemeente overgekomen.

Wmo beschermd wonen

In totaal hadden we lasten van € 19.572.000 verwacht. De werkelijke lasten waren € 18.719.000. Dit is een verschil van € 853.000 oftewel een onderschrijding van 4,4%.

Bij de eerste financiële tussenrapportage over 2015 verwachtten we een regionaal tekort van € 2,3 miljoen.

Daarom hebben we destijds een nadeel van € 655.000 als 30-ontwikkeling gemeld (het Osse aandeel van dit regionaal tekort).

Uiteindelijk blijkt het tekort mee te vallen en is gebleken dat twee instellingen minder cliënten hebben opgevangen dan overeengekomen was. Zoals afgesproken in de voorwaarden in het contract zullen we bij die twee instellingen ruim € 900.000 terugvorderen.

Kanteling en innovatie

Bij de programmabegroting 2016-2019 is een bedrag van € 367.000 vrijgevallen. Uit het restant van het budget zouden kosten worden betaald voor innovatieve projecten. Deze projecten zijn in 2016 niet meer opgestart. Daarom is een bedrag van € 120.000 overgebleven.

Verder is bij de bestemming van het rekeningresultaat 2014 € 202.000 overgeheveld naar 2015 voor kleinschalige experimenten binnen de Kanteling. We hebben dit budget in 2015 gedeeltelijk ingezet voor personele capaciteit. Het restant willen we meerjarig inzetten om deze personele capaciteit vast te houden. Daarom is in het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat een voorstel toegevoegd om € 170.000 over te

hevelen.

Jeugdzorg

Het voordeel van € 748.000 wordt veroorzaakt door een voordeel van € 2,3 miljoen bij het Pgb jeugd en een nadeel op zorg in natura zonder verblijf van € 1,5 miljoen. In totaal waren de uitgaven voor jeugdzorg op € 20,6 miljoen geraamd. De werkelijke lasten waren € 19,8 miljoen. Dit is een verschil van 2,9%.

De inkoop van Zorg in Natura (ZIN) gebeurt door de centrumgemeente 's-Hertogenbosch. Het Pgb jeugd wordt lokaal beheerd.

Dat we voor ZIN toch meer uitgegeven hebben dan overeengekomen komt door:

- meer gebruik van het landelijk aanbod jeugdzorg
- meer reiskosten naar GGZ aanbieders
- meer aanspraken vanuit het overgangsrecht jeugdzorg
- minder gebruik van Pgb jeugd omdat er meer gebruik gemaakt wordt van het beschikbare ZIN aanbod.

Omdat er nog veel onzekerheid is over de Pgb's staat in het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat een voorstel om het restant van het budget over te hevelen naar 2016.

Wmo individuele voorzieningen

De lasten zijn afgerond € 1,2 miljoen lager uitgevallen. Dit wordt veroorzaakt doordat het Rijk extra budget beschikbaar heeft gesteld voor huishoudelijke hulp toelage (HHT) voor de regio. Dit budget is bedoeld om de vraag naar huishoudelijke hulp te stimuleren om zoveel mogelijk werkgelegenheid in de zorg te behouden. Dit extra budget kwam pas halverwege 2015 beschikbaar en omdat het even duurt voordat inwoners hier bekend mee worden is een groot deel niet gebruikt. Het Rijk wil dat we de niet bestede middelen in 2016 alsnog inzetten. In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat stellen we daarom voor € 1.114.000 naar 2016 over te hevelen.

Daarnaast zijn de lasten voor het kleinschalig collectief vervoer € 72.000 lager uitgevallen. Het aantal unieke klanten is in 2015 toegenomen omdat er inwoners van Geffen zijn toegevoegd. De gereden afstand per rit is echter afgenomen. Dat verklaart waarom het totaal aan kosten toch is afgenomen.

De baten zijn € 284.000 hoger doordat we extra eigen bijdragen Wmo hebben ontvangen. Deze eigen bijdragen laten zich moeilijk begroten omdat we geen inzicht hebben in de gegevens van het CAK. Wat blijkt is dat het CAK nog niet alle periodes uit 2015 heeft opgelegd, geïnd en afgedragen. Deze extra verwachte bijdragen hebben we in 2015 verwerkt en verklaren het voordeel.

5. Overzicht subsidies

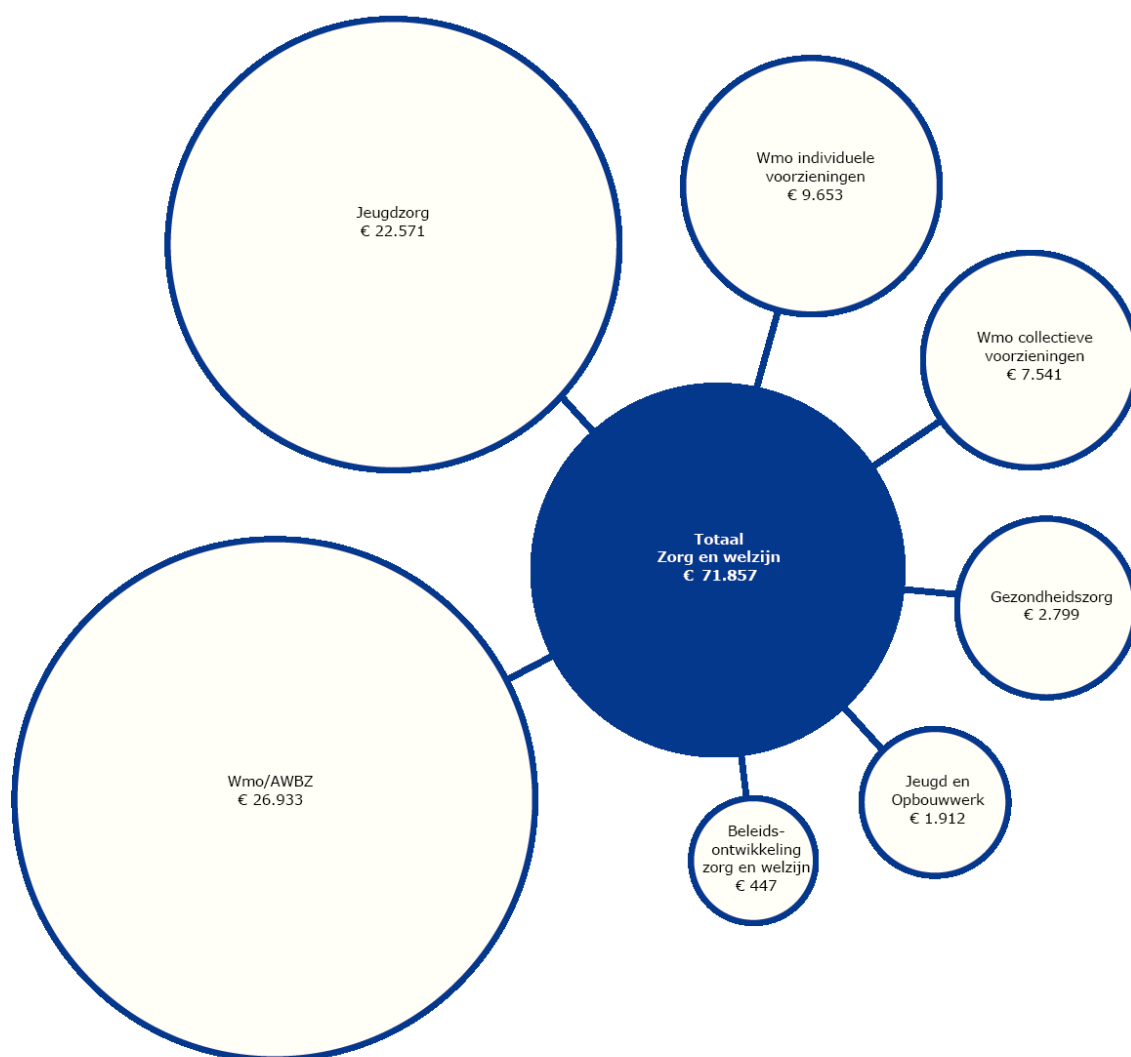
We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Wmo collectieve voorzieningen	6.955	7.392	7.319
Wmo/AWBZ	-	982	982
Jeugd en Opbouwwerk	1.933	1.708	1.683
Gezondheidszorg	23	29	29
Jeugdzorg	-	1.778	1.778
Beleidsontwikkeling zorg en welzijn	54	202	202
Totaal programma	8.965	12.091	11.992

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

1. Wat willen we bereiken?

Iedereen doet mee naar vermogen. We streven ernaar om iedereen zoveel mogelijk te laten participeren. In werk, op school en breder in de samenleving, bijvoorbeeld met vrijwilligerswerk. Ons doel is zelfredzaamheid en (economische) zelfstandigheid. Onze opdracht is om de kwetsbare inwoner op de arbeidsmarkt te begeleiden naar werk, primair in regulier werk. Daarbij is het van belang dat het onderwijs goed aansluit op de arbeidsmarkt en dat uitval in het onderwijs zoveel mogelijk wordt voorkomen.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Stroomlijnen van regionaal en lokaal arbeidsmarktbeleid

- Op 1 januari 2016 startten we met 1 portefeuillehoudersoverleg voor regionaal arbeidsmarktbeleid Brabant Noordoost in plaats van portefeuillehoudersoverleggen in de verschillende subregio's. Oss wordt voorzitter voor 18 gemeenten.
- We haalden extra subsidie binnen waarvoor we extra dienstverlening kunnen doen in de regio, zoals startersbeurzen.
- We bereikten een uniforme dienstverlening voor werkgevers, bijvoorbeeld 1 website en werkgeversservicepunten.
- We zorgden voor een uniforme monitoring van de banenafspraken vanuit het sociaal akkoord en we lopen daarbij op schema.

Doelstelling 2: Kwetsbare groepen hebben onze prioriteit

- We hebben 305 mensen uit de bijstand geplaatst naar werk, waarvan 71 met loonkostensubsidie. Daarnaast zijn 86 mensen parttime aan het werk gegaan, waarvan 10 met loonkostensubsidie.
- De stijging van het aantal bijstandsgerechtigden is afgevlakt van 8% in 2014 naar 4,6% in 2015.

Doelstelling 3: Actieve inzet van vrijwilligerswerk

- Ongeveer 180 mensen met een uitkering verrichten vrijwilligerswerk.
- In het schooljaar 2014/2015 hebben 838 leerlingen voor 16.075 uur vrijwilligerswerk in maatschappelijke stages verricht bij ongeveer 50 organisaties.

Doelstelling 4: Op maat toepassen van armoedebeleid

- 70,1% van de huishoudens met een inkomensgrens tot 120% maakt gebruik van voorzieningen in het kader van armoedebeleid. Voor de huishoudens met een uitkering voor levensonderhoud is dat 86,3%.

Doelstelling 5: Zorgen voor een goede lokale aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt

- We verminderden het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV). We staan in de top-3 van VSV-regio's in Nederland met het laagste aantal schoolverlaters.
- In de 'Kweekvijver logistiek 2015' zijn 43 deelnemers gestart met de cursus basisvaardigheden. Na het succesvol afronden van deze cursus zijn er hiervan 32 doorgestroomd naar de opleiding logistiek. Deze mensen zijn allemaal gekoppeld aan een stageplaats in de logistiek.

Doelstelling 6: Opstellen en uitvoeren van een Lokaal Educatieve Agenda

- De verbouwing van de nieuwe praktijkschool De Singel is gestart.
- Wij hebben het beheer en onderhoud van de Horizonscholen overgedragen aan het onderwijs. In 2016 zal hierover een definitief besluit genomen worden.
- De professionalisering van de taal- en schrijfvaardigheid van leidsters in de kinderopvang is gerealiseerd.
- De scholencarrousel Ruwaard is afgerond.
- We zijn gestart met de vorming van 24 Integrale KindCentra (IKC's) waarbij 30 van de 34 basisscholen zijn betrokken.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Percentage vrijwilligers	Waarstaatje-gemeente.nl	42%	2014	50%
2. Percentage voortijdig schoolverlaters	OssStat	1,7%	Schooljaar 2013-2014	< 2,2%
3. Percentage bereik doelgroep armoedebeleid	Minimascan StimulanSZ	70,1%	2015	80%
4. Afvlakking percentage stijging bijstandsuitkeringen	WIZ	4,7%	2015	5%

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Stroomlijnen van regionaal en lokaal arbeidsmarktbeleid

Regionaal:

- We nemen actief deel aan regionale werkvormen. Oss en 's-Hertogenbosch zijn samen kartrekker van regionaal arbeidsmarktbeleid, bijvoorbeeld bij het regionaal arbeidsmarktprogramma 'Noordoost Brabant werkt'.
- Samen met werkgevers, werknemers, vakbonden, UWV, SW-bedrijven, onderwijsinstellingen en 18 regiogemeenten stelden we beleid vast. We maakten afspraken over het creëren van werk en het inzetten van instrumenten hiervoor. Ook vroegen we subsidies aan bij het Rijk, Europa en de provincie Noord-Brabant.
- We richtten het regionaal werkbedrijf op en zorgden voor de inrichting van de organisatie. Dit werkbedrijf zorgt voor banen voor mensen met een beperking zoals afgesproken in het landelijk sociaal akkoord.
- We uniformeerden de dienstverlening voor werkgevers en uniformeerden instrumenten die we inzetten bij het arbeidsmarktbeleid.
- We hebben een pilot Participatiewet met gemeenten en IBN opgestart en een tussenevaluatie gemaakt. We zorgden voor een bestuurlijke opdracht om te komen tot een structurele aanpak voor uitvoering van de Participatiewet en de WSW vanaf 2017 en verder.

Lokaal:

- Samen met ondernemers en onderwijsinstellingen stelden we een actieplan Lokaal Arbeidsmarktbeleid op. Hierin hebben we afspraken gemaakt over hoe we het arbeidsmarktbeleid vormgeven om te zorgen dat zoveel mogelijk mensen aan het werk komen en blijven.

Doelstelling 2: Kwetsbare groepen hebben onze prioriteit

- We hebben een regionaal plan kwetsbare jeugd voorbereid. Lokaal gingen we al aan de slag om kwetsbare jongeren te helpen.
- We leverden een bijdrage aan een netwerk van onderwijs en gemeenten om werkloze jongeren die van school komen aan het werk te helpen via 'Het werkTverband' (samenwerking tussen onderwijsinstellingen en gemeenten).
- We hebben ons re-integratiebeleid voortgezet, bijvoorbeeld door arbeidstraining en het arbeidsrijp maken via De Rotonde en het motiveren van mensen met multi-problematiek via Focus. We hebben extra geld geïnvesteerd in jongeren zonder uitkering, bijvoorbeeld door het inzetten van een jobcoach of specialistische re-integratietrajecten.
- We verzorgden sollicitatietraining voor vluchtelingen in het Tigrinya (taal van Eritrea).

Doelstelling 3: Actieve inzet van vrijwilligerswerk

- We voerden gesprekken met mensen met een uitkering met als doel vrijwilligerswerk te verrichten.
- Na het afschaffen van de landelijke subsidie maatschappelijke stages hebben we samen met Vivaan de maatschappelijke stages in het middelbaar onderwijs voortgezet.

Doelstelling 4: Op maat toepassen van armoedebeleid

- We pasten een andere wijze toe van zowel het voeren van gesprekken met aanvragers als het verstrekken van voorzieningen. Ook verruimden we de doelgroep en de verstrekkingen.
- Het schuldhulpmaatjes project hebben we voortgezet en uitgebreid.
- We zochten intensief het contact met partijen die zich ook bezig houden met het voorkomen van problematische schulden.

Doelstelling 5: Zorgen voor een goede lokale aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt

- We intensiverden de aanpak van voortijdig schoolverlaters.
- We overlegden vaker met onderwijspartners waardoor we voortijdig schoolverlaters eerder in beeld hadden.
- We zetten de huidige werkwijze voort door aanwezig te zijn op de scholen.
- We faciliteerden het project kweekvijver logistiek om mensen zonder startkwalificatie voor te bereiden op een baan in de logistieke sector.
- We hebben de vereniging Talentencampus opgericht en de projectorganisatie ingericht.

Doelstelling 6: Opstellen en uitvoeren van een Lokaal Educatieve Agenda

- We spraken met partijen uit het onderwijsveld vooral over huisvesting, beheer van schoolgebouwen en Horizonscholen/Integrale KindCentra (IKC). Daaraan hebben we nieuwe overlegvormen toegevoegd, zoals de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) over het inhoudelijke onderwijsbeleid.
- We hebben het onderwijs voor vluchtelingen voorbereid samen met partners uit onderwijs en jeugdhulp.
- We legden de verbinding tussen passend onderwijs en jeugdhulp. We maakten afspraken over bijvoorbeeld het verder helpen van zorgleerlingen en inspraak door het onderwijs bij inkoop van jeugdhulp.
- We verruimden de doelgroep voor onderwijsachterstandbeleid.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Percentage bereik VVE doelgroep	Jaarevaluatie TOV	Niet bekend i.v.m. nieuw systeem	100%	100%

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Basisonderwijs	Lasten	5.957	5.952	6.602	650	N
	Baten	-1.081	-1.000	-1.143	-143	V
	Saldo	4.876	4.953	5.459	507	N
Voorschoolse educatie	Lasten	1.551	1.233	1.205	-28	V
	Baten	-90	-63	-43	20	N
	Saldo	1.460	1.170	1.162	-8	V
Inkomensvoorziening	Lasten	24.243	27.839	27.402	-437	V
	Baten	-17.489	-20.575	-20.623	-48	V
	Saldo	6.754	7.264	6.779	-485	V
Participatiebudget	Lasten	24.737	26.498	26.765	267	N
	Baten	-33	-174	-480	-306	V
	Saldo	24.704	26.323	26.285	-39	V
Schuldhelpverlening	Lasten	1.063	1.063	1.111	48	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.063	1.063	1.111	48	N
Beleidsontwikkeling Onderwijs	Lasten	1.358	1.225	1.226	1	N
	Baten	-888	-888	-901	-13	V
	Saldo	470	337	325	-12	V
Speciaal onderwijs	Lasten	554	369	377	7	N
	Baten	-45	0	-3	-3	V
	Saldo	509	369	373	4	N
Voortgezet onderwijs	Lasten	2.605	2.445	2.466	21	N
	Baten	0	0	-24	-24	V
	Saldo	2.605	2.445	2.442	-3	V
Onderwijsondersteunende activiteiten	Lasten	1.914	1.938	1.981	43	N
	Baten	-18	-18	-11	7	N
	Saldo	1.896	1.920	1.970	50	N
Beleidsontwikkeling werk en inkomen	Lasten	180	182	175	-7	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	180	182	175	-7	V
Volwasseneneducatie	Lasten	125	151	147	-3	V
	Baten	-54	-54	-56	-2	V
	Saldo	72	97	91	-6	V
Kinderopvang	Lasten	112	112	158	46	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	112	112	158	46	N
Werkloosheidsbestrijding	Lasten	0	0	0	0	-
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	0	0	0	0	-

Totaal programma	Lasten	64.399	69.007	69.615	607	N
	Baten	-19.697	-22.772	-23.284	-512	V
	Saldo	44.702	46.235	46.330	95	N
Stortingen reserves		0	0	0	0	-
Onttrekkingen reserves		-262	-616	-864	-248	V
Totaal mutaties reserves		-262	-616	-864	-248	V
Resultaat		44.440	45.619	45.466	-153	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Basisonderwijs

Voor het basisonderwijs zijn de lasten € 650.000 hoger uitgevallen dan begroot. Dit heeft een aantal oorzaken:

- We hebben van een aantal schoolgebouwen de boekwaarde afgeboekt omdat ze niet meer als school in gebruik zijn (€ 363.000).
- We hebben € 220.000 extra kosten gehad voor de warme overdracht in verband met de decentralisatie van het buitenonderhoud van de gemeente naar het basisonderwijs. Deze kosten zijn betaald uit de reserve onderwijs.
- Er zijn hogere kosten op dit product (€ 103.000) in het kader van het integraal voorzieningenbeleid (IVB) en het energiemangement. Dit zijn kosten voor alle gebouwen.
- Verder is de Antonius Abt school in Overlangel buiten gebruik gesteld, het gebouw is overgedragen aan het kerkbestuur. De boekwaarde van € 58.000 moest worden afgeboekt.
- Daarnaast is er ook een voordeel van € 100.000 op dit product door afrekeningen van energiekosten.

De baten zijn € 143.000 hoger. Dit komt vooral door:

- Hogere huuropbrengsten van € 76.000.
- Hogere doorberekeningen aan gebruikers voor sanitair en schoonmaak (€ 60.000). De afrekeningen over de jaren vóór 2015 zijn hoger geweest dan vooraf werd ingeschat.

Participatiebudget

De lasten zijn € 267.000 hoger uitgevallen. De baten zijn € 306.000 hoger dan begroot. Het grootste verschil, een bedrag van € 244.000 aan de lasten- en batenkant, wordt veroorzaakt door de stimuleringsuitkering die we voor de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) hebben gekregen. Deze stimuleringsuitkering is een bonus die we krijgen voor de gerealiseerde begeleid werkplekken in het jaar 2013. Deze rijksbijdrage betalen wij door aan het werkvoorzieningschap (IBN).

Daarnaast is er een voordeel van € 60.000 aan de batenkant doordat we onder andere een aantal subsidies hebben gekregen voor jongeren, het project logistiek en bijdragen van gemeenten die gebruik maken van de Rotonde.

Inkomensvoorziening

De lasten zijn € 437.000 lager uitgevallen dan begroot. Bij de programmabegroting 2016-2019 verwachtten we hier een tekort van € 1 miljoen. Dit is gemeld als 3O-ontwikkeling. Uiteindelijk blijkt het tekort € 350.000. Dit komt door de volgende ontwikkelingen:

- De verwachting was dat het uitkeringenbestand in 2015 zou stijgen. De uiteindelijke bestandsstijging is niet uitgekomen op 5,7% maar 4,6%. Doordat we de bestandsstijging hebben kunnen beperken is het tekort minder groot.
- Daarnaast is in het vierde kwartaal het definitieve BUIG budget 2015 naar boven bijgesteld. Dit levert een voordeel op € 125.000.
- Tot slot is het gelukt meer geld te ontvangen uit debiteuren van sociale zaken.

Verder hebben we € 42.000 minder uitgegeven op de budgetten die we van het Rijk hebben gehad voor extra uitvoeringskosten voor de WWB, participatie en de individuele studietoelage. Daarnaast is de voorziening voor dubieuze debiteuren verhoogd met € 123.000.

Er is € 85.000 minder uitgegeven aan minimabeleid. In 2015 is in de nota herziening armoedebeleid besloten structureel budget beschikbaar te stellen voor een aandachtfunctionaris en een verbindingsmakelaar voor maatschappelijke organisaties en het stimuleren van vrijwilligerswerk. Pas in het vierde kwartaal kon hiermee een start gemaakt worden waardoor hier minder kosten voor gemaakt zijn.

Onttrekkingen reserves

Uit de reserves is € 248.000 meer onttrokken dan begroot was. Dit komt doordat de kosten voor de warme overdracht aan het onderwijs worden afgedekt door een onttrekking aan de reserve onderwijs.

5. Overzicht subsidies

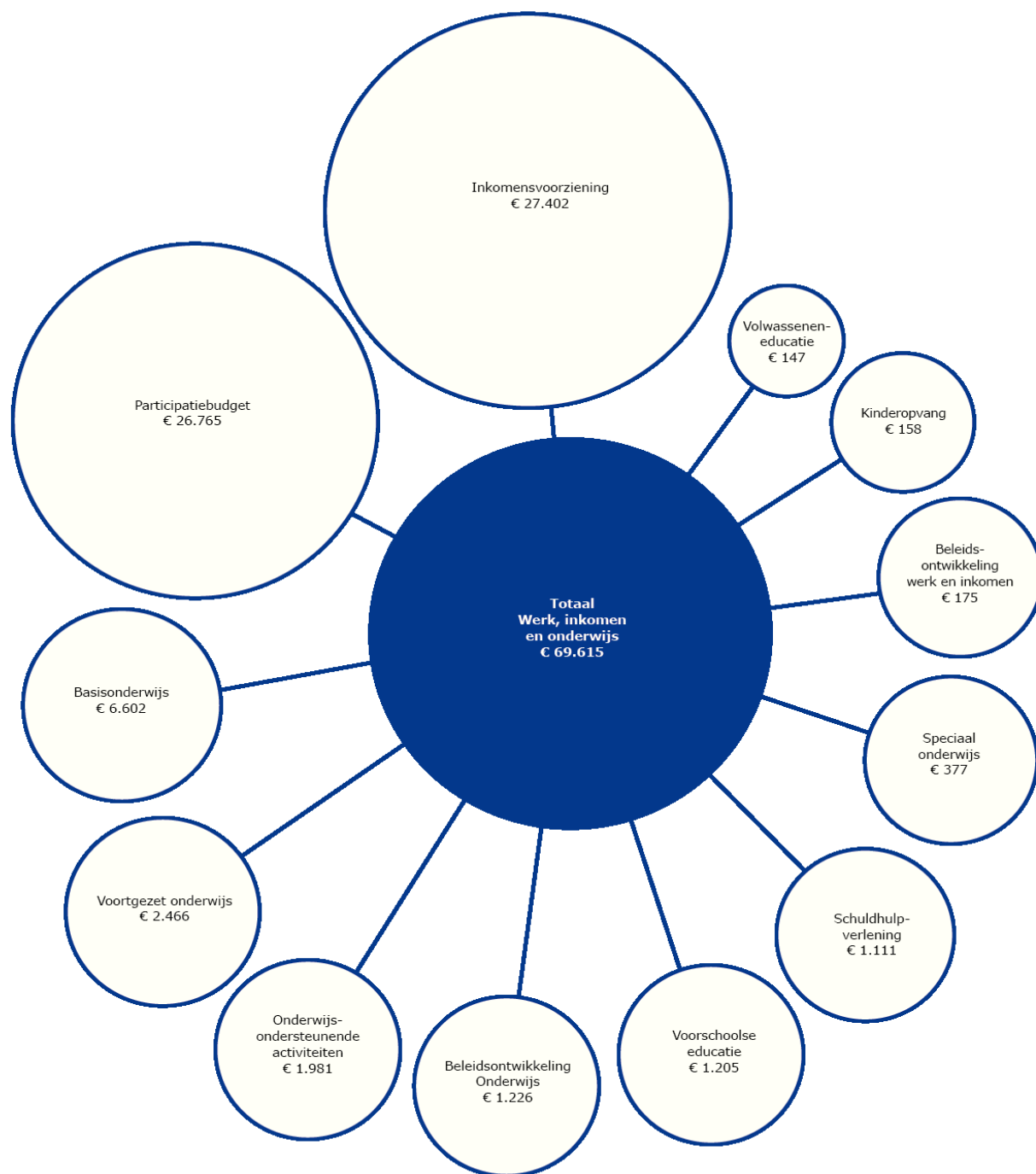
We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Voorschoolse educatie	362	371	371
Volwasseneneducatie	86	88	88
Beleidsontwikkeling Onderwijs	4	4	4
Totaal programma	452	463	463

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten

1. Wat willen we bereiken?

Mensen vormen met elkaar gemeenschappen, in buurten, wijken en kernen, in verenigingen, in sportclubs, in scholen, in kerken en moskeeën etcetera. Hoe sterker en vitaler al deze gemeenschappen kunnen functioneren, hoe beter het is. Daarom moeten er zo min mogelijk hindernissen zijn voor mensen om deel uit te maken van een gemeenschap. Dan krijgen we bloeiende gemeenschappen met kunst, cultuur, verenigingsleven en sport. Inwoners nemen hier waar mogelijk zelf initiatieven voor en organiseren dit zelf. Als gemeente stimuleren en ondersteunen we dit. Verenigingen en vrijwilligers zijn belangrijke voorwaarden om ontmoeten, sporten en cultuur mogelijk te maken. We hebben daarbij in het bijzonder aandacht voor de positie van jongeren. Onder het motto van 'jong geleerd is oud gedaan' willen we hen hier meer bij betrekken. Verder bevorderen we in dit programma een gezonde leefstijl van inwoners.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Behoud van functionele, duurzame en betaalbare voorzieningen

- De nieuw gerealiseerde voorzieningen voldoen aan het Bouwbesluit, zijn in functionele zin afgestemd op de activiteiten die er plaatsvinden en hebben overwegend een gezonde en duurzame exploitatie. De vier accommodaties die nog geen sluitende exploitatie hebben helpen we.

Doelstelling 2: Een grotere betrokkenheid van gebruikers van voorzieningen

- Uit de evaluatie van de eerste vier Voorzieningenkaart trajecten bleek dat het merendeel van de deelnemers zeer betrokken was.

Doelstelling 3: Maatschappelijke activiteiten zijn laagdrempelig en toegankelijk

- De regel is dat maatschappelijke gebouwen kostendekkend worden geëxploiteerd. Daar waar de drempels te hoog zijn voor deelname aan activiteiten, voorzien we in aanvullende subsidies. Hierdoor zijn activiteiten laagdrempelig en toegankelijk.

Doelstelling 4: Realiseren van hervormingen in de cultuursector

- De Osse cultuursector werkt beter samen, zoekt de verbinding met de inwoners, met de Osse historie en richt zich ook op cultuureducatie. Zo heeft Muzelinck haar educatieaanbod verbreed en werkt ze meer op locatie, is voor de tweede keer het Cultureel Uitje georganiseerd, werkt Groene Engel samen met het museum aan podiumoptredens etc..
- We doen een groter beroep op cultureel ondernemerschap; we zien dat instellingen hierin stappen zetten. Een voorbeeld is de betere samenwerking tussen Muzelinck en Lievekamp.
- Bezuinigingen gaan in 2017 in; daarna moet blijken in hoeverre deze doelstelling wordt gerealiseerd.

Doelstelling 5: Meer mensen die sporten en gezond bewegen

We bereiken meer mensen met onze activiteiten, maar we hebben over 2015 onvoldoende gegevens om iets te kunnen zeggen over het sport- en beweeggedrag van alle inwoners.

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Tevredenheid inwoners over voorzieningen	Waarstaatjegemeente.nl	72%	2014	73%
2. Gevoel verantwoordelijkheid voor voorzieningen in de buurt	GGD	62%	2014	63%
3. Deelname aan verenigingen e.d.	Waarstaatjegemeente.nl	63%	2014	63%
4. Tevredenheid inwoners over cultureel aanbod	Waarstaatjegemeente.nl	7	2012	7
5. Aantal volwassenen volgens Norm Gezond Bewegen	GGD	61%	2014	62%
6. Mensen met ernstig overgewicht	GGD	34,25%	2014	32%

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Behoud van functionele, duurzame en betaalbare voorzieningen

- We hebben via de programmabegroting 2016-2019 middelen beschikbaar gesteld voor een meerjaren investeringsplan. In de komende jaren werken we dit verder uit.
- De raad heeft een besluit genomen over en krediet beschikbaar gesteld voor nieuwbouw van praktijkschool De Singel.
- De Elzeneindschool is in 2015 verhuisd naar de Poolster en daarmee is de scholencarrousel in de Ruwaard afgerond. Dit leidde tot forse vermindering van de onderwijshuisvestingscapaciteit. De multifunctionele accommodatie (MFA) Oijen (onderwijs & ontmoeten) is afgerond en opgeleverd. We renoveerden de sportzaal in Lith.
- Daar waar de betaalbaarheid en/of exploitatie onder druk staat, helpen we de beheersstichtingen bij het maken van een verbeterplan, bijvoorbeeld in Megen en Berghem. Zo voerden we de exploitatiescan uit voor vier accommodaties die nog geen sluitende exploitatie hebben. Dit betreft: Acropolis, De Koppellinck, MFA Schadewijk en De Berchplaets.
- We realiseerden een nieuw scoutinggebouw in Berghem. De scoutingvereniging heeft het gebouw zelf gebouwd.
- We leverden de sportvelden op van sportpark Hescheweg/Talentencampus.
- We renoveerden het sportpark Amstelhoef en voegden functies toe (bijvoorbeeld medegebruik door scholen).
- We installeerden de regiegroep voetbal, die werkt aan de clustering en het zelfbeheer van de sportparken.
- Daarnaast maakten we een start met de volgende processen:
 - Er is besluitvorming geweest over 'Ontmoeten in de Ruwaard' (verbouwing van D'n Iemhof).
 - De revitalisering van sportpark De Koppelsteeg (renoveren en functies toevoegen aan het sportpark).
 - De verbouwing van het gemeenschapshuis in Haren.
 - De verbouwing van een deel van Horizonschool de Meteor tot ontmoetingsruimte.
 - We hebben het proces begeleid en gefaciliteerd om de scouting en het Gilde Oss Noord-West op een nieuwe locatie in wijkpark De Strepen samen te voegen.
 - Het opstellen van een lange termijn visie voor het Golfbad.

Doelstelling 2: Een grotere betrokkenheid van gebruikers van voorzieningen

- We hebben het proces van de voorzieningenkaart voor de gebieden Herpen, Lith, Oss-Noord-West en Ravenstein geïnitieerd en gefaciliteerd. In co-creatie brachten inwoners, verenigingen en instellingen hun wensen in. Hiermee vergroten we de leefbaarheid en we zorgen voor minder maatschappelijke kosten.
- We maakten een start met de voorzieningenkaart Geffen, Oss-Zuid en Centrum/Mettegeupel/Krinkelhoek.
- We zorgden voor het (opnieuw) installeren van alle dorps- en wijkraden (11 stuks).
- We zijn gestart met het onderzoek naar de overdracht van onderhoud van sportparken aan gebruikers.

Doelstelling 3: Maatschappelijke activiteiten zijn laagdrempelig en toegankelijk

- We nemen deel aan het Jeugdcultuurfonds, waardoor kinderen makkelijk kunnen deelnemen aan culturele activiteiten. Dit geldt voor kinderen in gezinnen met een minimuminkomen.
- We investeerden in evenementen en ondersteunden deze, zoals Fashion Festival, Foodfestival, Rockronde, Zandsculpturenfestival, Raaffestijn, Ravenstein bij Kaarslicht, verlichte optocht Berghem.
- Andere activiteiten zijn hoofdzakelijk bestaand beleid (bijvoorbeeld subsidieverstrekking, accommodaties, minimebeleid).

Doelstelling 4: Realiseren van hervormingen in de cultuursector

- We initieerden en faciliteerden een nieuwe koers voor het Museum Jan Cunen (MJC). Er is een nieuw bestuur en nieuwe directie. Ook bereidden we de verbouwing van het MJC voor.
- We initieerden de verzelfstandiging van de Groene Engel en de afsplitsing van Muzelinck.
- We begeleidden Muzelinck bij het realiseren van bezuinigingen en reorganisatie.
- We stelden de cultuurtafel in; een overlegtafel met professionele culturele instellingen in Oss.
- We hebben de verhuizing van het Stadsarchief naar de bibliotheek voorbereid.
- We zijn gestart met een onderzoek naar de best mogelijke plaats van het theater/bibliotheek en het kunstencentrum: aan de Raadhuislaan of in het stadscentrum.
- We verbeterden het perspectief van Omroep Maasland door extra subsidie te verstrekken.
- We voorkwamen faillissement van het Vlakglasmuseum door een eenmalige bijdrage.
- We waren voortdurend in gesprek met de culturele instellingen en we monitoren de voortgang.

Doelstelling 5: Meer mensen die sporten en gezond bewegen

- We hebben het project 'Jongeren op Gezond Gewicht' (JOGG) verbreed van 2 naar 4 wijken.
- We zijn een programma gestart om de gezondheidsverschillen in de gemeente terug te dringen.
- We stelden extra geld beschikbaar aan het Sport Expertise Centrum (SEC) om een gezonde leefstijl van onze inwoners te bevorderen.
- We verstrekten extra subsidie aan speeltuin Elckerlyc.

Kunst & cultuur

- We realiseerden het kunstwerk 'De Pil'.
- We hebben de plaatsing van de herdenkingsmonumenten in Berghem en Geffen gefaciliteerd.

Prestatie-indicatoren

Dit programma heeft geen prestatie-indicatoren.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Sport	Lasten	7.313	6.839	6.467	-372	V
	Baten	-1.864	-2.467	-2.422	45	N
	Saldo	5.450	4.372	4.045	-326	V
Kunst	Lasten	1.033	1.805	1.605	-200	V
	Baten	-67	-283	-239	45	N
	Saldo	967	1.522	1.366	-156	V
Sociaal-cultureel werk	Lasten	1.890	2.485	2.571	87	N
	Baten	-122	-237	-289	-52	V
	Saldo	1.768	2.248	2.282	34	N
Overige voorzieningen	Lasten	462	465	482	17	N
	Baten	-37	-37	-50	-14	V
	Saldo	425	428	432	4	N
Sportstimulering	Lasten	540	561	546	-15	V
	Baten	-2	-2	0	2	N
	Saldo	538	559	546	-13	V
Bibliotheek	Lasten	1.648	1.654	1.654	0	-
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.648	1.654	1.654	0	-
Cultuur	Lasten	3.688	4.249	4.136	-113	V
	Baten	-117	-128	-140	-13	V
	Saldo	3.571	4.121	3.995	-126	V
Beleidsontwikkeling Kunst en cultuur	Lasten	82	84	84	0	-
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	82	84	84	0	-
Totaal programma	Lasten	16.657	18.142	17.546	-596	V
	Baten	-2.208	-3.153	-3.140	13	N
	Saldo	14.449	14.988	14.405	-583	V
Stortingen reserves		1.285	3.219	3.219	0	-
Onttrekkingen reserves		-196	-2.675	-2.540	134	N
Totaal mutaties reserves		1.089	544	678	134	N
Resultaat		15.538	15.532	15.084	-449	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Sport

De werkelijke lasten zijn € 372.000 lager uitgevallen. De lagere lasten hebben vooral betrekking op sporthallen en -zalen en op sportterreinen. De grootste afwijkingen zijn:

- De energiekosten voor de sporthallen zijn € 75.000 lager uitgevallen, onder andere door een positieve afrekening over 2014 voor een aantal hallen. Het is nog niet duidelijk of dit een structureel voordeel is.
- De kosten voor het beheer van sporthal de Geer waren € 50.000 lager. Dit bedrag wordt vanaf 2016 ingezet voor het planmatig onderhoud van het gebouw. Daarvoor hebben we nu te weinig budget.
- Een incidenteel budget van € 60.000 voor frictiekosten in verband met de clustering van sportparken is niet gebruikt.
- De onderhoudskosten zijn eenmalig € 30.000 lager uitgevallen.
- We hebben een bedrag van € 25.000 voor beheer van gerevitaliseerde sportparken niet uitgegeven omdat we de revitalisering later afgerond hebben.
- We hebben eenmalig € 20.000 minder uitgegeven aan subsidies voor zelfwerkzaamheid.

Kunst

De lasten zijn € 200.000 lager uitgevallen dan begroot. Dat heeft 2 oorzaken:

- In 2015 zijn niet alle geplande werkzaamheden volledig uitgevoerd. Een deel wordt in 2016 afgerond (€ 106.000). Het gaat om het op orde brengen van het collectiebeheer van Museum Jan Cunen en de laatste fase van de digitalisering van het Stadsarchief.
- De kosten voor de verzelfstandiging van Museum Jan Cunen zijn in 2015 lager uitgevallen (onder andere geen horecaplan en lagere bouwkosten voor het nieuwe depot in het gemeentehuis).

Deze kosten worden allemaal afgedekt door onttrekkingen aan reserves hiervoor. Lagere kosten betekent dat ook minder uit de reserves onttrokken is.

Cultuur

De werkelijke lasten zijn € 113.000 lager. Dat heeft vooral te maken met de activiteit monumenten. Er is minder gebruik gemaakt van de subsidieregeling voor monumenten. Daarnaast hebben we minder uren aan deze activiteit besteed, door het lagere aantal aanvragen maar ook door een lagere bezetting. In 2016 verwachten we weer meer subsidie uit te keren.

In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat stellen we voor € 20.000 over te hevelen voor het schootsveld kanonskamer in Ravenstein.

Onttrekkingen reserves

Uit de reserves is € 134.000 minder onttrokken dan begroot was. Dat komt vooral door lagere uitgaven voor Museum Jan Cunen, zoals hiervoor ook toegelicht is.

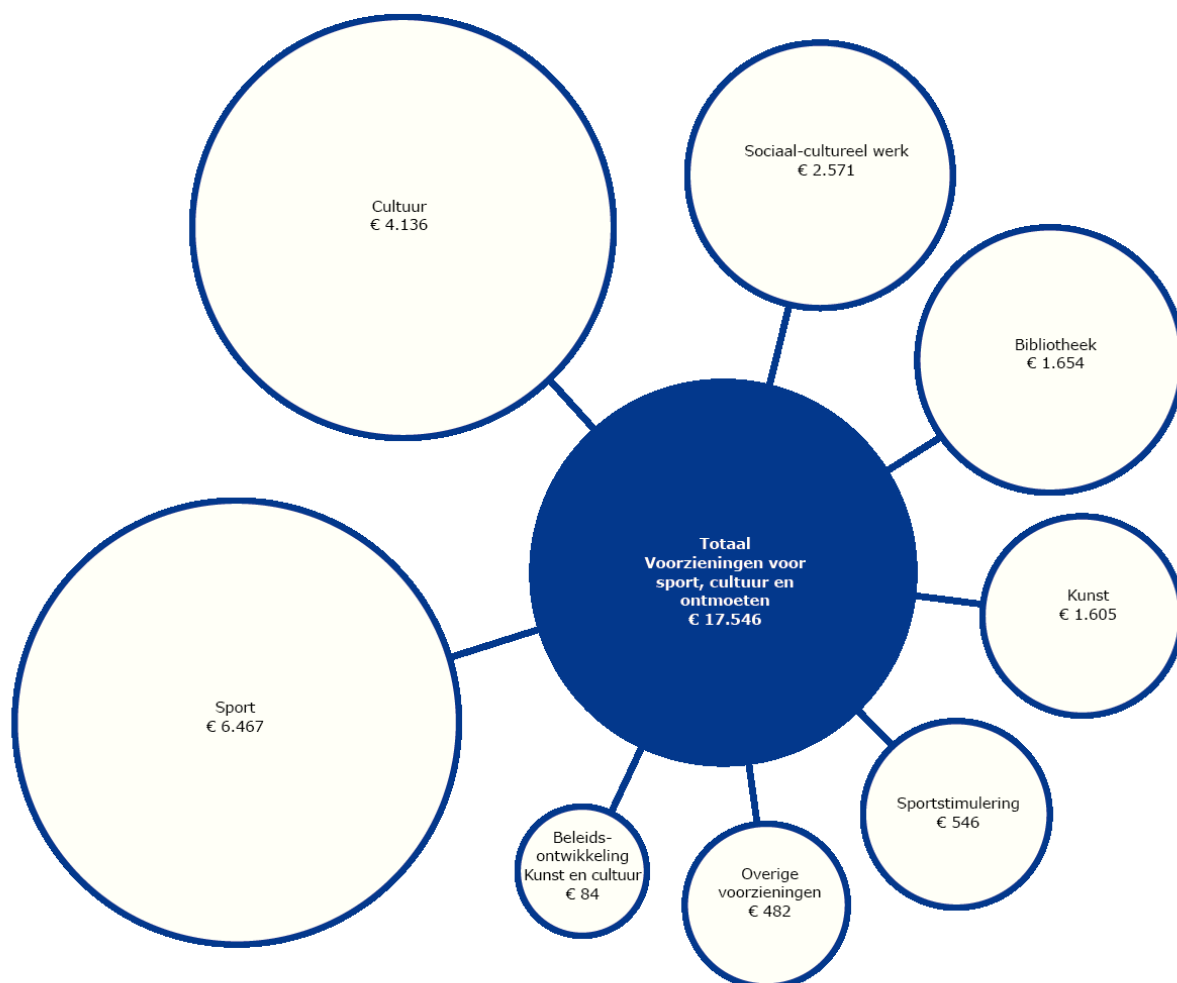
5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Sociaal-cultureel werk	274	307	304
Sport	1.574	1.688	1.677
Kunst	273	258	250
Cultuur	2.704	2.863	2.863
Sportstimulering	728	514	514
Bibliotheek	1.692	1.654	1.654
Overige voorzieningen	209	217	217
Totaal programma	7.454	7.501	7.480

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 4. Veiligheid

1. Wat willen we bereiken?

Dit programma richt zich op het zorgen voor zo veilig mogelijke wijken en dorpen in Oss. We kiezen ervoor om hardnekkige problemen integraal aan te pakken en een veiligheidsincident zo goed mogelijk op te lossen op het moment dat het zich voordoet. Daarbij is een goede verbinding met het sociaal domein belangrijk. Veiligheid is v n iedereen en vóór iedereen. Het op peil houden van de veiligheid en veiligheidsbeleving moeten we samen met de Osse inwoners doen. Iedereen heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid. We maken onze inwoners en organisaties bewust van hun eigen mogelijkheden om onveilige situaties te voorkomen. We richten onze inzet op de zaken die we kunnen beïnvloeden.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Woninginbraken laag houden

- De woninginbraken daalden in 2015. Dit past in de trend van de afgelopen jaren.

Doelstelling 2: Jeugdoverlast beperken en jeugdcriminaliteit aanpakken

- De feitelijke overlast nam gedurende het jaar af rondom het wijkcentrum Schadewijk. De ernstige overlast in het begin van het jaar had een zeer negatieve invloed op de veiligheidsgevoelens van de inwoners.
- Elders in Oss bleef de jeugdoverlast beperkt.

Doelstelling 3: Aanpakken van ondermijnende criminaliteit

- De doelstelling is behaald door de verrichte activiteiten (lokaal en regionaal).

Doelstelling 4: Snelle oplossing van veiligheidsincidenten of –problemen

- Een crisissituatie brachten we zo snel mogelijk terug naar een veilige situatie.

Doelstelling 5: Goede verbinding tussen veiligheid en sociaal domein

- Hiermee hebben we een begin gemaakt. In 2016 werken we dit verder uit.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Rapportcijfer veiligheid	Veiligheidsmonitor	7,3	2014	7

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Woninginbraken laag houden

Onze doelstelling halen we door blijvend te investeren in een gezamenlijke aanpak met ketenpartners.

- Met de politie spraken we af dat woninginbraakpreventie een hoge prioriteit krijgt.
- We verrichten preventieve en communicatie activiteiten:
 - We verstuurden besmettingsbrieven; hiermee informeerden we inwoners van Oss als er in hun directe woonomgeving was ingebroken.
 - Voor de zomervakantie en in de herfst informeerden we alle inwoners van Oss via een voorlichtingscampagne op het (hogere) risico op woninginbraken.
 - Op buurt- en wijkniveau voerden we samen met wijk- en dorpsraden en de politie activiteiten uit zoals het Witte voetjes'-project (waarbij bewoners gewezen werden op niet afgesloten deuren en ramen), en het project 'boef in de wijk'.
- Met een persoonsgerichte aanpak vanuit het Regionaal Veiligheidshuis Maas & Leijgraaf (RVML) pakten we met onze ketenpartners veelplegers aan (TopX).

Doelstelling 2: Jeugdoverlast beperken en jeugdcriminaliteit aanpakken

- We brachten de (overlastgevende) jeugdgroepen in kaart. Er was sprake van een verschuiving van overlast van Berghem naar Schadewijk. Vanwege ernstige overlast rondom wijkcentrum Schadewijk ondernamen we acties. We pasten een groepsaanpak toe. Daarnaast pakten we met een persoonsgerichte aanpak van het RVML samen met onze ketenpartners de harde kern van deze jeugdgroep aan (TopX). Bij de individuele en groepsgerichte aanpak werkten partners uit de zorgketen en de straffeten samen.
- In Berghem informeerden we ouders met kinderen in groepen 7 en 8 via een voorlichtingsbijeenkomst over alcohol & drugs.
- Onze toezicht & handhaving (TOR/HOR) surveilleerde samen met jeugdagenten.

Doelstelling 3: Aanpakken van ondermijnende criminaliteit

- We deden 4 aanvragen bij het landelijke bureau Bibob (de wet Bibob moet voorkomen dat crimineel geld wordt witgewassen, bijvoorbeeld door het verlenen van subsidies of vergunningen). Op basis daarvan weigerden we 2 vergunningen.
- Bij het beoordelen van bepaalde omgevingsvergunningen voor Bouwen & Milieu kijken we voortaan ook naar de wet Bibob.
- We sloten 14 woningen en 4 bedrijfspanden naar aanleiding van artikel 13b Opiumwet (bevoegdheid van burgemeester om op te treden tegen bijvoorbeeld het verkopen/afleveren van drugs).
- We zetten bestuurlijke instrumenten in bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit.
- Het RIEC (Regionaal Informatie- & ExpertiseCentrum) en de taskforce Brabant-Zeeland maakten een beeld van ondermijnende criminaliteit in Oost-Brabant. Wij leverden hieraan een bijdrage.
- We organiseerden bewustwordingsbijeenkomsten voor ambtenaren om ondermijnende criminaliteit te herkennen.

Doelstelling 4: Snelle oplossing van veiligheidsincidenten of -problemen

Rampen & Crisis (Preventie)

- We maakten een risico-inventarisatie samen met de Veiligheidsregio. Op basis hiervan pasten we maatwerk-oplossingen toe per object (bijvoorbeeld afspraken over brandmeldinstallaties).
- Het nieuwe college oefende met crisisbeheersing.
- Door samen met de provincie Noord-Brabant en de BRZO-bedrijven (bedrijven met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen) op te trekken werd de ammoniak-tank nabij het centrum van de stad verwijderd.
- Samen met de Veiligheidsregio werkten we aan het professionaliseren van de bevolkingszorg. Hierbij gaat het om de gemeentelijke taken bij een ramp of crisis.

Evenementen:

- We stelden een coördinator evenementenvergunning voor aanvragers aan waardoor we in een vroeg stadium aandacht besteden aan veiligheidsrisico's van evenementen.
- We voerden aanbevelingen uit een 'audit betaald voetbal' uit om voetbal veiliger te maken.

Doelstelling 5: Goede verbinding tussen veiligheid en sociaal domein

- We deden interventies in de persoonlijke levenssfeer om te zorgen dat mensen geen risico vormen voor zichzelf of hun omgeving (dit is bij complexe casuïstiek waarbij zorg & veiligheid samenkomen).
- We zijn regionaal gestart met het verbeteren van het verbinden van straf en zorg in het RVML. Hierbij zijn o.a. wethouders zorg gaan deelnemen aan de regionale regiegroep in het veiligheidshuis. Door de veranderingen in de zorg was dit nodig.
- We sloten een bestuursakkoord met politie en COA over de noodopvang van vluchtelingen in het centrum.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Aantal woninginbraken	Politie	285	231	N.v.t.
2. Aantal incidenten jeugdoverlast	Politie	515	461	N.v.t.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Toezicht en handhaving openbare orde	Lasten	962	962	1.227	264	N
	Baten	-149	-57	-74	-17	V
	Saldo	813	905	1.153	248	N
Integrale veiligheid	Lasten	237	256	264	8	N
	Baten	0	-21	-21	0	-
	Saldo	237	234	243	8	N
Veiligheidsregio	Lasten	3.778	4.045	4.069	25	N
	Baten	0	-316	-339	-23	V
	Saldo	3.778	3.729	3.730	1	N
Totaal programma	Lasten	4.978	5.263	5.560	298	N
	Baten	-149	-394	-435	-40	V
	Saldo	4.829	4.868	5.126	257	N
Stortingen reserves		0	0	0	0	-
Onttrekkingen reserves		0	0	0	0	-
Totaal mutaties reserves		0	0	0	0	V
Resultaat		4.829	4.868	5.126	257	N

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Toezicht en handhaving openbare orde

De lasten zijn € 264.000 hoger uitgevallen. Dat komt door een toename van het aantal aanvragen voor evenementenvergunningen. De beoordeling daarvan vraagt extra inzet om de veiligheid bij evenementen goed te kunnen waarborgen. Evenementen worden namelijk steeds complexer en groter.

In 2014 was hier ook al sprake van een nadeel. Daarnaast verwachten we de komende jaren een toename. Deze ontwikkeling nemen we mee bij de evaluatie van het evenementenbeleid, die voor 2016 gepland staat. Eventuele structurele effecten melden we in de eerste financiële tussenrapportage over 2016.

5. Overzicht subsidies

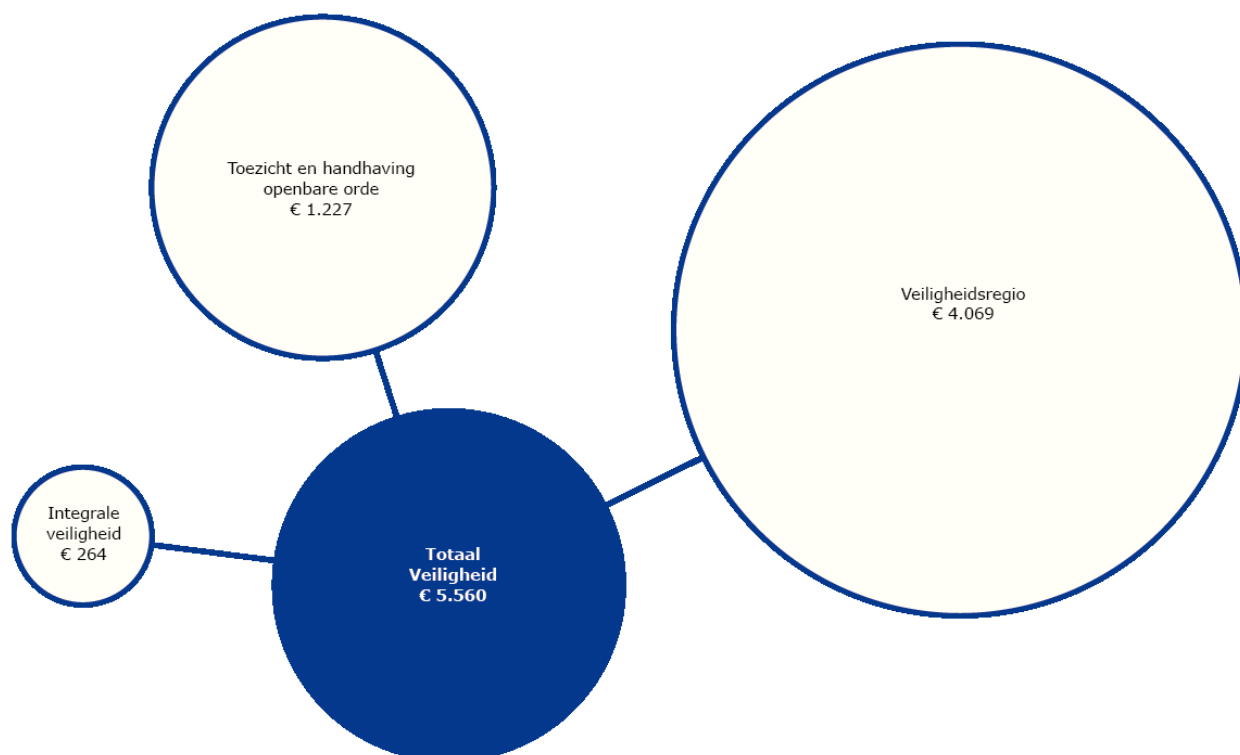
We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Veiligheidsregio	25	-	-
Integrale veiligheid	11	37	37
Totaal programma	36	37	37

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte

1. Wat willen we bereiken?

Inwoners, bedrijven en overige gebruikers zijn tevreden over het functioneren van de openbare ruimte. Ze zijn betrokken bij de beleidskeuzes en de uitvoering daarvan. We werken doelmatig samen aan het verbeteren van de bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Behoud van goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid

- De bereikbaarheid meten we periodiek. De meting gebeurt binnen deze raadsperiode.
- Hetzelfde geldt voor de ongevallenmeting (verkeersveiligheid).
- Door het aantal knelpunten te verminderen zijn verkeersveiligheid en bereikbaarheid vergroot.

Doelstelling 2: Meer duurzame vervoersbewegingen

- We meten periodiek de 'modal split' (keuze van het vervoermiddel). In deze raadsperiode evalueren we de effecten.
- We zien een drukker fietsbeeld in de stad.
- Het gebruik van de wijkbus is laag maar laat een stijgende lijn zien.

Doelstelling 3: Tevreden en betrokken gebruikers van de openbare ruimte

- In maart 2016 blijkt in hoeverre we een tevredenheid van 70% (streefwaarde) behaalden. In 2014 was deze tevredenheid 75%.
- Er is een toename van het aantal initiatieven voor zelfbeheer.
- Aantal meldingen in 2015 is 8.609 (2014: 6.650, 2013: 5.893). De stijging is deels het gevolg van bezuinigingen (met name toename meldingen over groen).

Doelstelling 4: Doelmatig functionerende openbare ruimte

- De afgesproken kwaliteitsniveaus 'sober' zijn ruimschoots gerealiseerd. In het centrum halen we het kwaliteitsniveau 'goed' nog niet, met name door zwerfafval.
- De riooltarieven zijn gelijk gebleven. Dat geldt ook voor de parkeertarieven.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Tevredenheid inwoners over onderhoud groen en wegen	Veiligheidsmonitor	77,4%	2015	> 70%
2. Bereikbaarheid	Gemeente	N.v.t.	N.v.t.	< 95% gebruik wegcapaciteit (2020)
3. Kostendekkende tarieven	Gemeente	€ 168,48	2015	2017 = 2012 (+ index)

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Behoud van goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid

- We voerden projecten uit: Zevenbergseweg (herinrichting, nieuw fietspad), Joost van den Vondellaan (vrijliggende fietspaden), Dorpenweg (verkeersdrempels en verkeerssluizen, geluidsarm asfalt), Kennedybaan (afslag tuincentrum), de rotonde Lithoijen.
- We deden verkeersvoorlichting voor basis- en voortgezet onderwijs, maar ook voor ouderen over verkeersveiligheid. Dit ging over verlichting en het verminderen van het aantal verkeersdoden.
- We verbeterden de oversteek van de Hartog-Hartogsingel en Galliersweg.
- We verbreedden de fietsstraat langs de Nieuwe Hescheweg.
- We plaatsten flexibele snelheidsschilderingen (smiley's) op diverse plekken.
- We maakten parkeren klantvriendelijker door het plaatsen van nieuwe apparatuur.
- We lobbyden bij het Rijk voor een aanpak van het knooppunt Paalgraven.
- We lobbyden voor een verdubbeling van de spoorwegbrug bij Ravenstein.

Doelstelling 2: Meer duurzame vervoersbewegingen

- We zijn gestart met de wijkbus als alternatief voor het wegvallend openbaar busvervoer in de stad Oss.
- We startten een buurtbusverbinding tussen Maren-Kessel en Oss als aanvulling op de scholierenlijn.
- We hebben de fietssnelweg aanbesteed.
- We maakten fietsen in het voetgangersgebied van het centrum mogelijk.
- We bouwden verder aan de aanleg van de fietsverbinding Oost-West.
- We legden op de Heesterseweg vrijliggende fietspaden aan.
- We stimuleerden de binnenvaart door de technische infrastructuur in de haven te verbeteren.
- Samen met ProRail vergrootten we de goederenspoorcapaciteit naar de haven.
- We breidden de capaciteit en de openstelling van de fietsenstalling bij het NS-station uit.
- We maakten afspraken met de provincie Noord-Brabant over de verbreding van het fietspad bij de Kennedybaan.

Doelstelling 3: Tevreden en betrokken gebruikers van de openbare ruimte

- We hielden voorzieningen op het afgesproken kwaliteitsniveau door regulier onderhoud te plegen in de openbare ruimte.
- We stelden het nieuwe hondenuitlaatbeleid vast. Hondenoverlast is één van de top 3 van ergernissen bij inwoners. Dit beleid ging in per 1 januari 2016.
- We stelden een notitie hinder en overlast bomen op. Dit moet op een transparante manier evenwicht brengen in enerzijds hinder en overlast voor het individu en anderzijds het algemeen belang.
- We ondersteunden nieuwe initiatieven voor zelfbeheer in de openbare ruimte. Bijvoorbeeld gladheidsbestrijding, groenbeheer, speeltuintjes.
- We troffen nieuwe voorzieningen voor groen in samenspraak met de omwonenden. We legden in de Wagenaarstraat een aantrekkelijk park aan met diverse voorzieningen.
- We communiceerden meer over wat we deden in de openbare ruimte, bijvoorbeeld via de Groene Pagina in de OssActueel, inspraakavonden, de afvalcoach, de ideeënmakelaar en betrokkenheid via wijk- en dorpsraden.
- We verkochten snippergroen aan bewoners. Dit draagt ook bij aan lagere onderhoudskosten.
- We bleven inzetten op het voorkomen en goed afhandelen van meldingen.
- Door burgerparticipatie zijn we meer in gesprek met inwoners over de invulling van openbare ruimte.

Doelstelling 4: Doelmatig functionerende openbare ruimte

- We zorgen voor een strak beheer op de afgesproken kwaliteit en goed functioneren van voorzieningen en de bijbehorende budgetten.
- We investeerden extra in het wegwerken van achterstallig onderhoud van bijvoorbeeld bruggen en viaducten.
- We bouwden de openbare verlichting om naar energiezuinige verlichting.
- We investeerden in de ziektebestrijding en herplanting van kastanjabomen.
- We voerden nieuwe technieken door bij het grootschalig onderhoud van rioleringen. Dit leidt tot lagere kosten en minder overlast.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Modal Split	CBS	Fiets 37% (2013) OV 4% (2013)	n.n.b.	Fiets 40% (2020) OV 5% (2020)
2. Onderhoudsniveau	Gemeente	Sober, Sober+ (wonen) en Basis (centra)	Sober, Sober+ (wonen) en Basis (centra)	Sober, Sober+ (wonen) en Goed centra

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Begraven	Lasten	455	455	550	94	N
	Baten	-239	-239	-327	-88	V
	Saldo	216	216	223	7	N
Parkeren	Lasten	2.536	2.766	2.505	-261	V
	Baten	-2.947	-2.986	-2.986	0	V
	Saldo	-411	-220	-482	-262	V
Riolering	Lasten	6.579	7.374	7.278	-96	V
	Baten	-7.842	-7.821	-8.121	-300	V
	Saldo	-1.262	-447	-844	-397	V
Natuurgebieden	Lasten	242	242	240	-2	V
	Baten	-68	-68	-69	-1	V
	Saldo	174	174	171	-3	V
Verkeer	Lasten	2.992	2.827	4.839	2.012	N
	Baten	-16	-16	-1.794	-1.778	V
	Saldo	2.976	2.811	3.044	234	N
Hondenwacht	Lasten	529	529	504	-24	V
	Baten	-524	-524	-539	-15	V
	Saldo	5	5	-35	-39	V
Wegen, straten en pleinen	Lasten	10.532	12.853	11.196	-1.657	V
	Baten	-203	-380	-2.569	-2.189	V
	Saldo	10.330	12.473	8.627	-3.846	V
Openbaar groen	Lasten	5.495	5.890	5.809	-81	V
	Baten	-321	-478	-403	75	N
	Saldo	5.174	5.413	5.406	-7	V
Projecten Openbare ruimte	Lasten	107	-141	-63	78	N
	Baten	-98	172	256	83	N
	Saldo	9	31	192	161	N
Totaal programma	Lasten	29.467	32.794	32.856	63	N
	Baten	-12.257	-12.340	-16.554	-4.214	V
	Saldo	17.210	20.454	16.303	-4.151	V
Stortingen reserves		1.603	945	2.074	1.129	N
Onttrekkingen reserves		-3.611	-5.685	-2.671	3.014	N
Totaal mutaties reserves		-2.008	-4.740	-597	4.142	N
Resultaat		15.202	15.714	15.705	-9	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Riolering

De lasten zijn € 96.000 lager uitgevallen dan begroot. De baten zijn € 300.000 hoger.

De lagere lasten zijn het gevolg van een gesloten overeenkomst over de afkoop van de dubbelfunctie rioolgemalen. Het gaat om gemalen die zowel door het waterschap als door ons gebruikt worden. Het waterschap beheert deze, wij betalen daar jaarlijks een bijdrage voor. Met het sluiten van de overeenkomst is de jaarlijkse bijdrage vervallen. Daarnaast zijn de lasten lager doordat minder ingehuurd is. De begroting 2016 is hierop aangepast.

De baten zijn hoger door hogere belastingopbrengsten.

Het totale resultaat is in de reserve egalisatie riool gestort, zoals verderop bij de stortingen reserves ook is toegelicht.

Parkeren

De werkelijke lasten zijn € 261.000 lager. Dit wordt grotendeels verklaard door:

- De aanschaf van het systeem Dip&Go waardoor 65 parkeerautomaten voorzien zijn van nieuwe elektronica. Dit heeft geleid tot minder onderhoud en vervanging.
- Het opheffen van de bewaakte fietsenstalling bij het station van Ravenstein.

De begroting 2016 is hierop aangepast. Het voordeel is met de reserve parkeren verrekenend, zoals verderop bij de onttrekkingen reserves ook is toegelicht.

Wegen, straten en pleinen

Binnen dit product is er een voordeel van € 1,7 miljoen bij de lasten. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- Een voordeel van € 3 miljoen op de bijdrage vanuit de activiteit groot onderhoud en renovatie verhardingen aan IUP-projecten. Het gaat met name om de IUP-projecten Zevenbergseweg, Nieuwe Hescheweg en asfaltonderhoud gebieden. Deze projecten zijn doorgeschoven naar 2016.
- Een voordeel van afgerond € 600.000 door vertraging in een IUP-project voor het aanbrengen van LED-verlichting. De aannemer heeft een deel van het groot onderhoud als gevolg van capaciteitsproblemen doorgeschoven naar 2016.
Voor een totaaloverzicht van de IUP-projecten op hoofdlijnen verwijzen we naar de Voortgangsrapportage IUP verderop in dit boekwerk.
- Een nadeel van € 1,8 miljoen op de N329. Dat heeft te maken met de fasering van het project en de bijbehorende uitgaven. De hogere kosten worden grotendeels afgedekt door een bijdrage van de provincie Noord-Brabant.
- Een nadeel van € 75.000 door extra verzoeken van nutsbedrijven voor graaf- en herstelwerkzaamheden voor het plaatsen van kabels en leidingen en het toezicht hierop. Deze kosten worden afgedekt door vergoedingen hiervoor.

Aan de batenkant is er een voordeel van € 2,2 miljoen. Dit wordt vooral verklaard door:

- De hiervoor genoemde hogere bijdrage van € 1,7 miljoen van de provincie Noord-Brabant voor de N329.
- Voor diverse projecten hebben we hogere bijdragen ontvangen (€ 226.000), bijvoorbeeld voor het project Kennedybaan-Frankenbeemdweg.
- We hebben in totaal € 197.000 extra beheerkosten doorberekend aan nutsbedrijven.

Verkeer

De lasten zijn € 2 miljoen hoger uitgevallen dan begroot. De baten zijn € 1,8 miljoen hoger. Per saldo is er een nadeel van € 234.000. Dit wordt vooral verklaard door:

- o Een nadeel van € 837.000 door uitgaven voor IUP-projecten die in 2014 zouden plaatsvinden maar in 2015 vielen en extra uitgaven aan het IUP-project fietspad Heesterseweg.
- o Een voordeel van € 334.000 door lagere uitgaven aan het IUP-project voor de vervanging van verkeersregelininstallaties. Het vervangen van de verkeersregelininstallaties op de Dr. Saal van Zwanenbergsingel is van 2015 naar 2016 doorgeschoven in verband met het aanleggen van de fietsroute F59. Voor een totaaloverzicht van de IUP-projecten op hoofdlijnen verwijzen we naar de Voortgangsrapportage IUP verderop in dit boekwerk.
- o Een voordeel van € 248.000 door ontvangen verkeerssubsidies voor mensgerichte maatregelen, regionale verkeersacties en een bijdrage voor het project buurtbus.

Stortingen reserves

In de reserves is € 938.000 meer gestort dan begroot. In verband met het doorschuiven van IUP-projecten naar 2016 zijn de volgende extra stortingen gedaan: € 664.000 in de reserve IUP en € 69.000 in de reserve VRI (verkeersregelininstallaties). Daarnaast is het exploitatieresultaat van € 205.000 op riolering in de reserve egalisatie riool gestort.

Voor een totaaloverzicht van de IUP-projecten op hoofdlijnen verwijzen we naar de Voortgangsrapportage IUP verderop in dit boekwerk.

Onttrekkingen reserves

Uit de reserves is € 3 miljoen minder onttrokken dan begroot. Er is € 2,6 miljoen minder onttrokken omdat diverse IUP-projecten van 2015 naar 2016 zijn doorgeschoven. Daarnaast is geen onttrekking uit de reserve parkeren gedaan terwijl rekening was gehouden met een exploitatietekort van € 262.000.

Uit het totale verschil op de reserves blijkt dat er voor € 3,3 miljoen aan IUP-projecten naar 2016 doorgeschoven is. Uit de toelichting op de producten hiervoor blijkt dat dit bedrag als volgt is samengesteld: € 2,7 miljoen op wegen, straten, pleinen en verkeer en € 600.000 op openbare verlichting. Voor een totaaloverzicht van de IUP-projecten op hoofdlijnen verwijzen we naar de Voortgangsrapportage IUP verderop in dit boekwerk.

5. Overzicht subsidies

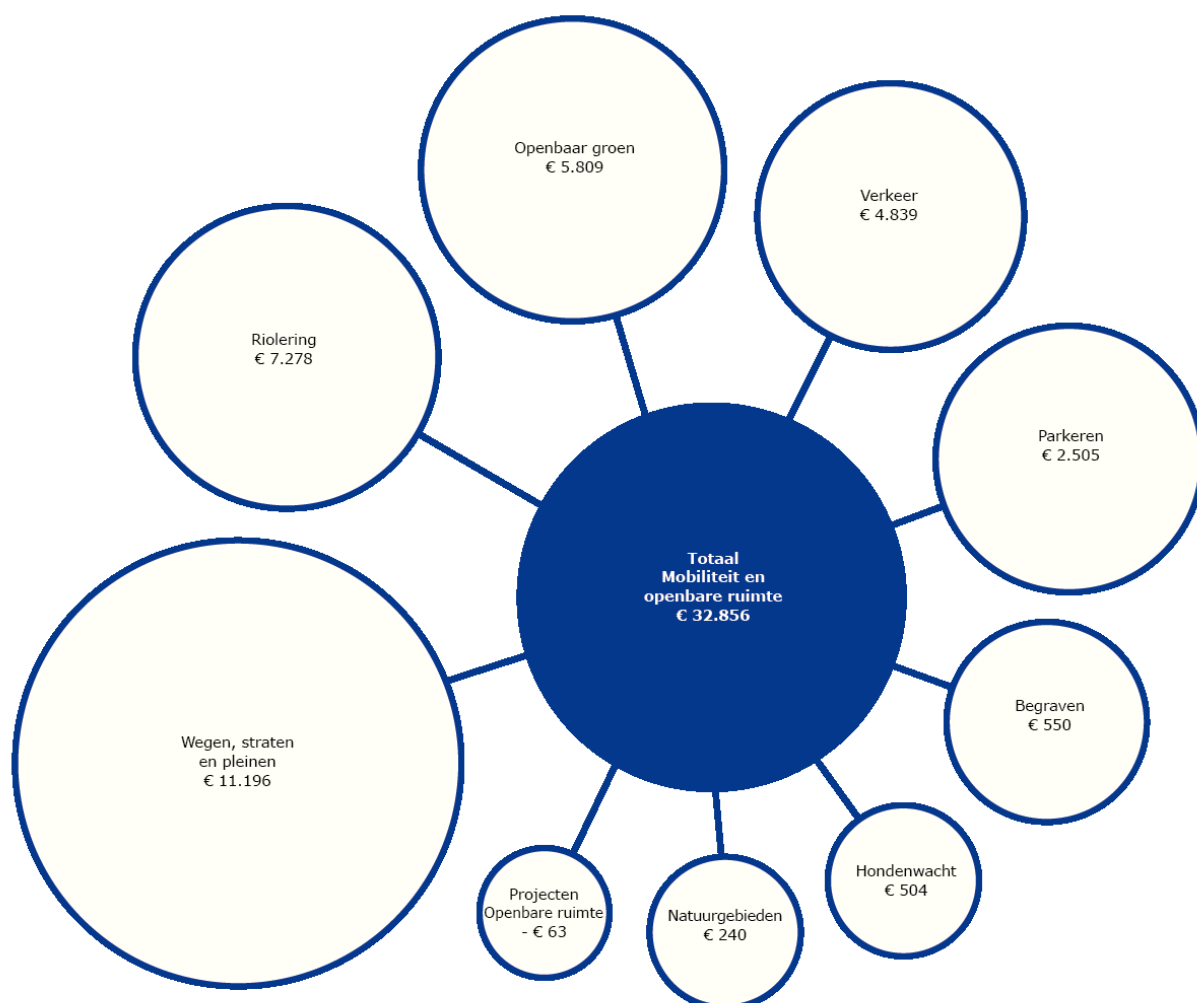
We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Verkeer	4	4	4
Totaal programma	4	4	4

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied

1. Wat willen we bereiken?

We bieden onze inwoners een aantrekkelijke, duurzame en vitale leefomgeving in onze stad, kernen en buitengebied. Ons levendige, afwisselende en aantrekkelijke groen-blauwe buitengebied draagt bij aan het welzijn van onze inwoners. Het is hier goed toeven voor onze inwoners, ondernemers, recreanten en toeristen. We pakken duurzaamheid op in de breedte van het begrip: People, Planet, Profit. We zijn samen met onze partners voortdurend op zoek naar het evenwicht in deze driehoek. We hebben de ambitie om zo duurzaam mogelijk te zijn met uiteindelijk een plaats in de top 3 van meest duurzame Brabantse gemeenten.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Algemeen

We hebben in 2015 veel verschillende activiteiten uitgevoerd op het gebied van duurzaamheid, milieu en buitengebied. Om dit meetbaar te maken zijn we in 2015 gestart met de Telos-meting. We gaan in 2016 in gesprek met de raad over wat we gaan doen met de Telos-meting.

Doelstelling 1: Aantrekkelijke groen-blauwe leefomgeving

- We voerden veel projecten uit. Deze projecten droegen bij aan een kwaliteitsverbetering van onze natuur en landschap. Ook hebben we ingezet op schoon water, waterbeheersing, veiligheid van onze dijken en recreatiemogelijkheden.
- We hebben er voor gezorgd dat er veel aandacht is voor milieu. Dit heeft als resultaat dat milieu een thema is bij vergunningverlening en iedere planontwikkeling en planuitvoering.

Doelstelling 2: Vitale leefomgeving

- We voerden in 2015 veel projecten uit om de leefomgeving vitaler te maken. In deze projecten werkten we samen met onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven, maatschappelijke partners en inwoners.

Doelstelling 3: Duurzame leefomgeving

- We stelden de duurzaamheidskring op. We hebben de bewustwording van de gezamenlijke benadering van duurzaamheid vergroot.
- We hebben het nieuwe afvalbeleid geïmplementeerd. Het resultaat hiervan is dat het afvalscheidingspercentage is gestegen van 63% naar 68% en de hoeveelheid restafval dat de verbrandingsoven in gaat daalde met 21%.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Oordeel inwoners over schone, gezonde, groene en veilige leefomgeving	GGD Gezondheidsmonitor*	7,8 (gemiddelde voor stad en buitengebied)	2010	8
2. Aantal inwoners dat positieve bijdrage buitengebied aan gezondheid en welzijn ervaart	GGD Gezondheidsmonitor*	10.714	2010	70%
3. PM Duurzaamheidsindicator**	Telos-meting	Geen	2015	PM

* We voeren de GGD Gezondheidsmonitor, inclusief milieubelevingsonderzoek, in 2016 uit.

** De resultaten van de Telos-meting kwamen in het 1e kwartaal van 2016 beschikbaar en zijn vervolgens met het college en de raad besproken.

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Aantrekkelijke groen-blauwe leefomgeving

- In Horzak-Noord gebruikten we het hemelwater om het leefgebied aantrekkelijker te maken.
- We pasten stortplaatsen aan en hebben deze plekken heringericht tot natuur. Voorbeelden hiervan zijn het Hertenkamp en de Huizenbeemdweg.
- Wij zijn partner van de Omgevingsdienst Brabant Noord (OBDN) in het handhavingsprogramma 'Samen sterk in Brabant'. Eén van de speerpunten is het verminderen van drugsafval. Daarom stelden we een regionale aanpak op tegen het dumpen van drugsafval 'samen tegen dumpen'.
- We pakten zwerfafval aan door onder andere de actie Brabantbreed (het opruimen van de Maasoever met vrijwilligers), het continueren van de Beestenbende en de aanschaf van een zuigmachine om zwerfafval op te zuigen.
- We hebben het inrichtings- en beheerplan voor de Maashorst in regionaal verband vastgesteld.
- Het landschapsbeleid is vastgesteld.
- We startten met de kapstok voor het nieuwe bomenbeleid, de richtlijn hinder en overlast bomen, de leidraad inrichting openbare ruimte voor het buitengebied en de kernen en een structuurplan bomen, zie ook programma 5 Mobiliteit en openbare ruimte.
- We startten de ontwikkeling van het natuurspeelbos in Herperduin.
- We openden het nieuwe pand voor theater Hoessenbosch.
- We hebben Landerij VanTosse doorontwikkeld, onder andere door de proefteelt van innovatieve gewassen zoals stevia en het ontwerpen van een hopframe in samenwerking met de HAS.
- We stelden een visie op voor toerisme aan de Maas, van Heusden tot Boxmeer. Projecten zijn bijvoorbeeld een plan voor de Lithse Ham en behoud van de bakenbomen.
- We concretiseerden het afsprakenkader kwaliteitsverbetering landschap van de provincie Noord-Brabant om het werkbaarder te maken voor initiatiefnemers in het buitengebied.
- We tekenden het nieuwe contract voor het stimuleringskader groen/blauw diensten (Stika).

Doelstelling 2: Vitale leefomgeving

- We hebben via het budget van "Bewoners beheren buurt" het voor de Stadse boeren Oss mogelijk gemaakt om vijf nieuwe stadstuinen aan te leggen.
- We pakten de Dorpenweg aan waarbij we ons richtten op het beperken van geluidsoverlast.
- We legden een geluidswal aan bij de N329/Adelaar en voerden een geluidbelevingsonderzoek uit bij Nieuw-Zevenbergen.
- Bij bestemmingsplannen en bij transformatie van de bestaande gebouwen leggen we voor geluid de eisen van nieuwbouw op.
- We zijn gestart met het maken van bodembeleid.
- We werkten aan de pilot 'handreiking gezondheid van veehouderij'. We leidden mensen op om gezondheid mee te nemen bij vergunningverlening.
- We organiseerden het 'One health symposium' met huis- en dierenartsen met als doel gezondheidsrisico's tussen mens en dier te verminderen.
- We hebben samen met Landerd een onderzoek uitgevoerd naar maatregelen om gezondheidsrisico's te verminderen en deze juridisch te verankeren in de ruimtelijke plannen. We hebben hiermee een koppositie.
- We vroegen de GGD gezondheidskundig advies over welke gezondheidsrisico's rond veehouderijen bekend zijn.
- HAS studenten startten met het vertalen van het GGD advies en het juridische advies van de Landsadvocaat en werkten aan de vertaling naar de lokale situatie in Oss.
- We hebben de structuurvisie buitengebied vastgesteld. Deze draagt bij aan alle drie de doelstellingen van dit programma. We behandelden 240 verzoeken van inwoners en ondernemers.

- We startten met een nieuw beleid voor recreatie en toerisme (zie programma 8 Economie en vrije tijd). Ons VAB (vrijkomende agrarische bebouwing) beleid is in ontwikkeling. We hebben hier onder andere een werkbezoek naar VAB locaties met de raad voor georganiseerd en HAS studenten onderzochten nieuwe mogelijkheden voor het gebruik van stallen.

Doelstelling 3: Duurzame leefomgeving

- We stelden de duurzaamheidscirkel op. Duurzaamheid heeft drie pijlers: People, Planet en Profit (de 3 P's). De pijler people is toegelicht in programma 2 Werk, inkomen en onderwijs. De pijler profit is toegelicht in programma 8 Economie en vrije tijd.
- De Telos-meting is ontwikkeld en uitgevoerd.
- We startten een onderzoek naar windmolens.
- We hebben de Osse energiecoöperatie gefaciliteerd.
- Samen met bedrijven hebben we als gemeente een ESCO revolverend fonds opgericht.
- Als gemeente hebben we ingezet op een energiezuinig gemeentehuis. Een voorbeeld is dat we groencertificaten gekocht hebben voor het energiegebruik van de hele gemeente met als effect dat we een duurzamer energieverbruik hebben.
- Sinds september produceren we zelf duurzame energie met eigen biomassa voor 5000 huishoudens.
- De samenwerking tussen bedrijven, woningcorporaties en inwoners heeft als resultaat gehad dat we de 'Stroomversnelling' hebben ondertekend. Dit akkoord heeft forse duurzaamheidsambities om woningen zuiniger te maken.
- We faciliteerden buurkrachtprojecten. In 2015 zijn er vier bijeenkomsten geweest. Daarnaast hebben we een financiële bijdrage geleverd om nog twaalf bijeenkomsten te organiseren.
- We zijn gestart met onderzoek naar duurzaamheid bij sportaccommodaties.
- We hebben de millennium en fairtrade activiteiten gefaciliteerd, zoals het fairtrade ontbijt en de deelname van het millenniumplatform aan de handelsmissie naar Vietnam.
- We voerden overleg voor een duurzaam veld bij locatie margriet (sportpark Amstelhoef).
- We hebben veranderingen doorgevoerd waardoor er minder restafval was. Dit hebben we gedaan door minder vaak restafval op te halen en door afvalscheiding te stimuleren. Concrete voorbeelden hiervan zijn:
 - We startten een proef in Geffen waarbij alle huishoudens een extra minicontainer voor plastic, metalen en drankenkartons ontvingen. De proef duurt twee jaar.
 - In de wijk Piekenhoef zamelden we vier keer BEST-afval in als pilot. BEST is een afkorting voor boeken, elektronica/elektronisch afval, speelgoed en textiel. De pilot loopt door tot in 2016.
 - Vanaf 1 januari 2015 hebben we een afvaladviseur. Deze adviseert inwoners over betere afvalscheiding en geeft voorlichting op scholen.
 - We organiseerden een actie textielinzameling bij sportverenigingen, waarbij de vergoeding die ze hiervoor ontvingen ten goede kwam aan de eigen vereniging.
 - Vanaf juni zamelen we niet alleen plastic maar ook drankenkartons en metaal (blik) huis-aan-huis in.
 - We zetten extra in op communicatie over afval en hebben in alle wijk- en dorpsraden een toelichting gegeven op het nieuwe afvalbeleid.
- We vangen hemelwater op en houden het vast in het eigen gebied.
- We startten in het kader van ruimte voor de rivier met natuurontwikkeling in de Hemelrijkse Waard.
- Via NME zorgden we voor educatie op het gebied van milieu, afval, natuur en voedsel.
- We drongen bij de provincie Noord-Brabant aan op verlenging van de subsidieregeling voor stallen 'Asbest eraf, zonnepanelen erop'.
- Voor natuur in de stad hebben we een actieplan uitgevoerd voor bijen en biodiversiteit maatregelen. Voorbeelden van acties zijn bloemrijke bermen en bijentafels.
- We organiseerden met de Stadse boeren Oss en Landerij VanTosse de dag van de stadslandbouw.
- We zochten verbinding met de agrarische sector en met de samenleving in de vorm van onder andere het Streekontbijt, Klasseboeren Oss en de tentoonstelling Zonder boer geen voer.
- Met de regio komen we tot maatregelen voor waterveiligheid bij de Maas en hebben we ingestemd met een intentieovereenkomst.

- We hebben twee koploperprojecten benoemd voor Rijkssubsidie, als eerste Ravenstein-Lith waarvoor een MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) onderzoek gedaan wordt en ten tweede het Waterfront Ravenstein.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Energiebesparing eigen gebouwen	Gemeente	5%	15%	52% 100% in 2025
2. Energiebesparing bedrijven	Gemeente	N.v.t.	6%	21%
3. Vermindering restafval	Gemeente	2%	21%	20%

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Afvalverwijdering particulieren	Lasten	10.304	11.445	11.287	-158	V
	Baten	-11.546	-12.499	-12.917	-418	V
	Saldo	-1.242	-1.053	-1.630	-577	V
Afvalverwijdering bedrijven	Lasten	458	458	499	41	N
	Baten	-487	-487	-504	-17	V
	Saldo	-29	-29	-5	24	N
Advisering en handhaving milieu	Lasten	2.532	2.128	1.539	-589	V
	Baten	0	0	1	1	N
	Saldo	2.532	2.128	1.540	-588	V
Projecten milieu en buitengebied	Lasten	1.001	1.005	1.124	119	N
	Baten	0	0	-184	-184	V
	Saldo	1.001	1.005	940	-65	V
Beleidsontwikkeling Afval	Lasten	0	0	14	14	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	0	0	14	14	N
Totaal programma	Lasten	14.295	15.036	14.462	-573	V
	Baten	-12.032	-12.985	-13.603	-618	V
	Saldo	2.263	2.051	859	-1.191	V
Stortingen reserves		252	10	604	594	N
Onttrekkingen reserves		-1.199	-587	-373	214	N
Totaal mutaties reserves		-947	-577	231	809	N
Resultaat		1.316	1.473	1.090	-383	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Advisering en handhaving milieu

De lasten zijn € 589.000 lager uitgevallen. De grootste verschillen zijn:

- Lagere uitgaven aan bodemonderzoek en bodemsanering (€ 245.000). Er zijn diverse projecten doorgeschoven naar 2016. Deze zijn niet uitgevoerd omdat realisatie afhankelijk is van externe partijen, bijvoorbeeld de provincie, waterschap Aa en Maas en particulieren. Hierdoor is ook minder uit de reserve bodemsanering onttrokken, zoals hierna is toegelicht bij de onttrekkingen uit de reserves.
- Lagere uitgaven aan controle en handhaving (€ 290.000), met name door niet uitgevoerde taken. De ODBN (Omgevingsdienst) heeft ongeveer 140 controles van het uitvoeringsprogramma 2015 nog niet uitgevoerd. Deze worden in 2016 alsnog versneld gedaan. In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat stellen we daarom voor een bedrag van € 151.000 naar 2016 over te hevelen.

Afvalverwijdering particulieren

De werkelijke lasten zijn € 158.000 lager dan begroot. De werkelijke baten zijn € 418.000 hoger uitgevallen. Beide verschillen hebben vooral te maken met het gewijzigde afvalbeleid. Door meer afvalscheiding blijft er minder restafval over, waardoor de verwerkingskosten daarvan lager uitgevallen zijn. Hierdoor is ook minder personeel bij de Milieustraat nodig.

Meer afvalscheiding leidt aan de batenkant tot hogere opbrengsten voor papier, kunststof en glas.

Het totale resultaat is in de reserve afvalstoffenheffing gestort, zoals hierna bij de stortingen reserves ook is toegelicht.

Projecten milieu en buitengebied

De lasten zijn € 119.000 hoger uitgevallen. De baten zijn € 184.000 hoger dan begroot.

De hogere lasten hebben onder andere te maken met het project natuur in de stad (€ 63.000). Dit project stond niet in het uitvoeringsprogramma reconstructie voor 2015. Daarnaast is € 78.000 besteed aan verschillende initiatieven op het gebied van toerisme, landschap, cultuurhistorie en natuur. Deze waren ook geen onderdeel van het uitvoeringsprogramma reconstructie.

De baten zijn in de eerste plaats hoger doordat we voor het project natuur in de stad en de andere initiatieven bijdragen van derden ontvangen hebben. Daarnaast hebben we een vergoeding van € 72.500 ontvangen voor projecten op het gebied van zwerfafval.

Stortingen reserves

In de reserves is € 604.000 meer gestort. Het positieve resultaat op afval, dat hiervoor is toegelicht, is in de reserve afvalstoffenheffing gestort.

Onttrekkingen reserves

Uit de reserves is € 214.000 minder onttrokken dan begroot. Dat heeft vooral te maken met het hiervoor beschreven doorschuiven van een aantal bodemsaneringsprojecten naar 2016. Hierdoor is ook minder onttrokken aan de reserve bodemsanering.

5. Overzicht subsidies

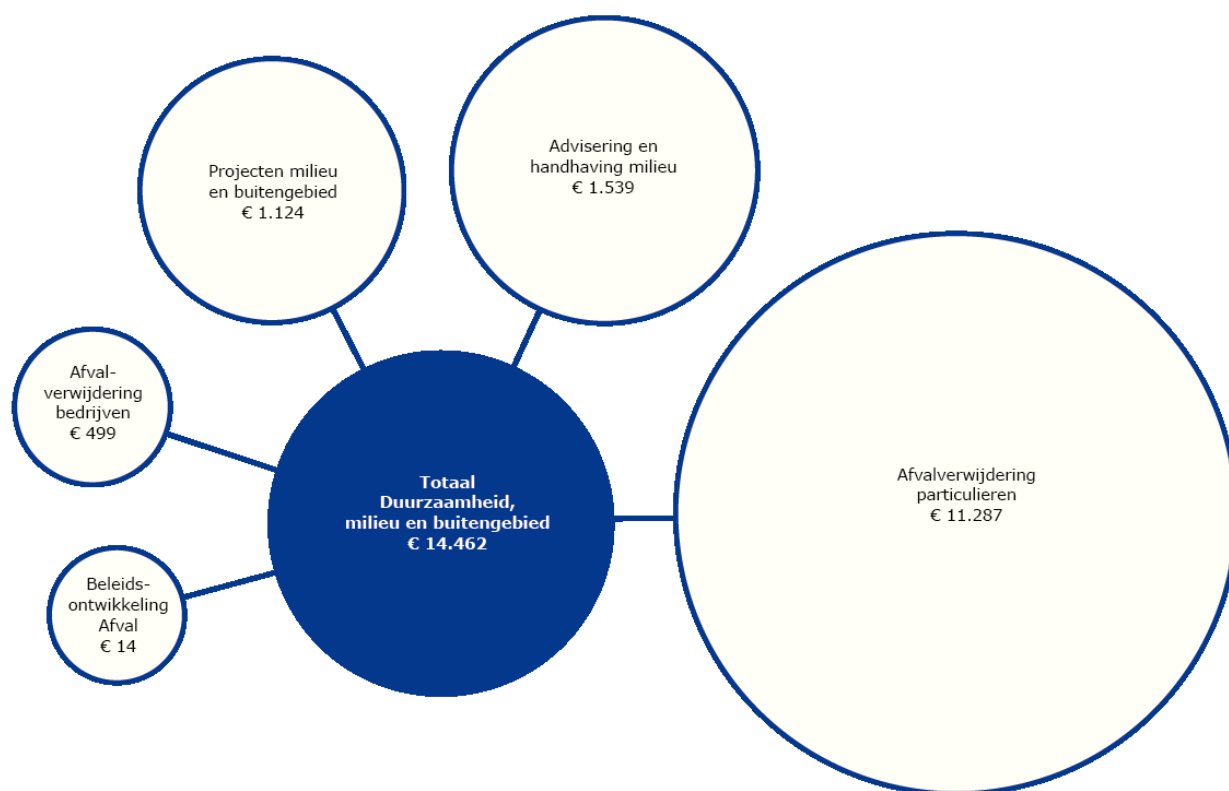
We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Projecten milieu en buitengebied	65	65	65
Totaal programma	65	65	65

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

1. Wat willen we bereiken?

Oss is een krachtige gemeente. Een grote stad met prachtige kernen in een afwisselend buitengebied. In Oss is het fijn wonen, met veel variatie, kwaliteit en voorzieningen. Dat willen we behouden en versterken. Sociale cohesie is daarbij belangrijk.

Doel is een aantrekkelijke stad. Dat betekent een krachtig centrum om te winkelen, te recreëren en te wonen, maar ook bedrijvigheid die voorziet in werkgelegenheid voor de stad en de regio.

We versterken de woningmarkt structureel volgens de speerpunten uit de woonvisie. Een belangrijk speerpunt is de integrale benadering van wonen, welzijn en zorg. Mensen met een specifieke woonbehoefte willen we zo lang mogelijk zelfstandig laten wonen.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Een krachtig stadscentrum

- De samenwerking tussen gemeente en ondernemers is verbeterd en ondernemers zijn meer betrokken. Over het algemeen is iedereen daar tevreden over.
- Ondernemers kregen meer ruimte in de pilot 'verlichte regels'. Inmiddels zijn ruim 25 aanvragen behandeld; nagenoeg alle aanvragen zijn gehonoreerd.
- Er was meer "reuring" in de stad en er vonden meer en grotere evenementen plaats.
- Het centrum zit wel in de gevarenzone omdat Oss geen grote stad is, maar we doen het beter dan andere steden die even groot zijn. Vanuit landelijke spelers zoals Platform31 en Retaildeals G32 krijgen we signalen dat Oss proactief is en de juiste aanpak kiest.

Doelstelling 2: Een leven lang wonen in Oss

- De woningmarkt trok aan: we verkochten meer woningen. De prijs-kwaliteitverhouding in Oss is goed t.o.v. Nederland en de regio.
- Aan de andere kant bleef het bouwen van nieuwe woningen achter bij wat we verwacht hadden. We verleenden minder vergunningen. Ook komen bouwplannen van ontwikkelaars richting realisatie.
- We hielden een woonwensenonderzoek. Daaruit bleek dat Oss een aantrekkelijke woonstad is. Het centrum wordt daarbij het vaakst genoemd als gewenste woonplek. Verder bleek bijvoorbeeld dat van de verhuiscandidate 79% van de doorstromers graag in Oss wil blijven en van de starters 73%.
- We realiseerden 239 nieuwe woningen en verkochten meer bouwkvavels.
- Het doelgroepenbeleid werpt vruchten af. Bijvoorbeeld: twee voormalige scholen zijn nu bestemd voor begeleid wonen projecten.
- Er zijn al veel mantelzorgwoningen gerealiseerd. Cijfers daarvan zijn lastig te geven omdat deze woningen vaak vergunningvrij kunnen worden gerealiseerd.

Doelstelling 3: Goede balans tussen economie, leefbaarheid en natuur

- In het beleid besteden we veel aandacht aan een goede balans tussen belangen. Dat brengen we vervolgens in de praktijk bij concrete projecten, bijvoorbeeld maatwerk bij het hanteren van regels.
- We verbinden verschillende beleidsdoelen aan elkaar en maken een integrale afweging, bijvoorbeeld op het gebied van welzijn en zorg.
- In de verschillende centrumplannen is meer balans aangebracht. Op basis van o.a. de voorzieningenkaarten zijn plannen gemaakt met de juiste mix van woningen en voorzieningen die passen bij de lokale behoefte.

Doelstelling 4: Evenwicht in een veranderend buitengebied

- Het buitengebied is fundamenteel aan het veranderen. We stelden een nieuwe structuurvisie voor het buitengebied en een nieuw bestemmingsplan op. Daarin bieden we meer ruimte voor veranderingen en ontwikkelingen. Dat blijkt ook uit de praktijk: dat leidde tot het indienen van 250 verzoeken.
- In het buitengebied komen veel belangen bij elkaar. In o.a. de programma's 6 (Duurzaamheid, milieu en Buitengebied) en programma 8 (Economie en vrije tijd) zijn de doelen vanuit deelgebieden weergegeven.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Bezoekersaantallen centrum (per week)	Locatus	76.323 (tot augustus 2015)	74.168 (2015)	Minimaal gelijke tred met landelijke cijfers
2. Prettige woonomgeving	Atlas gemeenten	Plaats 28 (2014)	n.n.b. (2015)	Plaats 27
3. Stadshart zonder leegstand	Locatus	5,4% (2014)	n.n.b. (2015)	0% in 2018

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Een krachtig stadscentrum

Toekomst centrum:

- We brachten de "Agenda van de toekomst voor het centrum van Oss" in discussie bij de raadscommissie. Daarin schetsten we een toekomstperspectief voor het centrum.
- We vormden een visie op de mogelijke meerwaarde van cultuur in het centrum. We gingen in gesprek met verschillende instellingen en wonnen advies in bij externen.

Projecten:

- Wal en omgeving: we volgden de ontwikkelingen van V&D op de voet en er vond intensief contact plaats met de eigenaar. We hebben diverse scenario's naast elkaar gezet om ons voor te bereiden op de uitkomst van die ontwikkelingen en ook in relatie tot het initiatief van een versmarkt en de eventuele mogelijkheden van cultuur in het centrum.
- Conceptontwikkeling versmarkt: we ontwikkelden samen met Osse initiatiefnemers en een externe deskundige een concept dat aansluit bij Oss en gedragen wordt door de ondernemers.
- Sheddaken: we nodigden partijen uit om hun ideeën in te brengen voor het pand. Het college wil met twee partijen starten met de verdere uitwerking.
- We gaven ruimte aan diverse ontwikkelingen aan de Raadhuislaan zoals dienstverlening, woningen en huisvesting arbeidsmigranten en noodopvang van vluchtelingen.
- We brachten de plannen voor de Koornstraat/Begijnenstraat gereed voor uitvoering door de projectontwikkelaar.
- We spraken met bewoners en horeca over een herinrichting van de Eikenboomgaard.

Taskforce:

- We zorgden voor een intensieve samenwerking met Centrum Management Oss (CMO) en ondernemers in het centrum. De betrokkenheid is erg groot en er gebeurt heel veel. Diverse nieuwe winkels hebben zich gevestigd.
- We realiseerden veel projecten zoals extra sfeerverlichting, diverse gevelverbeteringen, plannen voor de Galerij, bestrijding van leegstand, het Osse verhaal in de etalages.
- We ondersteunden meer en grotere evenementen, denk aan Zandsculpturen, Winterland, Foodfestival, Oss=beeldig, Koningsdag, Fashionweek etc..
- In samenwerking met Avans Hogescholen liepen 11 studenten stage bij ondernemers in het centrum.

Doelstelling 2: Een leven lang wonen in Oss

- We werkten intensief samen met partners zoals corporaties en Wonen in Oss (gericht op bestaande woningvoorraad). Met de corporaties en huurders is het "Volkshuisvestelijk Manifest Oss" opgesteld. Samen met hen richten we ons op vraagstukken als woonlasten en verduurzaming en op de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad (levensloopbestendigheid en energiezuinigheid van woningen). We werkten actief mee aan initiatieven voor energiezuinige- en energieneutrale woningen.
- We brachten de huisvesting van doelgroepen (vluchtelingen, arbeidsmigranten, vergunninghouders, middeninkomens, woonwagenbewoners, mensen die niet zelfstandig kunnen of willen wonen) beter in beeld waardoor we beter maatwerk kunnen leveren.
- We gaven een vervolg aan de starterslening voor startende huishoudens.
- We maakten erfpachtconstructies mogelijk voor de particuliere woningmarkt. Hierdoor zijn potentiële huiseigenaren eerder in staat hun huis te financieren omdat ze geen grond hoeven te kopen.

Doelstelling 3: Goede balans tussen economie, leefbaarheid en natuur

- De 'ladder duurzame verstedelijking' (geen uitbreiding als nieuwe functie in bestaande stedelijk gebied kan) wordt in de regio steeds beter toegepast. Oss heeft hierin een (voor)trekkersrol.
- We zijn meer op wijk- en dorpsniveau in gesprek met betrokkenen met als centraal vertrekpunt leefbaarheid. Dit doen we vanuit de gedachte om het samen te doen.
- We volgen (mogelijke) aanpassingen in de wet op de voet en spelen hierop in, zodat we kunnen werken met de nieuwe Omgevingswet.
- We zorgden voor flexibele bestemmingsplannen, met name de ontwikkelplannen zoals Horzak-Noord. De actualisatieplannen leggen vooral de bestaande situatie vast. Nieuwe initiatieven gaan via het Besluit Openbare Ruimte (BOR) wat veel flexibiliteit biedt. Aanvragen voor afwijkingen worden ruimhartig beoordeeld.
- We actualiseerden beleid: o.a. landschapsnota, bomenbeleid, natuur in de stad, monumentenzorg en archeologie. We verwijzen naar de betreffende programma's. Deze beleidsaspecten vertalen we in de ruimtelijke plannen.
- We voerden projecten uit zoals centrumplannen Berghem, Geffen, Lith, Oijen. Maar ook de voorzieningenkaart, goederenspoor, Nieuw Zevenbergen, milieuvergunning Pivot Park.

Doelstelling 4: Evenwicht in een veranderend buitengebied

- De nieuwe structuurvisie buitengebied zetten we ook in om subsidie van de provincie Noord-Brabant en het Rijk te krijgen voor waterveiligheid.
- We werkten aan VAB-beleid: beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing.
- Daarnaast nemen we belangrijke beleidsthema's uit andere programma's mee in het opstellen van visies en plannen. Bijvoorbeeld recreatie en toerisme, ontwikkelingen rond de Maas in het kader van waterveiligheid/klimaataanpassing als onderdeel van gebiedsontwikkeling, Maashorst, Lithse Ham etc.. We verwijzen ook naar de betreffende programma's.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Leegstand kernwinkelgebied	Locatus	5,4%	n.n.b.	0% (2018)
2. Aantal verkooppunten centrum per inwoner gemeente Oss	CBS	2,48	2,26	2,3
3. Algemeen oordeel	Consumenten onderzoek	6,5	n.n.b.	6,7 (2016)
4. Gerealiseerde woningen	CBS	208	236	300
5. Te koop staande woningen	Huizenzoeker	1.312	817 (per 1-1)	1.200

* De daling van het aantal verkooppunten per inwoner is verminderd als gevolg van de herindeling met Geffen.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Ruimtelijke ordening	Lasten	2.699	2.211	2.456	245	N
	Baten	-181	-181	-325	-144	V
	Saldo	2.518	2.029	2.131	101	N
Volkshuisvesting	Lasten	5.617	5.874	5.613	-261	V
	Baten	-2.940	-1.740	-1.763	-23	V
	Saldo	2.677	4.135	3.851	-284	V
Woningbouwcomplexen	Lasten	2.352	8.296	5.357	-2.938	V
	Baten	-2.352	-7.719	-4.951	2.769	N
	Saldo	0	576	407	-170	V
Strategische projecten/samenwerking	Lasten	565	913	863	-50	V
	Baten	0	0	-53	-53	V
	Saldo	565	913	810	-103	V
Totaal programma	Lasten	11.233	17.293	14.289	-3.004	V
	Baten	-5.473	-9.640	-7.092	2.549	N
	Saldo	5.759	7.653	7.198	-455	V
Stortingen reserves		0	861	1.224	363	N
Onttrekkingen reserves		-1.232	-2.826	-2.476	350	N
Totaal mutaties reserves		-1.232	-1.965	-1.252	713	N
Resultaat		4.527	5.688	5.946	258	N

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Strategische projecten/samenwerking

Aan het project taskforce centrum hebben we minder geld uitgegeven dan begroot (€ 350.000). Aan DNA/De Toekomst van Oss, vastgoed en openbare ruimte, communicatie en PR, en coördinatie en afstemming van evenementen is bijna € 209.000 uitgegeven. Hiervoor was € 563.500 geraamd. De projecten lopen door in 2016, dan worden de (restant)bedragen besteed.

Hier tegenover staat een nadeel van ongeveer € 300.000 als gevolg van extra interne capaciteit die is ingezet voor het centrum.

Ruimtelijke ordening

De lasten zijn € 245.000 hoger uitgevallen. De baten zijn € 144.000 hoger dan begroot. De verschillen hebben allemaal betrekking op bestemmingsplannen.

De lasten zijn hoger door extra ureninzet en inhuur op dit onderdeel, onder andere voor projecten in Geffen en de beoordeling en afhandeling van planschadeclaims.

De baten zijn hoger door de afwikkeling van een vordering van de voormalige gemeente Ravenstein. Vorig jaar is het bestemmingsplan Herperduin vastgesteld. Hierdoor hebben we de voorziening van € 146.500 die hieraan gekoppeld was vrij laten vallen. In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat stellen we voor dit bedrag over te hevelen.

Volkshuisvesting

De werkelijke lasten zijn € 261.000 lager dan begroot. De grootste verschillen zijn:

- Lagere uitgaven aan bouwtoezicht (€ 183.000). De bouw is in 2015 in verband met de economische situatie nog achtergebleven. Daarnaast zijn in het handhavingsplan 2015 prioriteiten gesteld op basis van een inschatting van de risico's. Daardoor is op dit onderdeel minder capaciteit ingezet.
- Lagere presentiegelden voor de leden van de commissie Ruimtelijke Kwaliteit (€ 76.000). Het aantal vergaderingen was minder dan gebruikelijk door minder bouwplannen.

Woningbouwcomplexen

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 2,9 miljoen lager uitgevallen.

Woningbouw is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle woningbouwcomplexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente. De baten zijn € 2,8 miljoen lager dan begroot.

De werkelijke opbrengsten waren in 2015 € 5 miljoen, waarvan € 2,3 miljoen uit woningbouw koop particulieren en € 2,2 miljoen projectmatig. De verkopen vonden vooral plaats binnen de complexen Piekenhoef (€ 1,4 miljoen) en Horzak-Noord (€ 1,5 miljoen). Overige verkopen vonden plaats binnen Berghem, Wilgendaal, Lith-Oost en Liesdaal.

De werkelijke kosten waren in 2015 € 2,9 miljoen. Deze bestonden vooral uit rentelasten (€ 1,1 miljoen) en interne uren (€ 0,6 miljoen). De overige kosten werden vooral gemaakt binnen Piekenhoef (€ 0,3 miljoen), Horzak (€ 0,4 miljoen) en Weverstraat (€ 0,2 miljoen).

Per saldo is de voorraad onderhanden werk binnen het grondbedrijf met € 2,5 miljoen afgenomen.

Voor een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat van het grondbedrijf verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid verderop en naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).

Stortingen reserves

De totale stortingen in de reserves zijn € 363.000 hoger dan begroot. Dit is op hoofdlijnen als volgt te verklaren:

- Er is een bedrag van ruim € 169.000 in de reserve beheerkosten startersleningen gestort. Dit bedrag ontvingen we als bijdrage van de verkopers van woningen waarvoor wij een starterslening (aan de koper) verstrekken.
- Het positieve resultaat van het complex koepelgronden (grondbedrijf) is in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf gestort (€ 214.000).

Binnen de begrote stortingen is overigens een winstneming van € 525.000 op de Verlengde de Run opgenomen.

Onttrekkingen reserves

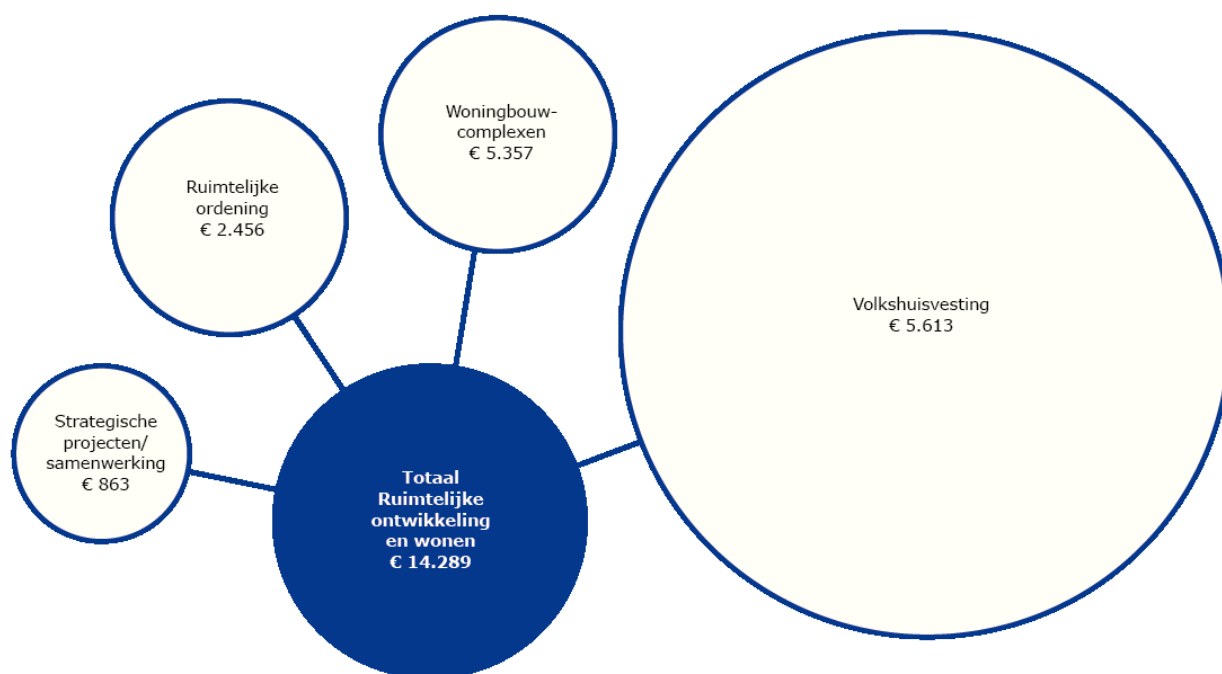
Uit de reserves is € 350.000 minder onttrokken dan begroot. Het verschil heeft betrekking op de reserve ruimtelijk-fysieke gebiedsontwikkeling, die gebruikt wordt voor de financiering van initiatieven om het centrum van Oss een impuls te geven. Zoals hiervoor is aangegeven lopen diverse projecten door in 2016. Daarom is minder uit de reserve onttrokken.

5. Overzicht subsidies

Binnen dit programma worden geen subsidies verstrekt.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 8. Economie en vrije tijd

1. Wat willen we bereiken?

In Oss willen we een toename van de werkgelegenheid en een goed vestigingsklimaat voor de bestaande en nieuwe bedrijven. In de regio Noordoost Noord-Brabant is Oss dé werkstad. We houden het huidige bedrijfsleven in Oss door goed accountmanagement met veel aandacht voor samenwerken en verbinden. We bieden nieuwe vestigers gevarieerde en goed ontsloten vestigingsmogelijkheden en een passende arbeidsmarkt. Ook goede mogelijkheden voor de beleving van vrije tijd dragen bij aan het vestigingsklimaat.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Algemeen

In 2015 steeg de werkgelegenheid. We richten ons op het houden van banen én op groei. De gemeente ondersteunt het bedrijfsleven dat zorgt voor banen. In het Osse economisch beleid zijn 'focus' en 'samenwerken en verbinden' centrale begrippen.

Met 'focus' bedoelen we dat we ons op vier economische speerpunten van Oss richten. Met 'samenwerken en verbinden' bedoelen we dat we verschillende partijen met elkaar laten samenwerken, zoals ondernemers, onderwijs en overheid. Zoals bij 'De Kracht van Oss, de Osse ondernemersverenigingen via het hernieuwde economische convenant en het 'duurzaamheidsdossier'. Regionaal werken we samen met Agrifood Capital, met de gemeenten in Noordoost-Brabant én de provincie Noord-Brabant bij het ruimtelijk beleid op detailhandel, bedrijventerreinen en kantoren. Daarnaast richten we ons in dit programma op de pijler 'Profit' uit de duurzaamheidscirkel.

Doelstelling 1: Oss staat in de top 4 van logistieke hotspots in Nederland

- De ranking op de lijst van logistieke hotspots wordt bepaald door vier onderdelen. Het aanbod aan bedrijventerreinen, het aanbod van infrastructuur, het aanbod van arbeidskrachten en de mate van samenwerking tussen ondernemers-onderwijs-overheid.
- In deze lijst is de locatie Oss-Veghel-Eindhoven gezakt van plek 4 naar plek 6. Andere locaties scoorden in 2015 relatief beter op deze vier onderdelen.

Doelstelling 2: We zijn een toonaangevend centrum voor de topsector Life Sciences

- In Oss is 12% van de Nederlandse werkgelegenheid in de Life Sciences gevestigd. En dat zijn allemaal banen bij private ondernemingen, met een accent op de (vroege fase) ontwikkeling en productie van medicijnen.
- De verkoop van bijvoorbeeld Acerta Pharma en BioNovion in 2015 laat zien dat deze ondernemingen ook internationaal succesvol zijn.
- We dragen de Osse onderscheidende kwaliteiten steeds beter uit, onder meer tijdens het bezoek aan Oss van gedeputeerde Pauli en door het boegbeeld topsector Life Sciences, de heer Raaijmakers.

Doelstelling 3: Oss is sterk in Agrifood

- In Oss zijn bedrijven gevestigd uit alle schakels van de Agrifoodketen. Binnen deze keten kent Oss een relatief groot aantal bedrijven actief in 'vlees & vleesvervangers'. Binnen de regio Agrifood Capital is Oss beperkt onderscheidend.
- We onderzochten in 2015 of er sprake is van clustervorming binnen de Agrifood. De conclusie is dat er geen breed cluster aanwezig is; bedrijven hebben hier slechts beperkt behoefte aan. Zij vinden het wel belangrijk dat zichtbaar wordt gemaakt welke bedrijven er allemaal zijn in Oss.
- We vinden dat we deze doelstelling moeten herformuleren.

Doelstelling 4: Oss is het ontwikkel- en maakcentrum van Nederland

- Industrie is in Oss een grote sector, 23% van alle banen is daar te vinden. Industrie of maakindustrie loopt door verschillende economische sectoren heen. Bijna alle banen in de Life Sciences zijn maak-georiënteerd en ook binnen de Agrifood heeft bijna de helft van de banen een maakachtergrond.
- De ontwikkel- en maakindustrie vraagt ook om vernieuwing en innovatie. Binnen het Osse bedrijfsleven ontstaan er nu initiatieven om 'maakindustrie' verder inhoud en vorm te geven. We vinden dat het belangrijk is dat onderwijsinstellingen hier op aanhaken.
- Deze doelstelling gaan we ook herformuleren. Ontwikkel- en maakindustrie zijn kenmerkend voor Oss, maar dat is nog iets anders dan het doel om 'het centrum van Nederland' te zijn.

Doelstelling 5: Het buitengebied groeit in recreatieve en toeristische waarde

- De 'Structuurvisie buitengebied' heeft een belangrijke rol gespeeld in het benutten van het potentieel voor recreatie en toerisme. Er wordt meer planologische ruimte gegeven aan ondernemerschap.
- We startten in 2015 met de visie Toerisme & Recreatie. Deze visie zal aangrijpingspunten noemen hoe dit ondernemerschap verder kan worden ingevuld.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Werkgelegenheid	Ossstat	39.271	2015	39.865 (2020)*
2. Vestigingsklimaat	Benchmark Ondernemersklimaat	6,2**	2015	7 (2020)
3. Ranking Logistieke hotspot	www.logistiek.nl***	6	2015	4

* De banen die er in Geffen waren op het moment van samenvoeging met de gemeente Oss (1.477 banen), zijn toegevoegd aan de streefwaarde.

** In 2015 is een nieuwe methodiek gebruikt voor de benchmark. Daarmee zijn de cijfers niet vergelijkbaar met eerdere uitkomsten en is een herbezinning op de streefwaarde op zijn plaats.

*** <http://www.logistiek.nl/warehousing/nieuws/2015/5/venlo-venray-behoudt-logistieke-hotspot-nr-1-positie-101134334>

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Oss staat in de top 4 van logistieke hotspots in Nederland

De ranking is opgebouwd uit vier onderdelen (aanbod terrein, infrastructuur, arbeidskrachten en '3 O'-samenwerking). Deze vier onderdelen worden zoveel als mogelijk geoptimaliseerd in Oss:

- We werkten aan de voorbereiding van de uitbreiding van de containeroverslag in de haven.
- We onderzochten de mogelijkheden van het vergroten van de capaciteit van het goederenspoor. Daarnaast hebben we ingezet op het beter beveiligen van dit spoor en het verminderen van de overlast.
- We werkten aan de verbetering van de haven, dit is verder toegelicht in programma 5 Mobiliteit en openbare ruimte.
- We leidden werklozen naar arbeidsplaatsen binnen de logistiek. Dit doen wij binnen het werkgeversservicepunt Noordoost-Brabant.
- We voerden projecten uit met het Logistiek Platform Oss en 5*Logistiek gericht op promotie en acquisitie, het bundelen van goederenstromen, samenwerking met de Agrifood sector en het delen van kennis op het gebied van logistieke planning en e-commerce.
- We hebben het concept 'Huis van de logistiek' verder vormgegeven samen met 5* Logistiek.
- We breidden de handelsrelatie met Vietnam uit door een '3 O' handelsmissie.
- We werkten aan de voorbereiding van Heesch-West om ruimte te creëren voor logistieke kavels.

Doelstelling 2: We zijn een toonaangevend centrum voor de topsector Life Sciences

- We kochten grond op het Pivot Park en er zijn belangrijke stappen gezet voor een open campus; Pivot Park heeft nu een eigen milieuvergunning, los van de vergunning van MSD/Aspen.
- We hielpen MSD en Aspen met zich te profileren bij hun moederconcern in VS en Zuid-Afrika.
- We organiseerden een werkbezoek naar het Life Sciences centrum in Oss voor de kopstukken uit de Life Sciences industrie waarbij onder andere gedeputeerde Pauli, professor Rutjes van het Radboud UMC, mevrouw Carsouw, directeur Brainport, mevrouw Van Vilsteren, directeur Health van de TU/e en de heer Raaijmakers, topsector Life Sciences & Health te gast waren, naast vertegenwoordigers van Avans en de HAN.
- We promootten de sector met foldermateriaal, tweets en doen dit samen met bedrijven en onderwijsinstellingen.
- We gaven de HAS opdracht om de mogelijkheid van cross-over tussen Life Sciences en Agrifood uit te zoeken.

Doelstelling 3: Oss is sterk in Agrifood

- We voeren acquisitie en faciliteerden bedrijven die zich nieuw vestigen in Oss. In 2015 hebben we in samenwerking met de BOM (de Brabantse ontwikkelings maatschappij), twee nieuwe foodbedrijven (LikeMeat en Lodewijksmeat) aangetrokken.
- We hebben de banden versterkt met de HAS door een aantal onderzoeksprojecten (Cross-over Life Sciences-Agrifood en VAB-beleid). In 2015 werden we winnaar van de prijs 'meest duurzame samenwerkingspartner van de HAS'.
- In samenwerking met ondernemers ontwikkelden we en stimuleerden we projecten die kunnen leiden tot nieuwe verdienmodellen. Voorbeelden zijn 'Kansen in de Keten' (dat is gericht op het bijeenbrengen van bedrijven uit de verschillende schakels van de agrifoodketen) en 'Kapel Plein Zwanenberg' (gericht op gezonde voeding op maat voor ouderen én stimuleren van hun sociale contacten).
- Samen met regionale partijen uit de Agrifoodsector werkten we aan de plannen voor een versmarkt in Oss. In programma 7 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen is hier meer informatie over opgenomen.

Doelstelling 4: Oss is het ontwikkel- en maakcentrum van Nederland

- We hebben het Technieklokaal geopend; een samenwerking tussen gemeente, ROC en Metaalkracht.

- Ondernemers(verenigingen) hebben een aantal initiatieven in voorbereiding of voeren die al uit, zoals 'Oss Innovatieve Maakstad', 'Platform Hogescholen en Universiteiten', 'Business Centrum Oss' en 'Industrial Playground'. Wij dachten mee bij deze initiatieven wanneer daarom werd gevraagd.
- We legden, bestuurlijk en ambtelijk, contacten met onderwijsinstellingen, campussen en overheden zoals TU/e en Avans, Brainport en de Automotive campus en met de gemeenten Helmond en Nijmegen.
- We stelden een raadsbrief op die een bredere context geeft van de Osse ontwikkel- en maakindustrie.
- Via het bestuurlijk en ambtelijk accountmanagement bezochten we diverse ontwikkel- en maakbedrijven en spraken we met ondernemers.

Doelstelling 5: Het buitengebied groeit in recreatieve en toeristische waarde

- We startten met de visievorming op recreatie en toerisme. Daarin vervullen de gebieden Maashorst, Maas en Stad een prominente rol. Bij de visievorming betrekken wij ondernemers uit deze drie deelgebieden; om input te krijgen en om te bouwen aan draagvlak voor het te ontwikkelen beleid.
- We steunden activiteiten die in het buitengebied zijn georganiseerd, zoals de Maasdijkmarathon, Kunst aan de Maas en Oeverloos. Daarnaast hebben we projecten van Maasmeanders ondersteund, zoals de 'toeristentrein' en gaven we in 2015 extra financiële steun aan het Vlagglasmuseum.
- In programma 6 Duurzaamheid, milieu en buitengebied komt de visie buitengebied nader tot uitdrukking. Onder meer de grotere ruimte voor toeristisch ondernemerschap en de open houding die wij hebben ten aanzien van nieuwe initiatieven. De start van het VAB-beleid biedt hiervoor onder meer de ruimte.
- Activiteiten die met onze steun in het stadscentrum zijn georganiseerd zijn bijvoorbeeld Winterland en Zandsculpturenfestival (deze zijn ook toegelicht in programma 7 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen).
- Het Speelbos Hoessenbosch is in 2015 gerealiseerd.

Prestatie-indicatoren

Dit programma heeft geen prestatie-indicatoren.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Evenementen en stadspromotie	Lasten	511	528	529	1	N
	Baten	0	-5	-15	-10	V
	Saldo	511	523	515	-8	V
Kermissen en Markten	Lasten	376	376	375	-1	V
	Baten	-374	-374	-343	30	N
	Saldo	2	2	32	30	N
Recreatie en toerisme	Lasten	525	526	533	8	N
	Baten	-37	-47	-82	-35	V
	Saldo	487	478	451	-27	V
Haven	Lasten	391	518	547	29	N
	Baten	-389	-515	-500	16	N
	Saldo	2	3	47	45	N
Overige bedrijfsmatige activiteiten	Lasten	1.653	5.364	6.508	1.143	N
	Baten	-1.464	-4.512	-5.638	-1.127	V
	Saldo	189	853	869	17	N
Industrierterreinen	Lasten	2.259	12.452	8.218	-4.234	V
	Baten	-2.259	-12.978	-8.533	4.446	N
	Saldo	0	-527	-314	212	N
Beleidsontwikkeling Lokale economie	Lasten	366	1.177	5.053	3.876	N
	Baten	0	0	-72	-72	V
	Saldo	366	1.177	4.981	3.804	N
Economische zaken	Lasten	385	0	0	0	-
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	385	0	0	0	-
Totaal programma	Lasten	6.466	20.941	21.764	823	N
	Baten	-4.524	-18.432	-15.183	3.249	N
	Saldo	1.942	2.509	6.581	4.072	N
Stortingen reserves		0	1.598	1.822	224	N
Onttrekkingen reserves		-370	-2.470	-5.142	-2.672	V
Totaal mutaties reserves		-370	-872	-3.319	-2.447	V
Resultaat		1.572	1.637	3.262	1.625	N

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Beleidsontwikkeling lokale economie

De lasten zijn € 3,8 miljoen hoger uitgevallen.

Dit wordt vooral veroorzaakt door twee mutaties binnen Pivot park/ OLSP:

- de gemeente Oss heeft voor een bedrag van € 2,3 miljoen een deelneming in OLSP Vastgoed BV. De provincie Noord-Brabant is voor een bedrag van € 4,6 miljoen de andere aandeelhouder. OLSP Vastgoed BV heeft in 2015 aan een aangepaste vastgoedstrategie gewerkt, om het commerciële gebruik van de gebouwen te optimaliseren. Deze businesscase heeft vertraging opgelopen en is nog niet vastgesteld. OLSP vastgoed BV heeft in het kader van haar jaarrekening 2015 haar gebouwen opnieuw laten taxeren. Recent heeft OLSP Vastgoed BV aangekondigd dat de taxatie beduidend lager uitkomt dan de aankooptaxatie. Gezien deze onzekerheden en risico's is het noodzakelijk om een voorziening te vormen ter hoogte van het volledige aandelenkapitaal (€ 2,3 miljoen). Dit betekent een extra storting in de voorziening ten laste van het rekeningresultaat van € 1,6 miljoen.
- Daarnaast is de reserve achtergestelde lening OLSP omgezet in een voorziening. Bij de start van Pivot Park hebben we een achtergestelde lening van € 2,3 miljoen verstrekt om de aanloopverliezen van Pivot Park (mede) af te dekken. Op dat moment was duidelijk dat terugbetaling moeilijk zou kunnen worden. Nu Pivot Park een aantal jaren functioneert zien we dat deze verwachting juist was, de kans is klein dat de lening wordt terugbetaald. Daarom is de reserve omgezet in een voorziening.

Industrieterreinen

De lasten zijn € 4,2 miljoen lager uitgevallen dan begroot. De baten zijn € 4,4 miljoen lager.

Industrieterreinen is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle industriecomplexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.

Opvallende posten hierbinnen zijn:

- In de begroting was er rekening mee gehouden dat de voorziening van € 5,6 miljoen gekoppeld aan Heesch-West in de gemeenschappelijke regeling ingebracht zou worden. Dat is nog niet gebeurd. Hierdoor zijn de kosten en opbrengsten € 5,6 miljoen lager.
- De doorontwikkeling van Pivot Park is uitgewerkt in een transactie waarbij we gronden hebben gekocht voor het campusterrein. MSD zet de aankoop prijs volledig in voor ontkoppeling van kabels en leidingen tussen MSD (inclusief Aspen) en Pivot Park. MSD maakt haar budget voor sloop van de gebouwen over aan OLSP Vastgoed BV die voor eigen rekening en risico de gebouwen sloopt en de terreinen bouw- en woonrijp maakt. OLSP Vastgoed BV betaalt ons een erfpachtcanon gebaseerd op de aankoop prijs en een canonpercentage.
- Concreet betekent dit:
 - We hebben aan MSD een bedrag van € 3,1 miljoen betaald voor gronden. Deze waarde is vervolgens geboekt onder de materiële vaste activa.
 - In de transacties is opgenomen dat we als gemeente een bedrag van MSD ontvangen voor:
 - Utilities disentanglement vergoeding: € 870.000. Er zijn afspraken gemaakt over het ontkoppelen van de ondergrondse infrastructuur tussen MSD en Pivot Park. De meeste infrastructuur wordt ontkoppeld zodat Pivot Park daarin zelfstandig kan functioneren. De kosten op eigen terrein worden door MSD bekostigd uit de gelden van de verkoop van het terrein aan ons. Voor buiten het terrein krijgen we een bedrag van € 870.000. Dit bedrag is in 2015 uitbetaald aan OLSP Vastgoed BV om deze ontkoppeling te realiseren.
 - Contaminations vergoeding: € 166.000. Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar bodemverontreiniging op het campusterrein. We krijgen budget van MSD om de leeflaag van dat gebied te saneren. Dit bedrag is gestort in een nieuwe voorziening Bodemsanering OLSP.

Overige bedrijfsmatige activiteiten

De werkelijke lasten zijn € 1,1 miljoen hoger. De werkelijke baten zijn ook € 1,1 miljoen hoger uitgevallen. Deze overige bedrijfsmatige activiteiten zijn budgettair neutraal, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van deze activiteiten inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.

De overige bedrijfsmatige activiteiten bestaan uit:

- Herstructureringsplannen, zoals Bergoss, centrumplannen Berghem, Oijen en Geffen, Talentencampus en Megen-Zuid. De totale kosten in 2015 waren € 3,6 miljoen. Er is een opbrengst van € 3,7 miljoen gerealiseerd en er is € 1,1 miljoen uit de algemene bedrijfsreserve onttrokken. Per saldo is de voorraad met € 1,2 miljoen afgenomen.
- Beheercomplexen. De kosten van de beheergronden waren in 2015 € 1,6 miljoen. Dit is hoger dan geraamd omdat er voor een bedrag van afgerond € 0,3 miljoen aan boekwaarden is ingebracht. Het gaat om de boekwaarden van de gronden van voormalige schoolgebouwen (Elzeneind, de Bussel en Schaepskooi). De opbrengsten waren in 2015 € 0,8 miljoen en er is € 0,5 miljoen uit de algemene bedrijfsreserve onttrokken. Per saldo is de voorraad met € 0,3 miljoen toegenomen (gekoppeld aan een deel van de inbreng van de boekwaarden).
- Verhuurde panden en gronden. We hebben € 300.000 extra opbrengsten uit verhuurde panden ontvangen. De kosten waren € 100.000 hoger dan geraamd, waardoor per saldo € 200.000 in de algemene bedrijfsreserve gestort is.

Stortingen reserves

In de reserves is € 224.000 meer gestort dan begroot was. Dit is hiervoor bij de onderdelen van het grondbedrijf toegelicht.

Onttrekkingen reserves

Uit de reserves is € 2,7 miljoen meer onttrokken. Dat heeft vooral te maken met de hiervoor genoemde omzetting van de reserve achtergestelde lening OLSP van € 2,3 miljoen in een voorziening. Het resterende verschil heeft te maken met de hiervoor toegelichte afwijkingen binnen het grondbedrijf.

5. Overzicht subsidies

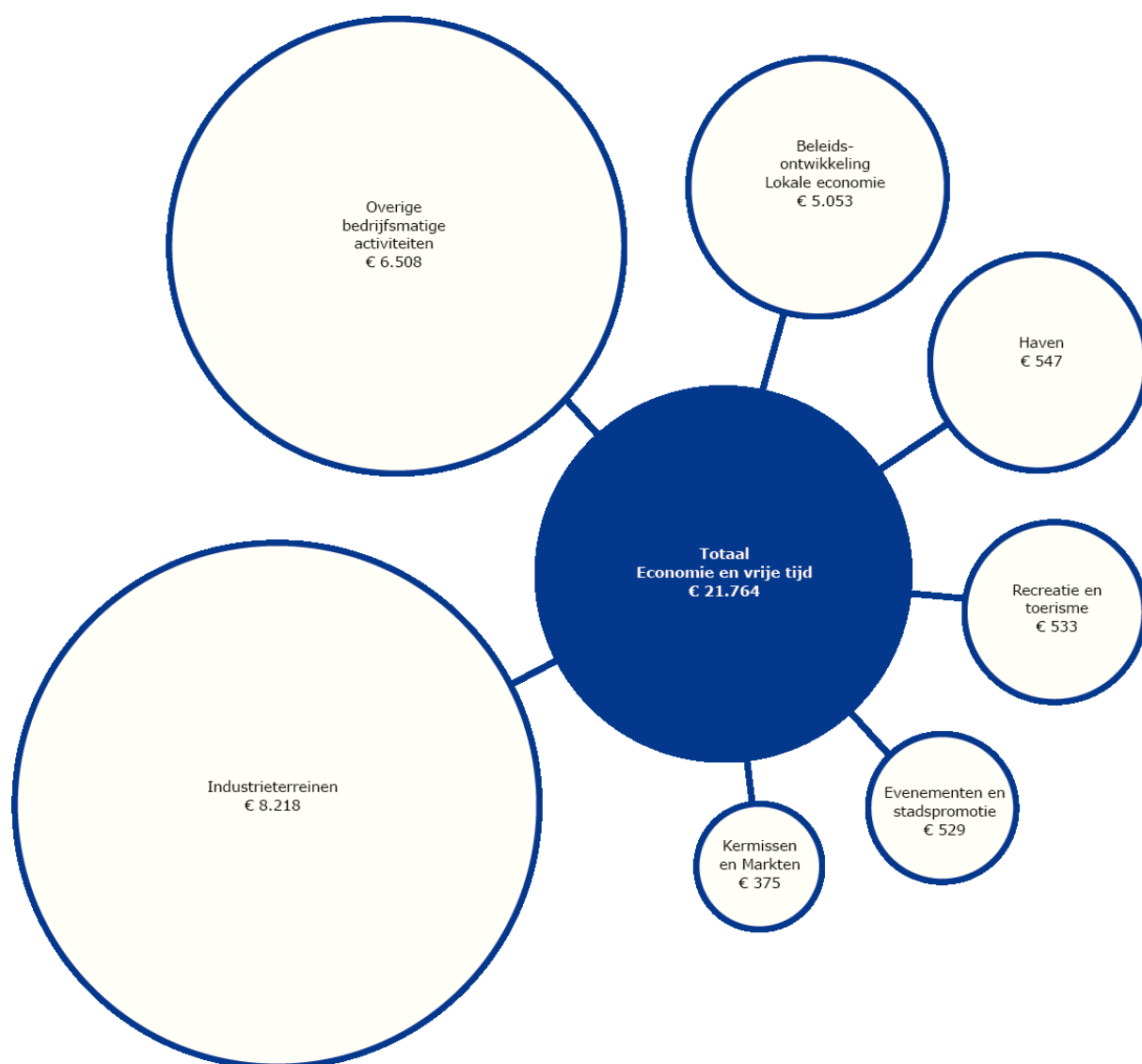
We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Recreatie en toerisme	301	324	310
Evenementen en stadspromotie	180	245	243
Totaal programma	481	569	553

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening

1. Wat willen we bereiken?

Het bestuur en de organisatie stellen de kracht van de samenleving centraal en willen optimaal gebruik maken van deze kracht van de samenleving. Dat wil zeggen van (burger)kracht van mensen, van netwerken en van samenwerkingsmogelijkheden. Dat leidt tot een toenemende interactie met en betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers. De zeggenschap en verantwoordelijkheid van de maatschappij wordt verder verstevigd.

Om de kracht van de samenleving te benutten en de rol van de overheid te veranderen gaan we op een andere manier werken en organiseren. Dit vraagt transparantie in het proces van besluitvorming en een organisatie die samenwerkt, co-creatie met anderen aangaat, oplossingsgericht is en zorgt voor een goede dienstverlening.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Transparante, interactieve en zorgvuldige bestuurlijke besluitvorming

- We hebben gezorgd voor continuïteit van bestuur in een sterk verander(en)de omgeving door een uitgebreid inwerkprogramma voor raads- en commissieleden.

Doelstelling 2: Verder ontwikkelen van een (netwerk)organisatie

- Er zijn veel initiatieven, samenwerkingen en activiteiten opgestart met andere (regio)gemeenten en externe partners. Een aantal daarvan zijn inhoudelijk opgenomen in andere programma's zoals de organisatie van nieuwe taken in het sociale domein (programma 1 Zorg en Welzijn) en het proces voorzieningenkaart (programma 3 Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten).
- Op nagenoeg alle aspecten van de organisatie/bedrijfsvoering scoren we bij landelijke benchmarks bovengemiddeld (financiën, ICT, facilitair en personeel).
- Detailinformatie over o.a. formatie, leeftijdsopbouw, personele mobiliteit en ziekteverzuim is opgenomen in het sociaal jaarverslag.

Doelstelling 3: Een optimale dienstverlening

- De digitale dienstverlening (via "Mijn zaakomgeving") is verder ontwikkeld. Inwoners kunnen alle meldingen voor de Openbare Ruimte aanleveren en de status ervan volgen.
- Het nieuwe digitale loket voor inwoners en bedrijven is opgeleverd. De dienstverlening (aanvragen, meldingen) loopt hiermee volledig via de website.
- 95% van de aanvraagformulieren is digitaal.

Doelstelling 4: Een betere (digitale) informatievoorziening

- We lopen in Nederland voorop bij het invoeren van landelijke standaarden. Voorbeelden zijn Basisadministratie Grootchalige Topografie (BGT), Suwinet, invoering en kwaliteit Basisadministratie Adressen Gebouwen (BAG), ICT-samenwerking.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Klanttevredenheid	Waarstaatjegemeente.nl	7,8	2014	Landelijk gemiddelde

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Transparante, interactieve en zorgvuldige bestuurlijke besluitvorming

- We installeerden een nieuwe gemeenteraad en werkten deze onder de noemer Raadskompas in (bijvoorbeeld op het gebied van integriteit, debatvaardigheden, gemeenschappelijke regelingen).
- We vulden het RIS (Raadsinformatiesysteem) aan met de vergaderstukken van de voormalige gemeente Maasdonk.
- We zorgden voor bekendmakingen en publicaties van besluiten en verordeningen in een landelijk digitaal systeem en voldoen hiermee aan de nieuwe regelgeving hierover.
- We namen initiatieven om de interactie met de samenleving te versterken. Bijvoorbeeld: 9 podiumbijeenkomsten en 4 hoorcommissies over bestemmingsplannen. We hebben 61 deelnemers gehad aan 'gast van de raad'. In 2015 zijn 32 basisscholen en 4 middelbare scholen op bezoek geweest bij de gemeente Oss.
- De raadswerkgroep 'transities' heeft zichzelf opgeheven om discussies zoveel mogelijk in de commissies te laten voeren. Verder volgden de raadsleden een dilemmatraining op het gebied van het sociaal domein.
- We verbeterden de informatievoorziening over gemeenschappelijke regelingen richting de gemeenteraad.
- De Rekenkamercommissie bracht het rapport Kernwaarden (onderzoek naar voorzieningen in kernen en wijken in de gemeente Oss) uit.

Doelstelling 2: Verder ontwikkelen van een (netwerk)organisatie

- We gaven experimenteerruimte en organiseerden samenwerkingsvormen met externe partners. Zie het thema Kracht van de samenleving.
- We hebben de ontwikkeling van de organisatie nadrukkelijk op de agenda gezet met als thema's opgavegericht werken, verbetering (interne) samenwerking en nieuwe vormen van organiseren.
- We integreerden de werkzaamheden en medewerkers van Maasdonk in onze organisatie.
- We organiseerden het contractmanagement en het inkoopteam WMO voor de 12 gemeenten in onze regio.
- Het proces van ICT-samenwerking in de As50 (Bernheze, Landerd, Oss en Uden) is gestart met als doel één ICT-organisatie in 2019.
- We gingen verder met het landelijke benchmarkinstrument Vensters voor Bedrijfsvoering.
- De realisatie van de bezuinigingsopgave ligt op schema (€ 5,2 miljoen in 2015). Wegens de ingrijpende veranderingen bij het Museum Jan Cunen en het Stadsarchief hebben we sinds lange tijd weer te maken gekregen met het Sociaal Statuut (herplaatsing van medewerkers).
- We realiseerden een gezamenlijk project in de regio: de website www.werkeninnordoostrabant.nl. Dit is een loopbaanportal voor alle deelnemende organisaties en hun medewerkers. Naast werving en selectie is dit ook een digitaal platform voor inhuur, opleidingen en trainingen.

Doelstelling 3: Een optimale dienstverlening

- We hebben een nieuwe vormgeving van de website opgeleverd op basis van toptaken.
- We hebben de voorbereidingen gedaan voor de audit (toetsing) van de "Webrichtlijnen 2".
- Voor het sociaal domein zijn de diensten en activiteiten van het Zorgplein opgenomen in de nieuwe website.
- We introduceerden de AfvalApp en daarmee schaften we de papieren afvalkalender af.
- We introduceerden een digitale dienst om huwelijken en overlijden door te geven.

Doelstelling 4: Een betere (digitale) informatievoorziening

- We zijn technisch aangesloten op de 'berichtenbox'. Als reisdocumenten van inwoners verlopen krijgen ze via de berichtenbox een mail hierover.
- We wisselen informatie en gegevens uit via digitaal berichtenverkeer met onze partners in het sociaal domein.
- We voerden maatregelen door om informatiebeveiliging te verbeteren. Denk hierbij aan de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG).
- We hebben de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) ingevoerd en gekoppeld aan de digitale dienstverlening.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Tevredenheid medewerkers	Gemeente	7,6	7,6	7,5
2. Ziekteverzuim	Gemeente	5,1%	5,8%	Max. landelijk gemiddelde
3. Bezuinigingsopgave	Gemeente	€ 3,66 miljoen	€ 5,2 miljoen	€ 6,2 miljoen in 2017
4. Toename websitegebruik t.o.v. 2013	Google analytics	n.b.	205.956 bezoekers	+30%

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Resultaat kostenplaatsen	Lasten	70.180	21.455	21.137	-318	V
	Baten	-56.133	-5.003	-5.588	-585	V
	Saldo	14.047	16.452	15.549	-903	V
Raad en raadscommissies	Lasten	1.145	1.167	1.137	-30	V
	Baten	-2	-2	0	2	N
	Saldo	1.143	1.165	1.137	-28	V
Bevolking	Lasten	1.161	1.161	1.151	-11	V
	Baten	-334	-334	-347	-13	V
	Saldo	827	827	804	-23	V
College	Lasten	1.579	1.840	2.533	693	N
	Baten	0	0	-78	-78	V
	Saldo	1.579	1.840	2.455	615	N
Vastgoedadministratie	Lasten	361	360	402	42	N
	Baten	-17	-17	-52	-36	V
	Saldo	344	343	349	6	N
Rij-/reis- /identiteitsdocumenten	Lasten	1.761	1.761	1.963	202	N
	Baten	-1.100	-1.100	-1.294	-194	V
	Saldo	660	660	669	8	N
Wijkgericht werken	Lasten	939	939	908	-31	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	939	939	908	-31	V
Rekenkamer	Lasten	29	29	16	-13	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	29	29	16	-13	V
Verkiezingen	Lasten	239	199	170	-29	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	239	199	170	-29	V
Totaal programma	Lasten	77.394	28.911	29.415	503	N
	Baten	-57.587	-6.457	-7.359	-902	V
	Saldo	19.807	22.454	22.056	-398	V
Stortingen reserves		241	707	961	255	N
Onttrekkingen reserves		-2.059	-3.183	-3.072	111	N
Totaal mutaties reserves		-1.818	-2.476	-2.111	366	N
Resultaat		17.988	19.978	19.945	-33	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Resultaat kostenplaatsen

Op de kostenplaatsen is er per saldo een voordeel van ruim € 900.000. Dit resultaat is tot stand gekomen op bijna 60 verschillende kostenplaatsen. Aan de lastenkant zijn hoofdzakelijk de salariskosten en andere personeelskosten geboekt. Aan de batenkant vinden de doorbelastingen naar de primaire activiteiten in de andere programma's plaats. De doorbelasting naar de activiteiten gebeurt op basis van een aantal sleutels. De belangrijkste hierbij is het aantal uren. Bij de jaarrekening wordt het geheel voorcalculatorisch afgerekend of wordt doorbelast op basis van het voorcalculatorisch uurtarief x werkelijk bestede aantal uren.

De belangrijkste oorzaken van het voordeel zijn:

- Lagere kosten voor contractmanagement en inkoop van nieuwe Wmo-taken: € 725.000. Naast vacatures wordt dit voordeel grotendeels veroorzaakt doordat invoerings- en implementatiegelden die vanuit de jaarrekening 2014 zijn overgeheveld in 2015 nog niet besteed zijn. Dat komt omdat het jaar 2015 vooral in het teken heeft gestaan van voortzetting van de dienstverlening richting de cliënten. Vanaf 2016 is er voldoende personele capaciteit om de nieuwe processen en systemen met alle partners opnieuw in te richten. Daarom wordt bij het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat voorgesteld om € 675.000 over te hevelen naar 2016.
- Lagere uitvoeringskosten Wmo: € 240.000. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2015 nog niet alle herindicaties zijn uitgevoerd. Hierdoor zijn ook de juridische kosten in verband met mogelijke bezwaren lager. In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat wordt voorgesteld dit budget over te hevelen naar 2016.
- Implementatie Participatiewet: € 53.000. Een deel van de activiteiten voor de implementatie is doorgeschoven naar 2016 (onder andere klanten in een diagnosetool Matchcare). In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat wordt voorgesteld dit budget over te hevelen naar 2016.
- Voor het realiseren van managementinformatie binnen het sociaal domein zijn in 2015 voorbereidingen getroffen. De uitvoering ervan vindt verder plaats in 2016. In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat stellen we voor het overschot van € 74.000 in 2015 naar 2016 over te hevelen.
- Lagere onderhoudskosten voor vervoersmiddelen: € 220.000
- Lagere kosten voor abonnementen, tijdschriften, vakliteratuur en lagere bankkosten: € 135.000
- Lagere energiekosten en hogere opbrengsten gemeentehuis: € 110.000
- Hogere gerealiseerde bezuinigingen op de organisatie/bedrijfsvoering (voordeel afgerond € 156.000). Deze meeropbrengst is in de reserve doelmatigheid gestort en wordt ingezet om toekomstige frictie- en mobiliteitskosten af te dekken.
- Overige voordelen binnen personele budgetten: € 390.000.

Hier tegenover staat één belangrijk incidenteel nadeel:

- Er is voor gekozen om over te gaan naar het Individueel Keuze Budget (IKB). Dit volgt uit de vastgestelde CAO. Financieel betekent dit dat het opgebouwde vakantiegeld van mei tot en met december 2015 in 2015 als nog te betalen opgenomen moest worden. Deze systeemaanpassing betekent voor 2015 een eenmalig nadeel van € 1,2 miljoen.

College

Het negatieve verschil bij het college van € 615.000 wordt grotendeels verklaard door:

- vorming van een nieuwe voorziening wachtgelden wethouders (€ 256.000) in verband met een ongelijkmatig verloop van toekomstige wachtgeldverplichtingen betreffende ex-wethouders
- een hogere storting in de voorziening pensioenen wethouders van € 315.000 op grond van andere berekeningswijze pensioenverplichtingen.

Rij-/reis-/identiteitsdocumenten

De werkelijke lasten zijn € 202.000 hoger dan begroot. De werkelijke baten zijn € 194.000 hoger uitgevallen. De baten zijn hoger door hogere legestarieven voor paspoorten en identiteitskaarten. Dat komt doordat de geldigheidsduur van deze documenten in 2014 is verhoogd van 5 jaar naar 10 jaar. Tegenover de hogere baten staan ook hogere lasten omdat we meer legesinkomsten aan het Rijk moeten afdragen.

Stortingen reserves

In de reserves is € 255.000 meer gestort. Er is een bedrag van € 156.000 in de reserve doelmatigheid gestort. Dit is de meeropbrengst van de doelmatigheidsoperatie 2015. Het resterende verschil heeft vooral betrekking op het gesloten circuit van ICT-investeringen. De kosten van beheer en onderhoud waren in 2015 lager dan begroot. Dit voordeel is in de reserve egalisatie automatisering gestort.

Onttrekkingen reserves

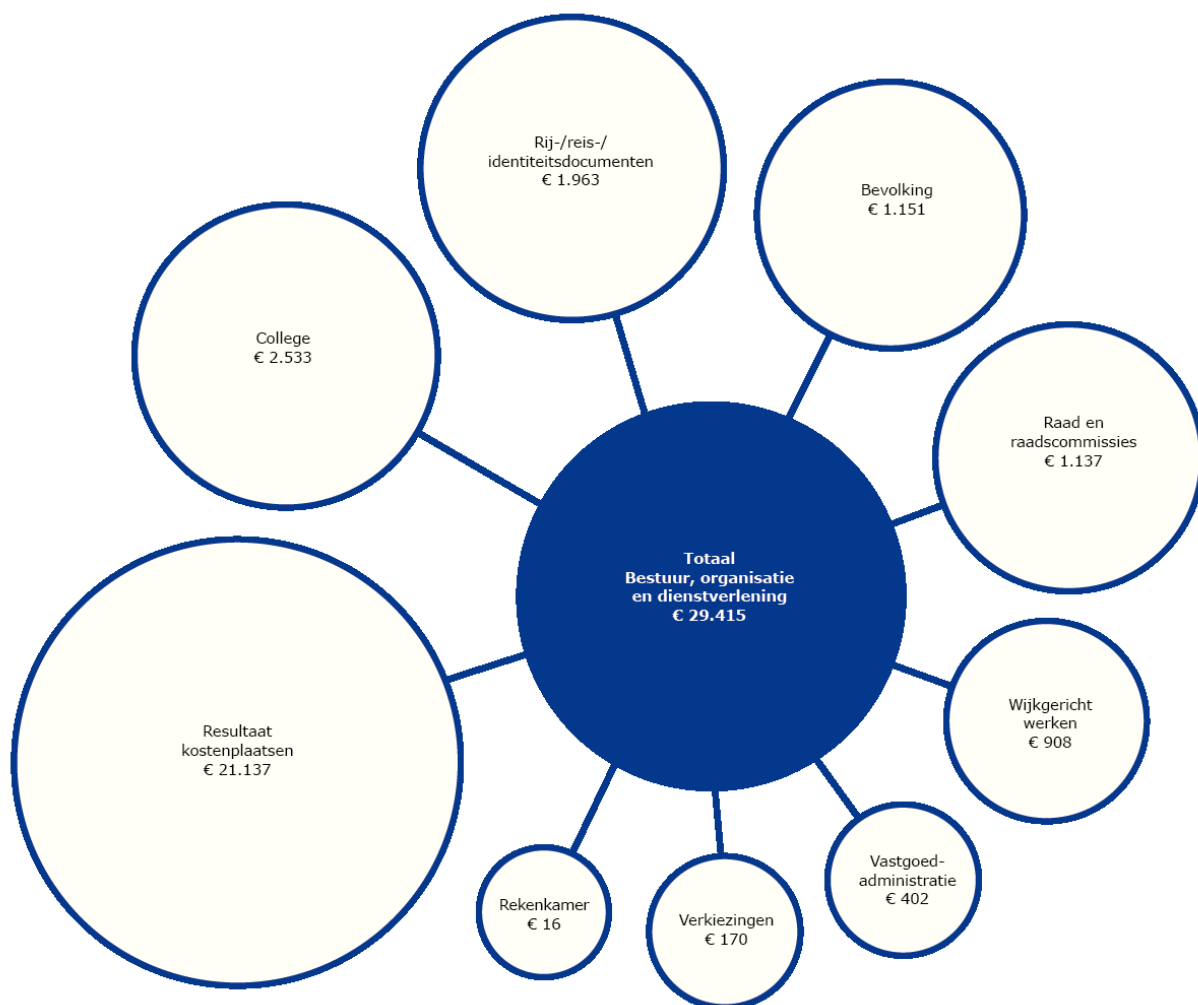
Uit de reserves is € 111.000 minder onttrokken dan begroot. Het grootste verschil zit in een lagere onttrekking uit de reserve egalisatie automatisering. Door vertragingen in de ICT-investeringen in 2014 zijn de kapitaallasten in 2015 lager uitgevallen. Deze worden afgedekt door onttrekkingen aan de reserve egalisatie automatisering. Lagere kapitaallasten leiden dus tot een lagere onttrekking uit de reserve.

5. Overzicht subsidies

Binnen dit programma worden geen subsidies verstrekt.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Programma 10. Financiën en belastingen

1. Wat willen we bereiken?

Een financieel gezonde gemeente is in het belang van alle inwoners in Oss. De begroting moet sluitend zijn. De meerjarenbegroting biedt inzicht in de verwachte inkomsten en uitgaven over een langere periode. We moeten zorgvuldig met het gemeentelijk geld omgaan, dus is er aandacht voor 'treasury' en moeten de reserves op orde zijn. Dat alles willen we realiseren tegen de achtergrond van een aanvaardbaar niveau aan lasten, zowel voor bewoners als voor ondernemers.

2. In hoeverre hebben we onze doelstellingen bereikt?

Doelstelling 1: Uitvoeren van stabiel financieel beleid

- We kregen een goedkeurende verklaring van de accountant op onze jaarrekening 2014.
- We hebben een structureel sluitende begroting. Ook de provincie Noord-Brabant beoordeelde deze positief.
- De omvang van de algemene reserve voldoet aan de norm van de raad.

Doelstelling 2: Innen van lokale belastingen en heffingen

- De totale lastendruk ligt nog steeds ruim onder het landelijk gemiddelde (26 euro onder het gemiddelde in 2015). In 2015 stonden we op de 125e plek (van de 407 gemeenten) van gemeenten met de laagste lastendruk.
- Het oordeel van de Waarderingskamer over de BSOB was eind 2015 'voldoende'. Dit betekent dat het proces van waarden van woningen en niet-woningen (WOZ-waarde) op orde is.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Oordeel accountant over rechtmatigheid en getrouwheid	Controlerapport accountant bij jaarrekening	Positief	2015	Positief
2. Lokale lastendruk	Ranglijst lokale lasten COELO rapport	125e plaats van 407 gemeenten	2015	Stabiel
3. Oordeel Waarderingskamer	Brief Waarderingskamer	Voldoende	2015	Goed

3. Wat deden we om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Uitvoeren van stabiel financieel beleid

- We zijn selectief met investeringen, waarbij de focus ligt op het stadscentrum en leefbaarheid in wijken en kernen.
- We zorgden voor een adequate financiële inpassing van Geffen in onze begroting.
- Nieuwe bezuinigingen waren niet nodig. Een aantal bezuinigingstrajecten loopt nog (sport, cultuur, welzijn).
- Een aantal wethouders Financiën stuurde een brandbrief naar de minister van Binnenlandse Zaken over de overheidsbezuinigingen. Oss heeft deze ook ondertekend.
- We hebben een sluitende meerjarenbegroting gepresenteerd via een digitale begroting (www.begroting.oss.nl).
- We hebben ons fraude- en risicobeleid opgesteld en besproken met de Rekeningcommissie.
- We zijn gestart met de invoering van vennootschapsbelasting voor gemeenten.

- We hebben een financiële beheersorganisatie opgezet om de kosten en opbrengsten in het sociaal domein inzichtelijk te maken en te bewaken.
- We selecteerden een nieuwe accountant, samen met de gemeenteraad.
- We oriënteren ons op de mogelijkheden voor een burgerbegroting in Geffen (pilot). Dit geeft kansen om burgers meer invloed te geven op de begroting op een bepaald gebied.
- De raad veranderde de begrotingscyclus waarbij de raad zich beter in positie bracht, bijvoorbeeld via adviescommissies voorafgaand aan de kadernota 2016 en de programmabegroting 2016-2019.

Doelstelling 2: Innen van lokale belastingen en heffingen

- De BSOB is beter 'in control' gekomen en de bedrijfsvoering is verbeterd. Wij adviseerden hierin vanuit onze regievoerdersfunctie. Tevens is de wethouder Financiën toegetreden in het dagelijks bestuur van de BSOB.
- De toeristen- en reclamebelasting bleven vooralsnog ongewijzigd. We zijn in gesprek gegaan met de belangenverenigingen van toeristen en het centrummanagement. Deze gesprekken gaven input voor de opinienota 'herziening belastingstelsel' die in het tweede kwartaal van 2016 komt.

In de paragrafen verderop in dit jaarverslag besteden we uitgebreider aandacht aan bijvoorbeeld financiering, risico's en lokale heffingen.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Streefwaarde
1. Tijdigheid P&C-documenten conform planning raad	Gemeente	100%	100%	100%
2. Lokale lastendruk: € onder landelijk gemiddelde	Coelo	€ 28	€ 26	Minimaal € 25
3. Betaalgedrag gemeente (% tijdig betaald binnen 30 dagen)	Gemeente	87%	91%	95%

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Algemene dekkingsmiddelen	<i>Lasten</i>	17.338	12.823	14.347	1.524	N
	<i>Baten</i>	-176.512	-179.048	-180.874	-1.826	V
	<i>Saldo</i>	-159.174	-166.226	-166.528	-302	V
Belastingen	<i>Lasten</i>	1.377	1.147	1.027	-120	V
	<i>Baten</i>	-16.831	-16.595	-16.358	238	N
	<i>Saldo</i>	-15.454	-15.448	-15.331	117	N
Totaal programma	<i>Lasten</i>	18.715	13.970	15.374	1.404	N
	<i>Baten</i>	-193.343	-195.644	-197.232	-1.588	V
	<i>Saldo</i>	-174.628	-181.674	-181.858	-184	V
Stortingen reserves		2.000	3.475	2.967	-508	V
Onttrekkingen reserves		-4.337	-5.261	-5.743	-482	V
Totaal mutaties reserves		-2.337	-1.786	-2.776	-990	V
Resultaat		-176.965	-183.460	-184.634	-1.175	V

Het product Algemene dekkingsmiddelen bestaat uit de volgende onderdelen:

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Algemeen financieel beheer	<i>Lasten</i>	1.788	429	368	-61	V
	<i>Baten</i>	0	0	-2	-2	V
	<i>Saldo</i>	1.788	429	366	-63	V
Algemene uitkering	<i>Lasten</i>	3	3	4	1	N
	<i>Baten</i>	-153.350	-157.389	-158.573	-1.184	V
	<i>Saldo</i>	-153.347	-157.386	-158.569	-1.183	V
Dividend en winstuitkering	<i>Lasten</i>	9	9	7	-2	V
	<i>Baten</i>	-90	-90	-37	53	N
	<i>Saldo</i>	-81	-81	-30	51	N
Overige algemene dekkingsmiddelen	<i>Lasten</i>	15.238	12.352	13.968	1.616	N
	<i>Baten</i>	-23.072	-21.569	-22.262	-693	V
	<i>Saldo</i>	-7.834	-9.217	-8.294	923	N
Onvoorzien	<i>Lasten</i>	300	30	0	-30	V
	<i>Baten</i>	0	0	0	0	-
	<i>Saldo</i>	300	30	0	-30	V
Totaal	<i>Lasten</i>	17.338	12.823	14.347	1.524	N
	<i>Baten</i>	-176.512	-179.048	-180.874	-1.826	V
	<i>Saldo</i>	-159.174	-166.226	-166.528	-302	V

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Algemene uitkering

De baten zijn € 1,2 miljoen hoger uitgevallen. We hebben van het Rijk hogere inkomsten aan algemene uitkering ontvangen. Dit voordeel heeft grotendeels betrekking op positieve afrekeningen uit voorgaande jaren (€ 0,7 miljoen). Het restant wordt veroorzaakt door positieve bijstellingen van hoeveelheden.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Per saldo is er op dit onderdeel een nadeel van € 923.000. Dit wordt veroorzaakt door:

1. Kapitaallasten: € 0,6 miljoen

De hogere kosten van € 0,6 miljoen worden conform besluitvorming van de gemeenteraad onttrokken uit de reserve egalisatie renteomslag. Hierdoor is het totale saldo na reserves van dit product nagenoeg nihil. Grote verschillen ten opzichte van de begroting zijn:

- Een groter rentevoordeel door erg lage rentetarieven op dit moment (€ 0,56 miljoen).
- Een afrekening van agio met de gemeente 's-Hertogenbosch in verband met langlopende geldleningen van de voormalige gemeente Maasdonk (nadeel € 0,7 miljoen).
- Het verschil komt ten laste van de reserve egalisatie renteomslag.

Daarnaast zijn de lasten € 2,9 miljoen hoger door het afboeken van diverse oude investeringen uit de voormalige gemeente Maasdonk. Dit conform de vastgestelde begroting en splitsingsnota. Het bedrag is betaald door een inzet/vrijval van diverse voorzieningen (€ 2,4 miljoen) en de inzet van de reserve renteomslag (€ 0,5 miljoen).

2. Reserveringen: € 0,2 miljoen

Het nadeel van € 0,2 miljoen wordt veroorzaakt door een hogere storting in de voorziening dubieuze debiteuren. Reden hiervoor is dat verwacht wordt dat openstaande vorderingen niet volledig ontvangen kunnen worden.

3. Verstrekte geldleningen: € 0,1 miljoen

De werkelijke rente-inkomsten van verstrekte geldleningen zijn lager dan geraamd.

Belastingen

De lasten zijn € 120.000 lager uitgevallen. Dit heeft vooral betrekking op een lagere bijdrage aan de BSOB dan we geraamd hadden.

De baten zijn € 238.000 lager dan begroot. Het gaat hier vooral om lagere OZB-opbrengsten bij niet-woningen door meer leegstand en door verrekening van verminderings- en kwijtscheldingen over eerdere jaren.

Stortingen reserves

Er is € 508.000 minder in de reserves gestort. Vanuit de algemene uitkering is een bedrag van € 795.000 voor de herindeling in de reserve Kosten en risico's Maasdonk gestort. De werkelijke frictiekosten in 2015 zijn hierop vervolgens in mindering gebracht. In 2015 was dat een bedrag van € 355.000.

Daarnaast is het nadeel binnen de kapitaallasten (het verschil tussen het rentevoordeel en de uitbetaalde agio aan 's-Hertogenbosch, zie de toelichting hierboven bij Overige algemene dekkingsmiddelen) ten laste van de reserve egalisatie renteomslag gebracht.

Onttrekkingen reserves

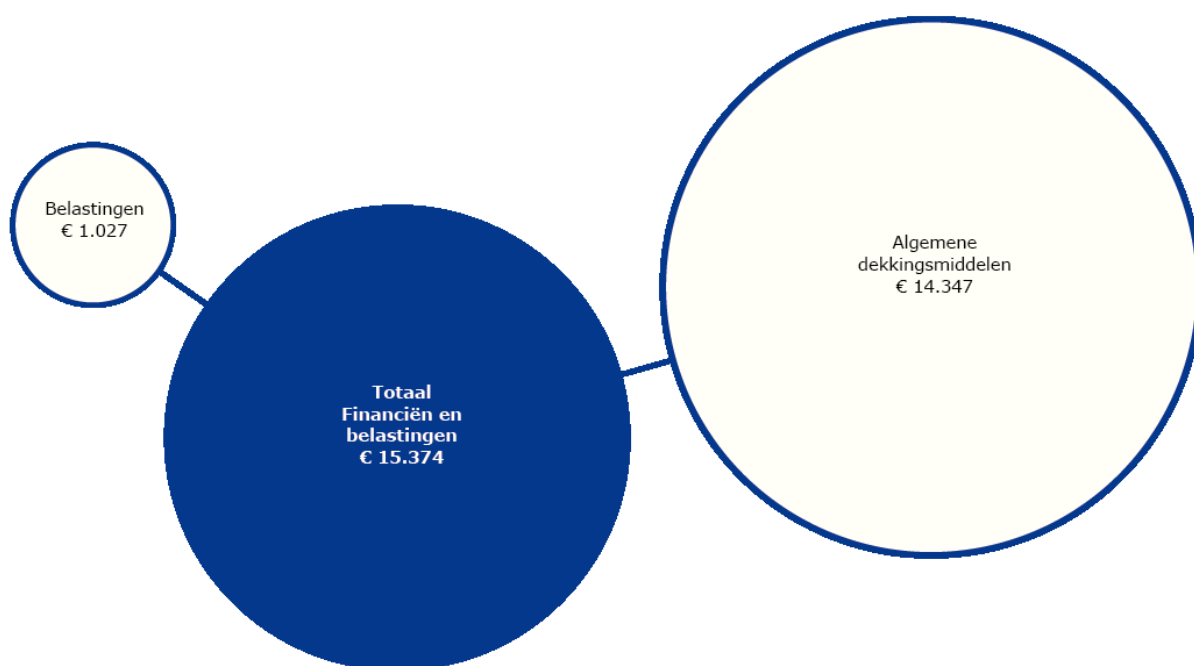
Uit de reserves is € 482.000 meer onttrokken dan begroot. Deze extra onttrekking is gekoppeld aan het afboeken van diverse oude investeringen uit de voormalige gemeente Maasdonk (zie ook de toelichting hiervoor bij Overige algemene dekkingsmiddelen).

5. Overzicht subsidies

Binnen dit programma worden geen subsidies verstrekt.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2015 de gerealiseerde lasten per product (exclusief stortingen in reserves) in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

Paragrafen

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïntroduceerde risico's	€ 1,98 miljoen	€ 0,14 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 59,6 miljoen	€ 1,8 miljoen
Weerstandratio	30,17	12,86

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. Er is ook ruimte voor het opvangen van risico's die nog te onzeker zijn en daarom als 'PM' zijn ingeschat. De ontwikkeling van het regionale project Heesch-West is op dit moment een belangrijke PM risicopost. In een negatief scenario kan hier in de toekomst sprake zijn van een forse afboeking.

De strategische risico's kunnen niet voldoende betrouwbaar gekwantificeerd worden. Daarom hebben we deze niet betrokken bij het bepalen van het weerstandsvermogen.

In de rest van de paragraaf lichten we deze uitkomsten toe.

1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan ons risicomanagement liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

We identificeren risico's op drie niveaus:

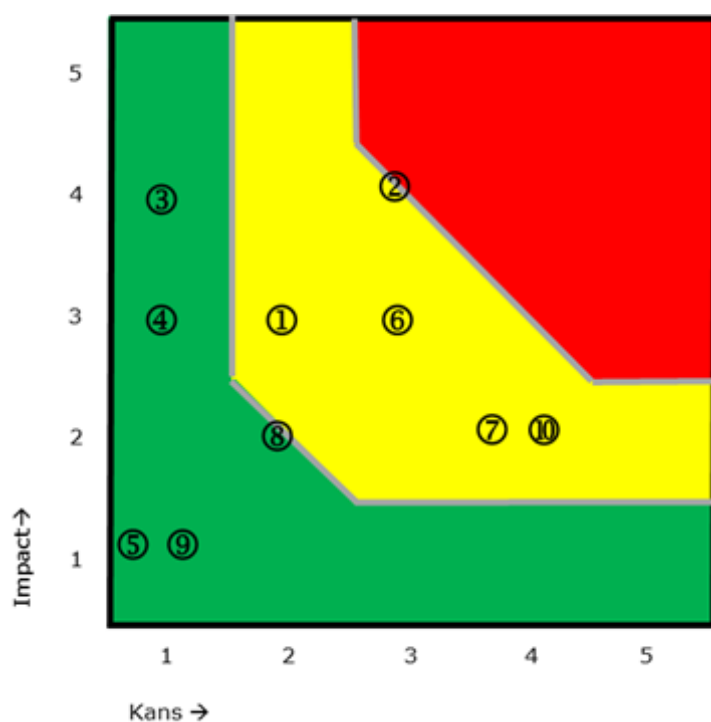
2. Strategische risico's

De risico's die voortvloeien uit de programma's hangen primair samen met de te bereiken doelstellingen. Bij de analyse van de benodigde weerstandscapaciteit zijn met name risico's met financiële impact van belang. Strategische risico's hangen veelal samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren. Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in de programmabegroting 2016-2019 opgenomen. In dit jaarverslag hebben we de risico-inschatting uit de programmabegroting geactualiseerd. Omdat strategische risico's lastig te kwantificeren zijn hebben we voor de belangrijkste risicocategorieën de kans en de impact ingeschat aan de hand een klasse-indeling. Risico's zijn daarbij ingeschaald in vijf klassen en vijf graden van impact. We hanteren de volgende indeling:

Klasse	Kans
1	< 10%
2	10% - 30%
3	30% - 50%
4	50% - 70%
5	70% - 90%

Klasse	Impact
1	< € 0,50 mln
2	€ 0,50 mln - € 1 mln
3	€ 1 mln - € 1,50 mln
4	€ 1,50 mln - € 2 mln
5	> € 2 mln

Op basis van de inventarisatie is de volgende risicomatrix opgesteld van strategische risicocategorieën met financiële impact, die een beslag kunnen leggen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

De nummers in de grafiek corresponderen met de volgende risico's die zijn overwogen:

Nummer	Risico's
1	Financiering/rente - Stijgende rente
2	Grond- en vastgoedexploitatie
3	Bezuinigingen op rijksniveau
4	Calamiteiten - Extra inzet gemeentelijk personeel - Stilvallen activiteiten (inhuur)
5	Milieuverontreiniging
6	Complexiteit wet- en regelgeving
7	Samenwerkingsverbanden - Bijdragen in verliezen/financiële tegenvallers samenwerkingsverbanden
8	Overdracht rijkstaken
9	Organisatie & dienstverlening
10	ICT - Toename beveiligingskosten door technologische ontwikkelingen - Duurdere systemen door verdere automatisering

De risico's met een grote kans en een hoge impact (rode vlak in de matrix) lichten we hierna verder toe.

- **Risico 2 Grond- en vastgoedexploitatie**

De economische situatie zorgde de afgelopen jaren voor een andere manier van plannen bij de grondcomplexen. Plannen zijn verder in de tijd gefaseerd, de kosten zijn nogmaals kritisch bekeken en de grondprijzen zijn gelijk gebleven of gedaald. Dit heeft een fors effect gehad op de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR).

Naar de toekomst toe zal de ABR nog nauwelijks stijgen. Dit komt door de verlaging van de inkomsten uit de bestaande projecten. Daarnaast komt de focus steeds meer te liggen op herstructurering. Die ontwikkelingen kosten geld of zijn hoogstens financieel neutraal. Tot slot rekenen we vanaf 1 januari 2016 1,45% rente toe aan de ABR. Dit sluit aan met de werkelijke gewogen gemiddelde rentelast van de gemeente (nieuwe regelgeving BBV).

Door het slim inzetten van eigen gronden kan het mogelijk zijn in de toekomst nog steeds middelen te genereren. De komende jaren zal de ABR naar verwachting positief blijven maar de reserve is eigenlijk te laag om verdere conjuncturele risico's goed op te kunnen vangen. Door de crisis op de vastgoedmarkt zijn de afgelopen jaren geen winsten voor deze reserve gerealiseerd.

In 2015 steeg de verkoop van bouwgrond. Dit sluit aan bij de landelijke trend. We verwachten dat de verbeterde verkoop in 2016 zal aanhouden.

In onze meerjarenbegroting is een stijging van de vraag naar industrieterreinen verwerkt. De daadwerkelijke verkopen blijven echter nog steeds achter bij de prognoses. We merken dat er vraag is naar industrieterreinen en we voeren steeds meer gesprekken. Er is echter wel een grote concurrentie met andere locaties in de regio. Vertragingen in de grondverkopen werken door in de grondexploitaties en hebben impact op de hoogte van de toekomstige winsten waarmee we de ABR aanvullen.

In 2015 zijn de grondprijzen voor woningbouw niet gestegen. Ook de grondprijzen voor industrieterreinen hielden we in 2014 en 2015 gelijk. Dit sluit aan bij de regionale trend: de verkopen stijgen, maar de prijzen blijven onder druk staan. Het risico dat de prijzen verder gaan dalen schatten we niet hoger in dan vorig jaar: het absolute dal lijken we wel voorbij.

3. Tactische en operationele risico's

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Leegstand en verminderde huurinkomsten	S	PM	75%	PM	PM
<i>Risico</i> Vanwege krimp, ontgroening, marktwerking, invoering van beleidsregels verhuur in schoolgebouwen en minder subsidies wordt de vraag naar ruimte voor onderwijs, kinderopvang, sport en recreatie minder en dalen de huurinkomsten. De effecten zijn zichtbaar. Zo is sprake van meer leegstand en minder huurinkomsten bij de Horizonscholen. De verwachting is dat er de komende jaren sprake is van steeds dalende huuropbrengsten. <i>Beheersmaatregel</i> Om het risico te beperken hebben we de volgende maatregelen getroffen: - het verkleinen van de vastgoedportefeuille en het clusteren van activiteiten (Voorzieningenkaart 2030) - het verlagen van de kosten (prestatiecontracten onderhoud, minder beheer, energiemanagement) - een bezuiniging op het beheer van Horizonscholen					
Overdracht beheer Horizonscholen	I	PM	50%	PM	PM
<i>Risico</i> In 2014 is een raadsbesluit genomen voor de overdracht van het beheer van de Horizonscholen aan stichting OOG en SKBO. Hieraan lag een overdrachtsdocument ten grondslag dat is opgesteld in samenwerking met alle gebruikers van de huidige Horizonscholen. De overdracht verloopt volgens planning, maar de schoolbesturen hebben wel zorgen geuit over de exploitatiekosten van de gebouwen. Op basis hiervan zal in 2016 een onderzoek worden uitgevoerd naar mogelijke verkleining en verduurzaming van de gebouwen. <i>Beheersmaatregel</i> Het onderzoek leidt tot een advies over mogelijke aanpassingen aan de gebouwen. Er is afgesproken dat onderwijs en gemeente gezamenlijk zullen investeren en alleen als deze investering op korte termijn wordt terugverdiend. In het laatste kwartaal van 2016 wordt besluitvorming verwacht.					
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR)	I	1.800	100%	1.800	1.800
<i>Risico</i> De ABR van het grondbedrijf dient om de conjuncturele risico's op te vangen. Vertraging in de uitgifte van gronden door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. De minimale ondergrens van de ABR is op € 1 miljoen bepaald. Dat bedrag moet beschikbaar blijven, zelfs in het meest negatieve scenario. In dat meest negatieve scenario gaan we uit van de fictie dat alle winstnemingen 50% lager uitvallen (vertraging en lagere grondprijzen). Op basis hiervan zou de ABR in 2020 uitkomen op € 0,9 miljoen negatief. Teruggerekend naar de contante waarde per 1-1-2016 betekent dit dat € 1,8 miljoen bijgestort zou moeten worden. Dat doen we vooralsnog niet. De algemene reserve dient nu als achtervang voor het opvangen van de conjuncturele risico's. <u>Conjuncturele risico's</u> - Verkoop kavels woningbouw: In de tweede helft van 2015 steeg het aantal koopovereenkomsten in Oss met 21% ten opzichte van dezelfde periode in 2014. Alleen bij appartementen is er in Oss nog geen sprake van een stijging. De verwachting voor 2016 is dat de woningbouwmarkt het hogere niveau van de verkopen in 2015 blijft vasthouden. Belangrijke factoren hiervoor zijn het economisch herstel en de lage hypotheekrente.					

¹ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft.

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
- Verkoop kavels bedrijventerreinen: De nog onzekere economische situatie blijft de komende jaren van invloed op investeringsbeslissingen van bedrijven en vormt daarmee een onzekerheid voor de verkoop van industriegrond. We voeren diverse gesprekken, maar dit duurt langer dan eerst werd aangenomen. Dit leidt tot een vertraging in de uitgifte. <u>Procedurele risico's</u> - Vpb: Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente belastingplichtig vanuit de Vennootschapsbelasting (Vpb). Ook het grondbedrijf valt onder de werking van de Vpb. We moeten naast de huidige grondexploitaties vanaf 2016 ook berekeningen voor fiscale grondexploitaties gaan maken op basis van de systematiek van de Vpb. De eerste globale berekeningen laten een extra belastinglast zien voor het grondbedrijf. Op dit moment is er nog onvoldoende duidelijkheid over de uitwerking van de Vpb. Dit financiële risico moet opgevangen worden door de ABR. - BBV: De commissie BBV heeft de regels voor de verantwoording bij grondexploitaties met ingang van 2016 aangescherpt. Dit leidt tot aanpassingen binnen de exploitaties. Op dit moment zijn er nog enkele onduidelijkheden over de regels. Eventuele financiële lasten moeten worden opgevangen door de ABR. <u>Heesch-West</u> De totale boekwaarde van dit regionale project is op dit moment € 64 miljoen. Het Osse aandeel hiervan is 30%. Het risico in een worse case scenario betekent dat deze boekwaarde afgeboekt moet worden naar een lagere agrarische waarde. Dit betekent een forse afboeking. In 2014 is de gemeenschappelijke regeling voor dit project daadwerkelijk gevormd. De financiële middelen zijn echter nog niet overgeheveld. Het Osse deel zit nog steeds in ons grondbedrijf. Voor dit project hebben we in Oss een verliesvoorziening (€ 5,6 miljoen) en een risicoreserve (€ 2,7 miljoen) gevormd. In 2015 is door de herindeling van de gemeente Maasdonk het Osse aandeel in dit project groter geworden, waardoor bovenstaande voorziening en risicoreserve ook in omvang zijn gestegen. Op dit moment vind regionaal overleg plaats over de provinciale verdeling van de hectares te ontwikkelen industrieterrein. De uitkomst hiervan is op dit moment nog niet bekend. Vandaar dat risico op dit moment niet exact aan te geven is. <u>Beheersmaatregel</u> Grondexploitaties worden twee keer per jaar gemonitord en doorgerekend op basis van actuele uitgangspunten. Voor een nadere toelichting op de uitgangspunten die hierbij gehanteerd zijn verwijzen we naar het Najaarsbericht en het MPG van het grondbedrijf. Verder gaan we onderzoeken of we de plankosten voor nieuwe plannen, bijvoorbeeld het centrumplan, voortaan op een andere manier kunnen afdekken. Ook gaan we onderzoeken wat de gevolgen zijn voor het grondbedrijf van de nieuwe regels van het BBV en de Vpb.					
Realisatie van bezuinigingen	S	1.400	10%	140	140
<u>Risico</u> In de programmabegroting 2014-2017 is voor een bedrag van € 6,4 miljoen aan bezuinigingen opgenomen. Hierin is een aantal bezuinigingen opgenomen die de komende jaren nog gerealiseerd moeten worden. Deze bezuinigingen zijn planmatig inmiddels wel allemaal uitgewerkt. Risicovollere bezuinigingen hierbinnen zijn de bezuinigingen op het gebied van Horizonscholen, cultuur, sport en gemeenschappelijke regelingen. In totaal gaat het om een bedrag van € 1,4 miljoen. <u>Beheersmaatregel</u> Zoals alle bezuinigingen worden ook deze bezuinigingen kritisch gevolgd. In de programmabegroting 2016-2019 zijn alle bezuinigingen kritisch bekeken en op uitgewerkte plannen gebaseerd. De bezuinigingsbedragen zijn daarop geactualiseerd. Het risico is hiermee relatief beperkt.					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Renterisico N329	I	1.000	75%	750	0
<i>Risico</i> De dekking van het project N329 bestaat enerzijds uit subsidies van het Rijk en de provincie en anderzijds uit een gemeentelijke bijdrage. De gemeentelijke bijdrage wordt gerealiseerd door verkopen van industriegronden. Volgens de prognose blijft de fasering van de verkopen achter bij de oorspronkelijke ramingen; de laatste bijdrage is voorzien in 2026. Door vertraging in de verkoop van industriegronden is sprake van een rentenadeel. Uitgaande van de meest recente prognoses komt dit nadeel aan het eind van de looptijd op ongeveer € 1 miljoen uit. Verdere vertraging in geraamde verkopen leidt tot een toename van het nadeel. Aangezien hier momenteel geen aanwijzingen voor zijn is hier geen rekening mee gehouden bij de inschatting van de omvang van het risico. <i>Beheersmaatregel</i> Om het nadeel van € 1 miljoen in 2026 af te dekken is nu een bedrag van € 750.000 benodigd. Financiële dekking van het risico van € 750.000 is beschikbaar binnen het projectbudget. Voor dit risico is daarom nog geen weerstandscapaciteit benodigd. Mochten vertragingen in de fasering van de verkopen verder oplopen dan zal het rentenadeel toenemen en zullen we hier wel rekening mee moeten houden bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen.					
Boete Attero	I	PM	50%	PM	PM
<i>Risico</i> In 2013 heeft de provincie afvalverwerkingsbedrijf Attero verkocht aan Waterland Private Equity Investments. Contractueel is vastgelegd dat Attero in geval van onderaanlevering van afvalhoeveelheden een boete op kan leggen. Samen met de andere Brabantse gemeenten lopen we het risico dat Attero een naheffing oplegt als aantoonbaar is dat niet aan de aanleveringsverplichting is voldaan. De Brabantse gemeenten hebben de arbitragezaak met Attero gewonnen. Dat betekent dat Attero over de jaren 2011 t/m 2014 geen naheffing aan de gemeente mag opleggen. Over die jaren is er dus niet langer sprake van een risico voor ons. Hoewel het arbitragevonnis geen betrekking heeft op de jaren 2015 t/m 2017 heeft de strekking van het vonnis ook op die jaren zijn weerslag. Dit betekent dat een risico voor de jaren 2015 t/m 2017 nog altijd aanwezig is, maar sterk verminderd is. Mocht Attero zich voor de jaren 2015 t/m 2017 kunnen beroepen op nieuwe feiten of omstandigheden dan zou een door Attero aan te spannen arbitrageprocedure voor die tijdsperiode nog een risico kunnen vormen. <i>Beheersmaatregel</i> Juridische mogelijkheden worden onderzocht en er worden gesprekken gevoerd met betrokken partijen.					
Verontreiniging baggerspecie Lithse Ham	I	100	25%	25	25
<i>Risico</i> Uit recent onderzoek is gebleken dat de baggerspecie van de Lithse Ham verontreinigd is. Het is nog onbekend wat de kosten zijn van het afvoeren van de baggerspecie. <i>Beheersmaatregel</i> Het college zal zo spoedig mogelijk in een voorstel worden geïnformeerd over de omvang van de kosten. Te zijner tijd zullen hiervoor middelen beschikbaar gesteld moeten worden.					
Planschade claim Hofmans	I	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> Hofmans heeft hoger beroep ingesteld bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De afdeling heeft op 9 december 2015 uitspraak gedaan en Hofmans gedeeltelijk gelijk gegeven: het oordeel is dat Hofmans schade heeft geleden. Dit betekent dat het college alsnog moet beslissen over de hoogte van de					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
schade die Hofmans heeft geleden door het niet kunnen gebruiken van zijn perceel als groundbank voor schone grond. We moeten een nieuwe beslissing op bezwaar nemen. Deze beslissing wordt nu voorbereid. <i>Beheersmaatregel</i> Het college zal zo spoedig mogelijk in een voorstel worden geïnformeerd over de omvang van de kosten.					
Taakstelling vergunninghouders	S	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> Er is een verhoogde instroom van vergunninghouders. Dit leidt tot extra uitgaven aan uitkeringen voor levensonderhoud, bijzondere bijstand (o.a. inrichtingskosten) en inzet van personeel gericht op (arbeids)participatie. De extra kosten worden ingeschat op € 800.000 waarvan naar verwachting de helft gedekt wordt door het voorlopig verhoogde BUIG budget 2016. Om voldoende vergunninghouders te kunnen huisvesten zetten we samen met de woningcorporaties in op kamergewijze huisvesting. Voor 2016 gaat het om minimaal 18 woningen, mogelijk meer. Deze vorm van huisvesting vraagt om structureel beheer en controle op de inrichting van de gemeenschappelijke ruimten. Ook het sociaal beheer is mogelijk intensiever. De verhoogde instroom van vluchtelingen betekent ook een extra opdracht voor de gemeente om onderwijs te verzorgen. Hier zijn extra kosten aan verbonden. <i>Beheersmaatregel</i> Om het risico te beperken hebben we passende ondersteuning, participatiebudget en bemiddeling naar werk. De taakstelling is niet beïnvloedbaar. Een integraal plan voor de integratie van vergunninghouders is in maart opgesteld. Over de kosten voor beheer bij kamerbewoning en de verdeling daarvan overleggen we met de woningcorporaties. In de kadernota zullen de kosten van onderwijs geconcretiseerd worden.					
ICT-investeringen sociaal domein	I	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> De veranderingen in het sociaal domein en de extra taken hierbij maken het noodzakelijk nog meer regie te voeren op de samenwerking met zorginstellingen, regiogemeenten, etc. Dat vraagt een uitbreiding en verbetering van de informatie-uitwisseling: aansluiten op landelijke systemen (gegevensknooppunt) en aanpassen van het applicatielandschap (o.a. regiesysteem). In het project ICT in het sociaal domein is fase 1 van onderzoek en aanpak gestart. De keuzes worden gemaakt met oog voor: - de interne ICT-strategie - de externe samenwerkingspartners - regionale ontwikkelingen in de ICT-samenwerking - de verplichtingen opgelegd vanuit het Rijk - ICT-mogelijkheden en ICT-kosten De aanpak levert een overzicht op van projecten om van het huidige naar het gewenste ICT-landschap te komen. De kosten kunnen uiteenlopen van 0 euro (omdat de aanpak en bijbehorende investeringen in de huidige ICT-middelen en budgetten passen) tot een grote investering van hele nieuwe toepassingen die we nog niet in huis hebben, zoals een regiesysteem. <i>Beheersmaatregel</i> Het college zal na het maken van de keuze in een voorstel worden geïnformeerd over de omvang van de kosten. Vervolgens zal de gemeenteraad gevraagd worden een krediet beschikbaar te stellen.					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Transitie jeugdzorg	S	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> - In 2015 hebben we gespecialiseerde jeugdhulp (Zorg in Natura) ingekocht op basis van een lumpsum financiering. Jeugdhulpaanbieders hebben een som geld ontvangen waarvoor zij een gespecificeerd aantal cliënten uit de regio moesten ondersteunen. Door deze wijze van financieren hebben we geen (maandelijkse) overzichten van het zorggebruik per gemeente. Het daadwerkelijk zorggebruik van inwoners uit Oss wordt pas duidelijk bij ontvangst van de accountantsverklaringen van de jeugdhulpaanbieders. We verwachten deze verklaringen in april: pas dan hebben we betrouwbare informatie over de inzet van zorg en middelen en kunnen we een meer betrouwbare inschatting maken of we dit jaar voldoende middelen hebben om de zorg te bekostigen. De huidige (onvolledige) cijfers over 2015 laten overigens geen daling zien in het gebruik van Zorg in Natura; het (relatief hoge) zorggebruik van inwoners uit onze gemeente werkt door in 2016. We verwachten daar een vergelijkbare of hogere inzet van middelen ZIN als in 2015. - Bijkomend risico in 2016 is de invoering van het objectief verdeelmodel. De invoering van dit nieuwe financieringsmodel leidt tot negatieve herverdeellecten voor onze gemeente: het budget voor jeugdhulp wordt naar beneden bijgesteld: van € 21,8 miljoen in 2015 naar € 21,7 miljoen in 2016. Naar verwachting lukt het ons niet om het zorggebruik in 2016 in vergelijkbaar tempo/rato naar beneden bij te stellen. Dat houdt dus in dat we minder budget hebben bij een gelijkblijvend zorggebruik. - In 2016 zijn we in de regio Brabant Noordoost niet meer solidair met elkaar: we kopen samen in, maar iedere gemeente betaalt het daadwerkelijk zorggebruik van inwoners uit de eigen gemeente. Bij hoge pieken in zorggebruik en lagere budgetten draagt de gemeente het risico dus zelf. - Net als in 2016 geldt dat jeugdzorgplaatsingen in het gedwongen kader en uitspraken van de kinderrechter uitgevoerd moeten worden. Hier hebben gemeenten geen invloed op. Door op dit onderdeel solidair te zijn kunnen fluctuaties regionaal worden opgevangen. <i>Beheersmaatregel</i> De financiële cijfers en het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van de zorgvormen worden continu gemonitord.					
Risico toekomst uitvoering Participatiewet en Wsw	S	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> In samenwerking met 11 gemeenten zijn we bezig met een bestuurlijke opdracht over de toekomst van de uitvoering van de Participatiewet en Wsw vanaf 2017. Onderdeel hiervan is de rol van IBN in de uitvoering. Besluitvorming is gepland in de 2^e helft van 2016. Daarna zal duidelijk zijn hoeveel gemeenten, naast de afbouw van de Wsw, ook een deel van de Participatiewet door IBN laten uitvoeren. Concreet gaat het om het plaatsen van een deel van de doelgroep met een loonwaarde tussen de 30 en 80%. Mocht een aantal gemeenten een andere keuze maken dan zal dit consequenties hebben voor IBN. IBN zal de bedrijfsvoering hierop moeten aanpassen. Een exploitatieverlies is op termijn dan niet uitgesloten. De gemeenten zijn via de gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant eigenaar van IBN. Het Werkvoorzieningschap kan in deze situatie besluiten het exploitatieverlies aan te zuiveren. Voor zover ze dit niet uit eigen middelen kan financieren zijn dit verplichte uitgaven voor de gemeenten. Ook blijven de gemeenten via het Werkvoorzieningschap verantwoordelijk voor de werkgeverslasten van de Wsw-ers die een dienstverband hebben bij het Werkvoorzieningschap. <i>Beheersmaatregel</i> Scenario's worden doorgerekend.					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Vennootschapsbelasting	S	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Door het ontstaan van deze belastinglast kan een tekort in de begroting ontstaan. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de effecten zijn, mede doordat vanuit de Belastingdienst nog niet duidelijk is welke activiteiten er belastingplichtig zijn en hoe de fiscale waardering moet plaatsvinden. <i>Beheersmaatregel</i> We hebben geïnventariseerd voor welke activiteiten we belastingplichtig zijn en van welke vrijstellingen we gebruik kunnen maken. Met hulp van fiscalisten gaan we de fiscale waardering en winstbepaling voor de activiteiten berekenen. De uitvoering ligt op schema.					
Overig	I	300	50%	150	150
Risico's die bekend zijn, maar die in deze paragraaf vanwege de gevoeligheid (bijvoorbeeld vanwege lopende juridische procedures) niet expliciet benoemd worden.					
Totaal benodigde weerstandscapaciteit (structureel)					140
Totaal benodigde weerstandscapaciteit (incidenteel)					1.975

4. Vervallen risico's

De volgende risico's die in de begroting van 2016 nog naar voren kwamen zijn nu vervallen.

Risico	Actie
Bezwaar leges omgevingsvergunningen Zettingen N329	Door de rechtbank vastgesteld bedrag is in de jaarrekening 2015 betaald. We zijn een schikking overeengekomen en deze is betaald uit projectbudget.
Beheer- en onderhoudskosten N329	De kosten zijn doorgerekend. We hebben het college in een afzonderlijk dossier geïnformeerd. De financiële effecten hebben we als 30-ontwikkeling in de eerste financiële tussenrapportage opgenomen.
OLSP Vastgoed BV	Gezien onzekerheden en risico's is een voorziening gevormd ter hoogte van het volledige aandelenkapitaal in OLSP Vastgoed BV. Hierdoor doen we voor dit risico geen beroep meer op de weerstandscapaciteit.

5. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.

Op basis van de OZB-tarieven per 1 januari 2016 en de waarde van de onroerende zaken naar de toestand per 1 januari 2015 (inclusief Geffen) zullen de OZB-opbrengsten met € 1,5 miljoen moeten stijgen voordat het zogenaamde 'redelijk peil' van het belastingpakket bereikt is. Hierbij is nog geen rekening gehouden met toekomstige inflatiecorrecties zoals vastgesteld in eerdere begrotingen.

De post onvoorzien (€ 300.000) is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet beklemd bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

- algemene vrije reserve

In het verleden stelde de provinciale toezichthouder een norm voor de hoogte van de algemene vrije reserve. Deze norm was 10% van de algemene uitkering. Tegenwoordig kan elke gemeente zelf een norm stellen voor de noodzakelijke omvang. Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- heeft de gemeente alle risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen heeft de gemeente inmiddels genomen om risico's te beperken?
- welke risico's zijn nog niet afgedekt?

De risico's op tactisch en operationeel niveau zijn naar verwachting voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico's is ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico's die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals N329 en OLSP zijn in beeld gebracht. Hiervoor zijn bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en dekkingsmiddelen gereserveerd.

Daarnaast zijn risico's geïdentificeerd waarvan het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid bepaald kunnen worden. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.

Uitgaande van de oorspronkelijke provinciale norm, de hiervoor genoemde 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 15 miljoen te zijn (per 1 januari 2016). Hierbij is rekening gehouden met de stijging van de algemene uitkering vanwege de decentralisaties in het sociaal domein en de herindeling met Maasdonk. De algemene reserves hebben per 31 december 2015 een omvang van € 19,8 miljoen (€ 19,6 miljoen algemene vrije reserve en € 0,2 miljoen algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR)).

- niet bekleemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico's als die zich voordoen.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico's als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

- stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit:

bedragen in euro's

Structurele weerstandscapaciteit	Bedrag
Onbenutte belastingcapaciteit	1.500.000
Post onvoorzien	300.000
Totaal	1.800.000

Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2015)	
Algemene reserves	19.790.000
Niet bekleemde bestemmingsreserves	39.800.000
Stille reserves	PM
Totaal	59.590.000

6. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in het jaarverslag. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daarna lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Omschrijving	Rekening 2015	Begroting 2015	Begroting 2016
Netto schuldquote	62,19%	62,05%	57,64%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	43,10%	40,53%	35,91%
Solvabiliteitsratio	31,63%	32,10%	32,47%
Structurele exploitatieruimte	1,69%	0,19%	0,40%
Grondexploitatie	22,27%	23,45%	18,92%
Belastingcapaciteit	98,01%	98,01%	97,77%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat onze financiële positie gezond is.

De netto schuldquotes en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten neemt af. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.

De structurele exploitatieruimte is positief. Dit betekent dat we structurele tegenvallers kunnen opvangen.

Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico's in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het MPG zijn daarvoor betere instrumenten.

Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% ligt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuld omvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte om structurele tegenvallers op te vangen.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn vermogens die zijn vastgelegd in objecten met een nut over meerdere jaren. Voor deze objecten is tijdens de levensduur geld nodig om de kwaliteit en het functioneren in stand te kunnen houden.

We onderscheiden drie categorieën kapitaalgoederen:

- Voorzieningen in de openbare ruimte
- Buitensportaccommodaties
- Gemeentelijke gebouwen (inclusief gebouwen basisonderwijs)

Deze kapitaalgoederen vertegenwoordigen een grote waarde. Samenvattend is de gemeente eigenaar van de volgende kapitaalgoederen:

- 618 hectare verhardingen in wegen, straten en pleinen met bijbehorende voorzieningen als trottoirs, lichtmasten, wegmeubilair, verkeersregelinstallaties en bruggen. De totale weglengte is 954 kilometer.
- 2 parkeergarages en diverse terreinen ingericht voor betaald parkeren
- 485 kilometer hoofdriolen onder vrij verval met aansluitleidingen, gemalen en 191 km persleidingen
- 845 hectare parken, plantsoenen en bermen
- 71.900 bomen
- 751 hectare bosgebieden
- 49 hectare natuurgebieden
- 154 gebouwen
- 19 sportparken

1. Voorzieningen in de openbare ruimte

Beheerplannen vormen de basis voor beheer, onderhoud en vervanging van voorzieningen in de openbare ruimte. Beheerplannen worden opgesteld aan de hand van beleidskeuzes die zijn vastgelegd in visiedocumenten, beleidsplannen en beleidsbeslissingen. Als algemene definitie voor het beheer van voorzieningen hanteren we: het zorgdragen voor de afgesproken prestaties en kwaliteiten bij aanvaardbare risico's tegen minimale kosten.

Voor groot onderhoud en vervangingsinvesteringen zijn in het Integraal Uitvoeringsprogramma voor de openbare ruimte (IUP) beheermaatregelen in de tijd op elkaar afgestemd. Dit betekent dat we bepaalde werkzaamheden uit de beheerplannen naar voren halen of soms naar achteren schuiven omdat daarmee een financieel of maatschappelijk voordeel behaald kan worden. Dagelijks of klein onderhoud staat veel meer op zichzelf en wordt waar relevant gebiedsgericht afgestemd en uitgevoerd.

De beheerplannen hebben een beperkte geldigheidsduur. Deze periode is afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, nieuwe ontwikkelingen en politieke relevantie. Naast reguliere middelen in de begroting wordt geld uit reserves en voorzieningen ingezet en wordt incidenteel geld ingezet dat via de programmabegroting is vrijgemaakt.

In 2013 is in de Kadernota Openbare Ruimte een kwaliteitscatalogus inclusief een kwaliteitsprofiel voor het onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. De budgetten in de begroting zijn daarop aangepast.

In het volgende overzicht geven we aan welke beleids- en beheerplannen er zijn, in welk jaar ze zijn vastgesteld en (indien gepland) wanneer we deze actualiseren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Mobiliteitsplan	2011	2016 (evaluatie)
Parkeerbeleidsplan	2006	
Beleidsnota openbare verlichting	2014	
Kadernota, visie en leidraad openbare ruimte	2013 en 2015	
Kwaliteitsprofiel onderhoud openbare ruimte	2013	
Beheerplan wegen	2015	2019
Beheerplan groen en spelen	2013	2016
Beheerplan openbare verlichting	2014	2018
Beheerplan verkeersregelinstanties	2015	2019
Beheerplan kunstobjecten	2012	
Beheerplan parkeren (betaald)	2015	2020
Integraal Uitvoeringsprogramma openbare ruimte (IUP)	2015	2017
Meerjareninvesteringsprogramma Mobiliteit (MIPMo)	2014	2016
Beheerplan bossen	2009	
Plan gemeentelijke watertaken (vGRP)	2012	2017
Beheerplan riolering/kostendekkingsplan (vGRP)	2012	2016
Beheerplan haven	2015	2020

De vastgestelde kwaliteitsniveaus (uit de kwaliteitscatalogus) voor het onderhoud van de openbare ruimte zijn:

Omschrijving	Kwaliteitsniveau per 2015
Centrum	Goed
Wonen	Sober (+ extra € bewonersinitiatieven)
Werken	Sober
Hoofdroutes	Sober
Parken/grote groengebieden	Sober
Sportcomplexen	Sober
Bos/natuurgebied	Sober
Buitengebied	Sober

In 2015 voerden we een beleidsschouw uit. Het gemiddelde onderhoudsniveau voor de openbare ruimte lag nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2014. Voor alle gebieden, met uitzondering van de centra, was het niveau Sober of Basis met een lichte verbetering. De streefqualiteit Goed voor centrumgebieden werd niet gehaald. Deze hangt op het snijvlak van Sober en Basis met een lichte verbetering ten opzichte van 2014. Met uitzondering van de centrumgebieden wordt hiermee voldaan aan het vastgestelde kwaliteitsprofiel.

Financiële consequenties

De volgende ontwikkelingen namen of nemen we mee bij het actualiseren van beheerplannen:

- Het beheerplan haven actualiseerden we in 2015. In dit beheerplan zijn de oeverbeschermingen en bereikbaarheid van de havenmeester een belangrijk aandachtspunt. De oeverbescherming is op een aantal plaatsen aangetast. Voor het herstellen van de oevers en voor de verbeterde bereikbaarheid van de havenmeester maakten we in de programmabegroting 2016-2019 extra geld vrij.
- Het beheer van de aangepaste N329 wordt verder uitgewerkt. De eventuele financiële consequenties worden in 2016 verwerkt in de kadernota 2017 of de programmabegroting 2017-2020.

Overige middelen voor onderhoud en vervanging zijn via de begroting of reserves en voorzieningen beschikbaar. Het gaat om de volgende reserves en onderhoudsvoorzieningen:

- Reserve openbare verlichting
- Reserve verkeersregelinstanties
- Egalisatiereserve rioleringsbeheer
- Spaar- en egalisatievoorziening rioolvervanging
- Reserve Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP)

- Reserve mobiliteit
- Reserve parkeren
- Voorziening groot onderhoud haven en brug

2. Buitensportaccommodaties

Het beheerplan buitensportaccommodaties (2009) is het beheerinstrument voor onderhoud en renovatie van sportterreinen. Dit plan geeft aan hoe we de sportvelden, verhardingen, beplanting, hekwerken, verlichting en inrichtingsmaterialen tijdens de planperiode onderhouden, vervangen en renoveren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan buitensportaccommodaties	2009	--

Financiële consequenties

Middelen voor groot onderhoud zijn via de voorziening onderhoud sportparken beschikbaar.

3. Gemeentelijke gebouwen

Voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen sloten we vanaf 2012 voor de duur van 6 jaar een prestatiecontract af op basis van vooraf vastgestelde kwaliteitscriteria. Daarnaast stelden we in 2012 voor de hele vastgoedportefeuille een nieuwe meerjarenonderhoudsplanning (MOP) op. Deze is gebaseerd op de methodiek conditiemeten (NEN2767). Na het afronden van de MOP vertaalden we de resultaten daarvan in het beheerplan gemeentelijke gebouwen 2013-2018. We onderhouden de gebouwen op conditieniveau 3: sober en doelmatig.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan gemeentelijke gebouwen	2013	2017

Financiële consequenties

De onderhoudskosten voor gemeentelijke gebouwen nemen we op in de meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting nemen we jaarlijks structureel budget op voor de uitvoering van het noodzakelijk onderhoud. Deze budgetten reserveren we per gebouw in een onderhoudsvoorziening. De gebouwen die we binnen enkele jaren gaan (her-)ontwikkelen of afstoten onderhouden we op een lager conditieniveau. Als besloten wordt een gebouw te herbestemmen of af te stoten analyseren we de financiële consequenties voor de betreffende onderhoudsvoorziening. De volgende onderhoudsvoorzieningen zijn aanwezig:

- Onderhoud Ir. Diddewerf
- Onderhoud brandweerkazernes Oss
- Onderhoud accommodatie emancipatie
- Onderhoud aula Hoogen Heuvel
- Onderhoud accommodatie openluchtrecreatie
- Onderhoud Horizonscholen/gymlocaties in scholen
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties
- Onderhoud Museum Jan Cunen
- Onderhoud sporthallen en -zalen
- Onderhoud gemeentehuis
- Onderhoud monumenten

Paragraaf financiering

Inleiding

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De treasuryfunctie gaat over de financiering van beleid en het aantrekken van de geldmiddelen die daarvoor nodig zijn. De uitvoering van deze taak vraagt snelle beslissingen in een complexe geld- en kapitaalmarkt.

Het beleid van Oss voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut.

De belangrijkste punten uit het treasurystatuut zijn:

- Overtollige gelden worden alleen uitgezet bij banken of instellingen die voldoen aan de eisen van de Wet Fido en de bijbehorende uitvoeringsregeling.
- Het aantrekken van leningen gebeurt door bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte aan te vragen.
- De gemeente maakt alleen gebruik van financiële instrumenten om risico's te verkleinen en niet om te speculeren.

Uit deze keuzes blijkt dat we voor een laag risicoprofiel gekozen hebben.

1. Algemene ontwikkelingen

Onder invloed van het huidige economische klimaat houdt de Europese Centrale Bank (ECB) de rente nog een lange tijd op of onder het huidige historisch lage niveau. Het beleid van de ECB is erop gericht de prijsstabiliteit te handhaven door het voeren van een ruim monetair beleid waardoor ook de rente laag kan blijven.

De lange rentetarieven zullen naar verwachting op termijn wel gaan oplopen onder invloed van het toekomstige gematigde herstel.

Het is van belang de looptijd van toekomstige financieringsmiddelen nauwkeurig te ramen. Om een goed inzicht te krijgen in de meerjarige financieringsbehoefte wordt een meerjarig liquiditeitenoverzicht opgesteld en worden scenario's uitgewerkt met een maximale en een minimale realisatie van inkomsten uit het grondbedrijf. Op basis daarvan concluderen we dat het op dit moment, mede door een historisch lage rente voor langlopende geldleningen, zeer aantrekkelijk is om de kasgeldlimiet maximaal te benutten en indien nodig te financieren met leningen voor een periode van 20 tot 25 jaar.

Momenteel zijn de tarieven voor 1-maands kasgeld -0,29% en voor rekening-courant krediet 0,7%. Voor 20- tot 25-jaarsleningen (lineair) liggen de tarieven op 1,2 tot 1,4%.

2. Langlopende leningen

In 2015 hebben we 4 leningen afgesloten voor in totaal € 44 miljoen:

- € 4 miljoen voor 10 jaar tegen 0,62% (afgesloten in juni)
- € 10 miljoen voor 5 jaar tegen 0,28% (afgesloten in december)
- € 15 miljoen voor 10 jaar tegen 0,772% (afgesloten in december)
- € 15 miljoen voor 15 jaar tegen 1,189% (afgesloten in december)

Deze nieuwe leningen worden grotendeels benut voor de herfinanciering van de aflossing op bestaande leningen en de aflossing van een fixe-lening van € 15 miljoen.

In de volgende tabel laten we het verloop van de opgenomen en verstrekte geldleningen zien.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Opgenomen	Verstrekt
Stand per 1 januari 2015 (inclusief voormalig Maasdonk)	154.983	61.999
Aflossingen in 2015	-37.712	-7.681
Opgenomen/uitgezet	44.000	2.410
Stand per 31 december 2015	161.271	56.728

3. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum aan gemiddelde netto vlottende schuld dat een gemeente in een kwartaal mag hebben. Bij netto vlottende schuld gaat het om financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar. De minister heeft deze limiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Oss was de limiet in 2015 € 22,7 miljoen.

Voor deze vlottende financiering maken we gebruik van de rekening-courant faciliteit bij de BNG en van kas- en daggeldleningen. De rekening-courant limiet bij de BNG is € 30 miljoen.

Eind 2014/begin 2015 is een verkennend onderzoek gestart naar de mogelijkheden om in onze toekomstige financieringsbehoefte te voorzien door verkoop van de hypotheekportefeuille gemeentelijk personeel.

In afwachting van de uitkomsten van dit onderzoek hebben we in 2015 met kort geld gefinancierd. Hierdoor is de kasgeldlimiet elk kwartaal overschreden. De provincie heeft goedkeuring gegeven voor een overschrijding van maximaal € 30 miljoen voor het derde en vierde kwartaal.

Inmiddels heeft het college besloten de hypotheekportefeuille niet te verkopen omdat het financieel gunstiger bleek om de bestaande hypotheekportefeuille zelf te houden.

Afgelopen december is in de ontstane financieringsbehoefte voorzien door het aantrekken van drie langlopende geldleningen voor in totaal € 40 miljoen.

Onze liquiditeitspositie over alle kwartalen van 2015

bedragen x € 1.000

Stappen	1 ^e kwartaal 2015	2 ^e kwartaal 2015	3 ^e kwartaal 2015	4 ^e kwartaal 2015
Vlottende schuld (1)	38.833	51.231	44.066	48.847
Vlottende middelen (2)	0	0	0	0
<i>Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)(3)</i>	<i>38.833</i>	<i>51.231</i>	<i>44.066</i>	<i>48.847</i>
4 Gemiddelde van (3)	38.833	51.231	44.066	48.847
Overschrijding kasgeldlimiet	16.117	28.515	21.350	26.131
Stappen (5-9)			Variabelen	Bedragen
(5)			Kasgeldlimiet	22.716
(6a) = (5>4)			ruimte onder de kasgeldlimiet	
(6b) = (4>5)			overschrijding van de kasgeldlimiet	
<i>Berekening kasgeldlimiet (5)</i>				
(7)			Begrotingstotaal	267.255
(8)			Percentage regeling	8,5%
(5) = (7) x (8) / 100			Kasgeldlimiet	22.716

4. Renterisiconorm

Bij het bepalen van de duur van de geldleningen die we aantrekken moeten we rekening houden met de renterisiconorm die in de Wet Fido wordt voorgeschreven. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van langlopende geldleningen te beheersen. Het renterisico wordt daarbij bepaald als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het is van belang dat renteherzieningen en aflossingen in de tijd gespreid zijn. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Voor Oss was de norm in 2015 € 53,5 miljoen.

Uit de staat van opgenomen langlopende geldleningen blijkt dat we de renterisiconorm in 2015 voor 70% (€ 37,7 miljoen) gebruikt hebben. In de lijn van het treasurybeleid is dat aan de veilige kant.

Ons renterisico over de vaste schuld in de jaren 2015-2018

		bedragen x € 1.000			
Stap	Variabelen renterisico(norm)	2015	2016	2017	2018
1	Renteherzieningen	0	0	0	0
2	Aflossingen	37.712	22.148	18.141	13.157
3 (1+2)	<i>Renterisico</i>	<i>37.712</i>	<i>22.148</i>	<i>18.141</i>	<i>13.157</i>
4	Renterisiconorm	53.451	65.400	65.400	65.400
(5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	15.739	43.252	47.259	52.243
(5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm				
	Renterisiconorm				
Berekening	Begrotingstotaal jaar 2015				
4a	Percentage	20%	20%	20%	20%
4b	Regeling	267.255	327.000	327.000	327.000
(4) = (4a x 4b/100)		53.451	65.400	65.400	65.400

5. Schatkistbankieren

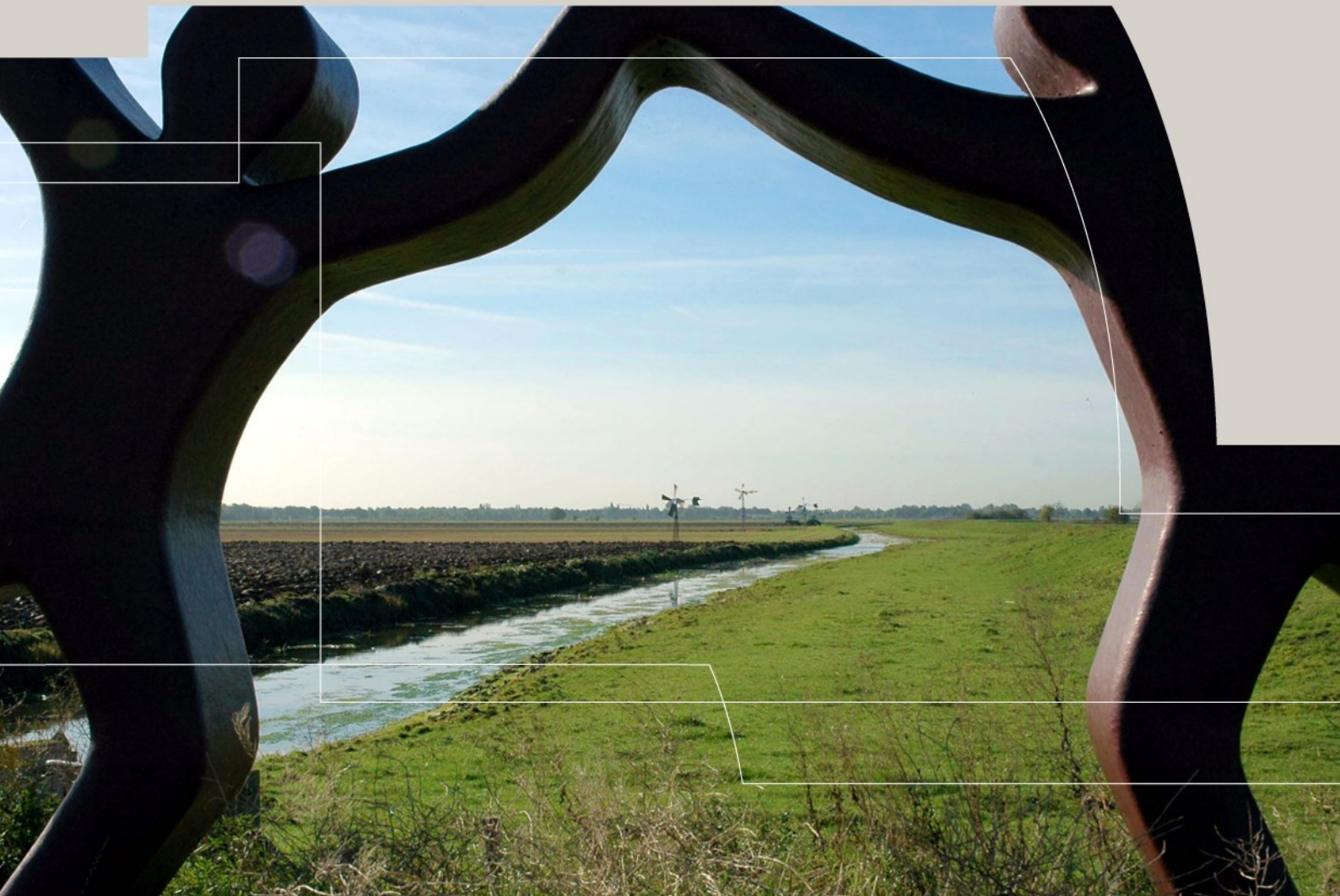
In december 2013 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel verplicht schatkistbankieren aangenomen. De wet is vervolgens op 14 december 2013 ingegaan. De Staat en de gemeente Oss hebben vrijwel gelijktijdig een rekening-courant overeenkomst afgesloten en een werkrekening voor schatkistbankieren geopend.

Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is een drempelbedrag vastgesteld dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is 0,75% van het begrotingstotaal en was in 2015 € 2 miljoen.

Op basis van het BBV rapporteren we in de toelichting op de balans van de jaarrekening over het drempelbedrag en het gebruik daarvan in elk kwartaal.

Uit dit overzicht blijkt dat we in 2015 in alle kwartalen ruimschoots binnen de limiet zijn gebleven.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de gemeentelijke financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) schrijven voor dat het college in de programmabegroting en in het jaarverslag een overzicht van de verbonden partijen geeft. Het gaat om een overzicht van de externe rechtspersonen waar Oss een bestuurlijke en financiële band mee heeft. Dat kunnen de volgende instellingen zijn:

- Gemeenschappelijke regelingen (GR): bestuursrechtelijke samenwerkingsverbanden tussen gemeenten onderling en/of andere overheidsinstanties. Een lid van het college maakt veelal deel uit van het algemeen of dagelijks bestuur.
- Vennootschappen waarin de gemeente financieel deelneemt (naamloze of besloten vennootschap). De gemeente is daarin via de vergadering van aandeelhouders of een raad van commissarissen vertegenwoordigd.
- Verenigingen waar de gemeente lid van is.
- Stichtingen waarin de gemeente een bestuurszetel heeft.

Op basis van het BBV en de verordening geeft het college per verbonden partij inzicht in:

- De naam en de vestigingsplaats.
- Het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- De veranderingen die zich tijdens het begrotingsjaar hebben voorgedaan in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.
- Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar. Als dat niet bekend is, vermelden we de meest recente cijfers die bekend zijn.
- Het resultaat van de verbonden partij.

1. Toelichting

Een paragraaf verbonden partijen dient twee doelen:

1. Duidelijkheid geven of de doelstellingen van de verbonden partij en de gemeente nog steeds overeenkomen en of de verbonden partij die doelstellingen ook realiseert. Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort. De gemeente is opdrachtgever en verantwoordelijk voor de doelstellingen en programma's.
2. Het geven van inzicht in de risico's en budgettaire gevolgen van verbonden partijen.

Verbonden partijen kunnen in twee categorieën verdeeld worden: de publiekrechtelijke vorm en de privaatrechtelijke regeling. De publiekrechtelijke regeling is een samenwerkingsverband dat gebaseerd is op de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het heeft een eigen algemeen bestuur. De deelnemende gemeenten benoemen de leden van dat bestuur. Het algemeen bestuur benoemt het dagelijks bestuur. Oss heeft zitting in een aantal besturen van gemeenschappelijke regelingen.

De bestuursleden hebben een informatie- en verantwoordingsplicht naar de gemeenteraad over hun inbreng in deze samenwerkingsverbanden. In Oss hebben we daarom de gemeenschappelijke regelingen steeds als vast agendapunt bij de raadscommissies staan. Verder behandelt de gemeenteraad de kadernota's, begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen (zie het overzicht van regelingen verderop in deze paragraaf) in een aparte vergadering.

Naast samenwerking binnen gemeenschappelijke regelingen werken we in toenemende mate samen op basis van privaatrechtelijke rechtsvormen, zoals vennootschappen, verenigingen, stichtingen en convenanten. Deze worden hierna ook in tabelvorm beschreven, na het overzicht van gemeenschappelijke regelingen.

2. Bijzondere ontwikkelingen

Participatiewet/Wet sociale werkvoorziening

In 2015 is in opdracht van de 11 gemeenten in onze regio een strategische verkenning gestart over de uitvoering van de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening vanaf 2017. De rol en de positie van IBN worden daarin nadrukkelijk meegenomen. Wat dit betekent voor de gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap, die alleen over de uitvoering van de Wsw gaat, hangt af van de toekomstscenario's waar de 11 gemeenten voor kiezen.

Nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)

De Wgr is per 1 januari 2015 aangescherpt. De belangrijkste veranderingen zijn:

- De mogelijkheid van een 'lichtere' GR, de zogenaamde bedrijfsvoeringsorganisatie. Hierbij wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen het algemeen en dagelijks bestuur. Dit is bedoeld voor samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering.
- De gemeenteraden moeten voor 15 april de uitgangspunten voor de nieuwe begroting ontvangen (via de kadernota). Dit was al onderdeel van onze werkwijze en betekent voor ons dus geen verandering.
- De kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden is versterkt:
 - o De raad heeft meer tijd om op de conceptbegroting te reageren.
 - o Rekenkamers hebben meer mogelijkheden om onderzoek te doen bij gemeenschappelijke regelingen.
- Er worden in bepaalde situaties beperkingen gesteld aan de bevoegdheid en samenstelling van het bestuur. Dit kan ertoe leiden dat de GR moet worden aangepast.
 - o De geest van een gewijzigd artikel in de wet (art. 13 Wgr) is dat de samenstelling van het algemeen bestuur een weerspiegeling is van het orgaan/de organen die de GR hebben ingesteld.

Omgevingswet

De toekomstige Omgevingswet (Ow) wordt één van de grootste wijzigingen in de wetgeving voor het fysieke domein van de afgelopen decennia. De wet bundelt 25 wetten, 120 sectorale AMvB's (Algemene Maatregelen van Bestuur) en honderden ministeriële regelingen. De uitgangspunten van deze wet zijn participatie en integrale aanpak op basis van vertrouwen, met als doelen minder en overzichtelijkere regels, meer ruimte voor initiatieven van inwoners en bedrijven en lokaal maatwerk.

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu koerst erop dat de Omgevingswet per 1 januari 2018 van kracht wordt. Voor het zover is zullen de provincie, wij als gemeente en de ODBN veel inspanning moeten leveren om deze wet binnen de eigen organisatie in te voeren.

We verwachten dat begin 2016 vanuit landelijk onderzoek duidelijk wordt hoe groot de impact van de invoering van de Omgevingswet zal zijn.

3. Ontwikkelingen per samenwerkingsverband

A. Publiekrechtelijke samenwerkingen: gemeenschappelijke regelingen (GR)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Veiligheidsregio Brabant-Noord		
19 gemeenten in Brabant-Noord (conform gebied politieregio). <i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens lid dagelijks bestuur en plv. voorzitter van de Veiligheidsregio.	De Veiligheidsregio heeft 4 hoofdtaken: - Regionale brandweezorg (BBN) - Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR) - Gemeenschappelijk meldcentrum voor politie (GMC) - Bevolkingszorg De programmabegroting 2015 van de Veiligheidsregio is opgemaakt op basis van een gemiddelde stijging voor loon- en prijsinflatie van 0,21% voor de BBN, 0,83% voor de GHOR en 0,1% voor het GMC. De gemeente Oss betaalde in 2015 € 3.814.690 aan de Veiligheidsregio.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 9.365.000 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 20.644.000 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 1.040.000 2015: nog niet bekend
Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD)		
Brabant-Noord en regio Tilburg, totaal 27 gemeenten. <i>Zetel:</i> Tilburg <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder R. Peters, tevens lid dagelijks bestuur.	De GGD is verantwoordelijk voor de gezamenlijke behartiging van de gezondheidszorg in de regio's Brabant-Noordoost, Midden-Brabant en de Meierij op basis van de Wet Publieke Gezondheid (WPG). De GGD focust zich op de volgende speerpunten: 1. Gelijke kansen: door het terugdringen van gezondheidsachterstanden. 2. Gezonde omgeving: door te zorgen voor een gezonde fysieke en sociale omgeving. 3. Vitale bevolking: door te investeren in preventie. Inhoudelijk sluiten deze speerpunten aan bij de beleidsuitgangspunten van ons lokaal gezondheidsbeleid. Daarnaast zoekt de GGD vanuit haar medische deskundigheid actief de aansluiting bij de ontwikkelingen in het sociaal domein (bijv. 'dichtbij werken'). <i>Financieel</i> Onze reguliere bijdrage in 2015 was € 2.602.090. Voor plustaken betaalden we € 54.940. Daarnaast betaalden we € 182.007 voor inzet op het sociaal domein jeugd en gezin.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 9.848.707 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 9.449.308 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 144.222 2015: nog niet bekend

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV)		
44 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West. <i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder R. Peters, tevens lid dagelijks bestuur.	De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 44 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West en heeft als doel om kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg te leveren. De gemeentelijke bijdrage is vanaf 2012 op € 0 gesteld. De RAV heeft voldaan aan de belangrijkste voorwaarde: de begroting is sluitend en kan worden gebruikt om de activiteiten uit te voeren.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 10.022.000 31-12-15: € 9.767.000 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 31.367.000 31-12-15: € 32.330.000 <i>Resultaat 2015:</i> € 0
Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)		
19 gemeenten in Brabant Noord en de provincie Noord-Brabant. <i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens lid dagelijks bestuur.	De ODBN heeft als taak om de kwaliteit van vergunningverlening en toezicht en handhaving bij de uitvoering van het milieudeel van de Wabo te verbeteren. De belangrijkste ambities liggen op het vlak van aanpak ketens, milieucriminaliteit en risicovolle bedrijven. Ook heeft de ODBN de opdracht de innovatie en efficiëntie van de taakuitvoering te bevorderen. In 2015 is geld vrijgemaakt voor het noodzakelijke ontwikkeltraject om de organisatie om te vormen tot een efficiënte organisatie die kwaliteit levert. Dit is deels uitgevoerd en wordt in 2016 verder opgepakt. De bezuinigingstaakstelling van 9% wordt in 2018 behaald. Hiervan wordt 5% in 2017 ingevuld.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 7.052.674 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 13.522.189 31-12-15: nog niet bekend <i>Begroot resultaat 2015:</i> € 0

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant		
11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost. <i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder K. van Geffen, tevens lid dagelijks bestuur.	De gemeenschappelijke regeling van het Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant betreft bestuurskosten van het Werkvoorzieningschap en een klein deel van de uitvoeringskosten Wsw. Het Werkvoorzieningschap is opdrachtgever voor IBN als uitvoeringsorganisatie van de Wet sociale werkvoorziening. Het Werkvoorzieningschap is enig aandeelhouder en eigenaar van IBN. De gemeenteraad heeft het beleidskader voor de Participatiewet op 12 februari 2015 vastgesteld. De rol van het Werkvoorzieningschap blijft vooralsnog ongewijzigd. Er is een pilot met de IBN afgesproken voor het instrument beschut werk (2 jaar) en de overige bijstandsgerechtigden (1 jaar), maar deze opdracht loopt niet via het Werkvoorzieningschap. Het Werkvoorzieningschap is de opdrachtgever voor de Wsw.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 23.348.500 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 0 2015: nog niet bekend
Brabants Historisch Informatiecentrum		
17 gemeenten in Brabant-Noordoost, de provincie Noord-Brabant en waterschap Aa en Maas. <i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.	Beheer archieven in Brabant-Noordoost. Deze organisatie is ontstaan uit een fusie van het Streekarchief Brabant-Noordoost met het Rijksarchief. In 2015 betaalden we een bijdrage van € 326.500 aan het BHIC. Zoals eerder vermeld kon het BHIC de bezuinigingen van 2015 en 2016 niet realiseren. Dit is pas mogelijk in 2017. Het nadeel voor de gemeente Oss in 2015 en 2016 is in de begroting verwerkt.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 1.207.596 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 2.090.000 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 2.851 2015: nog niet bekend

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Kleinschalig Collectief Vervoer		
12 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost, samen met de provincie Noord-Brabant. <i>Zetel:</i> Uden <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder G. Wagemakers, tevens lid dagelijks bestuur.	Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor deur-tot-deur vervoer voor geïndiceerden en alle andere reizigers. Het contract met de huidige vervoerder loopt per 1 januari 2017 af. In 2016 vindt de aanbesteding plaats voor een volgende periode. We willen in de toekomst toewerken naar een regiecentrale. In de aanbesteding houden we daar rekening mee.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 1.525.259 31-12-15: € 1.294.088 (concept) <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 642.917 31-12-15: € 327.036 (concept) <i>Resultaat 2015:</i> € 22.236 (concept)
Openbaar Basisonderwijs		
<i>Zetel:</i> Veghel <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder K. van Geffen, tevens bestuurslid.	Bevoegd gezag van openbare scholen in Bernheze, Boekel, Landerd, Oss, Veghel, Uden en Sint-Oedenrode, dat is ondergebracht bij de Stichting Openbaar Onderwijs Groep (Stichting OOG). De gemeenschappelijke regeling vormt het bestuur van deze stichting. Het voorzitterschap van deze regeling rouleert. Voor de komende 3 jaar is de gemeente Landerd de penvoerder en voorzitter.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: € 0 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: € 0 <i>Resultaat 2015:</i> € 0
Milieustraat		
<i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter.	Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor het beheer van de Milieustraat voor Oss en Landerd. Landerd betaalt hiervoor een vergoeding naar rato van het aantal inwoners. Beheer en exploitatie van de Milieustraat Oss is geregeld via: 1. GR Milieustraat 2. Reglement Milieustraat Oss en Groencompostering Oss	De bijdrage van Landerd in 2015 was € 189.939.

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Afvalinzameling in Landerd		
<i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter.	Onze inzameldienst zamelt in opdracht van de gemeente Landerd huishoudelijk restafval, Gft en PMD in bij huishoudens en brengt het ingenomen afval naar het aangewezen overslagstation. GR: Afvalinzameling gemeenten Landerd en Oss. Oss is in de GR aangewezen als centrumgemeente. Dvo: nadere uitwerking GR via 'Dienstverleningsovereenkomst gemeenten Landerd en Oss voor het inzamelen en vermarkten van huishoudelijke afvalstoffen'	Kosten Landerd voor inzamelactiviteiten afval in 2015: € 285.786.
Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO)		
12 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost. <i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder K. van Geffen, tevens voorzitter dagelijks bestuur.	Het Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO) voert voor 12 gemeenten de Leerplichtwet en de RMC-wet uit. Het bureau ziet erop toe dat kinderen tussen de 5 en 18 jaar onderwijs volgen en dat kinderen tussen de 18 en 23 jaar een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een mbo-diploma op minimaal mbo-niveau 2. Het RBL heeft de bezuinigingsopgave voor 2015 gerealiseerd. Met ingang van 1 januari 2016 wordt structureel één fte RMC-trajectbegeleiding toegevoegd aan de formatie van het RBL BNO. Hiermee is het structurele formatietekort voor trajectbegeleiding opgeheven. De meerkosten van € 16.000 voor Oss zijn in de begroting verwerkt.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 180.437 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 0 2015: nog niet bekend

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Belastingensamenwerking Oost-Brabant (BSOB)		
Gemeenten Boekel, Deurne, Oss, Uden en Veghel en waterschap Aa en Maas. <i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.	De BSOB is een regionaal samenwerkingsverband dat zich richt op het gezamenlijk innen van belastingen. Het doel is de kwaliteit, dienstverlening, efficiency en continuïteit van de waardering, heffing en inning van lokale belastingen te verbeteren. De BSOB stelde een plan op om de bedrijfsvoering meer in control te krijgen. De uitvoering van dit plan verloopt goed. De laatste fase voeren ze in 2016 door. Met de afronding van deze fase is de bedrijfsvoering weer in control.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 0 2015: nog niet bekend
Heesch-West		
Gemeenten Bernheze, Oss en 's-Hertogenbosch. <i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder G. Wagemakers, tevens lid dagelijks bestuur en wethouder F. den Brok, tevens lid algemeen bestuur.	Deze gemeenschappelijke regeling is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het regionaal bedrijventerrein Heesch-West. De gemeenschappelijke regeling Heesch-West is formeel in 2014 opgericht. Deze is echter financieel nog beperkt gevuld. De gronden (boekwaarden) zijn nog niet ingebracht bij de GR. Daarom heeft de GR nog geen financieringsmiddelen aangetrokken. Op het moment dat de GR start met de ontwerp bestemmingsplanprocedure, tekenen de GR en de grondgebonden gemeenten de gebiedsovereenkomst en gaan de gronden over naar de GR. Bestaande leningen zullen overgenomen worden of opnieuw afgesloten moeten worden. De gemeente Bernheze participeert voor 12%, 's-Hertogenbosch voor 58% en Oss voor 30% in het geheel. De boekwaarde per 31-12-2015 van Heesch-West is ongeveer € 64 miljoen (gezamenlijke boekwaarden bij de gemeenten). De gemeenschappelijke regeling zelf heeft een negatieve boekwaarde van € 2,7 miljoen. Dit is de ontvangen bijdrage van de provincie.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: nog niet vastgesteld <i>vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 0 31-12-15: nog niet vastgesteld <i>Resultaat 2015:</i> nog niet vastgesteld

B. *Privaatrechtelijke rechtspersonen*

Hierbij gaat het om deelnemingen in naamloze of besloten vennootschappen en stichtingen voor de behartiging van oorspronkelijk gemeentelijke taken. Lidmaatschappen van verenigingen, die zijn gericht op belangenbehartiging en kennisoverdracht, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Vereniging van Bouwrecht, zijn buiten beschouwing gelaten.

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Convenant Brabant-Noordoost		
<i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, lid bestuurlijke regiegroep.	Samenwerking op basis van een convenant tussen de 19 gemeenten in Brabant-Noordoost met een brede taakopvatting: ruimtelijke ordening, economie, werkgelegenheid en bereikbaarheid.	In 2013 hebben de raden van de gemeenten en 2 waterschappen met een nieuw convenant ingestemd. Dit convenant regelt de samenwerking van de overheden in Noordoost-Brabant binnen Agrifood Capital. Agrifood Capital is de regionale samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheden in Noordoost-Brabant. Gekoppeld aan dit convenant hebben de overheden ook een regiofonds ingesteld, waarin telkens € 3 per inwoner wordt gestort.
Stichting Agrifood Capital		
<i>Persoonlijke titel:</i> W. Buijs-Glaudemans, lid stichtingsbestuur. <i>Zetel:</i> 's Hertogenbosch	Noordoost-Brabant wordt dé topregio in Agrifood. De accenten liggen hierbij op een excellente arbeidsmarkt (People), krachtige bedrijvigheid (Business), betekenisvolle vernieuwingen (Innovation) en een aantrekkelijke woon-werkomgeving (Basics).	De stichting is onafhankelijk en opgericht door personen met een achtergrond in het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. De vertegenwoordigers met een verbinding naar de overheid informeren en raadplegen de bestuurlijke regiegroep Convenant Brabant-Noordoost over de activiteiten van de stichting. Er zijn nog geen formele verantwoordingsstukken aanwezig.
Samenwerking As50		
<i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens voorzitter van de As50.	Samenwerking op basis van een convenant tussen de gemeenten Oss, Uden, Veghel, Bernheze en Landerd op het terrein van werkgelegenheid en economie.	De meerwaarde ligt vooral in het gezamenlijk profileren en optrekken van de deelnemende gemeenten, onder meer binnen Agrifood Capital. Er is geen afzonderlijk budget.

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Oss Life Sciences Park Vastgoed BV		
<i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok.	Het doel is het aankopen (al gebeurd) en beheren van registergoederen ten behoeve van het Pivot Park.	OLSP Vastgoed BV is een samenwerking van de gemeente Oss en de provincie Noord-Brabant. OLSP Vastgoed BV is eigenaar van de gebouwen. De gronden zijn in erfpacht verkregen van de eigenaar, de gemeente Oss. De totale gemeentelijke bijdrage bestaat uit een investering van € 2,3 miljoen voor de verwerving en verbouwing van het vastgoed van het Pivot Park (vroeger Life Sciences Park). Daarvoor hebben we aandelen verkregen in OLSP Vastgoed BV. Hiervan is ingeschat dat we een risico lopen van 50%, waarvoor een reserve is gevormd. Een deel van deze reserve is in de jaarrekening 2014 omgezet in een voorziening (met een omvang van € 690.000). OLSP Vastgoed BV heeft in 2015 aan een aangepaste vastgoedstrategie gewerkt, om het commerciële gebruik van de gebouwen te optimaliseren. Deze businesscase heeft vertraging opgelopen en is nog niet vastgesteld. Daarnaast heeft OLSP in het kader van de jaarrekening 2015 haar gebouwen opnieuw laten taxeren. Naar aanleiding daarvan heeft OLSP recent aangekondigd dat de taxatie beduidend lager uitkomt dan de aankooptaxatie. Gezien deze onzekerheden en risico's is het noodzakelijk onze bestaande voorziening van € 690.000 naar € 2,3 miljoen te verhogen. Dat hebben we in deze jaarrekening gedaan. <i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 8.046.028 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 6.141.318 31-12-15: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 604.378 2015: nog niet bekend

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Stichting Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf (RVML)		
<i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens penningmeester van de stichting.	De stichting is opgericht om een betere afstemming tussen partners op het terrein van veiligheid te bereiken (politie, gemeenten, Openbaar Ministerie en diverse welzijnsinstellingen).	De gemeenten dragen jaarlijks bij in de kosten. In 2015 was onze bijdrage € 91.102. <i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 80.267 31-12-15: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> € 0 <i>Resultaat:</i> 2014: € 40.370 2015: nog niet bekend
Bestuurlijke regiegroep Maashorst		
Convenant tussen Bernheze, Landerd, Oss, Uden, Waterschap Aa en Maas en Staatsbosbeheer <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens lid van de stuurgroep.	De samenwerking is gericht op de ontwikkeling en het beheer van natuurgebied De Maashorst, inclusief Herperduin en het zuidelijk uitloopgebied Oss.	De governance van de Maashorst is in oktober 2015 gewijzigd. De stuurgroep is de bestuurlijke regiegroep geworden. De regiegroep is opdrachtgever van stichting Maashorst in uitvoering. De regiegroep en de stichting worden ambtelijk ondersteund door het Programmteam Maashorst. Oss draagt bij aan de financiering van de jaarplannen (ongeveer € 100.000 per jaar). De Maashorst is in 2012 benoemd tot een Landschap van Allure. Daarin moet de ontwikkeling van natuur, leefbaarheid, economie en landschap hand in hand gaan. Ook is veel provinciaal geld gestopt in het realiseren van het NatuurNetwerk in de Maashorst. Daarvoor is een integraal inrichtingsplan gemaakt (IBeP) met een looptijd tot 2020.
Coöperatieve Vereniging Midwaste		
<i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot.	Midwaste is een vereniging waarvan alleen publiekrechtelijke inzameldiensten met meer dan 50.000 aansluitingen lid kunnen worden. Zij ondersteunt de leden bij de bedrijfsvoering, zowel op het gebied van duurzaamheid als de exploitatie.	De gemeente is een jaarlijkse vaste managementfee van € 40.000 verschuldigd. Daarnaast is er een opslag (variabele fee) van € 0,75 per ton voor de bij Midwaste ingebrachte tonnages. Deze kosten worden ruimschoots gecompenseerd door de schaalvoordelen die Midwaste biedt.

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Bank Nederlandse Gemeenten		
<i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok.	Bankier van de Nederlandse gemeenten en huisbankier van de gemeente Oss.	De gemeente Oss is aandeelhouder (64.646 aandelen). Jaarlijks ontvangen we dividend. Het bedrag is afhankelijk van de resultaten van de bank. <i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 3.582 miljoen 31-12-2015: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 149.923 miljoen 31-12-2015: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 126 miljoen 2015: nog niet bekend
NV Brabant Water		
<i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok, tevens vertegenwoordiger van de gemeente bij de algemene vergadering van aandeelhouders.	Watervoorziening in de provincie.	De gemeente Oss is aandeelhouder (82.901 aandelen). Er wordt geen dividend uitgekeerd. <i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 484 miljoen 31-12-2015: nog niet bekend <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 416 miljoen 31-12-2015: nog niet bekend <i>Resultaat:</i> 2014: € 30,1 miljoen 2015: nog niet bekend

Toelichting

Brabant-Noordoost

- 19 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, 's-Hertogenbosch, Heusden, Landerd, Mill, Oss, Schijndel, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode, Uden, Veghel en Vught.

Brabant-Noordoost-oost

- 12 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Mill, Oss, Sint Anthonis, Sint-Oedenrode, Uden en Veghel.

Paragraaf grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft op hoofdlijnen het grondbeleid, de financiële positie en het weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Parallel aan de paragraaf grondbeleid hebben we ook het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG) opgesteld. Het MPG gaat een slag dieper dan de paragraaf en geeft inzicht op een lager detailniveau.

1. Grondbeleid

1.1 Economische ontwikkelingen

(gegevens NVM, Rabobank en CBS – januari/maart 2016)

Eind 2015 is de Nederlandse economie met 0,3% in omvang gegroeid ten opzichte van het kwartaal daarvoor. Dit is lager dan eerder was aangenomen. Vooral de bedrijfsinvesteringen droegen de groei. Voor 2016 zijn de vooruitzichten in beginsel positief. Met name het vertrouwen bij bedrijven is groot. Het besteedbare vermogen bij consumenten zal in 2016 stijgen door allerlei belastingvoordelen. Toch zijn er ook risico's. Het consumentenvertrouwen daalt door de vluchtelingencrisis. Deze crisis heeft ook een negatief effect op de internationale handel (grenscontroles). Tot slot laat de Chinese economie de laatste maanden steeds minder gunstige resultaten zien.

De cijfers voor de woningbouw zijn positief. In Oss steeg het aantal koopovereenkomsten in de tweede helft van 2015 met 21%. Dit is in lijn met de landelijke stijging. Voor 2016 verwachten we een blijvend hoge verkoop in de woningbouw. Het aantal dagen dat een woning in Oss te koop staat is gedaald van 216 naar 195. Dat is echter nog wel 2 keer zo lang als het gemiddelde in Nederland.

Ook voor de industrie worden de cijfers iets gunstiger. Het vertrouwen bij bedrijven is groot. De groei zit op dit moment vooral bij de maakindustrie als gevolg van een stijging van de bedrijfsinvesteringen. Verder daalde het aantal werklozen iets. Over de hele linie zien we in Oss een steeds grotere interesse in bedrijfsgrond (zowel kleinere percelen als grotere percelen).

1.2 Beleid

Grondbeleid

De vastgoedmarkt is op dit moment aan veel veranderingen onderhevig. De huidige ontwikkelingen gaan uit van een grotere rol van de markt en particuliere initiatieven en minder financiering en regels vanuit de gemeente. Daarom spreekt men nu ook wel eens over gebiedsontwikkeling nieuwe stijl. Het idee hierbij is dat gebiedsontwikkeling vraaggericht is (waar is daadwerkelijk behoefte aan?). Daarbij richt gebiedsontwikkeling nieuwe stijl zich op de integrale ontwikkeling van het hele gebied en over het algemeen uitgesmeerd over een veel langere termijn dan vroeger het geval was. Er is sprake van een veel opener proces.

Bij gebiedsontwikkeling nieuwe stijl gelden vanuit financieel oogpunt twee belangrijke uitgangspunten:

1. Stel waarden en waardecreatie centraal (denk niet in kosten maar in opbrengsten voor de hele gemeenschap). Een instrument dat hierbij hoort is bijvoorbeeld een maatschappelijke kosten-baten analyse.
2. Regel de financiering integraal en voor de lange termijn. Voor de gemeente betekent dit dat de nadruk verschuift van grondexploitatie naar gebiedsexploitatie. Bij een gebiedsexploitatie kijkt de gemeente naar de exploitatie van het gebied vanuit de lange termijn, dat wil zeggen een combinatie van de grondexploitatie (gericht op het verkopen van bouwrijpe grond), de vastgoedexploitatie (gericht op het oprichten en verkopen van gebouwen) en de beheerexploitatie (die gaat over het beheer van bijvoorbeeld de openbare ruimte).

De nieuwe werkwijze maakt dat we in 2016 de nota grondbeleid gaan herzien. De denkrichting voor het nieuwe beleid is een slim gedifferentieerd grondbeleid: actief alleen waar wenselijk en nodig (om regie te kunnen voeren, middelen te genereren of ontwikkelingen op te pakken die de markt niet oppakt) en in andere situaties faciliterend naar de markt (loslaten of participatie).

Grondprijsbeleid

In juli 2013 zijn we gestart met een pilot om de grondprijzen voor particuliere kavels door een taxatiecommissie te laten waarderen. Deze commissie adviseert de gemeente over de te hanteren grondprijzen. Deze prijzen worden getoetst met de residuele grondwaardemethode. In de commissie zitten een taxateur, een regionale makelaar en een marktwaarde- en kostendeskundige. Zij hebben een goed inzicht in de regionale prijzen en prijsontwikkelingen. Begin 2014 leidde dat tot een herziening van de grondprijzen. De prijzen daalden gemiddeld met 12%.

Het huidige grondprijzenbeleid dateert van 2009. Dit beleid gaan we in 2016 herzien. Nog deze zomer willen we komen met een nota over het grondprijzenbeleid. Dit beleid gaat niet alleen over de grondprijzen voor particuliere kavels, maar ook over bedrijventerreinen, sociale woningbouw, paardenweides, zendmasten, parkeerplaatsen enz.. In het nieuwe beleid ligt de focus minder op maatwerk per plan.

Vennootschapsbelasting (Vpb) voor gemeenten

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (Vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Deze plicht komt voort uit klachten vanuit het bedrijfsleven over oneerlijke concurrentie bij het uitvoeren van bedrijfsmatige, commercieel getinte activiteiten van (onder andere) gemeenten. Private ondernemingen zijn vennootschapsbelastingplichtig en publieke ondernemingen zijn tot 2016 vrijgesteld. De invoering van de belastingplicht voor overheidsondernemingen moet die mogelijke concurrentievervalsingen wegnemen.

Ook het grondbedrijf valt onder de werking van de Vpb. Wij moeten naast de huidige grondexploitaties ook berekeningen gaan maken op basis van de systematiek van de Vpb.

Op dit moment voeren de Belastingdienst en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gesprekken over de implementatie van de nieuwe regeling. Er is echter nog veel onduidelijkheid en discussie over. In het MPG geven we meer informatie over de effecten van de Vpb op het grondbedrijf.

Nieuwe regels Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV heeft de regels voor grondexploitaties opnieuw bekeken. Dat heeft te maken met een aantal ontwikkelingen. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid van gemeenten en de aankomende Omgevingswet.

Verder wil de commissie een aantal uitgangspunten voor de grondexploitaties gelijktrekken met de regels voor de Vpb en het exploitatieplan. De commissie is van mening dat een aanscherping van de regels kan helpen in de fiscale discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteit en de toe te rekenen kosten en opbrengsten.

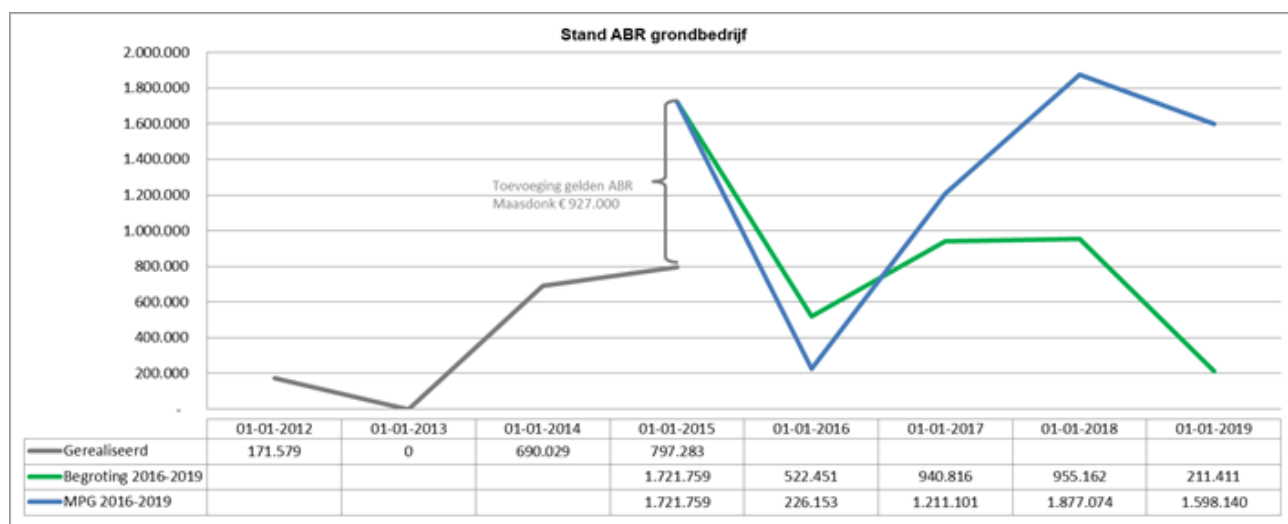
De commissie heeft een aantal voorstellen uitgewerkt die leiden tot wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan. De regels gaan gelden bij het opstellen van de begroting 2017-2020. Op een aantal punten anticiperen we op de nieuwe regels. Zo hebben we de rekenrente verlaagd van 4% naar 1,45%. Verder hebben we de exploitaties opgebouwd op basis van de kostensoortenlijst uit het Besluit ruimtelijke ordening.

2. Financiële positie

Hierna volgt een overzicht van de financiën van het grondbedrijf op portefeuilleniveau.

2.1 Stand van de ABR

De volgende tabel geeft inzicht in het verloop van de ABR van het grondbedrijf.

Wat opvalt is de sprong per 1-1-2015. Dat komt door de toevoeging van Geffen aan Oss. We hebben € 0,92 miljoen ontvangen uit de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf van de voormalige gemeente Maasdonk. Dit bedrag werd administratief gezien op 1 januari 2015 onderdeel van de ABR van het grondbedrijf van Oss.

De ABR sluit dit jaar op € 226.153 positief. Dat is bijna € 300.000 lager dan we bij de begroting 2016-2019 verwachtten. In het MPG staat de totale lijst (verloop reserves en voorzieningen) waarop de ABR is gebaseerd. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- *Winstnemingen woningbouw*: Bij de begroting gingen we er vanuit dat we het plan Verlengde De Run dit jaar zouden afsluiten. Dat blijkt nog niet mogelijk. We mogen wel een tussentijdse winstneming doen, maar die is lager dan gepland. De winst komt uiteraard nog wel, maar pas volgend jaar. Dit scheelt in 2015 ca. € 140.000 met de begroting. Door de lagere verkoop in de Piekenhoef is ook de tussentijdse winstneming bij dit plan iets lager. Dit heeft een negatief effect op de ABR.
- *Winstnemingen industrie*: Door de fors lagere verkoop van bedrijfsgrond in 2015 is ook de winst lager. Dit heeft een direct effect op de ABR. De verkoop viel € 451.000 lager uit dan bij de begroting was aangenomen. De winsten schuiven op naar de volgende jaren.
- *Bijstelling reserve planeconomische risico's*: De belangrijkste bijstellingen zijn de toevoeging van risico's op projecten vanuit Maasdonk (€ 105.000) en een lager risico voor de Talentencampus/oude kwekerij (€ 86.500).
- *Bijstelling voorziening programmaprojecten*: In het MPG nemen we een post op om bij mogelijke nieuwe projecten de kosten te kunnen dekken. Deze post was vorig jaar niet aangesproken.
- *Exploitatieverliezen*: Het verwachte verlies bij de plannen Weverstraat en centrumplan Geffen is hoger dan bij de begroting vanuit is gegaan. Het verlies bij het plan Oude Baan Geffen valt lager uit. Het verlies bij het plan Koornstraat is gelijk gebleven. In totaal is het uiteindelijke verlies € 132.000 lager dan bij de begroting vanuit gegaan was.
- *Bijstorting frictiebudget*: In 2015 hebben we de grondexploitaties van de voormalige gemeente Maasdonk overgezet naar het Osse model. Het gaat om de plannen Weverstraat, centrumplan Geffen, Verlengde De Run en Oude Baan. Verder stijgt ook ons aandeel in de gemeenschappelijke exploitatie van Heesch-West. Als deze transitie tot verlies zou leiden voor de ABR, dan zou het verschil worden bijbetaald vanuit het frictiebudget, wat beschikbaar is gesteld voor de samenvoeging. De meest recente berekeningen laten nog

wel een verlies zien, maar dat is ca. € 225.000 lager dan eerder was aangenomen, namelijk € 105.500 in plaats van € 330.000.

- *Voorziening Heesch-West*: De bijdrage vanuit Maasdonk aan het plan is hoger dan gepland. Dit bedrag is toegevoegd aan de reeds bestaande voorziening vanuit Oss (€ 120.000).
- *Verkoop beheersgrond*: Verkoop gronden aan de Hertog Janstraat in Lith (€ 96.000).
- *Verkoop koepelcomplex*: Verkoop aan de Hoessenboslaan in Berghem (€ 214.000).
- *Bijstelling reserve risico's Heesch-West*: Door de toevoeging van Geffen is het aantal inwoners van de gemeente Oss gestegen en daarmee ook onze bijdrage in het plan Heesch-West. Daardoor moeten we de reserve risico's Heesch-West verhogen. Uit een herberekening schatten we dit risico hoger in. Daardoor moeten we € 90.000 meer reserveren dan waar we bij de begroting vanuit gegaan waren.

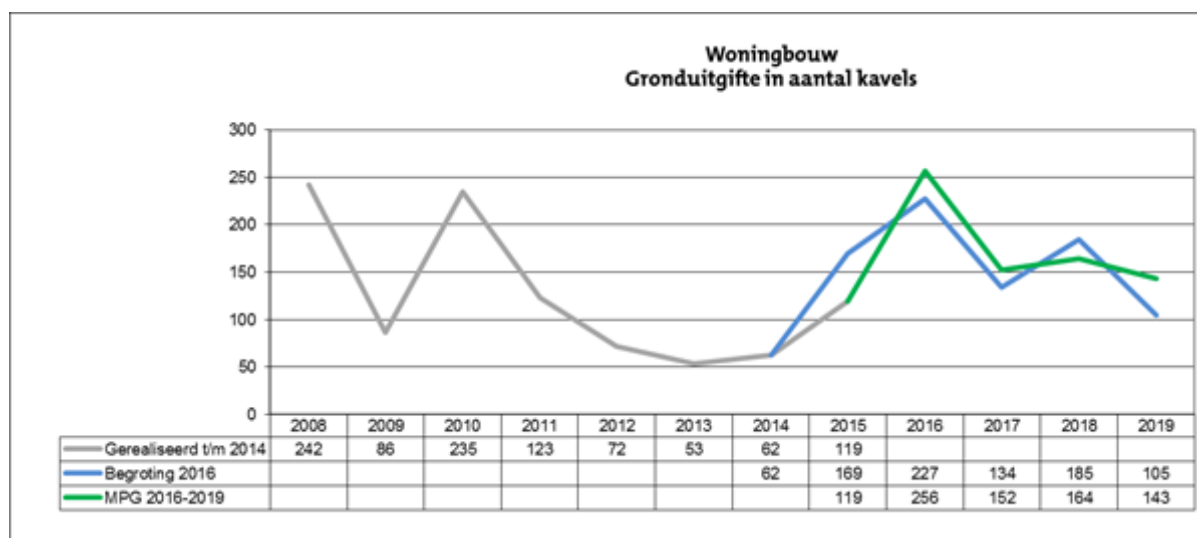
De winstnemingen in 2015 zijn lager uitgevallen dan we begroot hadden. We verwachten deze winsten in 2016 te kunnen nemen. Daardoor verwachten we dat de ABR aan het eind van 2016 gelijk uit zal komen, conform de eerdere aannames, namelijk € 1,2 miljoen positief.

De komende jaren verwachten we een stijging van de ABR. Dit is rechtstreeks het gevolg van het anticiperen op de nieuwe regels van het BBV en de Vpb. Zo hebben we de interne rekenrente verlaagd van 4% naar 1,45%. Verder hebben we de posten onvoorzien uit de exploitaties gehaald. Eventuele risico's worden gedekt uit de te verwachten winsten. Als de te verwachten winst niet voldoende is worden de risico's gedekt uit de reserve planeconomische risico's.

2.2 Verkopen

Woningbouw

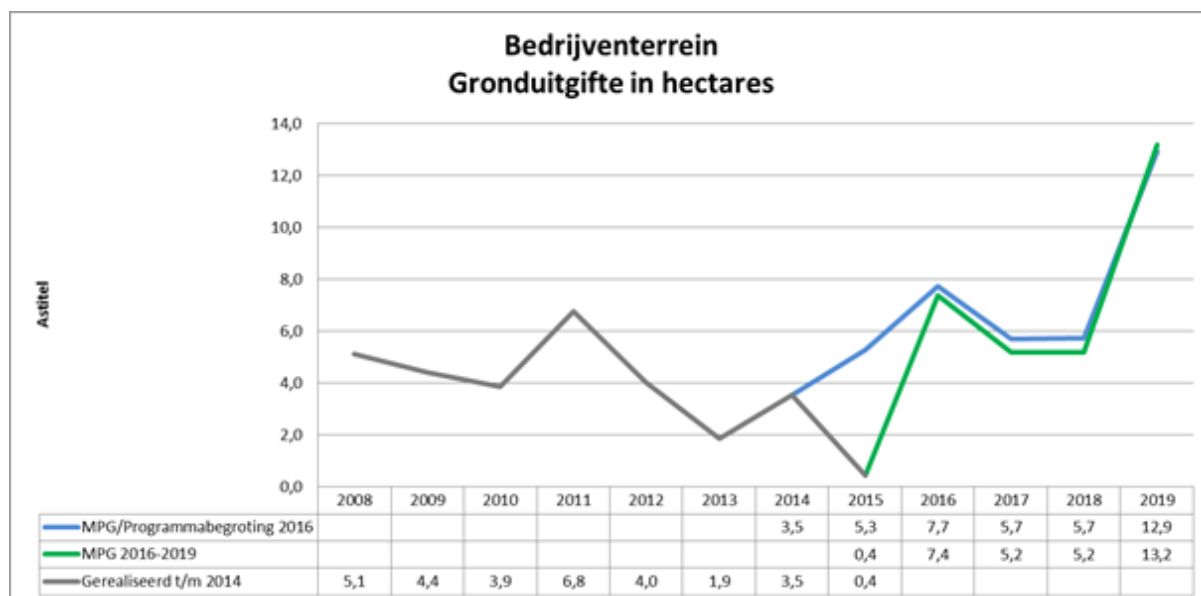
In 2015 hebben we twee keer zoveel woningen verkocht als in 2014. Het aantal verkopen bleef wel achter bij de planning uit de begroting (119 in plaats van 169). De grootste verschillen tussen de begroting en het MPG zitten in de plannen Piekenhoef (-12), Horzak (-12) en het centrumplan in Geffen (-11). Voor de periode 2015-2016 liggen veel verkopen vast in overeenkomsten (ontwikkeling Hoeve II in de Horzak, Talentencampus en centrumplan Berghem). We verwachten de stijgende trend in de verkopen in 2016 vast te houden. Dit maakt dat we verwachten dat de verkopen in de komende jaren weer zullen stijgen.

Bedrijventerreinen

In 2015 hebben we een aantal percelen in optie uitgegeven. Bij het opstellen van de begroting gingen we er nog vanuit dat deze overeenkomsten in 2015 gepasseerd zouden worden. Dat bleek helaas niet haalbaar. De verkoop van bedrijventerreinen is dan ook fors achtergebleven bij de planning. We voeren nog gesprekken met potentiële kandidaten. Deze gesprekken verlopen goed, maar kosten veel tijd. Dit leidt tot een vertraging in de uitgifte. Op basis van extern advies verwachten we een structurele jaarlijkse vraag van ongeveer 6 hectare.

Eens in de 5 jaar verwachten we een incidentele verkoop van ongeveer 7 hectare. In de planning hebben we deze incidentele piek in 2019 staan. Dit kan uiteraard ook eerder of later plaatsvinden.

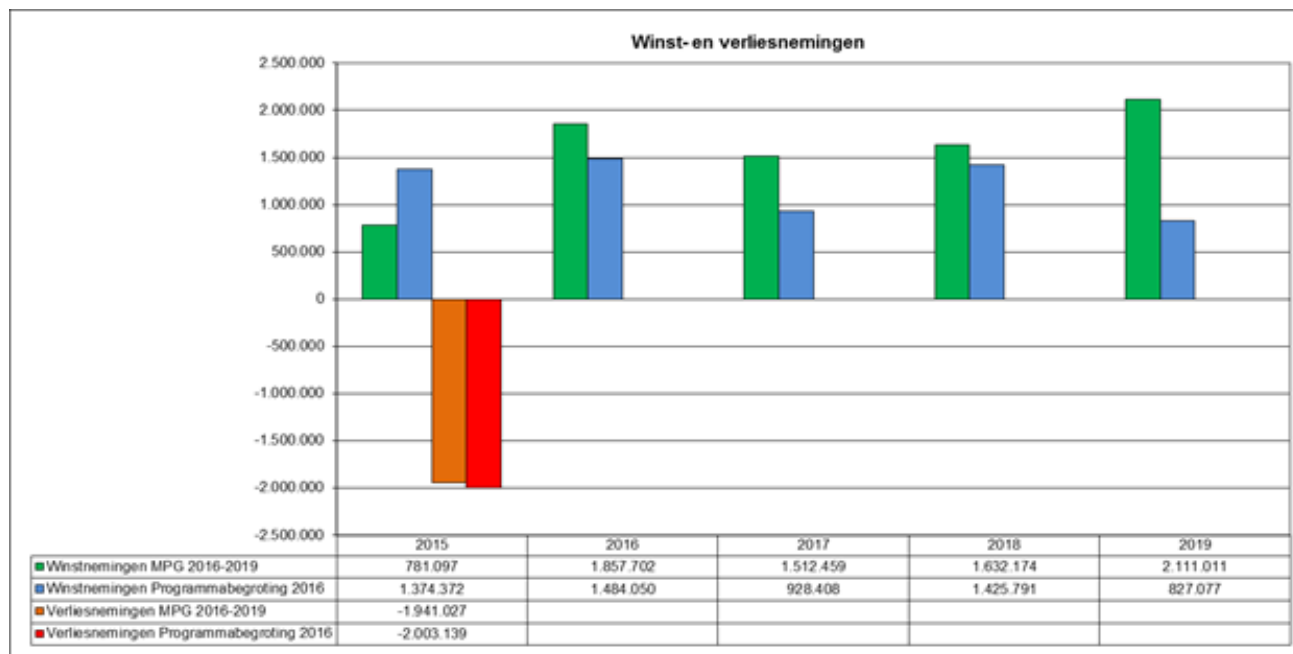
2.3 Projectenportefeuille

De volgende tabel geeft een overzicht van de verschillende complexen binnen het grondbedrijf en de wijzigingen ten opzichte van de begroting 2016-2019:

koepelcomplexen	80000 Centraal 80005 Schadewijk 80006 Zuid 80007 Ruwaard 80008 Ussen/Mikkeldonk 80009 Mettegeupel/Krinkelhoek 80010 Moleneind/Landweer 80011 Danenhoef	80012 Elzenburg 80013 De Geer 80020 Berghem 80021 Megen 80022 Haren 80023 Macharen 80024 Ravenstein/Huisseling 80025 Herpen/Koolwijk	80027 Demen/Dieden/Neerangel 80028 Deursen/Dennenburg 80029 Neerloon/Overangel/Keent 80030 Maren/Kessel/Het Wild 80031 Lith 80032 Lithoijen 80033 Teeffelen 80034 Oijen 80035 Buitengebied
beheercomplexen	80900 (tijdelijke) panden Verhuurde percelen: 80901 * lange termijn 80903 * korte termijn	Pacht: 80902 Pachtgrond lange termijn 80904 Pachtgrond lorte termijn 80906 Eigen exploitatie	80910 Opstalterreinen 80911 Erfpachtgronden bedrijfsgronden 80912 Beheersgronden 80913 Strategisch vastgoed 80914 Erfpachtgronden woningbouw
programmaprojecten	62401 herstructureringsplannen 80260 V&D-locatie 62001-13333 De Ruwert en omgeving Oss	62201 woningbouwcomplexen	62302 industrieterreinen 80710 Binnenhaven Elzenburg (rijks subsidie)
ontwerpprojecten			80680 Heesch-West
uitvoeringsprojecten	80110 Bergoss 80120 Koornstraat-Begijnenstraat 80130 Ussenstraat 74 80140 Elzeneind - Slowcare 80190 Centrumplan Berghem 80200 Talentencampus Oss 80220 Megen Zuid 80230 Groenstraat Haren 80240 De Kolk Ravenstein 80280 Herontwikkeling "de Vlaam" 81120 Centrumplan Lith 81140 Dorpshart Oijen 82110 Centrumplan Geffen	80310 Piekenhoef 80330 Wilgendaal 2-4 80520 Horzak- Noord 80590 Restcomplex woningbouw 81400 Lith Oost 81420 Liesdaal 2 en 3 82310 Oude Baan Geffen 82320 Verlengde De Run Geffen 82330 Weverstraat Geffen 82340 Den Herd Geffen	80620 De Geer Oost/Zuid 80630 Vorstengrafdonk 80660 De Bulk 2-3 80690 Danenhoef Zuid 80790 Restcomplex industrie
Wijzigingen tov MPG 2015-2018			
81430	Maren-Kessel West	Afgesloten bij de jaarrekening 2015	
81120	Centrumplan Lith	Van ontwerpproject naar uitvoeringsproject	
80130	Ussenstraat 74	Nieuw uitvoeringsproject	
80140	Elzeneind - Slowcare	Nieuw uitvoeringsproject	
80240	De Kolk Ravenstein	Nieuw uitvoeringsproject	
80914	Erfpachtgronden woningbouw	Nieuw beheerscomplex	

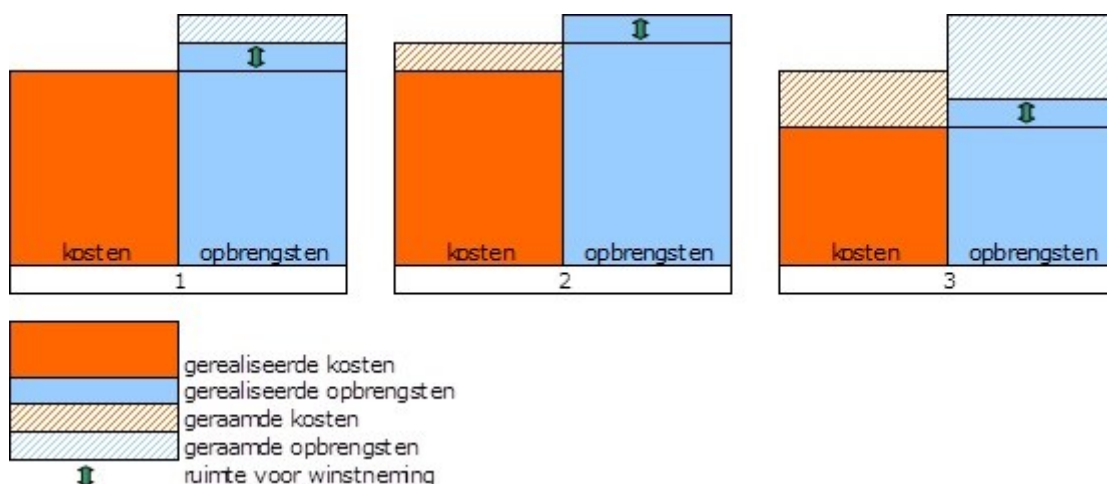
2.4 Winstnemingen

De volgende tabel geeft een overzicht van de te verwachten winst- en verliesnemingen voor de periode 2015-2018 binnen de uitvoeringsprojecten. Deze winst- en verliesnemingen zijn verwerkt in de prognose van de ABR.

Binnen de grondexploitatie kunnen we winst nemen als voldaan wordt aan één van de volgende drie kaders:

1. De kosten zijn gedekt door gerealiseerde opbrengsten. Elke euro aan 'nieuwe' opbrengsten levert dus direct winst op.
2. Bijna alle kosten zijn gemaakt en de nog behoedzaam geraamde kosten voor afronding zijn volledig gedekt door de gerealiseerde opbrengsten.
3. De gerealiseerde verkopen overtreffen de gemaakte kosten én de behoedzaam en goed in te schatten, nog te realiseren verkopen zijn aanzienlijk hoger dan de behoedzaam ingeschatte, nog te maken kosten. Dit zal het geval zijn bij een grondexploitatie met omvangrijke winstgevendheid.

De winstnemingen uit de herstructurerings- en woningbouwprojecten gaan naar de ABR. De winstnemingen uit de industriecomplexen gaan voor 80% naar de ABR en voor 20% naar de reserve strategische aankopen. Om de ABR te versterken is bij het vaststellen van de programmabegroting 2013-2016 besloten om in de periode 2012 t/m 2015 af te wijken van het beleid ten aanzien van de winstnemingen op industrieterreinen door niet 80% maar 100% in de ABR te storten. Vanaf 2016 zou de reserve weer worden aangevuld. Zoals we hebben beschreven voldoet de ABR nog niet aan de minimale omvang van € 1 miljoen bij het negatieve scenario.

Daarom vullen we de reserve strategische aankopen vooralsnog niet aan (zie ook verderop bij 3.2 reserves en voorzieningen).

Voor de volgende projecten vinden, volgens afspraak, nog tussentijdse winstnemingen plaats: Piekenhoef, De Geer Oost-Zuid, De Bulk 2-3 en Egalisatiecomplex Industrieterreinen. In 2016 gaan we deze tussentijdse winstnemingen toetsen aan de nieuwe BBV-regels. Het kan zijn dat daardoor de methode van de tussentijdse winstneming verandert.

In 2015 was de winstneming lager dan bij de programmabegroting verwacht werd. Zoals al aangegeven in onderdeel 2.1 over de ABR komt dit voor een beperkt deel door een lagere winstneming bij de woningbouw in Geffen en Piekenhoef in 2015. De inkomsten bij de bedrijventerreinen zijn fors lager dan gepland.

Het verlies in 2015 is lager dan verwacht. Het plan Maren-Kessel West hebben we afgesloten. De boekwaarde (€ 70.000) hebben we afgeboekt. Verder is het verlies bij de plannen Weverstraat Geffen en centrumplan Geffen iets hoger dan verwacht. Daar staat tegenover dat het verlies bij het plan Oude Baan Geffen € 140.000 lager uitvalt. De kavels zijn opnieuw getaxeerd. Dat levert een voordeel op.

Zoals ook aangegeven in onderdeel 2.1 stijgen de winstnemingen in de toekomst door een lagere rentestand en het wegvallen van posten die niet opgenomen zijn in de regels van het BBV en de Vpb.

3. Weerstandsvermogen

3.1 Risico's en voorzienbare verliezen

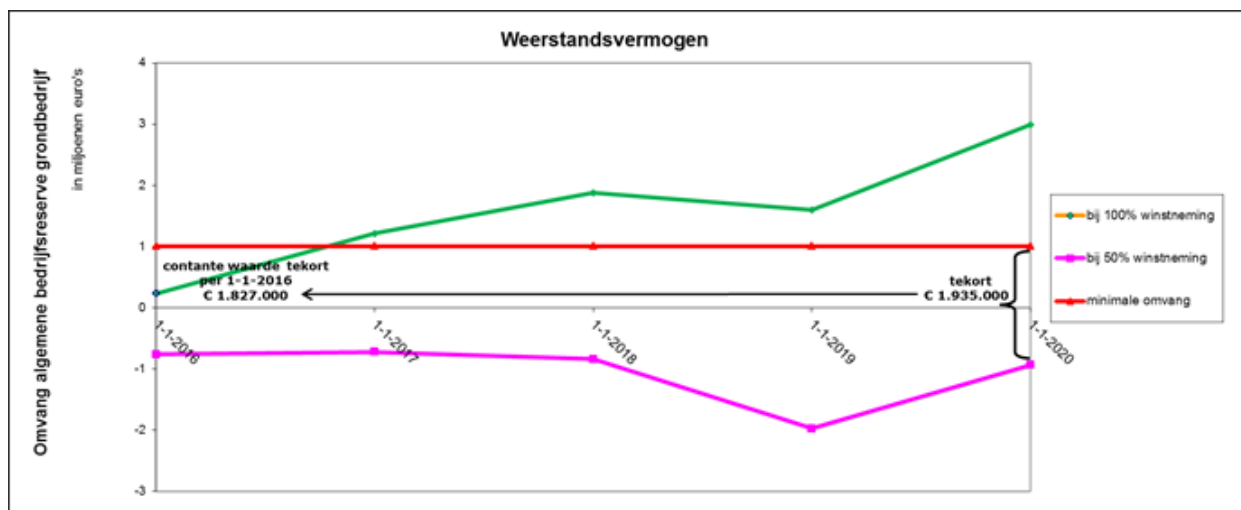
Bij de complexen onderscheiden we twee soorten risico's, namelijk de conjuncturele risico's en de projectrisico's. Vertraging in de uitgifte door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. Projectrisico's komen alleen in het specifieke plan voor. Dat kan bijvoorbeeld een mogelijke vervuiling zijn of extra kosten die we moeten maken voor een verbetering van de ontsluiting van de wijk.

Conjuncturele risico's

De ABR van het grondbedrijf dient om de conjuncturele risico's op te vangen.

De minimale ondergrens van de ABR is op € 1 miljoen bepaald. Dat bedrag moet beschikbaar blijven, zelfs in het meest negatieve scenario. Bij dit negatieve scenario gaan we uit van de fictie dat alle winstnemingen 50% lager uitvallen. Dit percentage is een combinatie van het vertragen van de verkoop en lagere grondprijzen. Op basis van dit negatieve scenario zou de ABR in 2020 uitkomen op - € 0,9 miljoen. Dat is dus € 1,9 miljoen te laag.

Formeel moet nu dus een bijstorting in de ABR plaatsvinden. Als we het bedrag van € 1,9 miljoen contant maken naar nu (NCW) zou dat betekenen dat er vanuit de algemene reserve € 1,8 miljoen bijgestort moet worden. Deze bijstorting vindt niet plaats. De algemene reserve dient nu als achtervang voor het opvangen van de conjuncturele risico's.

Projectrisico's

Naast de conjuncturele risico's spelen projectrisico's. Projectrisico's voor ontwerp- en uitvoeringsprojecten worden gedragen door de grondexploitaties zelf. Dat is alleen als er voldoende winstpotentie in het project aanwezig is.

De risico's van projecten die onvoldoende of geen winstpotentie bezitten worden ongewijzigd afgedekt met de reserve planeconomische risico's.

bedragen in euro's

Risico's per 1 januari 2016	MPG 2016-2019	Begroting 2016	Vershil
programmaprojecten*	1.041.127	1.126.237	-85.110
ontwerpprojecten**	0	107.391	-107.391
uitvoeringsprojecten**	1.305.155	1.079.117	225.978
Totaal	2.346.282	2.312.745	-33.537

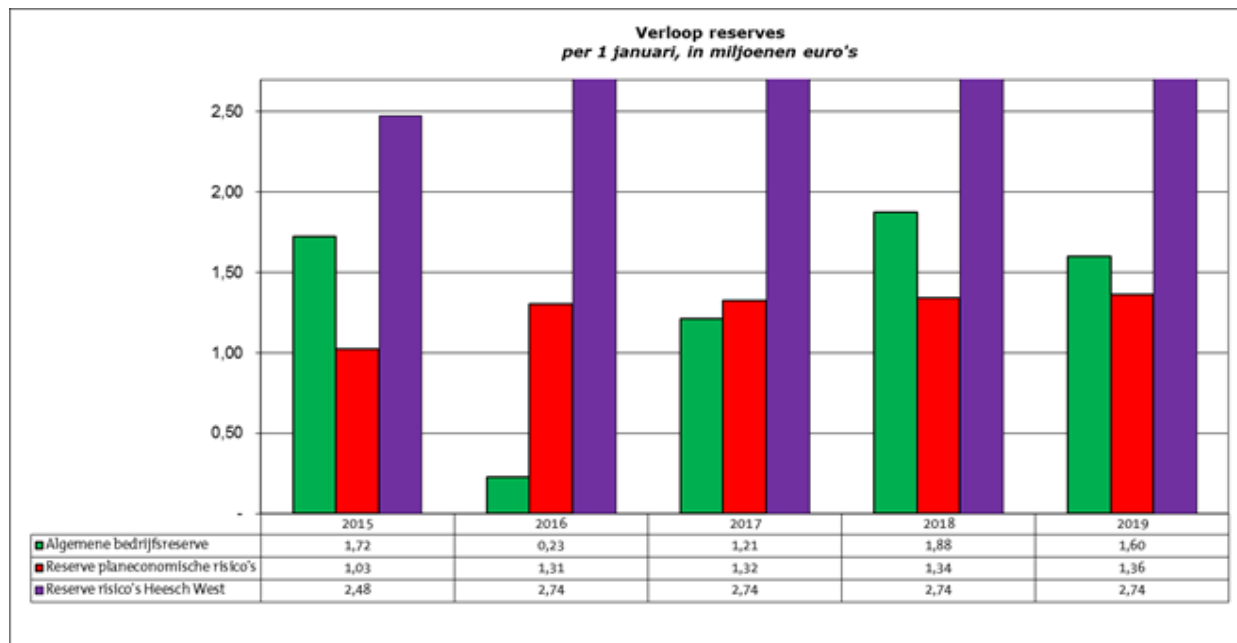
* afgedekt met de voorziening programmaprojecten

** afgedekt met de reserve planeconomische risico's

3.2 Reserves en voorzieningen

Reserves

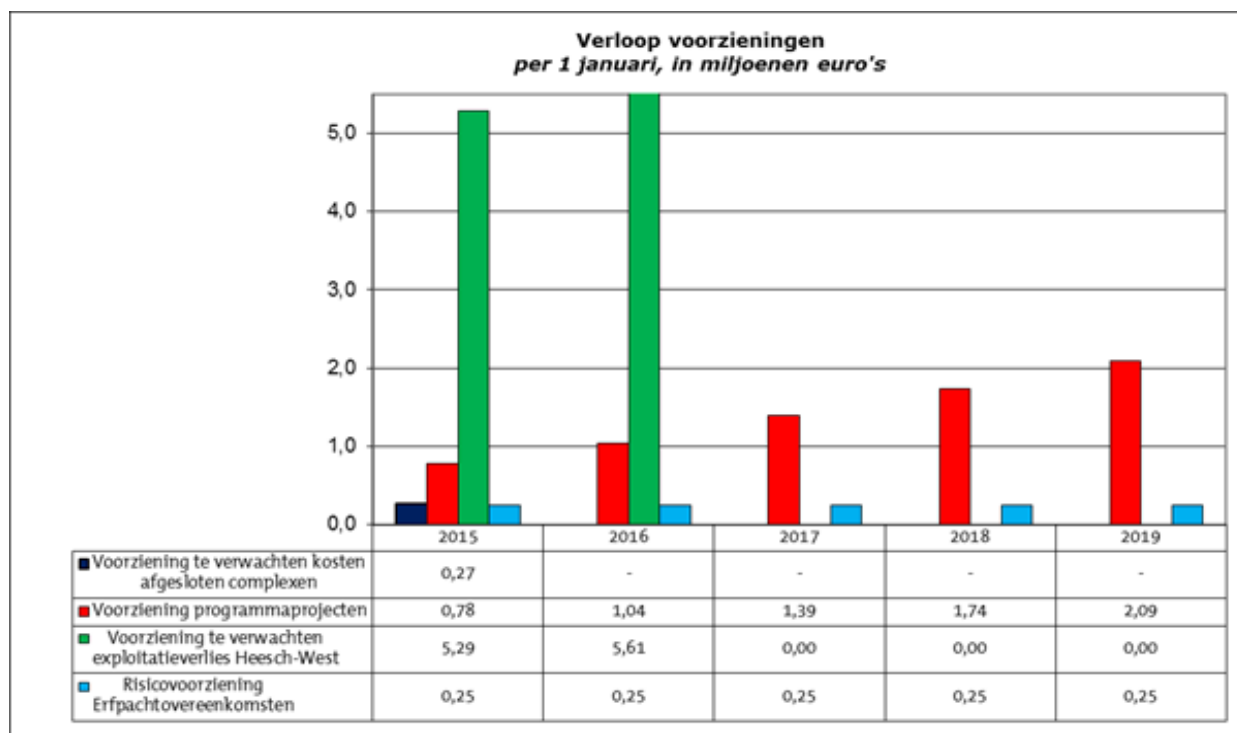
Het volgende staafdiagram geeft het verloop van de reserves van het grondbedrijf weer. De stand van 2015 is gerealiseerd en de standen van 2016 tot en met 2019 zijn een inschatting. Het verloop van de reserves weerspiegelt de geactualiseerde prognoses en de geactualiseerde risicoanalyse.

Reserve strategische aankopen: In het verleden had het grondbedrijf een reserve voor strategische aankopen. Deze reserve werd gevuld vanuit de winstnemingen bij de bedrijventerreinen: 20% van de winstneming werd in deze reserve gestort, met een maximum van € 5 miljoen. Bij de vaststelling van de programmabegroting 2013-2016 besloot de gemeenteraad tijdelijk af te stappen van deze beleidslijn. De planning was dat in de periode 2012-2015 de (tussentijdse) winstnemingen volledig ten gunste zouden komen aan de ABR om deze te versterken. Vanaf 2016 zou de reserve dan weer worden aangevuld. Zoals we hebben beschreven voldoet de ABR nog niet aan de minimale omvang van € 1 miljoen bij het negatieve scenario. Daarom vullen we de reserve strategische aankopen vooralsnog niet aan.

Voorzieningen

Het volgende staafdiagram geeft het verloop van de voorzieningen van het grondbedrijf weer. De stand van 2015 is gerealiseerd en de standen van 2016 tot en met 2019 zijn een inschatting. Het verloop van de voorzieningen weerspiegelt de geactualiseerde prognoses en de geactualiseerde risicoanalyse.

Voorziening programmaprojecten: De voorziening neemt toe omdat de boekwaarde jaarlijks toeneemt met de plankosten. Voor de komende jaren hebben we structureel geld opgenomen om de ambtelijke uren van het V&D-project te kunnen bekostigen. Daarnaast nemen we structureel geld op om de ambtelijke uren van eventuele nieuwe projecten te kunnen bekostigen. In 2016 gaan we deze structuur tegen het licht houden. Feitelijk zijn we nu de plankosten direct aan het financieren vanuit de ABR. Tegenover deze kosten staat geen grondexploitatie. De verwachting is dat het grondbedrijf steeds vaker betrokken wordt bij dit soort vraagstukken (bijvoorbeeld discussie cultuurcluster, tijdelijke woonruimte statushouders, enz.). Dit vraagt mogelijk om een andere financiering van de uren.

Voorziening te verwachten exploitatieverlies Heesch-West: De planning is om deze voorziening eind 2016 over te dragen naar de gemeenschappelijke regeling. In 2016 is de voorziening verhoogd door de toevoeging van Geffen.

Het definitief doorgaan van het project Heesch-West is afhankelijk van de besluitvorming in het regionaal ruimtelijk overleg dat op 30 juni 2016 zal plaatsvinden. Onderzoeken uitgevoerd in opdracht van de provincie Noord-Brabant wijzen uit dat er in Noord-Oost Brabant een overschot aan (geplande) bedrijventerreinen is maar dat er mogelijk wel ruimte is voor terreinen voor grootschalige logistiek. Het samenwerkingsverband is mede gebaseerd op deze onderzoeken en aanvullende marktconsultaties van mening dat er voor Heesch-West marktbehoefte is als het terrein ingevuld gaat worden voor grootschalige logistiek.

De huidige calculatie voor Heesch-West is nog gebaseerd op Heesch-West als regulier bedrijventerrein. Het samenwerkingsverband heeft een globale aangepaste calculatie gebaseerd op uitgangspunten voor grootschalige logistiek gemaakt en daaruit blijkt dat de huidige verliesvoorziening ook bij die veronderstelling toereikend kan worden geacht. Wij gaan er dan ook vooralsnog van uit dat Heesch-West op basis van deze uitgangspunten uitgevoerd gaat worden.

Voorziening erfpachtovereenkomsten: Vanaf begin 2015 bieden we erfpacht aan als eigendomsverkrijging bij woningbouw. Eerder boden we erfpacht al aan bij bedrijfspacelen. Gelet op het grote aantal overeenkomsten is het wenselijk om een voorziening te hebben om eventuele risico's te kunnen dekken.

Paragraaf lokale heffingen

Inleiding

Ons uitgangspunt is een gematigde lastendruk voor inwoners en bedrijven. We vergelijken de lastendruk voor onze inwoners altijd met de landelijke ontwikkeling. Als landelijk gemiddelde gebruiken we de cijfers van het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden). De tarieven voor de heffingen moeten volledig kostendekkend zijn of worden gemaakt.

1. Lastendruk

Het COELO onderzoekt jaarlijks de lastendruk met betrekking tot de gemeentelijke belastingen en heffingen. Het gaat om belastingen en heffingen die tot woonlasten voor gebruikers van woningen leiden (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing).

In het volgende overzicht zijn de cijfers uit de COELO-atlas opgenomen. De uitgangspunten daarbij zijn:

- voor Oss ligt de gemiddelde WOZ-waarde tussen € 200.000 en € 225.000
- de landelijk gemiddelde WOZ-waarde is € 216.000
- het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een container van 240 liter voor restafval in combinatie met een container van 140 liter voor GFT-afval.
- het tarief voor de rioolheffing bestaat uit het eigenaarstarief plus het gebruikerstarief van een woning.

Lastendruk standaardwoning 2015	Oss	Landelijk
Onroerende zaakbelastingen	€ 246	€ 264
Afvalstoffenheffing	€ 276	€ 263
Rioolheffing	€ 168	€ 189
Totaal	€ 690	€ 716

Op basis van deze cijfers is de lastendruk in Oss in 2015 € 26 onder het werkelijke landelijk gemiddelde uitgekomen. Daarmee stond Oss in 2015 op de 125e plaats van 407 gemeenten.

2. Kwijtschelding

De in de wet geboden ruimte om het kwijtscheldingsbeleid vorm te geven gebruiken we maximaal, wat betekent dat de kwijtscheldingsnorm op 100% ligt. Kwijtschelding kennen we voor de volgende belastingen toe:

- Onroerende zaakbelastingen (na de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB op woningen komt deze vorm van kwijtschelding nog slechts een enkele keer voor)
- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Hondenbelasting

In de volgende tabel zijn de aantallen kwijtscheldingsverzoeken over de jaren 2014 en 2015 weergegeven.

Kwijtscheldingsverzoeken	2014	2015
Meerjarige kwijtschelding	967	892
Incidentele verzoeken	1.518	1.353
Totaal	2.485	2.245

3. Opbrengsten belastingen en heffingen

In de volgende tabel geven we een overzicht van de opbrengsten van de belangrijkste belastingen en heffingen. Grote verschillen tussen de gerealiseerde opbrengsten en de begroting na wijziging zijn bij de programma's toegelicht.

+ is uitgaven/nadelig saldo
- is inkomsten/voordelig saldo
bedragen x € 1.000

	Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Vershil	Voordeel/ Nadeel
Onroerende zaakbelastingen					
- gebruikers niet-woningen	-2.788	-2.788	-2.614	174	N
- eigenaren woningen	-9.496	-9.496	-9.498	-2	V
- eigenaren niet-woningen	-3.799	-3.799	-3.750	49	N
Afvalstoffenheffing	-9.422	-9.651	-9.597	54	N
Rioolheffing					
- woningen	-6.091	-6.091	-6.250	-159	V
- niet-woningen	-1.687	-1.687	-1.602	85	N
Hondenbelasting	-524	-524	-539	-15	V
(Water)toeristenbelasting	-333	-233	-233	0	-

Paragraaf bedrijfsvoering

Inleiding

Voor de actuele ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering verwijzen we naar programma 9 Bestuur, organisatie en dienstverlening.

Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

Inleiding

De uitvoering van projecten, zeker van complexe projecten, is en blijft een dynamisch proces. Door het constant blijven volgen van de projecten tijdens de voorbereiding en uitvoering krijgen we een goed inzicht in het uiteindelijke resultaat, de kosten en de inzet van subsidies.

In deze voortgangsrapportage geven we de financiële situatie en de voortgang van de IUP-projecten per 31 december 2015 op hoofdlijnen weer. Daarbij hebben we ook een doorkijk gemaakt naar de totale looptijd van de projecten.

1. Technische voortgang van de projecten (alle IUP-projecten)

In het volgende overzicht geven we aan welke technische mutaties de afgelopen periode hebben plaatsgevonden.

Status	Aantal
Startmoment uitvoering loopt volgens planning	121
Startmoment uitvoering wijzigt mogelijk	0
Startmoment uitvoering is bijgesteld	0
Nieuw project	0
Vervallen project	0
Project is gereed	22
Totaal	143

2. Voortgang op projectniveau

In de volgende tabel zijn alle projecten opgenomen waar een verandering heeft plaatsgevonden. Per project lichten we de verandering toe.

De onderscheiden projectfasen zijn:

A = Programmafase

B = Ontwerpfase

C = Bestekfase

D = Uitvoeringsfase

E = Technisch gereed

F = Financieel gereed

Project	Projectfase	Toelichting
Bourgondiestraat relinen	F	Het project wordt afgesloten en verrekend met de activiteit investeringen riolering.
Berghem Molenveldschool e.o.	F	Het project wordt afgesloten.
Groenplan Pachthoeve e.o.	F	Het project wordt afgesloten.
Herbestrating gebied 1 2015	D	Het resultaat van dit project wordt verrekend met het tekort op het project kleine renovaties 2015 gebied 1.
JF Kennedybaan - Frankenbeemdweg aanpak kruising	D	Bij dit project zijn de kosten hoger uitgevallen: in verband met een slechte ondergrond is meer zand aangevoerd, er is extra beschoeiing bij sloten aangebracht en de bijdrage van een derde valt lager uit dan was begroot.
Kleine renovaties 2015 gebied 1	F	Het project wordt afgesloten. Het tekort is verrekend met het project herbestrating gebied 1 2015.
Park Waterlaan (inclusief Vijversingel-Kapelsingel) VRI	F	Het project wordt afgesloten. In verband met de voorgenomen projecten Spoorlaan Oost en Havenstraat zijn de projectgrenzen iets opgeschoven en is besloten bepaalde werkzaamheden naar deze nieuwe projecten over te hevelen. Het voordeel willen we dan ook voor een deel naar deze projecten doorschuiven. Daarnaast is sprake van een aanbestedingsvoordeel dat wordt ingebracht in het projectenresultaat van deze rapportage.
Wijkplan Schadewijk - rondje Schadewijk	F	Het project wordt afgesloten.
Herbestrating gebied 2 Zuid 2014	F	Het project wordt afgesloten.
Herbestrating gebied 2 2015	F	Het project wordt afgesloten.
Herbestrating gebied 2 Ruwaard 2014	F	Het project wordt afgesloten.
Industrielaan/Titus Brandsmalaan	D	Binnen dit project hebben we een aanbestedingsvoordeel gerealiseerd.
Joost van den Vondellaan/kruising Vivaldistraat	F	Het project wordt afgesloten.
Kleine renovaties 2015 gebied 2	F	Het project wordt afgesloten.

Landweerstraat Zuid e.o. deel 1 (Hoogheuvellaan fase 1+2, Gasstraat Oost fase 2)	D	Binnen dit project hebben we een aanbestedingsvoordeel gerealiseerd. Het project wordt nog niet afgesloten omdat het restantbudget nodig is voor afrondende werkzaamheden.
Geffen Heesterseweg fietspad	D	Binnen dit project hebben we een aantal tegenvallers. Tijdens de uitvoering bleken kabels en leidingen van de nutsbedrijven op andere plaatsen en hoogten te liggen. Bovendien werd ondergronds veel puin aangetroffen. De asfaltwerkzaamheden vielen veel duurder uit omdat voor een sterkere constructie gekozen moest worden.
Geffen frictiebudget	F	Het project wordt afgesloten.
Herbestrating geheel gebied 3 2014 (inclusief 2013)	F	Het project wordt afgesloten.
Kasteelseplaats	F	Het project wordt afgesloten.
Keent natuurplan	F	Het project wordt afgesloten.
Kleine renovaties 2015 gebied 3	F	Het project wordt afgesloten.
Koolwijksestraat/Berghemseweg	F	Het project wordt afgesloten. De kosten van asfalteren zijn iets hoger uitgevallen.
Kunstobjecten Oss	F	Het project wordt afgesloten.
Niet geprioriteerde bushaltes (Noordoost, Noordwest en kernen)	F	Het project wordt afgesloten.
VAT inhuur/uitbesteding gebied 3 2015	F	Het project wordt afgesloten.
Actueel houden beheergegevens IBOR 2015	F	Het project wordt in 2015 financieel afgesloten. In 2016 wordt nieuw budget beschikbaar gesteld. De implementatie van Obsurv heeft meer tijd gekost.
Beheercontracten kabels en leidingen	D	Het project is duurder uitgevallen in verband met juridische adviezen en extra ureninzet in verband met een rechtsgeding.
Regiewerken GEO voor IBOR 2015	F	Het project wordt in 2015 financieel afgesloten. In 2016 wordt nieuw budget beschikbaar gesteld. We hebben minder uren aan projecten besteed omdat meer tijd is gestoken in de opbouw van BGT.

3. Financiën

In 2015 is een positief resultaat van € 474.079 op de IUP-projecten behaald (afwijking van ongeveer 5%). Dit resultaat hebben we naar de financieringsbron geanalyseerd. Een project kan namelijk gevoed worden uit de middelen voor riolering, de middelen voor bodemsanering, het grondbedrijf en beheergelden. Om een zuiver beeld te schetsen herleiden we het resultaat naar deze groepen terug. In dit geval is sprake van een overschot op de beheergelden. Dat lichten we hierna op hoofdlijnen toe. In programma 5 Mobiliteit en openbare ruimte zijn de financiële afwijkingen uitgebreid toegelicht.

Het overschot is onder andere ontstaan door aanbestedingsvoordelen op de projecten Vijversingel/Kapelsingel, Industrielaan/Titus Brandsmalaan en Landweerstraat Zuid. Aan de andere kant hebben we te maken met tegenvallers op de projecten JF Kennedybaan/Frankenbeemdweg en fietspad Heesterseweg (ontbrekende deel bij de Doelen).

Het overschot op beheergelden willen we in de reserve IUP storten en inzetten voor 4 projecten: Bernhardweg Oijen, Constantijnstraat e.o. Lith, Spoorlaan Oost en Havenstraat in Oss. Voor de aanpassing van de buitenruimte van het Museum Jan Cunen wordt € 50.000 ingezet van het vrij besteedbare deel van de reserve IUP. In deze reserve zit dan nog € 334.206. Dit houden we in reserve om eventuele calamiteiten op te kunnen vangen.

In de loop van 2015 zijn de verkopen van snippergroen op gang gekomen. De geplande opbrengst voor 2015 hebben we niet gehaald. We verwachten dit in 2016 in te kunnen lopen. De verkoop van illegaal in bezit of gebruik genomen gemeentegronden daarentegen zal een lastig traject worden. Bewoners zoeken steeds vaker privaatrechtelijke wegen om deze gronden in eigendom te krijgen. Medio 2016 komen we met een afzonderlijke rapportage om de stand van zaken met betrekking tot de verkoop van snippergroen in beeld te brengen.

JAARREKENING

Programmarekening op hoofdlijnen

Cijfers per programma

In de volgende tabel zijn de cijfers per programma opgenomen. De verschillen worden hier niet toegelicht. Toelichtingen op de verschillen zijn terug te vinden in het jaarverslag. Bij de programma's is daarvoor steeds de volgende w-vraag beantwoord: Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2015 primitief	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil	Voordeel/ Nadeel
1. Zorg en welzijn	Lasten	74.708	75.733	71.857	-3.876	V
	Baten	-3.216	-3.104	-3.545	-441	V
	Saldo	71.492	72.629	68.311	-4.318	V
2. Werk, inkomen en onderwijs	Lasten	64.399	69.007	69.615	607	N
	Baten	-19.697	-22.772	-23.284	-512	V
	Saldo	44.702	46.235	46.330	95	N
3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten	Lasten	16.657	18.142	17.546	-596	V
	Baten	-2.208	-3.153	-3.140	13	N
	Saldo	14.449	14.988	14.405	-583	V
4. Veiligheid	Lasten	4.978	5.263	5.560	298	N
	Baten	-149	-394	-435	-40	V
	Saldo	4.829	4.868	5.126	257	N
5. Mobiliteit en openbare ruimte	Lasten	29.467	32.794	32.856	63	N
	Baten	-12.257	-12.340	-16.554	-4.214	V
	Saldo	17.210	20.454	16.303	-4.151	V
6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied	Lasten	14.295	15.036	14.462	-573	V
	Baten	-12.032	-12.985	-13.603	-618	V
	Saldo	2.263	2.051	859	-1.191	V
7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Lasten	11.233	17.293	14.289	-3.004	V
	Baten	-5.473	-9.640	-7.092	2.549	N
	Saldo	5.759	7.653	7.198	-455	V
8. Economie en vrije tijd	Lasten	6.466	20.941	21.764	823	N
	Baten	-4.524	-18.432	-15.183	3.249	N
	Saldo	1.942	2.509	6.581	4.072	N
9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	Lasten	77.394	28.911	29.415	503	N
	Baten	-57.587	-6.457	-7.359	-902	V
	Saldo	19.807	22.454	22.056	-398	V
10. Financiën en belastingen	Lasten	18.715	13.970	15.374	1.404	N
	Baten	-193.343	-195.644	-197.232	-1.588	V
	Saldo	-174.628	-181.674	-181.858	-184	V
Totaal alle programma's	Lasten	318.312	297.089	292.737	-4.352	V
	Baten	-310.488	-284.922	-287.426	-2.505	V
	Saldo	7.825	12.167	5.311	-6.857	V

Stortingen reserves	5.442	11.175	13.232	2.057	N
Onttrekkingen reserves	-13.267	-23.635	-23.213	421	N
Totaal mutaties reserves	-7.825	-12.460	-9.981	2.478	N
Resultaat	0	-292	-4.671	-4.378	V

Incidentele baten en lasten

In de volgende tabel geven we een overzicht van de incidentele baten en lasten. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

We hebben incidentele baten en lasten vanaf € 100.000 opgenomen.

+ is incidentele lasten
- is incidentele baten
bedragen x € 1.000

Progr.	Bron*	Omschrijving	2015 begroot	2015 werkelijk
1	TR 2015 en PB 2016-2019	Lagere kosten Wmo hulp bij het huishouden	-966	-966
1	JV 2015	Huishoudelijke hulp toelage	-	-1.114
1	TR 2015	Verwacht tekort Wmo beschermd wonen	665	0
1	PB 2016-2019	Vorming brede welzijnsinstelling	200	200
1	PB 2016-2019	Wmo beleidsontwikkeling en innovatie	-442	-760
1	PB 2016-2019	Innovatiebeleid huishoudelijke verzorging	300	300
2	TR 2015	Kapitaallasten onderwijshuisvesting	-138	-138
2	PB 2016-2019	Investeringslasten onderwijs	-275	-275
2	JV 2015	Afboeken schoolgebouwen	-	363
2	PB 2016-2019	Participatiewet/uitkeringen	1.000	610
3	PB 2016-2019	Investeringslasten sport	-405	-405
3	PB 2016-2019	Vrijval voorziening sport	-614	-614
3	PB 2016-2019	Frictiekosten buitensport	614	614
5	PB 2014-2017 en PB 2015-2018	Verkoop openbaar gebied	-300	-213
5	VJN 2014	Duurzame openbare verlichting	350	350
5	PB 2015-2018	Onderhoud civieltechnische kunstwerken	100	100
5	JV 2015	Verkeerssubsidies	-	-248
7	TR 2015	Extra inkomsten advisering provincie	-100	-200
7	PB 2016-2019	Leges omgevingsvergunning	1.300	1.535
8	JV 2015	Storting in voorziening waardering OLSP Vastgoed BV	-	1.610
9	PB 2014-2017	Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)	120	120
9	TR 2015	Wachtgelden voormalige bestuurders	-	256
9	PB 2016-2019	Lagere personeelskosten	-325	0
9	JV 2015	Individueel keuzebudget (IKB)	-	1.200

Progr.	Bron*	Omschrijving	2015 begroot	2015 werkelijk
9	JV 2015	Storting pensioenvoorziening wethouders	160	530
10	PB 2016-2019	Opheffen reserves	-784	-810
10	PB 2016-2019	Lagere rentekosten	-1.206	-1.066
10	PB 2014-2017	Egalisatie incidentele saldi via algemene reserve	-912	-912
10	JV 2015	Afrekening algemene uitkering vorige jaren	-	-716
Saldo incidentele baten en lasten			-1.658	-649

* VJN = voorjaarsnota, PB = programmabegroting, TR = financiële tussenrapportage, JV = jaarverslag

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

We hebben onze reserves in drie categorieën ingedeeld:

1. Algemene vrije reserves
2. Bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d.
3. Overige bestemmingsreserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn normaal gesproken incidentele lasten en baten. Uitzondering hierop zijn de mutaties in de reserves van categorie 2, de bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d.. Mutaties in deze reserves zijn structurele lasten of baten. In het volgende overzicht zijn de structurele mutaties opgenomen, exclusief de toegerekende rente in 2015. Enkele grote posten lichten we daarna toe.

+ is lasten
- is baten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Toevoegingen in 2015	Onttrekkingen in 2015
De Bolster Horizonschool		61
Huisvesting gemeentelijk apparaat		1.025
Vervanging meubilair gemeentehuis	188	6
Huisvestingskosten schoolgebouwen		40
Sportcomplex Herpinia		23
Fietsenstalling		11
Parkeergarage		46
Kleedaccommodatie Amstelhoef		61
Brutering woonwagens		19
Sportpark De Akkeren		41
Nieuwbouw scholen Geffen/MFC vm Maasdonk		58
Brede school centrum Lith	120	49
Totaal	308	1.440

De onttrekking uit de reserve huisvesting gemeentelijk apparaat betreft de afdekking van de kapitaallasten 2015. De storting in de reserve vervanging meubilair gemeentehuis heeft betrekking op vrijvallende kapitaallasten van eerdere investeringen (vóór de nieuwbouw).

De storting in de reserve brede school centrum Lith heeft betrekking op het beschikbare exploitatieresultaat 2015 in verband met vertraging van het project.

Analyse rechtmatigheid

De accountant geeft niet alleen een oordeel over het getrouw beeld van de jaarrekening maar ook over de financiële rechtmatigheid (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden). Bij de financiële rechtmatigheid gaat het om de begrotingsrechtmatigheid: handelen we binnen de begroting zoals de gemeenteraad die heeft vastgesteld? Daarbij wordt niet alleen gekeken of de werkelijke lasten hoger zijn dan begroot, maar ook of de lasten aan het juiste begrotingsjaar en aan het juiste programma zijn toegerekend.

In de Kadernota rechtmatigheid is bepaald dat het overschrijden van de begroting (op programmaniveau) en van investeringen altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Dit laatste is het geval als:

- Kostenoverschrijdingen worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
- Kostenoverschrijdingen passen binnen het beleid.
- Kostenoverschrijdingen het gevolg zijn van openeinderegelingen.

In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we eerst in op de begrotingsrechtmatigheid bij de programma's en daarna op de rechtmatigheid bij de investeringen.

Programma's

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de programma's waarbij de werkelijke kosten hoger zijn dan de begrote kosten. In het jaarverslag zijn bij de programma's de belangrijkste voor- en nadelen al toegelicht. Om te voorkomen dat dit hoofdstuk teveel herhaling wordt, is ervoor gekozen om hier alleen de afwijkingen in de lasten groter dan € 100.000 op hoofdlijnen toe te lichten.

+ is lasten/nadeel
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil
Lasten per programma			
2. Werk, inkomen en onderwijs	69.007	69.615	607
4. Veiligheid	5.263	5.560	298
8. Economie en vrije tijd	20.941	21.764	823
9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	28.911	29.415	503
10. Financiën en belastingen	13.970	15.374	1.404

Toelichting overschrijdingen lasten per programma

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

De overschrijding van de lasten heeft te maken met de bonusregeling van de Wet sociale werkvoorziening. Dit wordt gecompenseerd door inkomsten die we van het Rijk krijgen.

Ook zijn er extra lasten doordat we voor een aantal schoolgebouwen de boekwaarde (€ 363.000) hebben afgeboekt omdat deze niet meer als school in gebruik zijn.

Daarnaast is er een overschrijding door de warme overdracht in verband met de decentralisatie van het buitenonderhoud van de gemeente naar het basisonderwijs. Deze kosten zijn uit de hiervoor bestemde reserve gehaald.

Verder is er een overschrijding door een extra storting in de voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken.

De overschrijdingen passen binnen ons huidige beleid.

Programma 4. Veiligheid

De overschrijding van de lasten heeft vooral te maken met de beoordeling van evenementenvergunningen: er waren meer aanvragen en de beoordeling heeft extra ingezet gevraagd om de veiligheid bij evenementen goed te kunnen waarborgen. Evenementen worden namelijk steeds complexer en groter. De overschrijding is passend binnen het beleid.

Programma 8. Economie en vrije tijd

De lasten voor beleidsontwikkeling lokale economie zijn € 3,8 miljoen hoger uitgevallen.

Dit wordt vooral veroorzaakt door twee mutaties binnen Pivot Park/OLSP. We hebben € 1,6 miljoen extra in de voorziening waardering deelneming OLSP Vastgoed BV gestort ten laste van het rekeningresultaat. Dit is passend binnen het bestaande beleid. Daarnaast is de reserve achtergestelde lening OLSP van € 2,3 miljoen omgezet in een voorziening.

Bij het grondbedrijf wijken de lasten voor industrieterreinen en de lasten voor overige bedrijfsmatige activiteiten af van de begroting. De lasten industrieterreinen zijn € 4,2 miljoen lager uitgevallen dan begroot. De baten zijn € 4,4 miljoen lager. De lasten overige bedrijfsmatige activiteiten zijn € 1,1 miljoen hoger. De werkelijke baten zijn ook € 1,1 miljoen hoger. Industrierreinen en bedrijfsmatige activiteiten zijn een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van deze activiteiten inclusief mutaties in reserves en voorzieningen is uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.

Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening

De lasten zijn hoger door de vorming van een nieuwe voorziening van € 256.000 voor wachtgelden van wethouders. Verder hebben we € 315.000 extra in de voorziening voor pensioenen van wethouders gestort door een andere berekeningswijze van pensioenverplichtingen.

De werkelijke lasten voor rij-/reis-/identiteitsdocumenten zijn € 202.000 hoger dan begroot. De werkelijke baten zijn € 194.000 hoger uitgevallen. Dit komt door hogere legestarieven voor paspoorten en identiteitskaarten vanwege het verlengen van de geldigheidsduur van deze documenten. Tegenover de hogere baten staan hogere lasten omdat we meer legesinkomsten aan het Rijk moeten afdragen.

Programma 10. Financiën en belastingen

De overschrijding van de lasten wordt vooral veroorzaakt door het besluit dat bij de programmabegroting en de splitsingsnota over de voormalige gemeente Maasdonk is genomen. Diverse oude investeringen zijn via dit besluit afgeboekt. Deze afboekingen zijn met name gedekt uit diverse reserves vanuit Maasdonk. De kostenstijging past daardoor binnen het vastgestelde beleid.

Investeringsen

Naast de begrotingsrechtmatigheid bij de programma's besteden we bij de jaarrekening ook aandacht aan de beoordeling van de investeringen. Het beeld over 2015 is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Bedrag
Oorspronkelijke kredieten	37.373
Uitgaven t/m 2014	-16.112
Saldo restantkredieten per 1-1-2015	21.261
 Mutaties 2015	 1.616
Uitgaven 2015	-10.367
Saldo restantkredieten per 31-12-2015	12.510

Dit betekent dat er eind 2015 op het gebied van investeringen onderhanden werk is voor een totaalbedrag van € 12,5 miljoen.

In het kader van rechtmatigheid is geen sprake geweest van grote overschrijdingen (groter dan € 100.000) binnen de investeringskredieten.

Grote posten binnen de restantkredieten zijn:

- Algemeen onderwijshuisvesting	€ 0,2 miljoen
- Praktijkschool de Singel	€ 2,8 miljoen
- Brede school Lith	€ 3,7 miljoen
- Kunstgrasvelden sportpark Amstelhoef	€ 0,5 miljoen
- Kunstgrasveld Oss'20	€ 0,4 miljoen
- Natuurgrasvelden Koppelsteeg	€ 0,2 miljoen
- Sportzaal Zeuven Wilgen Lith	€ 0,3 miljoen
- Wijkaccommodatie Krinkelhoek	€ 0,8 miljoen
- Buurtcentrum Lith	€ 0,6 miljoen
- Activering deel N329	€ 1,8 miljoen
- Telefooncentrale	€ 0,4 miljoen
- Key2Burgerzaken	€ 0,3 miljoen

Conclusie

Uit de toelichtingen blijkt dat de overschrijdingen binnen het bestaande beleid passen.

Bestemming rekeningresultaat

De jaarrekening 2015 sluit met een positief saldo van afgerond € 4,7 miljoen. De bestemming van het saldo vindt pas plaats nadat de jaarrekening is vastgesteld. Voorstellen voor het overhevelen van budgetten zijn mogelijk om ervoor te zorgen dat projecten c.q. activiteiten, waarvoor in 2015 specifieke gelden beschikbaar gesteld zijn, in 2016 alsnog uit te voeren/af te ronden. Het is goed om dit soort voorstellen aan een aantal criteria te toetsen. Deze zijn:

- Beleidsinhoudelijk is het noodzakelijk de prestatie alsnog te realiseren.
- De over te hevelen middelen waren al bedoeld voor de betreffende prestatie.
- De prestatie past in de werkplanning of het jaarplan van het nieuwe jaar.
- Realisatie van de prestatie vindt uiterlijk in het nieuwe jaar plaats.
- Er is sprake van budgetten voor projecten waar bij de start al duidelijk was dat de uitvoering meerdere jaren zou vergen. Deze budgetten moeten voor deze projecten beschikbaar blijven.
- Er is sprake van een relatie met rijksmiddelen of middelen van derden.
- In het nieuwe jaar zijn geen middelen beschikbaar voor deze prestatie en het is de verwachting dat dit niet redelijkerwijs mogelijk is. Uitvoering van de activiteiten/werkzaamheden kan zonder budgetoverheveling dus niet binnen het budget van het nieuwe jaar uitgevoerd worden.
- In het betreffende beleidsveld is op rekeningbasis geld over tot minimaal het gevraagde bedrag.
- Het gaat om een materieel bedrag: als ondergrens geldt € 25.000.

De afweging om extra gelden beschikbaar te stellen voor nieuwe wensen c.q. ontwikkelingen vormt geen onderdeel van de resultaatbestemming. De integrale afweging daarvan vindt plaats binnen de kadernota en de programmabegroting. Dat betekent dat een eventueel resterend rekeningsaldo in de algemene reserve gestort wordt. Vervolgens kan bij de behandeling van de kadernota c.q. programmabegroting de integrale afweging plaatsvinden van een eventuele besteding van de algemene reserve aan specifieke doelen.

We stellen voor het positieve saldo over 2015 van € 4.670.508 als volgt te bestemmen c.q. budgetten over te hevelen.

bedragen in euro's

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Gezond in de stad	128.000
2	Huishoudelijke hulp toelage	1.114.000
3	PGB budgetten	1.448.000
4	Inhuur voor de Kanteling	170.000
5	Schootsveld kanonskamer Ravenstein	20.000
6	Uitvoeringsprogramma ODBN	151.000
7	Tuin der Lusten	37.500
8	Natuurspeelbos Herperduin	146.500
9	Studiekosten raadsleden	10.500
10	Onderzoek rekenkamercommissie	13.500
11	Herindicaties sociaal domein	240.000
12	Doorontwikkeling sociaal domein	675.000
13	Implementatieplan Participatiewet	53.000
14	Implementatie Cognos en uitvoeringskosten jeugd	74.000
15	Storting algemene reserve	389.508
Totaal voorstellen bestemming/overheveling		4.670.508
Saldo jaarrekening		4.670.508
Saldo na bestemming/overheveling		0

Bij het bestemmen van het positieve saldo volgens deze tabel blijkt dat we een bedrag van € 0,4 miljoen in de algemene reserve storten. De voorstellen voor budgetoverheveling tellen op tot een bedrag van afgerond € 4,3 miljoen.

Toelichting posten

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Gezond in de stad	€ 128.000
	Het Rijk wil sociaaleconomische gezondheidsverschillen terugdringen door middel van het stimuleringsprogramma Gezond in de stad. We hebben hiervoor € 128.000 per jaar gekregen voor de periode 2015-2017. De samenwerkende partijen GGD, gezondheidscentrum Zwanenberg en het SEC gaan dit project vanaf 2016 uitvoeren. We stellen daarom voor de looptijd aan te passen van 2015-2017 naar 2016-2018. We willen het overschot van 2015 in de algemene reserve storten en in 2018 een onttrekking ramen om dit te realiseren.	
2	Huishoudelijke hulp toelage	€ 1.114.000
	In 2015 heeft het Rijk voor de jaren 2015 en 2016 een huishoudelijke hulp toelage (HHT) beschikbaar gesteld voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp om zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden. Landelijk is bekend dat de benutting van de middelen achterblijft omdat het even duurt voordat inwoners bekend raken met deze nieuwe voorziening. Daarnaast stimuleert het Rijk dat we de resterende middelen uit 2015 in 2016 inzetten en zijn het middelen die namens de hele regio aangevraagd zijn. Daarom willen we het budget overhevelen naar 2016.	
3	PGB budgetten	€ 1.448.000
	We hebben aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB) voorschotten uitgekeerd voor de betaling van Pgb's. De SVB betaalt de gelden door aan degenen die daar recht op hebben (trekkingsrecht). Zoals bekend zijn er problemen bij de uitvoering door de SVB als het gaat om juiste en betrouwbare informatie over de Pgb's. De SVB verwacht pas op 1 juni 2016 te kunnen komen met controleverantwoordingen en afrekeningen van het werkelijke gebruik van Pgb's per verschillende wet. We hebben geprobeerd om de beschikbare gegevens vanuit onze administratie (GWS) en van de SVB zo goed mogelijk in deze jaarrekening te verwerken. Omdat er dus nog veel onzekerheden en risico's zijn met betrekking tot de Pgb's stellen we voor om het restant van € 1.448.000 naar 2016 in de algemene reserve te storten. Dit bedrag is opgebouwd uit € 750.000 voor jeugd, € 570.000 voor Wmo en € 128.000 voor Wmo beschermd wonen. Bij de programmabegroting 2017-2020 komen we met een voorstel om het daadwerkelijk benodigde bedrag uit de algemene reserve te onttrekken.	
4	Inhuur voor de Kanteling	€ 170.000
	Bij de jaarrekening 2014 is in het kader van de rijksdecentralisatie AWBZ € 202.000 overgeheveld naar 2015. Deze middelen waren bedoeld om de Kanteling in de zorg samen met de verschillende partners door te voeren. Dat kan het beste door middel van experimenten op kleine schaal waar we op kunnen sturen. Medio 2015 is hiervoor onder andere extra formatie voor twee jaar opgenomen binnen de afdeling Mens & Maatschappij. Een gedeelte van de besteding vindt dus plaats in 2017. Daarom willen we het bedrag dat resteert overhevelen. Het gaat om een bedrag van € 120.000 voor 2016 en € 50.000 voor 2017 (via de algemene reserve).	
5	Schootsveld kanonskamer Ravenstein	€ 20.000
	Bij de programmabegroting 2016-2019 stelden we voor 2015 een bedrag van € 20.000 beschikbaar voor het schootsveld van de kanonskamer in Ravenstein. Het plan is om het schootsveld van de kanonskamer weer vrij te maken in de aarde van de omwalling op het aangrenzende gemeentelijke grondgebied. De voorgenomen werkzaamheden hebben in 2015 niet meer kunnen plaatsvinden en daarom stellen we voor dit bedrag over te hevelen naar 2016.	
6	Uitvoeringsprogramma ODBN	€ 151.000
	De Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) voert voor de gemeente taken uit op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving. Van het uitvoeringsprogramma 2015 zijn ongeveer 140 controles nog niet uitgevoerd. Deze zullen in 2016, aanvullend op de controles van het uitvoeringsprogramma 2016, worden uitgevoerd. Het benodigde budget voor de nog uit te voeren controles 2015 is € 151.000.	
7	Tuin der Lusten	€ 37.500
	In 2016 geven we een subsidie van € 55.000 aan het project Tuin der Lusten. Een gedeelte hiervan willen we betalen uit het budget dat over is voor subsidiëring van recreatie: we willen € 37.500 overhevelen naar 2016.	
8	Natuurspeelbos Herperduin	€ 146.500

Nr.	Omschrijving	Bedrag
	In de jaarrekening valt de voorziening grondverkoop Kriekeput vrij. Het bedrag dat resteert willen we in 2016 inzetten voor de financiering van het natuurspeelbos bij Herperduin. De voorbereidingen om dit natuurspeelbos te realiseren zijn al gestart.	
9	Studiekosten raadsleden	€ 10.500
	In 2015 is een bedrag van € 1.950 besteed aan studiekosten voor raadsleden. Op grond van het raadsbesluit tot overheveling van studiekosten voor raadsleden willen we het restant naar 2016 overhevelen.	
10	Onderzoek rekenkamercommissie	€ 13.500
	Eind 2015 heeft de gemeenteraad een nieuwe rekenkamercommissie aangesteld. De vorige commissie is tot halverwege 2015 actief geweest. In 2015 hebben we dus niet het hele jaar een rekenkamercommissie gehad. Hierdoor is van het totale budget een bedrag van € 13.500 niet uitgegeven. Dit budget willen we overhevelen omdat de rekenkamercommissie in 2016 een extra product wil opleveren, namelijk een onderzoek naar de effectiviteit van eerdere rekenkameronderzoeken wat betreft inhoud en proces.	
11	Herindicaties sociaal domein	€ 240.000
	Het project beschermd wonen en de herindicaties van beschermd wonen, jeugd en begeleiding zijn in 2015 niet volledig uitgevoerd. Dit willen we in 2016 afronden. Daarom stellen we voor het restantbudget over te hevelen (€ 132.000).	
	Met deze herindicaties verwachten we dat het aantal bezwaarschriften zal toenemen. In 2015 heeft juridische zaken hiervoor extra budget gekregen. Omdat de herindicaties voor beschermd wonen voor een groot deel nog niet zijn afgerond willen we ook dit budget overhevelen naar 2016 (€ 108.000).	
12	Doorontwikkeling sociaal domein	€ 675.000
	Het jaar 2015 heeft in het teken gestaan van voortzetting van de dienstverlening richting de cliënten. Vanaf 2016 willen we extra gaan investeren in het sociaal domein. Hiervoor willen we in 2016 gaan inzetten op de volgende zaken:	
	- De invoering van de landelijk verplicht gestelde iWmo (berichtenverkeer tussen zorgaanbieders en gemeenten): de kosten die hiervoor gemaakt zullen worden hebben te maken met inhuur van deskundigheid en inhuur van een applicatiebeheerder (€ 205.000). - Harmonisatie van de klantprocessen: het resultaat is 1 duidelijke toegang met 1 heldere dienstverlening voor zorg en welzijn. We hebben het budget nodig voor goede procesbegeleiding, experts voor ICT en dienstverlening en specialisten voor procesanalyse en procesontwerp, privacy, regionale afstemming en goede uitwerking (€ 200.000). - Realisatie van een samengevoegde webportal op basis van ons huidige CMS (Content Management System): het gaat om technische en functionele samenvoeging en de vormgeving van de digitale toegang tot de informatie in het sociaal domein. Ook voor het sociaal domein moet de website toegankelijk en informatief zijn in de nieuwe website van Oss (€ 75.000). - Technische analyse van telefonie: deze analyse levert inzicht in de technische en functionele mogelijkheden voor samenvoeging van telefonische dienstverlening van gemeente Oss en de samenwerkende partners in de toegang van het sociaal domein, om te komen tot een juiste routing van telefonie (€ 25.000). - Leren & ontwikkelen (LONT): LONT creëert een leer- en ontwikkeltraject op maat voor de professionals die werkzaam zijn in het sociaal domein. Het effect van het project moet zijn dat alle professionals onze inwoners vanuit een gedeelde visie op de Kanteling benaderen. Dit leertraject faciliteert dwars door afdelingen en door het netwerk van zorg en welzijn heen. Facilitators organiseren Osslabs om de dialoog met professionals op gang te brengen en een gemeenschappelijk perspectief te creëren in het hele netwerk. Om dit mogelijk te maken zetten we specifieke facilitering in die de dialoog en beweging van de Kanteling daadwerkelijk op gang brengt (€ 100.000) - Transformatie in het sociaal domein: vanwege de vele urgente werkzaamheden in het licht van de transformatie in het sociaal domein hebben we extra budget nodig om personeel in te huren (€ 70.000).	
13	Implementatieplan Participatiewet	€ 53.000
	De Participatiewet vervangt sinds 1 januari 2015 de Wet Werk en Bijstand, Wsw en een groot deel van de Wajong. Voor deze transitie is een implementatieplan opgesteld en voor 2015 is hiervoor budget beschikbaar gesteld. Daaruit hebben we kosten afgedekt voor extra inhuur van menskracht. Hiermee zijn de volgende	

Nr.	Omschrijving	Bedrag
	activiteiten uitgevoerd: de implementatie van een integrale jongerenaanpak, de uitvoering van de herbeoordelingsoperatie kostendelersnorm, kwaliteitswerk en applicatiebeheer voor regionale werkgeversdienstverlening, aanpassingen in (fraude)wetgeving en nieuwe taken. Een deel van de activiteiten voor de implementatie wordt in de eerste helft van 2016 uitgevoerd. Het gaat hier om de implementatie van klanten in de diagnosetool Matchcare en technische aanpassingen van het systeem.	
14	Implementatie Cognos en uitvoeringskosten jeugd	€ 74.000
	In 2015 hebben we gewerkt aan de implementatie van Cognos. Daarmee gaan we Wisz (managementinformatie) vervangen. De voorbereidingen, plan van aanpak en planning voor het implementeren van Cognos zijn opgesteld. Daar zijn geen kosten aan verbonden. Het daadwerkelijke implementeren vindt in 2016 plaats. Daarvoor huren we iemand in. Het implementeren is in januari gestart en eindigt volgens de planning in september.	
15	Storting algemene reserve	€ 389.508
	We stellen voor om het resterende positieve saldo van de jaarrekening in de algemene reserve te storten. Het gaat om een bedrag van € 389.508. De algemene reserve is bestemd voor de opvang van algemene risico's en fluctuaties in rekeningresultaten. De norm voor de algemene reserve is 10% van de algemene uitkering. Dat komt neer op een bedrag van € 15 miljoen. Dit is te splitsen in:	
	- 'reguliere' algemene uitkering: € 8 miljoen - sociaal domein: € 7 miljoen (deze norm is inclusief gelden die we als centrumgemeente aan beschermd wonen uitgeven).	
	Zoals aan het begin van dit hoofdstuk is aangegeven is de behandeling van de kadernota het moment voor een integrale afweging over de hoogte van de algemene reserve in relatie tot het beschikbaar stellen van gelden voor nieuwe prioriteiten. Daarom wordt het resterende saldo van de jaarrekening in de algemene reserve gestort.	
	Saldo rekeningresultaat na voorstellen tot resultaatbestemming	€ 0

Balans en toelichting

Balans

ACTIVA	Oss 31-12- 2014	Maasdonk 31-12- 2014	Totaal 01-01- 2015	Totaal 31-12- 2015
VASTE ACTIVA	247.219	8.551	255.770	253.769
Immateriële vaste activa	0	0	0	0
Materiële vaste activa	182.353	8.461	190.814	195.236
Investerings met een economisch nut:				
- Gronden uitgegeven in erfpacht	8.864	0	8.864	12.106
- Overige investeringen met economisch nut	157.976	7.930	165.906	165.219
- Investerings met economisch nut, waarvoor heffing geheven kan worden	0	0	0	0
Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	15.513	531	16.044	17.911
Financiële vaste activa	64.866	90	64.956	58.533
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	3.052	10	3.062	152
Leningen aan woningbouwcorporaties	1.523	0	1.523	750
Overige langlopende geldleningen	57.679	80	57.759	53.624
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar	2.213	0	2.213	3.090
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	399	0	399	917
VLOTTENDE ACTIVA	91.155	4.758	95.913	99.636
Voorraden	61.178	4.660	65.838	64.004
Specificatie voorraden				
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	-/- 327	1.228	901	0
Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie	61.505	3.432	64.937	64.004
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar	24.450	80	24.530	25.426
Vorderingen op openbare lichamen	10.926	0	10.926	13.506
Rekeningcourant verhouding met niet-financiële instellingen	4.461	47	4.508	1.379
Overige vorderingen	9.063	33	9.096	10.541
Liquide middelen	416	0	416	154
Specificatie liquide middelen				
Kassaldi	25	0	25	46
Banksaldi	391	0	391	108
Overlopende activa	5.111	18	5.129	10.052
TOTAAL GENERAAL	338.374	13.309	351.683	353.405

PASSIVA	Oss 31-12- 2014	Maasdonk 31-12- 2014	Totaal 01-01- 2015	Totaal 31-12- 2015
VASTE PASSIVA	293.097	5.872	298.969	301.149
Eigen vermogen	112.294	4.780	117.074	111.765
Algemene reserve	19.576	1.495	21.071	19.790
Bestemmingsreserves	89.667	2.952	92.619	87.304
Nog te bestemmen rekeningresultaat	3.051	333	3.384	4.671
Voorzieningen	21.729	1.092	22.821	24.174
Specificatie voorzieningen				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	9.337	349	9.686	9.843
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	6.880	535	7.415	6.117
Door derden beklemden middelen met een specifieke aanwendingsrichting	118	0	118	284
Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden	5.394	208	5.602	7.930
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar	159.074	0	159.074	165.210
Specificatie vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar				
Onderhandse leningen van binnenlandse banken/overige financiële instellingen	154.983	0	154.983	161.271
Door derden belegde gelden	4.091	0	4.091	3.939
VLOTTENDE PASSIVA	45.277	7.437	52.714	52.256
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar	30.775	0	30.775	35.454
Overige kasgeldleningen	22.000	0	22.000	14.000
Banksaldi	1.619	0	1.619	6.273
Overige schulden	7.156	0	7.156	15.181
Overlopende passiva	14.502	7.437	21.939	16.802
TOTAAL GENERAAL	338.374	13.309	351.683	353.405
Totaal waarborgen en garanties				682.521
Niet uit de balans blijvende verplichtingen				
Ontwikkelingen na balansdatum				

Toelichting samenvoeging Maasdonk

De gemeente Maasdonk is per 1 januari 2015 opgeheven en gesplitst. De kernen Nuland en Vinkel zijn toegevoegd aan de gemeente 's-Hertogenbosch, de kern Geffen is toegevoegd aan de gemeente Oss.

Er is een splitsingsnota opgesteld om tot financiële splitsing van de balans van de gemeente Maasdonk te komen. De splitsing heeft plaatsgevonden op basis van de volgende uitgangspunten:

- Wat deelbaar is volgt het grondgebied.
- Wat ondeelbaar is, is zoveel mogelijk deelbaar gemaakt door de algemene verdeelsleutel die is vastgesteld tijdens het herindelingsproces (62% 's-Hertogenbosch, 38% Oss).
- Algemene posten zoals debiteuren en crediteuren gaan naar 's-Hertogenbosch als rechtsopvolger.
- Sluitstuk is gevormd door de langlopende geldleningen. Als rechtsopvolger gaan deze over naar 's-Hertogenbosch, Oss betaalt het aandeel in de leningen aan 's-Hertogenbosch. Op de balans voor Oss ontstaat daarom een kortlopende schuld aan 's-Hertogenbosch.

In de balans is de toevoeging van Maasdonk inzichtelijk gemaakt. In de toelichting op de balans in het vervolg van dit boekwerk bevat de beginbalans de samengevoegde cijfers.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt conform de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Alle bedragen in de tabellen zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders is aangegeven.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden op basis van historische kosten plaats. Tenzij bij de desbetreffende balansrubriek anders is vermeld, worden de activa en passiva tegen nominale waarden opgenomen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen als ze op de balansdatum gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden genomen als ze voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Als sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Verwerking herindeling Maasdonk

Bij het inbrengen van de balans van 31 december 2014 vanuit de voormalige gemeente Maasdonk zijn de daarin gehanteerde grondslagen afgestemd op de grondslagen van de gemeente Oss.

Dit heeft niet geleid tot het aanpassen van waarderingen, maar wel tot een aantal herrubriceringen. De voorziening riolering is zoals het BBV voorschrijft in de beginbalans in mindering gebracht op de activa riolering. In Maasdonk waren deze nog niet met elkaar verrekend. Verder zijn de waarborgsommen gepresenteerd onder de vlottende passiva, terwijl deze in Maasdonk als vaste schuld waren opgenomen.

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in maximaal 5 jaar afgeschreven.

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden afgeschreven gedurende de restant looptijd van de lening.

Materiële vaste activa

1. Investerings met economisch nut

- Gronden uitgegeven in erfpacht

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening gehanteerd is).

Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

- Overige investeringen met economisch nut

Investerings met een economisch nut zijn investeringen in zaken die verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Deze investeringen zijn tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs gewaardeerd.

Specifieke investeringsbijdragen van derden, zoals investeringssubsidies en andere bijdragen van derden, worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Investerings worden vanaf het jaar volgend op ingebruikneming/gereedkomen lineair en incidenteel annuïtair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Investerings onder de € 10.000 worden niet geactiveerd maar in één keer ten laste van de exploitatie gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

De afschrijvingstermijnen die we hanteren zijn vastgelegd in de nota afschrijvingsbeleid, door de raad vastgesteld op 15 februari 2007. Het college heeft de afschrijvingstabel op 9 december 2014 geactualiseerd. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde als deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering zich incidenteel voorgedaan. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

- Investerings met economisch nut waarvoor heffing geheven kan worden

Investerings waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening gebracht kan worden, worden in een afzonderlijke categorie gepresenteerd. Het gaat om de investeringen in riolering.

Bedragen die via het riooltarief gespaard zijn voor vervanging zitten in een voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

2. Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut zijn investeringen in de openbare ruimte. Deze investeringen zijn niet verhandelbaar en/of kunnen niet bijdragen aan het genereren van middelen.

Het uitgangspunt bij investeringen met maatschappelijk nut is dat deze niet geactiveerd worden, maar rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht worden. De lasten van deze investeringen worden dus in één keer genomen, tenzij de financiële positie het niet toelaat. Dan mogen deze investeringen geactiveerd worden en wordt er vervolgens op afgeschreven. De boekwaarden moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien. Afschrijving van investeringen met maatschappelijk nut vindt in beginsel lineair plaats. In uitzonderingssituaties kan resultaatafhankelijke afschrijving worden toegepast.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen, leningen u/g en bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn tegen de nominale waarde opgenomen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Van een deelneming is sprake (art1-d BBV) als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

De term kapitaalverstrekking wordt zowel gebruikt voor de participatie in risicodragend (eigen) vermogen (aandelenkapitaal, stichtingskapitaal e.d.) als voor de verstrekking van financieringsmiddelen aan verbonden partijen in de vorm van vreemd vermogen. In die laatste gevallen gaat het doorgaans om flexibele financieringsvormen zonder vast aflossingsstramien.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Mocht de marktwaarde van de aandelen structureel tot onder de verkrijgingsprijs dalen dan zal afwaardering plaatsvinden naar lagere marktwaarde. Voor risico's wordt een voorziening gevormd.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd en lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur. Ook hiervoor geldt dat de afschrijvingstermijnen in de nota afschrijvingsbeleid zijn vastgelegd. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het actief van de derde op basis van onze voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

1. Grond- en hulpstoffen

- Niet in exploitatie genomen bouwgronden

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden (NIEGG met reëel en stellig voornemen) zijn tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd inclusief vervaardigingskosten voor bijkomende kosten, tot maximaal de marktwaarde.

De NIEGG's zonder reëel en stellig voornemen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde. Er wordt geen rente op de boekwaarde van deze voorraden bijgeschreven.

- Overige grond- en hulpstoffen

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, tot maximaal de marktwaarde.

2. Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs of de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), en een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Deze rente wordt onder het onderhanden werk geactiveerd.

Voor winstnemingen worden twee methoden gehanteerd.

Voor projecten die vanaf 2012 zijn opgestart worden winsten pas genomen als de kosten geheel of grotendeels gemaakt zijn en er een goede grip op de te verwachten kosten en opbrengsten is. Dit is vaak pas in de eindfase van een project het geval. Tot die tijd worden verkoopopbrengsten in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Voor projecten die eerder zijn opgestart worden winsten genomen als en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Bij deze 'oude' methode is eerder sprake van winstneming dan bij de nieuwe methode. De nieuwe methode past beter bij de huidige onzekere marktomstandigheden.

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra ze bekend zijn.

3. Gereed product en handelsgoederen

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde als de marktwaarde lager is dan de kostprijs.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen de nominale waarde opgenomen.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

De reserves worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden tegen het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies gewaardeerd.

De pensioenverplichting voor de wethouders is tegen de contante waarde van de (opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een beheerplan en de daarin vastgestelde kwaliteitseisen.

Bij de materiële vaste activa is aangegeven dat investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening gebracht kan worden in een afzonderlijke categorie gepresenteerd worden. Dat geldt ook voor de bijbehorende voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan een jaar worden tegen de nominale waarde gewaardeerd, verminderd met gedane aflossingen.

VLOTTENDE PASSIVA

De vlottende passiva worden tegen de nominale waarde gewaardeerd en bestaan uit:

- Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar
- Overlopende passiva

Totaalbedrag waarborgen en garanties

De gemeente heeft diverse waarborgen en garanties verleend. Het totaalbedrag wordt onderaan de balans afzonderlijk gepresenteerd.

Toelichting op de balans

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De boekwaarde van de immateriële vaste activa en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investerings	Desinvesterings	Boekwaarde 31-12-2015
Kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een actief	776	265	0	1.041
Voorziening	-776	-265	0	-1.041
Totaal	0	0	0	0

Onder deze post valt het programma-project van het grondbedrijf. In de jaarrekening 2014 maakte dit onderdeel uit van de niet in exploitatie genomen gronden onder de voorraad. In 2015 is een presentatiecorrectie doorgevoerd en is deze post onder de immateriële vaste activa verantwoord. Hiertegenover staat een voorziening om het risico in de waardering van deze post af te dekken.

Materiële vaste activa

1. Investerings met economisch nut

- Gronden uitgegeven in erfpacht

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de gronden uitgegeven in erfpacht weer.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investerings	Desinvesterings	Boekwaarde 31-12-2015
Gronden uitgegeven in erfpacht	8.864	3.536	294	12.106
Totaal	8.864	3.536	294	12.106

De mutaties in gronden in erfpacht betreffen de aankoop van en het in erfpacht uitgeven van deze gronden aan MSD voor een bedrag van € 3.100.000. Aan industrie is er voor € 436.100 aan nieuwe erfpachten uitgegeven en voor € 293.680 verkocht. In 2015 zijn er 9 percelen vanuit woningbouwcomplexen in eeuwigdurende erfpacht uitgegeven. De eeuwigdurende erfpacht is tegen registratiewaarde in deze post verwerkt. De hiermee samenhangende financiële vordering is op basis van de verslaggevingsvoorschriften onder de financiële vaste activa opgenomen.

Door mutaties is de boekwaarde van gronden in erfpacht in 2015 per saldo met € 3.242.420 toegenomen.

- Overige investeringen met economisch nut

De boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Inves- teringen	Desinves -teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2015
Gronden en terreinen	13.452	312	312	12	0	69	13.371
Bedrijfsgebouwen	123.648	4.647	262	4.004	24	727	123.278
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.663	0	0	220	0	0	3.443
Vervoermiddelen	1.950	391	0	373	0	2	1.966
Machines, apparaten en installaties	3.302	40	0	646	0	70	2.626
Overige materiële vaste activa	19.891	2.504	0	1.745	0	115	20.535
Totaal	165.906	7.894	574	7.000	24	983	165.219

In de beginbalans zijn de activa die we vanuit Maasdonk hebben overgekregen verwerkt. De boekwaarde van deze activa op 1 januari 2015 is € 7.930.000. De grootste investeringen die we vanuit Maasdonk per 1 januari 2015 hebben overgenomen zijn MFC de Koppellinck (€ 6.040.000), brandweerkazerne (€ 593.000) en het gemeentehuis (€ 276.000).

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het volgende overzicht vermeld.

bedragen x € 1.000

Investeringen	Werkelijk besteed in 2015
Aanpassing school De Poolster	1.348
Kunstgrasvelden Talentencampus	983
Realisatie MFA Oijen	766
Renovatie sportzaal De Zeuven Wilgen	613
Realisatie basisschool Oijen	512
Wijkaccommodatie Krinkelhoek	412
Brede school Lith	314
Revitalisering sportpark Amstelhoef	255
Overige investeringen	2.691
Totaal	7.894

De belangrijkste in het boekjaar gedane desinvesteringen staan in het volgende overzicht vermeld.

bedragen x € 1.000

Desinvesteringen	Bedrag 2015
Afboeking boekwaarden ondergrond scholen en peuterspeelzaal wegens inbreng bij beheersgronden	312
Inbreng boekwaarde De Schaepskooi en De Kleine Weide Oijen in grondexploitatiecomplex Dorpshart Oijen	262
Totaal	574

De belangrijkste afwaarderingen in het boekjaar staan in het volgende overzicht vermeld.

bedragen x € 1.000

Afwaarderingen	Bedrag 2015
Afboeking boekwaarden gebouwen scholen en peuterspeelzaal wegens inbreng bij beheersgronden	363
Afboeking boekwaarde ivm verkoop school De Bussel	276
Afboeken diverse activa Maasdonk	183
Afboeking boekwaarde vanwege sloop De Duikelaar	82
Afboeking boekwaarde school Antonius Abt Overlangel vanwege overdracht naar RK parochiebestuur	56
Afboeking restant boekwaarde pand Elzeneind	21
Afboeking restant boekwaarde cyclomaaier	2
Totaal	983

- Investerings met economisch nut, waarvoor heffing geheven kan worden

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor een heffing geheven kan worden.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investerings	Desinvesteringen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2015
Riolering	0	1.586	1.586	0	0
Totaal	0	1.586	1.586	0	0

Bedragen die via het riooltarief gespaard zijn voor vervanging zitten in een voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken. Per 31 december 2015 is er nog € 7.929.000 beschikbaar in de voorziening om toekomstige investeringen in riolering mee te financieren.

Vanuit de herindeling met de gemeente Maasdonk is een bedrag van € 2.178.000 aan boekwaarde voor investeringen in riolering overgekomen. Hier stond in Maasdonk een voorziening tegenover die niet was afgeboekt op de investering. In de beginbalans is hier een correctie voor gemaakt. De beschikbare voorziening is in de beginbalans in mindering gebracht op de investering, zodat de boekwaarde per 1 januari 2016 € 0 is.

2. Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Inves- teringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2015
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	15.911	2.808	0	416	0	392	17.911
Overige materiële activa	133	0	0	0	0	133	0
Totaal	16.044	2.808	0	416	0	525	17.911

In de beginbalans zijn de activa die we vanuit Maasdonk hebben overgekregen verwerkt. De boekwaarde van deze activa op 1 januari 2015 is € 531.000. Dit zijn investeringen in wegen en in de openbare ruimte. Deze hebben we in 2015 volledig afgeschreven.

De investeringen met een maatschappelijk nut hebben betrekking op de activering van een gedeelte van de N329. Hiervoor zijn twee investeringskredieten beschikbaar gesteld met een verschillend afschrijvingsregime. De geboekte kosten tot en met 2015 zijn als volgt over de kredieten verdeeld:

- N329 Weg van de Toekomst deel 1: € 7.474.500 (lineaire afschrijving in 20 jaar)
- N329 Weg van de Toekomst deel 2: € 10.431.850 (resultaatafhankelijke afschrijving, vanuit gerealiseerde grondverkoop)

Financiële vaste activa

1. Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investe- ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2015
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	3.752	1.058	0	0	4.810
Saldering met voorziening waardering deelneming OLSP	-690	-1.610	0	0	-2.300
Saldering met voorziening achtergestelde lening OLSP	0	-2.358	0	0	-2.358
Totaal	3.062	-2.910	0	0	152

Tussen de provincie Noord-Brabant, de gemeente Oss en OLSP Holding BV is een financieringsovereenkomst afgesloten waarbij de gemeente Oss een leningsfaciliteit van € 2.300.000 beschikbaar heeft gesteld exclusief het geïndexeerde rentepercentage van 2,5% over het niet uitgeleende bedrag.

In 2014 is een 1e tranche van € 1.300.000 beschikbaar gesteld. In 2015 is de 2e tranche van € 1.058.000 beschikbaar gesteld voor investeringen en exploitatiekosten in verband met de ontwikkeling, het beheer en de exploitatie van het Pivot Park.

OLSP Vastgoed BV en zijn huurder Pivot Park zijn sinds 2012 actief. Het blijkt dat het vastgoed minder geschikt is voor gebruik door meerdere huurders ('multitennant') dan bij de aankoop was ingeschat. Nu dat gevolgen kan hebben voor de waardering van ons aandelenkapitaal is er een voorziening achtergestelde lening OLSP getroffen voor eveneens € 2.358.000.

OLSP Vastgoed BV werkt in 2015 een aangepaste vastgoedstrategie uit om het commerciële gebruik van de gebouwen te optimaliseren. Afwaardering is één van de opties. Vooruitlopend daarop hebben we een voorziening van € 2.300.000 getroffen. Daarmee is het risico afgedekt.

2. Leningen aan woningbouwcorporaties

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investe- ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2015
Leningen aan woningbouwcorporaties	1.523	0	0	773	750
Totaal	1.523	0	0	773	750

3. Overige langlopende geldleningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investe- ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2015
Overige langlopende leningen	58.259	2.410	5.561	984	54.124
Saldering lening Bioconnection met voorziening	-500	0	0	0	-500
Totaal	57.759	2.410	5.561	984	53.624

In de beginbalans zijn de overige langlopende geldleningen die we vanuit Maasdonk hebben overgenomen verwerkt voor een bedrag van € 80.000 per 1 januari 2015.

De overige langlopende leningen bestaan uit de volgende leningen:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 01-01-2015
Hypotheken gemeentelijk personeel	25.744	29.832
Leningen starters woningmarkt	12.596	11.834
Leningen Lievekamp	4.356	4.497
Leningen Golfbad	3.590	3.732
Leningen Stichting zorg voor ouderen	2.407	2.667
Huurkoop waterschapsgebouw	2.550	2.600
Lening Kringloopbedrijf	564	621
Lening Bioconnection	500	500
Voorziening lening Bioconnection	-500	-500
Lening Heesen Shipyards	458	477
Leningen Muzelinck	289	343
Lening Centrum Jeugd en Gezin	217	236
Lening Dierenopvang Maasland	203	214
Lening A.V. Oss '78	118	126
Lening stichting MaasKantNet	80	0
Lening basisbibliotheek Maasland	0	46
Overige leningen	452	534
Totaal	53.624	57.759

De investeringen en aflossingen hebben voornamelijk betrekking op de startersleningen en de aflossing van hypotheek gemeentelijk personeel.

Er is een voorziening gevormd voor de lening aan Bioconnection die in de toekomst naar verwachting niet terugbetaald kan worden.

4. Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investe- ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2015
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar	2.213	1.236	0	359	3.090
Totaal	2.213	1.236	0	359	3.090

Deze post bestaat uit een overgedragen vordering van de gemeente Oss op de BNG in verband met de opheffing van het Hypotheekfonds Noord-Brabantse Gemeenten. Deze vordering wordt tot en met 2023 met jaarlijkse termijnen afgelost.

In 2015 zijn binnen de woningbouwcomplexen gronden in eeuwigdurende erfpacht uitgegeven. De hierbij behorende vordering van € 1.236.060 is opgenomen onder de overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar.

5. Bijdragen aan activa in eigendom van derden

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Investe- ringen	Afwaarderingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2015
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	399	528	0	10	917
Totaal	399	528	0	10	917

Er is in 2015 een bedrag van € 527.916 geïnvesteerd in de realisatie van het clubgebouw van SV TOP Oss. De afschrijving betreft het clubgebouw van scouting Berghem waaraan in 2013 financieel is bijgedragen.

Verder is een bedrag van € 72.141 afgewaardeerd betreffende de boekwaarde van de afkoop dubbelfunctie gemalen vanuit de inbrengbalans van de voormalige gemeente Maasdonk.

Vanuit de herindeling met de gemeente Maasdonk is een bedrag van € 72.141 aan boekwaarde voor investeringen in riolering (gemalen) via bijdragen aan activa in eigendom van derden overgekomen. Hier stond in Maasdonk een voorziening tegenover die niet was afgeboekt op de investering. In de beginbalans is hier een correctie voor gemaakt. De beschikbare voorziening is in de beginbalans in mindering gebracht op de investering.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden naar de volgende categorieën uitgesplitst:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 01-01-2015
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	908
Salderen met voorziening NIEGG zonder stellig en reëel voornemen	0	-7
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	901
Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie	64.004	64.937
Totaal	64.004	65.838

In de beginbalans zijn de grondexploitatieprojecten die vanuit Maasdonk zijn overgenomen verwerkt voor een totaalbedrag per 1 januari van € 1.228.000 aan niet in exploitatie genomen bouwgronden en € 3.432.000 aan grond in exploitatie.

In de boekwaarde in de beginbalans is een presentatiecorrectie gemaakt van € 776.000 in de niet in exploitatie genomen bouwgronden en voor hetzelfde bedrag in de voorziening. Dit is het programmaproject dat in 2015 is verplaatst naar de immateriële vaste activa.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie verwijzen we naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf dat een verantwoording geeft over de ontwikkelingen in de grondexploitatie in 2015.

De boekwaarde van de grootste projecten in het onderhanden werk is:

- Grondexploitatie Vorstengrafdonk	€ 32.236.493
- Grondexploitatie Piekenhoef	€ 12.662.644
- Horzak Noord	€ 5.114.414
- De Geer Oost-Zuid	€ 4.779.525
- Centrumplan Geffen	€ 2.227.499
- Talentencampus	-/- € 2.688.058

Het grootste deel van de nog te maken kosten zit in de komende jaren.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015	Saldo 01-01-2015
Vorderingen op openbare lichamen	13.506	10.926
Rekeningcourant verhouding met niet-financiële instellingen	1.379	4.508
Overige vorderingen	13.275	11.882
Saldering voorzieningen oninbare debiteuren en erfpachtovereenkomsten	-2.734	-2.716
Overige vorderingen	10.541	9.096
Totaal	25.426	24.530

1. Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen bestaan voornamelijk uit de volgende vorderingen:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
BTW compensatiefonds	10.574
Facturatie kosten Wmo aan regiogemeenten vanuit Oss als centrumgemeente	2.354
Overige vorderingen	578
Totaal	13.506

Dit zijn allemaal recente vorderingen. Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

2. Rekeningcourant verhouding met niet-financiële instellingen

We hebben aan het SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) gelden voor startersleningen en leningen duurzaamheid verstrekt. Het saldo per 31 december 2015 van het bedrag dat aan het SVn is verstrekt maar nog niet is ingezet is in deze rubriek opgenomen.

In het kader van het schatkistbankieren hebben we daarnaast een rekeningcourant verhouding met het Rijk waarin de gelden worden gestort die het zogenaamde drempelbedrag te boven gaan. Op 31 december 2015 hebben we geen geld uitstaan bij het Rijk.

3. Overige vorderingen

De overige vorderingen kunnen als volgt worden onderverdeeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
Debiteuren sociale zaken	2.785
Voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken	-1.181
Belastingdebiteuren	2.208
Overige debiteuren	8.282
Voorziening belasting- en overige debiteuren	-1.553
Totaal	10.541

De voorziening voor oninbaarheid is statisch bepaald.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015	Saldo 01-01-2015
Kassaldi	46	25
Banksaldi	108	391
Totaal	154	416

Bankrekeningen met een negatief saldo zijn onder de kortlopende schulden verantwoord.

Schatkistbankieren

In december 2013 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel verplicht schatkistbankieren aangenomen. De wet is vervolgens op 14 december 2013 ingegaan. De Staat en de gemeente Oss hebben vrijwel gelijktijdig een rekeningcourant-overeenkomst afgesloten en een werkrekening voor schatkistbankieren geopend.

Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is een drempelbedrag ingesteld dat buiten de schatkist gehouden mag worden. Het drempelbedrag is 0,75% van het begrotingstotaal en was in 2015 € 2.004.000.

We rapporteren elk kwartaal over het drempelbedrag en het gebruik daarvan. Deze rapportageverplichting biedt inzicht in de wijze waarop het drempelbedrag is benut. In de volgende tabel is een samenvattend overzicht opgenomen.

Daaruit blijkt dat we in 2015 ruimschoots binnen de limiet zijn gebleven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten schatkist Rijk aangehouden middelen	835	1.186	1.348	1.052
Ruimte onder het drempelbedrag	1.169	818	657	952
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 01-01-2015
Nog te ontvangen bedragen	5.573	2.740
Nog te ontvangen geoormerkte doeluitkeringen	2.955	2.144
Nog te ontvangen bedragen	8.528	4.884
Vooruitbetaalde bedragen	1.515	164
Overige posten	9	81
Totaal	10.052	5.129

1. Nog te ontvangen bedragen

De nog te ontvangen bedragen bestaan uit:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
Rioolheffing 2014 en 2015 niet-woningen	1.220
Teveel betaald aan instellingen beschermd wonen 2015	899
(Suppletie)aangifte BTW/BCF	747
In te brengen kosten in gemeenschappelijke regeling Heesch-West	667
Teveel betaald aan de SVB voor Pgb's jeugd	449
Eigen bijdragen Wmo (CAK)	414
Afvalfonds Nedvang	240
Rioolheffing 2015	191
Afvalstoffenheffing 2015	155
Overige posten	591
Totaal	5.573

2. Nog te ontvangen geoormerkte doeluitkeringen

In de volgende tabel wordt een verloopoverzicht van de nog te ontvangen geoormerkte doeluitkeringen gegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2015	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Saldo 31-12-2015
Subsidie provincie Noord-Brabant Weg van de Toekomst (N329)	251	1.491	251	1.491
Provincie Noord-Brabant BDU verkeer en vervoer	1.483	1.112	1.483	1.112
Provincie Noord-Brabant mensgerichte maatregelen	191	130	101	220
Registratie verkeersveiligheidsactie	39	59	0	98
BBZ	41	34	41	34
ISV	90	0	90	0
Actualisatie verkeersmodel	21	0	21	0
Kind Veilig Thuis	16	0	16	0
Provincie Noord-Brabant Verkeer & Vervoer project Team Alert	12	0	12	0
Totaal	2.144	2.826	2.015	2.955

3. Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen bevatten de volgende posten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
Aan instellingen vooruitbetaalde subsidies 2016	584
Vooruitbetaalde kosten 2016	931
Totaal	1.515

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

1. Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Bestemming rekening- resultaat 2014	Rente	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Boekwaarde 31-12-2015
Algemene vrije reserve	19.350	1.322	724	-687	1.145	19.564
Algemene reserve risico's grondbedrijf	1.721	0	60	2.164	3.719	226
Totaal	21.071	1.322	784	1.477	4.864	19.790

In de beginbalans zijn de algemene reserves die we vanuit Maasdonk hebben overgekregen verwerkt. Aan de algemene vrije reserve is per 1 januari 2015 een bedrag van € 571.000 toegevoegd en aan de algemene reserve risico's grondbedrijf € 924.000.

- Algemene vrije reserve

De reserve is bedoeld voor het opvangen van algemene risico's en fluctuaties in rekeningresultaten.

De negatieve storting in de algemene reserve is het saldo van een verwacht tekort voor 2015 van ruim € 931.000 conform de besluitvorming van de programmabegroting 2014-2017, een (positieve) storting van € 200.000 in verband met lagere frictiekosten voor de grondexploitaties vanuit voormalig Maasdonk en stortingen van € 44.000 op basis van besluitvorming in de programmabegroting 2016-2019 en de kadernota 2016. De onttrekking van € 1.145.000 betreft de frictiekosten voor de Muzelinck uit de programmabegroting 2015-2018.

De algemene reserve heeft per 31 december 2015 een omvang van € 19,5 miljoen.

- Algemene reserve risico's grondbedrijf

Het grondbedrijf dekt conjuncturele risico's af met de algemene bedrijfsreserve. Deze risico's hebben betrekking op de gehele portefeuille. De reserve dient als weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

De vermeerderingen bestaan voornamelijk uit positieve resultaten op grondexploitatiecomplexen en opbrengsten wegens verkoop van beheergronden/panden.

De verminderingen betreffen voornamelijk afboekingen van negatieve resultaten op diverse complexen voor in totaal € 3.719.000. Deze bevat tevens de negatieve resultaten op complexen vanuit voormalig Maasdonk zoals centrumplan Geffen (€ 348.000) en Weverstraat (€ 1.223.000).

Het saldo na verwerking van deze vermeerderingen en verminderingen is € 0,2 miljoen.

2. Bestemmingsreserves

De staat van reserves en voorzieningen, die in het bijlagenboek is opgenomen, bevat een uitgebreide toelichting per bestemmingsreserve. Hierna wordt daarom volstaan met een geaggregeerde weergave van de bestemmingsreserves.

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Bestemming rekening- resultaat 2014	Rente	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Boekwaarde 31-12-2015
Dekking algemene dienst	27.869	0	1.099	0	3.223	25.745
Afdekking afschrijvings- lasten	22.331	0	781	308	1.661	21.759
Reserves ter dekking afschrijvings- lasten/AD	50.200	0	1.880	308	4.884	47.504
Budgetover- hevelingen	0	941	0	0	941	0
IUP	5.851	0	0	663	890	5.624
Subsidies/rijks- uitkeringen	4.453	0	0	0	46	4.407
Bedrijfsvoering	6.514	0	0	1.483	1.918	6.079
Grondbedrijf	3.502	0	0	566	21	4.047
Openbare ruimte incl. egaliserings- karakter	1.343	0	0	604	30	1.917
Realisatie gebouwen/ accommodaties	0	110	0	725	0	835
Overig	20.757	1.012	0	4.740	9.618	16.891
Overige bestemmings- reserves	42.419	2.064	0	8.781	13.464	39.800
Totaal	92.619	2.064	1.880	9.089	18.348	87.304

De boekwaarde 1 januari 2015 bevat een herrubricering van € 82.156 tussen de categorieën reserves ter dekking afschrijvingslasten naar overige reserves.

Daarnaast zijn de reserves die we vanuit Maasdonk hebben overgenomen in het saldo per 1 januari 2015 verwerkt. In totaal is dit per 1 januari een bedrag van € 2.952.000, verdeeld over de reserves: dekking algemene dienst (€ 1.144.000), afdekking afschrijvingslasten (€ 917.000) en de overige reserves (€ 891.000).

Reserves ter dekking van afschrijvingslasten/dekking algemene dienst

- Dekking algemene dienst

Deze bestemmingsreserves zijn gevormd als dekkingsmiddel van de algemene dienst.

De reserves zijn (bedragen x € 1.000):

- Afloop gaswinstuitkering	23.194
- Reserve deposito BNG/opheffing BNG	2.549

Verminderen dienen ter dekking van de algemene dienst.

De algemene reserve rente gewone dienst is opgeheven, zoals besloten in de programmabegroting 2016-2019. Het saldo van € 416.623 is ten gunste van het jaar 2015 geboekt.

- Afdekking afschrijvingslasten

Deze bestemmingsreserves zijn gevormd om de kapitaallasten van (een deel van) de investeringen in diverse gebouwen, accommodaties e.d. af te dekken. De grootste reserves zijn (bedragen x € 1.000):

- Huisvesting gemeentelijk apparaat	13.039
- Brede school centrum Lith	2.174
- Kleedaccommodatie Amstelhoef	1.006
- Kunstgrasveld Talentencampus	980
- Parkeergarage	922
- Nieuwbouw scholen Geffen	891
- De Bolster Horizonschool	864

Onttrekkingen aan deze reserves dienen voor de dekking van kapitaallasten. Eventuele stortingen hebben betrekking op te dekken kapitaallasten van nieuw te realiseren investeringen.

Overige bestemmingsreserves

- Budgetoverhevelingen

Vanuit de bestemming van het rekeningresultaat 2014 is een bedrag van € 941.000 overgeheveld naar 2015. In 2015 zijn de budgetoverhevelingen vanuit 2014 teruggeboekt naar de desbetreffende activiteiten, waardoor de reserve op nihil eindigt.

- IUP

Deze reserve dient ter dekking van investeringen in de openbare ruimte en wordt benut voor de uitvoering van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP). De reserve is in 2012 gevormd vanuit de vrijval van de opgeheven voorzieningen groot onderhoud wegen, groot onderhoud verkeer, groot onderhoud groen en riool wegbeheer.

- Subsidies/rijksuitkeringen

Deze reserves zijn gevormd vanuit in het verleden verkregen middelen van het Rijk en de provincie zonder specifiek oormerk c.q. verplicht bestedingsdoel. De reserves zijn (bedragen x € 1.000):

- Quick wins binnenhavens	3.714
- Woninggebonden subsidies	693

- Bedrijfsvoering

Deze reserves dienen ter dekking van vervangingsinvesteringen op bedrijfsvoeringsterrein, frictiekosten en egalisatie van financiële schommelingen. De reserves zijn (bedragen x € 1.000):

- Doelmatigheid	2.151
- Egalisatie rente-omslag	1.763
- Egalisatie automatisering	1.183
- Egalisatie rioolbeheer	982

De stortingen zijn saldi van beschikbare budgetten en uitgevoerde investeringen. De grootste onttrekking is een onttrekking aan de reserve egalisatie automatisering van € 550.000 voor de versnelling van ICT-projecten en een onttrekking van € 550.000 voor de uitvoering van het programma dienstverlening E-overheid (NUP-gelden).

De onttrekking van € 465.000 uit de egalisatiereserve rente-omslag betreft de afboeking van investeringen vanuit de voormalige gemeente Maasdonk. Deze zijn conform de uitgangspunten in de begroting en de splitsingsnota afgeboekt.

- Grondbedrijf

De reserves zijn gevormd voor de afdekking van risico's van de Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) met een reëel en stellig voornemen en de Bouwgronden In Exploitatie (BIE) en voor het kunnen doen van strategische grondaankopen. Het gaat om de reserves (bedragen x € 1.000):

- Risicoreserve Heesch-West	2.742
- Planeconomische risico's grondbedrijf	1.305

- Openbare ruimte incl. egalisatiekarakter

Het doel van deze reserves is voornamelijk het opvangen van fluctuaties in de kosten c.q. opbrengsten in bepaalde exploitaties. De grootste reserve is (bedragen x € 1.000):

- Parkeren	1.201
- Afvalstoffenheffing	604

De onttrekking van € 30.000 betreft de afboeking van investeringen uit voormalig Maasdonk.

- Realisatie gebouwen/accommodaties

Deze reserves dienen om de afschrijvingslasten van gebouwen/accommodaties af te dekken. De grootste reserve is (bedragen x € 1.000):

- Bouwkundige aanpassingen Museum Jan Cunen/Stadsarchief	665
--	-----

- Overig

Hieronder vallen diverse overige bestemmingsreserves met uiteenlopende doeleinden. De grootste overige bestemmingsreserves zijn (bedragen x € 1.000):

- Kosten risico's herindeling Maasdonk	1.730
- Mobiliteit	1.517
- Beheerkosten startersleningen	1.438
- Integraal Voorzieningenbeleid (IVB)	1.428
- Ruimtelijk-fysieke gebiedsontwikkeling	1.235
- Openbare verlichting	1.214
- Verkeersregelinstallaties	1.090

De diverse stortingen en onttrekkingen hangen direct samen met de doelstellingen van de reserves.

Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Vermeerde- ringen	Aanwending	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2015
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	9.686	794	357	280	9.843
Onderhoudsegalisatie- voorzieningen	7.415	1.958	2.178	1.078	6.117
Door derden bekleemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	118	166	0	0	284
Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden	5.602	4.122	1.794	0	7.930
Totaal	22.821	7.040	4.329	1.358	24.174

De voorzieningen die we vanuit Maasdonk hebben overgenomen zijn in het saldo per 1 januari 2015 verwerkt. In totaal gaat het per 1 januari om een bedrag van € 3.343.000, verdeeld over de voorzieningen: verplichtingen en risico's voor het gestegen aandeel in Heesch-West (€ 349.000), onderhoudsegalisatievoorzieningen (€ 535.000) en voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden (€ 2.459.000).

Op deze laatste voorziening is in de jaarrekening een presentatiecorrectie verwerkt. Vanuit Maasdonk is een bedrag van € 2.250.150 aan boekwaarde voor investeringen in riolering overgekomen, waarvan € 2.178.000 onder de materiële vaste activa en € 72.141 onder de financiële vaste activa (bijdragen aan activa in eigendom van derden). De voorziening die in Maasdonk beschikbaar was voor vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden was in Maasdonk niet op de investering afgeboekt. In de beginbalans is hier een correctie voor gemaakt. De beschikbare voorziening is in de beginbalans voor een bedrag van € 2.250.000 in mindering gebracht op de investeringen.

1. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Deze voorzieningen zijn gevormd voor het afdekken van specifieke (risico's inzake) verplichtingen en verliezen. Het gaat voornamelijk om de volgende voorzieningen (bedragen x € 1.000):

- Voorziening Heesch-West	5.605
- Voorziening wethouderspensioenen	3.698
- Voorziening wachtgeld wethouders	255

De omvang van de voorziening Heesch-West is gebaseerd op 30% van het boekwaarderisico (ons aandeel in het uiteindelijke resultaat).

Het definitief doorgaan van het project Heesch-West is afhankelijk van de besluitvorming in het regionaal ruimtelijk overleg dat op 30 juni 2016 zal plaatsvinden. Onderzoeken uitgevoerd in opdracht van de provincie Noord-Brabant wijzen uit dat er in Noord-Oost Brabant een overschot aan (geplande) bedrijventerreinen is maar dat er mogelijk wel ruimte is voor terreinen voor grootschalige logistiek. Het samenwerkingsverband is mede gebaseerd op deze onderzoeken en aanvullende marktconsultaties van mening dat er voor Heesch-West marktbehoefte is als het terrein ingevuld gaat worden voor grootschalige logistiek.

De huidige calculatie voor Heesch-West is nog gebaseerd op Heesch-West als regulier bedrijventerrein. Het samenwerkingsverband heeft een globale aangepaste calculatie gebaseerd op uitgangspunten voor grootschalige logistiek gemaakt en daaruit blijkt dat de huidige verliesvoorziening ook bij die veronderstelling toereikend kan worden geacht. Wij gaan er dan ook vooralsnog van uit dat Heesch-West op basis van deze uitgangspunten uitgevoerd gaat worden.

De noodzakelijke omvang van de voorziening wethouderspensioenen is gebaseerd op een actuariële berekening.

De noodzakelijke omvang van de voorziening wachtgeld wethouders is gebaseerd op een berekening van de verplichtingen die zijn ontstaan door het aftreden van oud collegeleden.

2. Onderhoudsegalisatievoorzieningen

Doelstelling van deze voorzieningen is het egaliseren van onderhoudskosten, ofwel het realiseren van een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren. De grootste voorzieningen zijn (bedragen x € 1.000):

- Onderhoud sporthallen gebouwen	1.193
- Onderhoud gemeentehuis	1.012
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties	835
- Afkoopsommen gemeentelijke begraafplaats	694
- Buitenonderhoud scholen	491
- Monumenten	353
- Onderhoud accommodaties openluchtrecreatie	312
- Egalisatie groot onderhoud haven	269
- Onderhoud brandweerkazerne Oss	255
- Cultuurtechnisch onderhoud sportterreinen	228
- Onderhoud Museum Jan Cunen	224

Stortingen zijn gebaseerd op de actuele onderhoudsplannen. De onttrekkingen zijn gedaan voor de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden.

Uit de voorziening voor cultuurtechnisch onderhoud van sportterreinen is in verband met de afroaming van het surplus in deze voorziening een bedrag van € 613.000 vrijgevalen en toegevoegd aan de reserve Integraal Voorzieningenbeleid.

De overige onttrekkingen uit deze voorzieningen betreffen grotendeels werkzaamheden die in 2015 voor betreffende accommodaties zijn uitgevoerd.

3. Door derden beklemd middelen met een specifieke aanwendingsrichting

Dit zijn voorzieningen met een specifiek en voorgeschreven bestedingsdoel zoals Legaat Isaac Hartog en Legaat van Cooth.

Medio 2015 is er een samenwerkingsovereenkomst tussen MSD BV, OLSP Vastgoed BV en de gemeente Oss gesloten. In dat kader hebben we ook grond van MSD gekocht. Verder is uitgebreid onderzoek gedaan naar bodemverontreiniging op het terrein. Daarbij is een beperkt gebied met een verontreiniging geconstateerd. Vanuit MSD hebben we € 166.000 ontvangen om de leeflaag van het gebied te saneren. Dit bedrag is in een voorziening gestort.

4. Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden

- Egalisatie rioolbeheer	7.929
--------------------------	-------

Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2015	Vermeerde- ringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2015
Onderhandse leningen van binnenlandse banken/overige financiële instellingen	154.983	44.000	37.712	161.271
Door derden belegde gelden	4.091	3	155	3.939
Totaal	159.074	44.003	37.867	165.210

De totale rentelast in 2015 van de vaste schulden is € 3.604.475.

Vanuit de jaarrekening van Maasdonk hebben we € 5.000 aan waarborgsommen overgekregen. In de jaarrekening van Maasdonk waren deze onder de vaste schulden verantwoord. Deze hebben we in de beginbalans geherrubriceerd naar de overlopende passiva, waar ook de waarborgsommen van Oss verantwoord zijn.

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar

De netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015	Saldo 01-01-2015
Overige kasgeldleningen	14.000	22.000
Banksaldi	6.273	1.619
Overige schulden	7.902	7.156
Totaal	28.175	30.775

Overige schulden

De post overige schulden bestaat uit de volgende posten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
Loonheffing salarissen december 2015	1.708
Uitkeringen sociale zaken	1.431
Loonheffing uitkeringen december 2015	847
Aangifte BTW december 2015	566
Bevoorschotting Wmo Zorg	527
Pensioeninhouding ABP	425
Overige schulden	9.677
Totaal	15.181

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 01-01-2015
Betalingen onderweg	0	8.116
Nog te betalen bedragen	15.070	11.757
Vooruitontvangen bedragen	862	1.165
Vooruitontvangen geormerkte doeluitkeringen	716	784
Overige posten	154	117
Totaal	16.802	21.939

Bij de splitsing van de balans van de gemeente Maasdonk heeft de gemeente 's-Hertogenbosch de langlopende schulden overgenomen omdat zij rechtsopvolger is. Sluitpost van de splitsing is een te betalen bedrag van Oss aan 's-Hertogenbosch voor een bedrag van € 7.422.000. Dit bedrag is in de beginbalans verwerkt.

1. Betalingen onderweg

Op 31 december 2015 waren er geen betalingen onderweg nog niet via de bank zijn afgeboekt.

2. Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
Verplichting gemeente 's-Hertogenbosch ivm afwikkeling balans Maasdonk	7.183
Transitorische renteverplichting	1.815
Wmo kosten 2015	1.423
Vakantiegeld mei-december 2015	1.200
Persoonsgebonden budgetten (pgb's) 2015	1.687
Wmo jeugdhulp	957
Groenbestekken/verharding/riolering	224
Reïntegratiekosten IBN	134
Exploitatie wijk- en buurtcentra	130
Overige nog te betalen bedragen	317
Totaal	15.070

3. Vooruitontvangen bedragen

De vooruitontvangen bedragen zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2015
Project busvervoer via KCV regiotaxi	152
Bijdrage RBL	135
Wet Werken naar Vermogen Regio	130
Regionale transformatieagenda jeugdhulp	115
Inkoopteam transitie Wmo en jeugdzorg	104
Vergoeding zwerfafval	98
Overige posten	128
Totaal	862

4. Vooruitontvangen geormerkte doeluitkeringen

De vooruitontvangen geormerkte doeluitkeringen zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2015	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Saldo 31-12-2015
Ministerie OCW Onderwijsachterstandenbeleid	537	638	537	638
Subsidie HOV Gasstraat	0	57	0	57
Subsidie geluidssanering Ruwaardsingel	0	11	0	11
Subsidie geluidssanering Zevenbergseweg	0	10	0	10
Meeneemregeling Participatiebudget	106	0	106	0
Subsidie wandelpaden Oss-Maasdonk	141	0	141	0
Totaal	784	716	784	716

Langlopende niet uit de balans blijvende financiële rechten en verplichtingen

We zijn voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële rechten en verplichtingen.

1. Verplichtingen

Per 31 december 2015 was het bedrag aan langlopende verplichtingen voor de periode 2016 tot en met 2017 ruim € 35 miljoen.

Daarnaast hebben we een verplichting vanuit het geschil met Hofmans over een planschadevergoeding. Deze is als risico in de paragraaf weerstandsvermogen toegelicht. De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 9 december 2015 uitspraak gedaan en Hofmans gedeeltelijk gelijk gegeven: het oordeel is dat Hofmans schade heeft geleden. Het bedrag van de schade is nog niet bekend, dus nog niet als verplichting in de balans verwerkt.

2. Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat gemeenten geen zekerheden over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen verkrijgen.

3. Waarborgen en garanties

Er zijn in 2015 geen betalingen verricht in het kader van de borg-/garantstellingen.

Per 31 december 2015 is voor de volgende restantleningen borgstelling verleend:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage dekking		Saldo 01-01-2015	Saldo 31-12-2015
Gemeentegaranties particulieren Rabobank Bernheze/Maasland	9.659	100		9.262	9.205
Gemeentegaranties particulieren diverse hypotheekverstrekkers	n.b.	100		19.477	19.565
Garanties geldleningen Wsw achtervang	398.375	50	50% van restantschuld	187.352	199.188
Garanties geldleningen WEW achtervang	695.280			515.000	453.000
Gegarandeerde geldlening als garant BNG	3.985	100		1.792	1.540
Huurgarantie Opvoedingswinkel en Speel-o-theek	23	100		23	23
Totaal	1.107.322			732.906	682.521

Ontwikkelingen na balansdatum

Er zijn geen ontwikkelingen na 31 december 2015 waarvan de effecten niet in de cijfers zijn verwerkt.

Bijlage WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. De verantwoordingsgegevens zijn in deze bijlage opgenomen.

Tabel: (Gewezen) Topfunctionarissen

Gegevens 2015	M.J.H. van Schaijk	P.H.A. van den Akker
Functie(s)	Gemeentesecretaris	Griffier
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.	n.v.t.
Individueel WNT-maximum	€ 178.000	€ 178.000
Bezoldiging 2015		
Beloning	€ 117.216	€ 89.612
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 349	-
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.259	€ 12.940
Subtotaal	€ 132.824	€ 102.552
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging 2015	€ 132.824	€ 102.552
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2014		
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2014 (in fte)	1	1
Bezoldiging 2014		
Beloning	€ 114.331	€ 84.984
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 561	-
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 19.481	€ 14.034
Totaal bezoldiging 2014	€ 134.373	€ 99.018
Individueel WNT-maximum 2014	€ 230.474	€ 230.474

Sisa-bijlage

SZW	G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2014 Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Alle gemeenten verantwoord hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G1B + deel gemeente uit (jaar T-1))	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G1A / 01</i>	Het totaal aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1A / 02</i>	Het totaal aantal gerealiseerde begeleid werkenplekken voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1A / 03</i>			
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2015 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 18.849.489	€ 373.684	€ 1.161.062	€ 8.181	€ 138.593	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08</i>	Besteding (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12</i>
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2015 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 36.555	€ 0	€ 0	€ 10.396	€ 110.475	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09</i>			
			€ 0	€ 0	Ja			

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van gemeente Oss

Verklaring over de jaarrekening 2015

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de activa en passiva per 31 december 2015 als van de baten en lasten over 2015 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Voorts zijn naar ons oordeel de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening 2015 van gemeente Oss te Oss ('de gemeente') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2015;
- het overzicht van baten en lasten over 2015;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen; en
- de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de bepalingen bij en krachtens de WNT.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Oss zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel belang' wordt toegelicht in de sectie 'Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening'.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2 lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door de gemeenteraad bij raadsbesluit van 3 juli 2014 vastgesteld. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oss is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de bepalingen bij en krachtens de WNT, alsmede voor het opstellen van het programmaverslag in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, en voor
- de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, en ten slotte
- een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het jaarverslag

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder artikel 213 lid 3 onder d Gemeentewet (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het jaarverslag):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is opgesteld.
- dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Eindhoven, 11 juli 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

origineel getekend door:

drs. T.A.G. van Boxtel RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2015 van gemeente Oss

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol WNT, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte criteria voor de financiële rechtmatigheid en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht subsidies

Hierna geven we een overzicht van alle subsidieregelingen per programma en per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website www.jaarrekening.oss.nl

bedragen x € 1.000

Omschrijving subsidieregeling	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
PROGRAMMA 1. ZORG & WELZIJN			
Wmo collectieve voorzieningen			
R-1223 verdeelplan Projecten WMO	8	21	12
R-1243 Blink	137	117	117
R-1249 NAH4US	3	3	3
R-1252 BrabantZorg De Ontmoeting	26	28	28
R-1258 BrabantZorg Dementieconsulent	23	24	24
R-1137 Vluchtelingenwerk Oss	178	183	183
R-1027 Instellingen Beschermd Wonen	14	19	19
R-1251 WMO-raad Oss	71	73	73
R-1117 Aanzet-Convenantsactiviteiten	1.075	1.169	1.169
R-1026 Migrantenorganisaties	16	36	13
R-100 Radar Antidiscriminatie	31	33	33
R-1023 EHBO-verenigingen	2	2	2
R-1024 Hulpdiensten	0	0	0
R-1047 Telefooncirkels (Rode Kruis)	0	0	0
R-1072 Ypsilon regio Oss	1	1	1
R-1097 lokale afdelingen Zonnebloem	2	4	3
R-1109 Stichting Ons Klupke	0	0	0
R-1242 GGMD Doven en Slechth	0	-	-
R-1255 Vivaan Verstand beperkten	19	20	20
R-171 Subsidies Mantelzorg	30	-	-
R-1114 Lokale Activiteiten Novadic-K	68	68	68
R-1028 Ouderenbonden	66	70	68
R-1064 KBO-kring Oss	2	2	2
R-1065 Maaslandgilde	3	3	3
R-1214 handwerkgroepen ouderen	1	1	1
R-1215 Bonte Hoef / H.Hart	8	8	8
R-1051 Terminale Thuishulp Maasland	6	-	-
R-1195 Annevi	3	3	3
R-1121 RIGOM Regionale Activiteiten	136	147	147
R-1122 RIGOM Lokale Activiteiten	901	937	937
R-1123 RIGOM Reductieregelingen	54	66	43
R-1066 Seniorenraad (O.S.O.)	6	8	8
R-1151 Aanzet-sociaalraadslidenwerk	212	162	162
R-1234 maatschap dienstverlening	3.763	4.066	4.066
R-1050 Bureau Slachtofferhulp	17	18	18
R-1200 Huurkosten (indirecte subs)	67	70	70
R-1213 WMO Wijkhulpdiensten	7	23	7
R-1078 Woontussenvoorzieningen	-	6	6
Totaal Wmo collectieve voorzieningen	6.955	7.392	7.319

Omschrijving subsidieregeling	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Wmo/AWBZ			
R-176 Subsidie Stichting MEE	-	982	982
Totaal Wmo/AWBZ	-	982	982
Jeugd en Opbouwwerk			
R-1224 Eigen budget Jongerenraad	1	1	1
R-1005 Wijkstgn Samenlevingsopbouw	70	70	70
R-167 St Dorpsblad Torenklanken	-	1	1
R-1002 Kindervakantieactiviteiten	21	26	23
R-1003 Plattelandsjongeren ((KPIs)	9	9	9
R-1022 Scoutinggroepen	54	58	58
R-1075 Vivaan Straatspeeldag	3	3	3
R-1143 Jeugdorganisatie Aktie Fix	0	0	0
R-1144 Stichting Puntkomma	19	-	-
R-1208 President Rooseveltstichting	-	0	-
R-1209 Kinder Aktie Komite Ruwaard	10	10	10
R-1229 Jeugdparticipatie	-	9	-
R-1236 Huurkosten Jongerenraad	8	8	8
R-1235 Aanzet Jeugdactiviteiten	511	-	-
R-1145 Legaat van Cooth	6	6	6
R-1046 NVIH/COC	7	7	7
R-1063 Sahelp	3	3	3
R-1095 Mondiale Bewustwording	-	3	-
R-1199 Mondiale Bewustwording	0	0	-
R-1001 Jeugd- en jongerenact	30	31	30
R-1083 Projectbudget Jongerenraad	2	10	6
R-1220 lening t Kempke Scout Ravenst	-	5	-
R-1128 Vivaan Samenlevingsopb c.a.	1.179	1.449	1.449
Totaal Jeugd en Opbouwwerk	1.933	1.708	1.683
Gezondheidszorg			
R-1191 Stichting VPTZ Oss - Maasland	14	20	20
R-1231 vakantieproject Rode Kruis	9	9	9
Totaal Gezondheidszorg	23	29	29
Jeugdzorg			
Jeugdzorg	-	1.778	1.778
Totaal Jeugdzorg	-	1.778	1.778
Beleidsontwikkeling zorg en welzijn			
R-1244 Instell Tegen Armoede	54	202	202
Totaal Beleidsontwikkeling zorg en welzijn	54	202	202
PROGRAMMA 2. WERK, INKOMEN EN ONDERWIJS			
Voorschoolse educatie			
R-1149 Vivaan-opvoedingsonderst	362	371	371
Totaal Voorschoolse educatie	362	371	371

Omschrijving subsidieregeling	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Volwasseneneducatie			
R-1127 Volksuniversiteit	86	88	88
Totaal Volwasseneneducatie	86	88	88
Beleidsontwikkeling Onderwijs			
R-165 VVE Ravengaarde	4	4	4
Totaal Beleidsontwikkeling Onderwijs	4	4	4
PROGRAMMA 3. VOORZIENINGEN VOOR SPORT, CULTUUR EN ONTMOETEN			
Sociaal-cultureel werk			
R-170 Subsidies Beheerstichtingen	-	25	25
R-1160 Acropolis Personeel	29	29	29
R-127 Acropolis Huur	5	5	5
R-1256 Sichting Rechtswinkel Oss	9	9	9
R-1161 Stichting Wijkcentrum Ruwaard	57	57	57
R-1157 Vivaan Vrijwilligerssteunpunt	127	135	135
R-1018 Vrouwenorganisaties	10	7	7
R-1165 Cursussen Vrouwenorganisaties	0	2	-
R-1176 Wijkcentrum Ruwaard-kap.last	37	37	37
Totaal Sociaal-cultureel werk	274	307	304
Sport			
R-1136 Golfbad Exploitatie BV	1.488	1.591	1.591
R-1085 Stratenlopen c.a.	3	6	3
R-1090 sportstimulering ca	6	6	5
R-1030 Jeugdleden Sportverenigingen	76	83	76
R-1183 Top Oss Cup	2	2	2
Totaal Sport	1.574	1.688	1.677
Kunst			
R-1008 Harmonieën en Fanfares	90	100	100
R-1012 Opera en Operetteveren	18	18	18
R-1014 Toneelgezelschappen	35	38	34
R-1016 Zelfstandige Zangkoren	12	12	12
R-1036 Rollend creatief (Megen)	1	1	1
R-1053 Programmaraad t Slotje	1	1	1
R-1089 Brabant Wonen Cup	-	1	-
R-1102 Popkollektief regio Oss	16	16	16
R-1166 Genootschap Beeldende kunst	-	2	2
R-1206 Big Bands en Muziekkapellen	9	10	9
R-1207 Regionaal Symfonieorkest	3	3	3
R-1138 OKVO	30	31	31
R-1212 StgBeeldende Kunst Oss Lith	36	-	-
R-1219 Interculturele activiteiten	3	4	3
R-1088 Stimulering Kleine Veren	17	18	18
R-1232 Stichting Reanimatie Oss	2	2	2
Totaal Kunst	273	258	250

Omschrijving subsidieregeling	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Cultuur			
R-1125 Theater De Lievekamp	1.044	1.070	1.070
R-1082 Fantastival	37	37	37
R-1211 Vereniging Osse Molens	4	-	-
R-1217 Werkgroep Woord	6	6	6
R-168 Verenigingen Molenaars	-	8	8
R-1025 Sublokale Omroepen	23	23	23
R-1054 Omroep Maasland	284	347	347
R-172 Subsidie Groene Engel	-	288	288
R-1192 Museum voor Vlakglas	7	47	47
R-1126 Muzelinck	1.252	988	988
R-1007 Gilden en Schutterijen	1	1	1
R-1009 Heemkundeverenigingen	20	23	23
R-1033 Orgelkring FC Smits	1	1	1
R-1034 Parochie MOO aanlichten kerk	0	0	0
R-1196 Ravenst Molen Huren en Onderh	25	25	25
Totaal Cultuur	2.704	2.863	2.863
Sportstimulering			
R-1257 Sport Experise Centrum	728	514	514
Totaal Sportstimulering	728	514	514
Bibliotheek			
R-1124 Openbare Bibliotheek Oss	1.692	1.654	1.654
Totaal Bibliotheek	1.692	1.654	1.654
Overige voorzieningen			
R-1135 Dierenopvang Maasland	209	217	217
Totaal Overige voorzieningen	209	217	217
PROGRAMMA 4. VEILIGHEID			
Veiligheidsregio			
R-169 Integrale veiligheid	25	-	-
Totaal Veiligheidsregio	25	-	-
Integrale veiligheid			
R-1153 Juvans Huiselijk geweld	11	12	12
R-169 Integrale veiligheid	-	25	25
Totaal Integrale veiligheid	11	37	37
PROGRAMMA 5. MOBILITEIT EN OPENBARE RUIMTE			
Verkeer			
R-1029 Buurtbusverenigingen	4	4	4
Totaal Verkeer	4	4	4

Omschrijving subsidieregeling	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
Projecten milieu en buitengebied			
R-135 Stg Landschapsbeheer Oss	65	65	65
Totaal Projecten milieu en buitengebied	65	65	65
PROGRAMMA 8. ECONOMIE EN VRIJE TIJD			
Recreatie en toerisme			
R-1134 Bezoekerscentrum Slabroek	105	102	102
R-1067 De Beestenbergh	11	11	11
R-1261 Maasmeanders	3	16	16
R-1062 IVN	6	6	6
R-1250 lokale recreatie en toerisme	29	29	14
R-1068 Speeltuin Elckerlyc	43	53	53
R-1061 Stichting Landschapsbeheer	5	5	5
R-1198 ToerismeOss.nl	14	14	14
R-1133 Regio-VVV	86	90	90
Totaal Recreatie en toerisme	301	324	310
Evenementen en stadspromotie			
R-1079 Geschiedschrijving Oss	3	1	1
R-1096 Eenmalige Evenementen	48	79	79
R-1019 Carnavalsverenigingen	3	3	3
R-1020 Oranjecomitees	4	6	6
R-1021 St.Nicolaascomitees	2	3	3
R-1037 Herpen in woord en beeld	0	0	0
R-1038 Stichting Kiossk	8	8	8
R-1039 Stichting Oss Cultureel	12	12	12
R-1040 Ravenstein bij Kaarslicht	5	6	6
R-1041 Werkgroep Cultuur	3	3	3
R-1111 Stg-en Carnavalsvieringen	12	13	13
R-1112 Imkerverenigingen	0	0	0
R-1178 Het vierde beeld	4	4	4
R-166 St Boerenbruidsparen	-	0	0
R-174 Subsidie Kunst aan de Maas	-	15	15
R-1080 Koninginnedag Basisscholen	1	2	1
R-1254 Winterland	75	75	75
R-173 Subsidie Maasdijk Marathon	-	16	16
Totaal Evenementen en stadspromotie	180	245	243
Eindtotaal	17.457	20.729	20.593